

198

caput belli dictum in secula: a quo omnis benedictio non solum in haebam. verum etiam in otium vestimenta tocius ecclesie manat. O miseri: quomodo robis adhuc tremendum apparebit caput illud: quod nunc sic percutere non formidatis. Et tunc sanguis per aculeos corone de capite extactus et largiter fluens tinxit caput et genas eius: ita ut appareret quasi leprosus: quia sanguis et spuma apposita faciebant eum leproso similem. Tinxit ergo sanguis totum caput eius: sicut cruce flagellis extactus et sudor sanguineus tinxit onus alias partes corporis: ut non tantum manus et pedes et latus dicam: sanguine respersa: sed tota ueste tincta christum ascendisse debet: Cerne igitur eum cum cordis amaritudine in singulis suis afflictionibus: quia omnia sustinet que ipsi volunt quasi ex seculis et ad oia taet quasi mutus. Et maxime certe cum cum caput eius spinis plenus arundine grauitate et sepe percutitur: quomodo depresso collo paciente: cum dolore tamen magno acerbos ictus suscipit et patitur. Perforabat namque caput laciatissimum acerbissime ille spine: ac totum madefaciebant sanguine. Ex isto articulo trahitur documentum: quod caueamus et nos caput christi cum arundine percutimus. Caput quidem christi percutiunt: qui divinitatem eius impugnant: et eum deum esse verum denegant: nam secundum apostolum caput christi est deus: id est diuinitas creas est caput creaturee assumptae. Arundo autem vel calamus significat scripturam: diuinam calamum spiritus scriptam: de qua in psalmo dicitur: ligua mea calamus scribe. Calamo igitur ut dicit Beda caput christi percutiunt: qui diuinitati eius contadentes erodent suum auctoritate sacre scripture que calamo scribitur conficiantur. Quales sunt qui eum periculum hominem fuisse dicunt. Item arundine caput christi percutiunt: quando propter aurum mundum favocis que per arundinem significatur deus offenditur. Item caput christi calamo percutiunt: qui ex scripture diuinitate plus quam operatur in uestigare satagunt: unde et interdum sanguinem ex rotis elicunt. Item cum arundinem proximum in capite percutiunt: qui per vacuam id est ociosam vitam sua christum offendunt: qui est caput nostrum a quo in omnes sensus nostros vitales operationes defluunt: qui et operum nostrorum exempla nobis prebuit. Unde in in quolibet ocio tu abest nobis opportunitas bonum faciendi homo ociosus christum quasi in capite percutit: ita ut ex tali percussione et spissarum punctione sanguis de capite christi emungatur: hoc est qui christus dolet et pungitur

psq; ad sanguinem de oculo nostro: quia videt quod exempla sua non fructificantur in nobis. Ihesu quia nobile caput tuum arundine percutisti voluisti: da michi te caput nostrum per inanem vitam non offendere: sed tibi placitis moribus deseruire. Coronatio et illusio christi ac eius pacientia presignata fuit in regno dauid quando ab inimico semey tanta mala patienter tolerauit. Semey proiecit super dauid lapides ligna et lutum: sic synagoga iniecit in christum palmas spinas et spuma. Semey dauid vitum sanguinum et vitum belial vocavit: synagoga proximam seductorem et maleficum appellauit. Sed abysai cui volueret semey occidere dauid prohibuit: et angeli occidissent derisorum christi: sed ipse non permisit. Christum etiam presignata uerunt nunc regis dauid: quos a mon rex amon nuncios ad pacem in restaurandam: quorum uestes ipse precidit usque ad hanc et mediam barbam: sic deus filium suum ad pacem faciendam in mundum misit: quem synagoga nudans uestibus barbam iphus spuma maculauit. De premissis dominini contumelias dicit Aug⁹: Sic enim implebantur que de se direxerat christus: sic martires infocabantur ad omnia que persecutores libuissent facere percedere: sic paulisper occultata tremenda potencia: mendabatur prius imitanda pacientia: sic regnum quod de hoc mundo non erat superbū mundum non atrocitate prouocandi sed pacienti humilitate vincebat: sic illud granum multiplicandum seminabatur horribili contumelia: ut mirabiliter pullularet in gloria. Hec Aug⁹: Ve igitur semel: ve bis: et iterum his qui post tam preclarum humilitatis speculum supbia tollunt in altum: o propterea refugiunt et ad honores aspirant: tursus contemptui habentes dei filium: quem tanto ab omnibus amplius omni constat honorificencia dignum: quanto pro hominibus indigniora sustinuit. Vnde Crisostomus: Tot autem et talibus factis ipse instabat silens: tu vero audiens hec in mente habe continue: et regere tebis terrarum et angelorum dominum videntem contumeliam pacientem et omnia ferentem silentio: imitare. Et iterum: Que igitur erit nostra de cetero si contumelias ab aliquo paciamur: postquam hec christus passus est: Etenim quod fiebat in christo: ultimus contumelie tecum erat: nec una peccata tantum: sed vniuersum corpus paciebatur iniurias: caput per coronam et arundinem et colaphos: facies quia compuebatur: gene quia alapis cedebant: corpus totum per flagella et qui denudatum est et per circumcidacionem clamidjs et per fistam ad mortem;

manus per arundinem ꝑ dederunt ei p scep
tro . ac h̄ timerent ne pretermitterent aliquid
grauissime presumpcionis Vnde Ancelmus
Regali purpura induit ut sed plus in ea despi
citur quā honoretur . Scyptum i manu ges
tat . sed eo ipso truerendum caput eius feret
Adorant coram ipso p̄hitis genibus in terra
et regē cōclaimat et cōtinuo ad cōspicuū ama
biles eius genas subfiliūt mapillas palmis
cōcūt et hōtabile collū exhortant Hec acel
D̄nnes vō iste illusiones militū et otumelie
iudeorum christo illate nobis tribuunt milite
ria h̄ et alia intencione ab eis sint facta pro
vt sepius tactū est supia Hec aut̄ sc̄dm Jobā
nem . ante sentenciam pylati facta sunt : sed
matheus et marcus post sentenciam ea que ob
miserant recordando ponunt Hic ergo dictū
est martyres informabantur ad p̄ferenda oīa
que a p̄le uotib⁹ inferebantur Qd̄ enim in
veste duplii sc̄z alba et rubea cr̄stus illusus
esse phibetur . in uno putatas sue humanitatis
in altero v̄t̄as passionis exprimitur . Hoc
etiam significat duplex martirij genus quo
in passionib⁹ eccl̄ia adornatur vt sit cādida
virginitate et rubicundia sanguine . Et ipsa
ecclesia varijs membrorum suorum flosculis
vernans : in pace lilia gignit in bello rosas .
Vnde dicit admirando . Dilectus meus can
didus et rubicundus candidus sc̄ilicet actione
et in pace lilyum virginiū . ac rubicundus san
guine et in bello rosa martirij In vero qz ergo
habitū dñi potest omnis multitudo electorū i
telligi . alba em̄ veste induuntur virgines et
confessores et rubea martyres Vnde et domin⁹
alba veste induitur cum munda iustorum co
fessione et auidatur . rubra vestitur aīm in
triumphis victoriosorum martirij gloriatur .
Si autē te nudum absqz hijs vestibus inue
netis . veste cr̄sti rubea induere . et totus r̄pi
passionib⁹ adornare . Sed nec illis suffi
ciebat qd̄ ad maiorem illusionē tam cohortem
militum congregauerant . sed et pylato
iubente coram ipso et toto populo iudeorum fo
ris expectante quā p̄pet̄ festum non introi
bant in pretorium . adduxerunt foras ib̄m
sic illusus et ad derisionem et confusione p̄
tatum omnibus demonstrandum . Frustr
erzo iterū pylatus de pretorio foras ad iude
os . et dixit eis . Ecce adducto vobis eū formis
postqz diligenter examinavi et punitus ad vobis
satisfaciendum : vt cognoscatis qd̄ nullam in
eo causam sc̄ilicet mortis inuenio . licet afflic
tus et illusus sit : et hoc ad voluntatem vestram
innocenti fecisse sufficiat . In eo habitu illum
ostendit in quo illusus est a ministris . vt sal
tem sic quiescat videntes eū plenū ōp̄brejs

Frustr ergo ih̄esus ex p̄cepto pylati . por
fans sp̄ineam coronam et purpuream tunica
et clamidē cot̄meam turpem et v̄terē ac scep
trum arundineum Ecce ꝑ lamentabile spec
taulum Incedebat quā in habitu regali s̄
patebat vndiqz despectuī . Ecce quomodo rex
et dux tuus confusione repletur et humilietur
sustinet vt te ab eterna confusione erigat et a
supbie peste sanaret . Hic ergo instruimur .
vt ōp̄b̄tia omnia pro nomine ih̄u cr̄sti sus
tinet pati simus et in omnibus humiliari stu
deamus Vnde Ancelm⁹ Attende anima mea
quā est iste qui ingreditur habens ymaginē
quā regis . et nichilominus seruū despectis
simi confusione repletus est Coronatus ince
dit . sed ipsa eius corona cruciatus est illi et
mille puncturis speciosum eius vertice diuul
nerat Hec Ancelmus Et tūc quā despectus
loquendo vel eos ad misericordiam provocādo
dixit eis pylatus . Ecce homo . Ecce de quali
homine creditis . qd̄ vellet sibi regnū usurpa
re . Et quā diceret et si in aliquo male egis
set tū v̄lta condignū punitus ē et ideo suffi
cere vobis debet Vide caput eius p̄ foratum
totum corpus laceratum facie computat et pro
deo compaciamini sibi . qd̄ frater vester est Vo
lebat em̄ pylatus vt sensibiliter videat qua
liter fuisse punitus et illusus vt sic mouetur
ad compassionem . qd̄ animo liberandi eum
fecit hanc ostensionem . Vnde Cr̄sostom⁹ .
Propterea et coronatum ihesum eduxit ad
eos . vt conuicium quod a militibus factum
erat in eum videntes . parum respirent a pas
sione et v̄mant venenum Vnde et Augusti
nus Hinc apparet non ignorantē pylato hec
a militibus facta . siue iussit ea siue pmise
rit illa sc̄ilicet causa vt hec eius ludibria ini
mici libentissime videret . et v̄terius eius san
guinem non fitarent . Egreditur ad eos ih̄es
lus portans sp̄ineam coronam et purpureum
vestimentum non clatus imperio sed plenus
op̄robrio . sp̄inis punctus sp̄utis illusus fla
gellis afflictus . Et dicuntur eis . Ecce homo .
Quā dicit . Si regi inuidetis iam par
cite quā deiectum videtis flagellatus est sp̄i
nis coronatus est ludibiosa . v̄ste amictus ē
amatris conuicij illusus est alapis celsus est
feruet ignominia frigescat inuidia Sed non
frigescit inardescit pocus et increscit . Hec
Augustinus Ex hoc articulo sumit . Documē
tum qd̄ nos cr̄stum illusum ante mētis nostre o
culos habeam⁹ et in vestitu et in exteriori ap
paratu nō vane gloriemur quoniam dñs nes
tēte in vestitu illusus ē . Et maxime in hoc seq
cr̄stū debent religiosi et monachi qui cr̄stū
illusum rep̄tant in habitu tonsuta et ferulis

habitus enim monachalis despctibilis est
 & quasi illusorius hominibus mundanis: co-
 rona autem capitis monachalis representat
 coronam spimeam: baculi seu ferule quos antiqui
 quibus monachi portare consueuerunt: repre-
 sentant arundinem. Et sicut christus non dedi-
 gnat habitu illusorio populo iudeorum os-
 tendi: sic non erubescant monachi et alii mu-
 di contemptores: qui se omnes aplm spectaculū
 facti sunt mundo in habitu contemptibili et in
 figimis regalibus illusorijs predictis christum
 regem imitari. Item ē hic documentū q̄ istā
 ostentacionem christi representat sacerdos in
 eleuacione hostie quasi diceret ipse. Ecce ho-
 mo. Quia enim sacramentū altaris est memo-
 riale dominice passionis: et christus est passus
 secundum humanitatem. secundum diuinitatem vero est
 impassibilis. ideo sacerdos ōndens ibi christū
 congruencius dicit ecce homo q̄ ecce deus:
 licet ipse sit et homo et deus: sed homo pa-
 tens fuit in illa ostensione et deus latens. Itē
 est documentū q̄ nos debeamus cum eis dem
 in signis mysticis acceptis prout dictū ē suis
 locis. ante conspectum christi regis nostri in
 iudicio apparere: cum quibus ipse dignatus
 fuit iudeis ostentari. Ihesu qui cū illusionis
 in signis iudeis ostentati voluisti: da michi o-
 stentacionem vane glorie deuitate: et cum eis
 dem in signis mysticis ante conspectū tuum in
 extremo iudicio compate. Sed licet pyla-
 tus hoc agat: tamē insaciabilis sacrilegorū
 furor non cessat: sed magis instat. Ecce ma-
 gna pertinacia iudeorum in procurando morte;
 christi: nam obstinata nequicia non emollitur
 misericordia. Tunc enim illi iudei filii dyabo-
 li cū vidissent eum sic punitū et illusum: et co-
 gnoscerent q̄ pylatus sic volebat dimittere
 eum: in nullo copacientes ei: ac punctionis
 correptione et illusorum obprobrio non conte-
 ti. nec pylati excusacione placati clamabant
 tumultuose et alios ad clamandum excitabāt
 dicentes. Crucifige: crucifige eum. Quia di-
 cerent. Hoc pena nullo modo nobis sufficit.
 sed petimus q̄ moriatur. Videntes eum. ma-
 gis comōuebantur: quia ex aspectu eius qui
 dōlio habetur magis contra eum cor obdientis
 inflamatur. Ingeminant autem crucifige: ppter
 desiderij vehemētia: et quia voluntate et ope-
 crucifixerunt eum. Magna crudelitas q̄ nō
 sufficit eis alterū sc̄z vel flagellare vel occide-
 re sed utrūq; nec contenti sunt quacunq;
 morte: sed terepissima et durissima sc̄z crucis
 desiderat occidere. Clavis affigi ad lignū que-
 runt: ne dolore cūcius finiatur: sed morte pro-
 ducta moriatur: et vt in cruce dūcius videa-
 tur: et modo mortis diffameretur. Et secundum Cris-

formidantes ne aliqua eius: post ipsum fiat
 memoria: student et ad supplicium ducere ma-
 ledictum. Verum vt dicit Rabanus iudei de
 morte pessima cogitabant: sed a domino non
 intelligentibus eis clecta erat. Ipsam enim
 crucem dyabolo superato erat tangere tropheū
 in frontib; fideliū positus. Erne etiam
 nunc quomodo sic contumeliose vestitus et co-
 ronatus et cū sceptro mcedit et quomodo fa-
 cie dimissa stat totā tanta multitudine vici-
 rante et clamante crucifige crucifige: ac semp-
 eum deridente et sibi insultante quah sapien-
 tiore eo fuerunt. Et sic non solum dolores et
 penas: sed etiam contumelias et terrores tecum
 piebat ab eis. Ex hoc articulo quū in cla-
 more consistit trahitur documentū. q̄ non te-
 fert ad culpe intentionē: occidere hominem in
 lingua vel gladio. Vnde Psalmista. lingua eoz
 gladius acutus: et loquitur ad lām de iudeis
 clamantibus crucifige Sup quo Aug. No-
 si attendere inermes manus sed os armatum
 inde gladius processit quo christus occidetur.
 Caucaut ergo sibi detractores et proximoꝝ
 infamatores: ne excauant vt gladiū linguas
 suas: quia sicut gladio corpore hic lingua fama
 hominis pimitur. Vnde dicit in Proverbiis
 mors et vita in manibus lingue. Item est
 documentum: q̄ non est respondendum. Ad
 conformandum se huic articulo recogitet homo
 q̄ terribiles fuerūt illi clamores iudeorum: et
 rememoretur an ipse unq; iniquus hominum
 iudicis aut oblocoꝝ seu detractionibus
 contra proximum per consensū conclamauerit:
 vel alias prout deus dederit: et sic oret. Ihesu
 qui terribiles iudeorum voces crucifige: crucifi-
 ge clamantium audire minime expauisti. da
 michi inimicorum tuorum verbis exercitabilis
 non terret: et lingua mea nocendum ppi-
 mo non inferte. Sed pylatus videns christi in
 nocenciam et iudeorum maliciam impellentium
 ad rem illicitā: et recusans crucifigere ihesum
 dixit eis. Acte ipse eum vos et crucifigite: quū
 sine causa consuevistis innocentēs condepna-
 re. Ego enim nō inuenio in eo causam. sc̄z cru-
 cifigendi et bandi talē sententiā. Verum dix-
 it pylatus. q̄ christus peccatum nō fecit: nec
 inueniēt est dolus in ore eius. Vnde bene dicit
 in eo. quia causa mortis christi nō fuit in eo
 sed in nobis: et ideo dicit Bernhardus. O
 piissime ihesu. quād tibi et morti. Nos pecc-
 atum et tu lauis: nos debuimus et tu solus
 Ac si diceret pylatus. Michi non licet crucifi-
 ge te innocentem. vos crucifigite si vultis. De-
 visorū et indiginarer hoc dixit quia non ha-
 bebant potestatem iudicā di aliqui ad mortem
 Vnde secundum. Crisostomū q̄ dixit crucifigite

expectantibus fuit hoc verbum et ad rem non concessam illis impellentis. **V**identes autem iudei quod pylatus clamoribus eorum non acquiesceret incepserunt allegare ratiōnes alias quod supia al lezaueantur et accusabant eum quia contra legem dei filium dei se fecit et ideo ut blasphemus secundum legem quam habebant morti debet. **E**ras o iudee quod se deum non fecit sed pater eum genuit; deus deum et ergo filius dei se dicendo non blasphemauit sed veritatem dixit. **V**nde Aug⁹ ecce altera maiora est iuidia. **P**arva quippe illa videbatur velut affectate illico ausu regie potestatis et tamen neutrum habebat illis mendacitatem usurpatum sed vtrumque sc̄i quod erat rex et filius dei verum est et vngemius dei filius et rex a deo constitutus super sydon montem sanctum eius et vtrumque nunc demonstraret nisi quanto erat poterior tanto malum esse pacientior. **H**ec Aug⁹. **T**unc ergo pylatus magis timuit ne forte verū esset quod esset dei filius et sic factum enōme fecisset ipsum puerendo et illudendo et ne videbatur inique agere occidendo. **I**lli vero hoc dicentes non horruerunt sed interficiunt eum pro quibus operauerat adorare Secundum Aug⁹. **P**ylatus non timuit legem eorum ut occideret quia alienigena erat et legem non obseruabat sed magis timuit filium dei ne occideret. **P**rius timuit occidere innocentem nunc magis timet occidere dei virtutē. **E**t ideo volēs de hoc secrētus inquere non amplius interrogauit quod fecisti sed ingressus est iterum pretorium cum ihesu ut veritatem magis posset cognoscere extra tumultū iudeorum et dixit ad eum: **V**nde es tu id est vnde duristi originem! **P**er hoc querebat vtrum esset deus originem habens diuinam: vel hō habens originem terrenā. **I**hesus autem non dedit ei responsū implens illud prophetū si aut ouis non apud os suū ut nob̄ daret paciēc exemplum. **Q**uia enim pylatus altam quesiuit questionem non audiuit confessionem: nam diuina generatio infideli et incredulo expli canda non erat. et quod suam passionē impēdīre solebat: cum ad hoc venirebāt pro nobis pati vellet. **D**ixit ergo ei pylatus propterea eum ab respondō aliquod per quod illa accusatio excludi posset. **M**ichi non loqueris. **M**irabās de eius taciturnitate cum ēēt in pūcto liberacionis vel condēnacionis sue. **I**deo sequitur. **N**escis quod potestate habeo crucifigere te et potestate habeo dimittere te. **Q**uād diceret! in salte deberes responderē. **T**ua pylatus vocē cōstringeris: tua sentēcia dampnatis. **D**i enim in te totū ē positū quare innocentem in qua nullam causam inuenis non absoluīs. **P**ro potestate ergo non pro equitate crucifigendum dominum tradis

per potestatem latronem absoluīs autē vero vite interficis. **E**t quia gloriatur de sua potestate ideo respōdit ihesus ad reptimendum eius iactāciam et tumorem dicens. **N**on haberes potestatem aduersum me ullam quācum lamcumque habes: nisi hoc ipsum quicquid est tibi esset datum et concessū desup scilicet a cesare et vtrius permīssum a deo qui est potestas superior et a quo ē omnis potestas. **E**t ex hoc arguit ei⁹ peccatum quia non accepit potestātē a cesare et deo cōdemnandi inoxios sed magis liberandi eos. **E**t quia pylatus gentilis erat et super priocis potestatis timore angebat dicit eum minus peccare quod iudeos qui legem non uerant et iuidia mouebantur. **V**nde augustinus. **Q**uia plus peccat qui potestati in nocētem occidendum iuore tradit quam peccatis ipsa si eum timore alterius maioris potestatis occidit. **N**ec timendo quidem presentem innocentem hominem homō debet occidere sed tamen id zelando facē multo magis malū ē quod timēdo. **H**ec Aug⁹. **E**t hīliter traditor plus peccauit qui per quesitu eū iudeis tradidit. **N**auis ergo erat peccatum iudei et iudeorū quod pylati quia ab occisionē pī iūbas fuit motus cupiditate iudei autem rancore sed pylatus humāno timore. **E**t exinde id ē ex hac causa et propter hoc scilicet ne peccaret et peccatum haberet occidendo innocentem et dei filium querebat pylatus dimittere eum absolutum quācum minus esset peccatis quod alij quod tradiderūt illum. **N**on quod tunc primum concipiret sed si prius volebat modo querebat. **S**upē enim temptabat eum dimittere sed ex tunc omnino et constāti amīmo querebat hoc facere. **J**udei autem non valētes per fallas accusations circumuerint iudicem intūntur ei de iniuria cesaris ingerē timorem et ideo de hoc magis quod de omnibus superius dictis eum terrere putates clamabāt dicentes. **S**i hunc dimittis qui se regem facit non es amicus et fidelis minister cesaris id ē non zelias pro honore et statuto domini tui custodiendo et ideo amicīam eius amītes. **D**is enim quod se regem facit usurpādo potestē sibi tradidit cesari. **I**mpatores enim romani abstulerant a iudeis regiā dignitatē et ideo quod in iudeos dicebat se regē videbāt facere contra imperatoris ordinacōem. sine cuius oīs nō solebat quod titulo vī regio. **H**ec enim potestatis est terrene natura quod vna est impaciens solitū aliātū vnde et ideo cesar non paciebat alium dominari. **V**bi cōfī. **E**t vñ habetis demōstrare hoc. **A**pupura a diadema a circā a militib⁹. **N**onne solī spācū discipulū incedebat per oīa vi literā transīes et cibū et scolā et habitationē. **H**ec Cōfī. **C**ū autē pylatus audīsh minas si inferū a

populo de indignatione cesaris adhuc plus tenuit Nam scdm augustinu non sic potuit pylatus tempnere cesarem autorem potestatis sui quae ad nodum legem gentis alienae Timet ergo cesarem et non audens etiam secundum minimam appareniam facere contra eius honorem adduxit ihesum fortas extra pretoriū: et sedit pro tribunali: id est ante tribunal vel in tribunali: nam apud grecos hec prepositio pro idem est quod an vel in hoc est sedit in loco sedis iudicare seu ad iudicandū quod est officium sedentis in tribunali Est em tribunal sedes iudicium sicut thronus vel solū regū et cathedra doctorum Et dicitur tribunal quia apud romanos tribuni causas particulares decernebant dicti a tribubus quibus preponerentur. Dedit vero in loco qui dicitur grecce lythostatos id est lapidum stratura sive pavimentum varietate lapidum stratum: dictum a lythos quod est lapis et stratos quod est statura seu pavimentum quia ille locus diuensis lapidibus erat pavimentata et erat ante dominū pylati Et id locum dicitur hebraic gabatha id est collis sive sublimitas ex coactuacione lapidum quia locus fuit sublimis vario lapide stratus in quo tribunal erat Erat autem parascene id est preparacio paschē hora quasi sexta. Grecis ad mīstī iudei grecis crebro vertebantur vocabulis. Parascene autem grecē dicitur preparacio latine. Hic dicebatur feria sexta quia in ea preparabant necessaria pro sabbato in quo aliquid decoqui vel operari non licet hinc et in deserto duplex manna feria sexta ppter sabbatum colligebant Dicunt etiam feria sexta preparacio quia iudei preparabant se mundando: Et cognitio sexta die crucifixitur dominus quia per crucem reparavit hominem qui sexta die a deo est factus Sexta etiam hora dominus pro homine est crucifixus: quia sexta hora homo in peccatum est lapsus nam ut dicit Ieronimus qua hora peccatum adam mortem peccando induxit eadem hora secundus adam mortem moriendo desturit Sexta quia hora qua maius fetuor diei est crucifixi voluit ad ostendendum quod ex magno fredo et caritatis passus fit Tunc pylatus iusfit ihm fisti iudicio et allegans pro eius liberatione dixit iudeis quia eos subsannando Ecce rex vester. Prius dixerat ecce homo ignominiam suam demonstas ut eos ad miserendum moueret nunc vero ut eos magis moueat per sonitum eis insultat dicens ecce rex vester Primo conabatur eum libertate per Christi ludibrium Secundo per iudeorum opprobrium: Quasi dicet eis Mirum est quod hunc hominem flagellum illusum et abiectum dicas usurpare sibi

regnum Talis homo est quod regnum inuadere vel captare non possit. Vnde erubescere debetis quod eum esse regem formidatis Compaciamus ergo illi quia de eo timere non oportet vel tale quid suspiciari Et tamen pylatus super hoc timet ab eis aperit cesarem accusari et sua potestate priuari Vbi Christus. Et nimis quod dicta sunt etat sufficiencia ut faceret eos de cetero ab ira celare Sed trepidabant ne dimissus fuerit sus turbam ducat et omnia pro hoc agebant Amo enim principatus versusum quid est et anima sufficiens perire ppter a magis infistut. Nec tuus Vnde iudei sicut futibundi clamabat et ex habundantia malicie ingeminando dicebant Tolle tolle scilicet ad mortem et non quam cumque sed turpissimam Et explicates genus mortis addiderunt et crucifige cum Interfice enim eum conabantur et morte expiratis sima formidantes ne aliqua eius post ipsum fiat memoria Quasi dicunt Tolle eum a nobis et spectu nostro gravis enim est nobis ad uidendum nec possumus eum videre auferque eum de medio et interfice Quanto plus audiebat quod pylatus vellet liberare eum: tanto magis clambant in contrarium Vbi beda Quia totam accusationem quam adulterio dominum detulerant cerebra et solidata pilati interrogatoe videbatur euacuatam tandem impudici ad solas se paces concertintur ut quod criminando et quasi rationando nequerant iam postulando et waferando perficiant Quem enim credimus sciriendi etiam beatorum martirum persecutores tenuisse satis ecclesiastica demonstrat historia Hec beda Dulassime ihesu quis tam durus et impius erit ut clamores illos horribiles tolle tolle crucifige eum sine genitu et clamore spiritu autem corporis valeat audiens seu mete tractare Pylatus vero terrorem quem de celare ingenerunt adhuc supare conatur et volens de ipsorum ignominia eos frangere quos de cruce ignominia non potuit mitigate allegans quod in cruce crucifixione eorum reverendiam dixit eis quasi subsannando Regem vestrum erit crucigamus quod redundat in vestrum ignominiam Quasi diceret Ex quo eum regnare formidatis et iam de hoc fama magna fuit non est honor vester quod ex vester redempnetur et erit vobis reverendia si morte sic abiecta moriantur Et inde si non moueamini ab eius humilitate debet vos mouere vestrum o ppter unum quod esset crucigerem eum Sed illi se a libtate regni deinde et Christi excludentes iugum dyaboli superplerunt ac ppter seruituti et tyrannidi se subictereunt dicentes Non habemus regem nisi cesarem Ex quo patet quod ex tunc ppter romanorum se obligauerunt subjectioni renunciantes oī

alteri regie dignitati. Patet etiam eorum ob-
stinacio ad procuandum morte christi cum pro-
eius procura ione confessi sunt in perpetuum se-
ipso subiectos seruituti. **Vnde** **Cir.** **A**bnu-
tunt dei regnum! et tradici sunt regno roma-
norū. qd habebant non intellexerunt: et ideo qd pecierunt acciperunt. **Hoc** idem etiā
facto clamant nostri pontifices et prelati seu
curati q suas eccias dimittentes ingerunt se
negochis typalibus principatus vel regni. **P**er
hoc aut iterū iudei timore pylato ingerebār.
Vt em dicit **Aug.** aptissime contra cesarem
venire videatur. si regem se nō habere mihi ce-
sat in p̄tentibus alium regem vellet izerere
dimittendo impunitum quē ppter hos ausus
ei tradiderant occidendum. **E**x hoc articulo ad
ductionis christi ad tribunal habent duo docu-
menta. **P**rimū q nos delem? tribunal in me-
te nā constitueret et ibi iudicio astare hauit cris-
tus stetit ate tribunal ppter nos vt nos dis-
cicū dei iudicium possim? declinare. **J**uxta
illud apli. Si nos meti pos diiudicaremus.
non vtiq; iudicaremur. **S**ecundū ē q tpe adū
firatis iudicium dei cū pacientia subcamus si
ait dñs noster pro nobis duct? an tribunal
hominis obmutuit et nō aperuit os suū cum
omni pacientia subiens iudicium. **N**os quippe
tpe aduersitatis quasi ante tribunal dei histi-
muri. **V**nde apli post vba p̄ allegata subdit.
Cum aut iudicamus scilicet typalibus penis
a dñs cortipimur. qd vt dicit glosa pena ipa-
nobis p̄tia ē p̄tagatio. vt non cū hoc mūdo
dampnemur. **Q**uasi diceret. **I**deo ē bonum b
p̄ punitionē typalem iudicari a dñs vt hic cor-
cepti non dampnemur in iudicio futuro. **A**d
coformandū se hūc articulo attendat hō do-
cumenta iam pmissa. et dret mente deuota.
Ihesu q ante tribunal pylati adduci et i iu-
dicio histi voluisti da michi ante tribunal mē-
tis mee cōscendere. et meipm de culpis meis
cōsciencie testimonio distinctius iudicare. iu-
dicū qd tuum in adūhis tam pacienter hic sub-
ire vt iudicio tuo extremo valeam securus as-
tar. **S**ed pylatus timore mori vincie. et a tra-
mite veritatis et iusticie detorquetur. **D**ecē
em tota iudeorū multitudine vobis magnis
vt crucifigeret tam miser preses pylatus
motus timore impatoris et fauore iudaici po-
puli cū ipse perat et a qbus peccatis sperabat
leuare. cōtra iusticiam et contra cōscienciam
qua cristum innocentē nouet et i quo nulla
causa etat debit sententiā crudelissimā de mor-
te innocentis. et p sententiā diffinitiūam tra-
didit ibm eis: vt crucifigeretur iudicio et po-
testate phidis. **N**on dixit euangelista vt cru-
cifigerent eū sed vt crucifigeret p phidis iu-

dicūm. **S**ed ideo illis traditum dixit. vt eos
crimine implicatos a quo alii esse conabā-
tur ostēdetet. **N**on em pylatus hoc faceret
mihi vt id qd eos cūpe ternebat impletet. **I**ta
qd pylatus ambicioſus nolens amittere prin-
cipatum qd p̄nuncias et cristū innocentē ac
p eum dimittendū volens tñ ad cōplacēdum
clamoribus pyli satisfacere id ē eorum volun-
tatem facere et nō qd erat placitum deo et ius-
tice timens qd ne accusaret de cesaris rebelli-
one cum hoc nullū suspicās pylatum si innocē-
tem paup̄em morti adiudicare. maxime qd
contradictor aliquis non appareret. p̄tulit
sentenciam et iudicauit eum ob culpam affec-
tati regni ēē crucifigēdum. **Q**uia em iudei ce-
sarem regem et dñm p̄fessi sūt: videns qd nō
se protestati romanorū subicerunt. condēn-
auit ibm quasi usurpatem cesaris p̄tatem et
tradidit eum voluntati ipsotū ad crucifigēdū.
Que aut fuerit forma sententie non est exp̄l-
sum ab euangelistis. In euangelio tñ nicho-
demī scribitur qd pylatus p̄tulerit sentenciam
sub hijs v̄bis. **G**ens tua cōprobavit te regem
pter p̄cipio te p̄imum flagellari. sed
principū statuta deinde in cruce alleuari. **P**ec-
cauit pylatus nec expulsatur qd cum iudei es
tenebatur ex officio servare iusticiam. et nec
timore cedere debuit nec amore vt facret cō-
tra eam. qd si omnino voluisset quē iustū p-
nunciaeat eripe potūsset. **M**inus tñ p̄tavit
quam iudei instetie em quantū potuit vt illū
ex eorū manibus liberaret et eius motiuum
fuit minus malum. qd iudei ad occidendum
christum moti sūt p̄ rancorē et otium pylatus
vero ppter timore cesaris et fauore iudeorum.
Sic ergo eis consenit qd cōsentit em qui cū potest
arguere non arguit non cōsenit etiam cōsen-
su pleno h̄ coacto. **S**icut aut tunc pylatus sic
boche faciūt multi iudices. timore vel fauore
a veritate iudicij declinates et iusticiam subū-
tētes. Ecce quomo de innocentissimus agnus
vt te a iudicio et lamento iuste et eterne dāp-
nacionis eripet iniuste ppter te iudicio dāp-
nari p̄legit. ecce que nō rapuit p te soluit!
et tu anima mea nequā et nnpia nec deuocōis
soluis pinguedinem nec cōpassionis refūdis
affectionem. **C**ogita quantū amici eius clamaue-
runt qd illam sentenciam audiuerunt. **S**ed
maledicti gaudet et exultat qd intētum suum
prauū habent. ridet et cum qui est verus et
eternus deus derident. et eius morte quantū
possunt accelerat. **N**on beneficiorū et operum
eius recordanē non ppter innocentiam eius
mouent. et qd crudelius videtur non ppter
afflictionem quam in eo vident retrahuntur.

141

Et sic hora tercia crucifixus est dominus Iesus iu de orum et sexta mambus militum **Vnde Aug⁹.** Quoniam iudei facinus interfici Christi a se in romanis id est pylatum et eius milites trasterrere conati sunt propterea marcus ea hora qua Christus a militibus crucifixus est que agi sexta iam ceperat per termis. terciam potius horam recordatus expressit. qua hora intelliguntur clamare potuisse crucifige crucifige ut non illi tam repetane crucifixisse ibi id est milites quod eum ligno sexta hora suspederunt verum etiam iudei qui ut crucifigerent hora tercia clamauerunt. Et iterum Apparatores patris hora sexta crucifixi erunt. puericatores legis hora tercia clamauerunt. Quid illi manus hora sexta hoc isti lingua hora tercia. Rei magis isti qui clamando seuebant. quam illi qui obtempando adimpliebant Hec Aug⁹. Alij dicunt quod in hora tercia dominus iam condemnatus eductus fit. et in hora tercia incepit est crucifixio eius et occupatis eis in crucifixione fluxit tempus usque ad septam. et in hora sexta crucifixio fuit consummata et ideo quod dicitur de tercia vero est de crucifixionis principio et quod dicitur de sexta intelligitur de crucifixionis consummatione. Secundum veritatem poterat esse media illius horae cum et hora media inter sextam et terciam. et quod medium denominatur ab utroque extremo ideo ab euangelistis aliquis dicitur tercia aliquid quando dicitur sexta. Vnde etiam in signum huius ecclesia communiter inter terciam et sextam celebrait missas solemnes quod missa in memoria celebrare passionis. Ex hoc articulo condonatis Christi ad mortem per sentenciam trahitur documentum quod nos caueamus ne unigenitus iustam mortis sententiā anime vel corporis mereamur. Item sicut salvator noster sustinuit pro nobis iniquam ab homine sententia leti sententiā sic et nos pro deo curare non debemus iniquam homini iudicia. Vnde Aplus miseri inquit proximo est. ut a vobis iudicer aut ab humano die. Ad conformandum se huic articulo. oret homo dicendo. Ihesu quod sententia condonatōis ad mortem; mortem aut crucis innocentem subire voluisti. fac me iustum mortis sententiā siue in corpe siue in anima non mereri. et tui amore iniquam homini iudicia non timere. Data autē sententia rediuitur dominus intus. et spoliatus clamide et purpura quibus siuerat ab illis indutus et adhuc nudo cosa eo existenti virgina habi licencia vestiendi. Inuenire et hic dominus secundum consuetudinem supra de flagellatione positam. Tandem in vestimentis suis quibus eum spoliauerat reinduerunt cum ut ductus ad mortem magis cognoscetur in teste propria quam aliena. Et cum esset et vestimentis suis revestitus

duant eum fotis quantoctius ne mortem eius differant amplius ubi ligates sunt manus et collum ipsius iudicium sue mortis ei iunguntur. et ipsum tanquam malefactorem extat propria civitatem eiciunt. Nam venerabile lignum crucis longum et grossum et multum que ponunt super humeros suos delicatissimos ut portet ipsum ad locum ubi erat crucigendus. Ut enim dicitur in historiis. opinio est crucem quindecim pedes habuisse in longitudine. Et quod lignum illud reputabatur propheticum et inmundum. et mors crucis ignominiosissima. quod ut dicitur in deuteronomio. maledictus qui pendet in ligno. ideo nullus eorum lignum illud ne deducatur sed nec tangere voluit. et ideo impo- suerunt illud ibi ut iam dampnato Agno at mansuetissimus pacienter suscipit. et portat patibulum suis humeris. in angariam mortis tendens ad locum passionis. Vnde Aug⁹. Hic adimpletur illud ysaie cuius principatus super humerū eius Principatus enim Christi est crucis eius. propter quam secundum apostolum deus eum exaltavit. Et hanc signum dignitatis alij baltheum alij mitram portant sic et dominus crucem et si inquiras inuenies non aliter in nobis regnare ibi nisi per asperitates quo sit ut deliciosi inimici sint crucis. Hec Aug⁹. Compleetur etiam nunc figura ysaiae obedientis et ad patris iustum ligna pro sui immolacione portantis. Et secundum Erihi. quomodo ysaiae dimissus est et mactatus aries sic et hic diuina natura manet impassibilius. sed mactata est humanitas herens cornibus inter virges. id est inter rectacula peccatorum quibus natura humana detinebatur. Hic etiam compleetur videtur sapientia figura que collegit duo ligna. Vnde Antemius videt amma mea quoniam do per omnia vir iste coartatur et spernitur. Sub crucis onere dorsum incurvate iubatur et sui ipsius portare ignominiam spectaculum. Vides ne Ecce principatus eius. super humerum eius. Hec est virga equitatis. virga regni sui. Vnde et Iheronimus. Hic educitur abel in arietem a fratre ut pimat. Hic adest ysaac cum hirsutis. et abraham cum ariete reprobis herete. Hic adest ioseph cum gaminis faste sompnato et tunica talaris sanguine lita. Hic adest moyses cum virga. et serpente suspensi in ligno. Hic adest botrus in ligno praeterea. Hic adest heliseus cum ligno ad quondam scurum que in ymo demersa erat et natavit ad lignum id est genus humanum quod a ligno retito in infernum decidit per lignum crucis Christi et baptismum aque ad yadis natavit. Hic adest ionas de ligno fortis in mare ventremque et tibi et duo miles. Vnde etiam Aug⁹. Grande spectaculum

Spectat impietas grande ludibrium: si pietas grande misterium. Si spectat grande ignominie documentum: si pietas grande fidei munimentum. Si spectat impietas videt regem pro vita regni lignum sui portare supplicium: si pietas videt regem baulante lignum ad seipm ligendum quod fixus fuerat etiam in fratribus regum. In eo spernendus oculis impiorum in quo erat gloria aura corba sanctorum. Dictum est paulo michi aut absit gloriari nisi in cruce domini nostri ihu christi ipsam cruce suam gestans humeros commendabat. et lucerne arsura que sub modo ponenda non erat candelabrum fecerat. Hec Aug. Precebat autem christus cruce ut rex sceptrum in signum glorie que est universale terrum omnium dominum. Ide ut victor tropheum et signum sue victorie: quo principatus potestates exposando triumpfauit. Item ut doctor portat can delabrum in quo ponenda erat lucerna sue doctrine: quod verbum crucis fidelibus est vietus dei. Et sicut summus sacerdos qui ibat ad tabernaculum ut intraret sancta sanctorum portabat clavem super humerum suum: sic christus vadens ad tabernaculum sancti sanctorum et volens nobis apire portauit clavem scilicet crucem super humerum. Baulacio crucis prefigurata fuit in ysaac filio abraham. Ysaac enim ligna proprie humeris ferebat: in quibus eum patre suis immolare volebat. sic christus propriis humeris crucem baulabat in qua ipsum genitatem iudeorum suspenderem affectabat. Ysaac ad obediendum patri se voluntarium exhibuit: sic filius dei patrem suo celesti yscum ad mortem obediuit. Duo autem populi ihesum ad interficiendum eduperunt videlicet iudei qui corde et gentiles qui operi hoc fecerunt. Iste olim per duos exploratores prefigurati erant qui locum de terra promissionis ad desertum afferebant. Per locum prefigurabam filius dei ihesus christus qui per hos duos populos de iherusalim in locum calvarie est ductus. Per locum illum probabat filii israel terre promissionis bonitate. per doctrinam christi possimus confidere prius celestis suavitatem. Eduperunt autem eum ex ciuitate quorum enim animalium sanguis inferebatur in sancta sanctorum horum corpora educebantur ex casta cui tremabant et immolabantur. Baulans vero cruce per hoc nos inducit ad sui sequentiam sicut ante dixerat mouendo ad ea. Si quis vult venire post me: abneget seipm et tollat cruce suam. et sequatur me. Sicut enim christus autor vite sententia mortis super eum data crucem sibi baulas confessum ad locum supplicij foras educitur. tangit malefactor qui huius mundi vita indignus est in auctoritate sic versus christi imitator seipm abneget cruce suam tollendo. et ex casta secum ebeat in perpetua eius portando tangit

purgamentum huius mundi factus semperque mortificatione ihu in corpe suo circuferat ut et vita ihu in corpe suo tandem manifestata fiat. Ecce nota quod hec tria: scilicet quia experunt eum vestimentis suis et duxerunt eum ut crucifigeretur. figurativa sunt passiois in corpe mystico scilicet ecclesia maxime tribus antichristi. Exuvio regie vestis est spoliatione mortis. inducio proprie vestis est reuasio pristine paupertatis. ductio ad crucifigendam est violencia persecutio finalis. Cum igitur christus prolati impante pectora clamante baulans habet crucem trahere tunc ad supplicium. tunc eum ducendo et accelerando et omnipotens saturando factus est corpus populorum post ipsum euclum. alii super ipsum plangebant. alii illudentes ridebant. alii lutum et immundicias in caput et in faciem ei proiciebant. Sed ipse quah agnus innocens et ut omnis tota conditio se inclinato capite indecens ad oia tatebat: quoniam tangit omnes ad occisionem et quoniam agnus ad immolandis ductus est et non apud os suum. Et sequitur eum triple turbaparma carnificum que eum premebat. scilicet iudeorum qui cum irridebat. tercia amicos qui angustie lugebat et insuper quarta illos qui ad videndi spectaculo veniebant. Unde non eadem mente sequitur sed quodam ut leti moriente aspiceretur quod videntem oderunt alii ut moriente plageretur quem vivente dilexerunt. Ductus est atque cum locis duobus utique latromibus per medium urbem. ubi ei per confusione patet singulis ad ostia et fores confluenter. Hec est societas sua. O bone ihesu gratiam tibi reverendam isti faciunt. Latromibus te associant. sed et deuterius tibi faciunt qui crucem portandam impornunt quod de latromibus non legitur. Unde non solum cum iniquis deputatus es sed et iniquum iniquior. Indicibilis est deinde pacientia tua. Hoc ad latram per cursum fuit per principes iudeorum ut christus in famam retinetur societate latronum. et a vulgaribus videbatur in crimibus eorum participasse et sic ipsi videbantur iuste morte eius parturasse. Sic et hodie frequenter maligni faciunt. qui suam nequam per bonum insamiam operi continent. Per iustitiae etiam subversionem hodie multis locis deputatur iusti cum iniquis. Christus autem permisit hoc fieri ut ostenderetur quod pro peccatoribus vellet pati. Unde beda. Sed ille cum iniquis deputatus est in morte ut iniquos iustificaret in resurrectione. qui cum in forma dei esset propter homines homo factus est ut hominibus patet daret filios dei fieri. Hec beda. Occurrebat igitur nunc anima mea. et vide amatorum tuum et dominum pro te crucem baulantem et ad patibulum properantem ac tua crimina suis penitus expiantem. Cerne eum quod sub onere crucis cuius incedit. et vehementer anxius anhelat.

172

Compatece ei quantum potes : in tot angustiis et ludibiorum renouacionibus posito. Certe bene faceres si iuuates dominum deum tuum et diceres date obsecro michi crucem domini mei . et ego portabo eam. Quia vero mesta mater et mereore confecta propter multitudinem populi appropinquare ei non poterat nec eum videre iuit celeriter per aliam viam breviorē et compendiosam cum sociis suis et iohanne ut alios pcedens valeret eidē a proximare. Cum autē extra portam ciuitatis in concursu viarū cum obuium haberet . cernens eum sic oneratum ligno tam grāndi quod ante non videbat : semimortua facta est et pene exanimata propter angustia nec ei verbum dicere poterat . nec dominus sibi acceleratus ab his qui eum dutebant. O quam tristes et dolorentes quod clamantes et per orationes ibant mulieres sancte . sustentantes dominam nostram matrem eius non valentem se sustentare vel sustinere ymo dicitur in terram contuisse. Credo quod ipsa libenter crucem portass̄ si potuisset . et quis non posset libenter accepisset. Unde secundum ancēmū bac vocē ut reor sequebatur dicens . Vnde apicato solus . ad immolandum per omnibus Non tibi occurrit petrus . quod dixit per te moriar. Reliquā tē thomas qui ait . tu eo omnis morias. Et nullus de his nisi tu solus ducaris . quod me castam considerasti filius meus et de me. Verum hec vobis ex magne pietatis affectu perducta ita ad hoc memoriā sufficiat . ut oculis ea pietatis attendens dum tāte matris genibundis affectibus copatiā fructu pī amoris illius aliquando remunerari merearē. Hec Ancelmus. Vt certus autē dominus procedet parum post vertit se ad ipsas mulieres sequentes et flentes . Quia enim nouit dominus qui sunt eius pretermissa furestis populi turba ad amantes et plangentes se feminas oculos et ora conuertit . suos enim dominus libenter respicit. Et dicit eis filie iherusalē nolite flere super me nec lamentemini me mortitum cuius cito resurēctō mortem soluere per aliis mōres et omnem mortem et ipsū mortis autorem destruet. Non enim oportet flere eum qui propter patitur sponte sed magis ei applaudere. Vbi cūm filias iherusalem appellat datūr intelligi quod non solum mulieres de gallilea eum eum secūt̄ sunt sed etiam aliq̄e mulieres eiusdem vrbis per devotionem ei adheserunt. Tipum gerabant iste mulieres eorum quod alii compauntur et misse tentur sed non sibi aliorum pēccata deplorant et accusant sed de suis moribus non curat contra quod dicitur in ecclesiastico . miserere anime tue placens deo. Non ergo prohibet dominus compassionem . sed predicit aliam luctus causam. Unde subiungitur. Sed super uosipas et

super filios vestros flete et super iminenti exercitio vrbis et gentis vestre . vos quod ipsas et viam progeniem dignis lacrimarum fletibus abluere ne in vlcione mee mortis dampnemini etiam cum p̄fidis secundum sensum latalem flet ad quem induxit christus mulieres fuit propter misericordiam per romanos super iudeos venturam . et illa miseria figura fuit misericordia super intercedentes per spiritus malignos venturam . per cuius evanescere flendum est et otandum ante terminum huius vite. Quoniam ecce et met dies sexagesima anno post passionem christi : in quibus steriles que non genuerunt et lactauerunt dicentes beate quod agilicres erunt ad fugiendum quod grauē et pro se solum anxie. In die quod iudicij patentes dicunt filiae se esse dampnatos propter amorem minime filicium et econuerso filij dicent se esse dampnatos propter amorem et se quelani parentū. Tunc incipient dicere montibus cadite super nos et collibus optime nos quod aliqui per horrore misericordie tunc dicebant. Utinam montes cadetēt super nos et colles optinent nos. Similiter in die iudicij hoc dicent reprobi optantes abscondi a facie dominū. Quia si viridi ligno hec faciunt . in arido quod fieri. Christus hic dicitur lignum viride faciens fructum et per consequens indignum abscissionē per mortem. Populus autē iudaicus lignum aridum fructuosum et per consequens dignum abscissionē per mortem. Viride etiam lignum et fructiferū sunt iusti et electi sed aridum in fructiferū peccatores et impie. Si ergo in virtute ligno id est in cristo omni virtutum viritate virienti hec faciunt id est tot tormenta inferunt in arido id est in populo iudaico et peccatore ab omni humore gracie destituto et arefacto quid fieri. Certe grauus punitetur. Quasi omnibus dicent. Si ego quod peccatum non feci et fructuosus sum sine igne passionis de mundo non exco quod tormenta manent peccatoribus et impie quod fructibus sunt vacui. Certe domine ihesu verū est quod si tu arbor sancta lignum virite fructuosum et benedictum tanta pateris et ramis tuis spoliaris quod erit de nobis misericordia sumus lignum infruitiosum et sic um aptum pro igit et iherusalem incendijs. Si ergo incipit iudicium de domo dei et omnes qui volunt pie vivere in cristo persecutionem paciūntur quas hinc eos quod non credunt dei euangelio et ipse vivunt. Unde Aug. Si hinc sine flagello non existat qui bux sine peccato venit quomodo flagellis digni non sunt qui huc cum peccato venerunt. Unde et Gregorius. Quocies mortem saluatoris attendo et pacem et iherusalem iob et mortem baptiste considero . dico tibi o peccator hinc considera quod passus sunt illi quos reprobat si tanta passi-

sunt quos amat. **H**ec greg^o Bonū cēt de hijs cogitare ut cogitatio fāte angustie nobis timore inciteret. et timor iāss^o a nobis pccm p^r p^ratū expelleret vel a p^r p^rtādo arceret. exemplo ihōnomi dicentis. **S**ive comedam sive bibam sive aliqd aliquid faciam semp videretur aurib^m meis msonare illa vox terribilis surgite mortui venite ad iudicium. In p^dictis duobus locis que modo sunt in ipsa ciuitate sed extra eccl^hā sepulchri scil; vbi xpūs obuiavit matrū et vbi se vertit ad mulieres adhuc ut dicit^r apparet vestigia eccl^haz. que ibi facte erant in hoz memoriam. **C**um ergo dominus vlt̄ius p^cessisset. et ita fatigatus ac fractus. et ex afflictione precedenti debilitas eius esset plento gradiu incederet et amplius crucē portare nō posset: depositus eam ut ali^r paulū pausaret et respiret Illi autē pessimi nolentes differre morte eius timētes ne pylatas sentenciam reuocaret qā voluntate dimittendi eum ostenderet. coegerūt symonē cyrenē dictum a cyrenen ciuitate libie patrem alexandri et rufi discipulorum domini de villa vimenti et ad ciuitatem eūdo eis occurrentē ut portaret crucem post ihesum. vsq; ad cruci fixionis locū. **H**oc autem non fecerunt ex compassione ad crūstum. sed ut citius duceretur ad crucifigendum. **I**tem ut ostenderent eum esse hominem fatigatum et infirmū: et sic nō crederetur dei filius. **V**t autem dicit Augustinus nullus aliorum acceptabat crucem baulare eo q^p lignum detestabile putabatur et ideo si moni cireneo quasi in quandam iacturam imposuerunt crucem portandam quam alij recisabant. **Q**ui portauit eā corporaliter et inuite non spiritualiter et voluntarie: tum quia hoc erat turpe. tum quia forsitan erat ihesu discipulus licet oculatus. **E**t vt dicit ihōminus nomen istius simonis hic exprimitur. ratiōne filiorum suorum qui erant crūsti discipuli. Crucem ihesu diu portare non portat quia ex afflictionibus precedentibus fatigatus erat. et ideo iudei crucem simoni portare post ihesum imponebant. **I**n quo docemur q^p quilibet debet portare crucem penitencie qdū potest sed cū vlt̄ius nō potest tunc placet cristo q^p ali us pro eo portet. **I**ste simon scdm quosdam non fuit iherosolimita sed peregrinus et aduenia quia fuit gentilis et factus fuit proselitus. **E**t licet ipi tanq^r contemptibili imposuerunt crucē ihesu. hoc tamen nō vacat a mistrio. **S**i significabat em q^p gentilitas ab ipsis humeris immediate crucē suscepta. ad redēptionē erat. q^p et tenebras ignorantie p^rlatice extirparer q^p alexander interptaf^r et totā ecclesiam de gentib^m sanguine suo decoraret q^p sicut rufus

et p^r omnia merorem gentium p^r obedientiam deponeret q^p interpretatur symon: et heredes regni faceret q^p interpretatur cyreneus et crucē crūsti in altū p^r penitēciā extolleret q^p sustolere crucem crūsti significat et ad hoc cōpellent iudei p^r hoc q^p verbum crucis reiecerūt q^p significat angaria. **I**pse ergo crūstus p^rmus passionem crucis sustinuit. et postmodū alij et maxime abuene gētiles eum mīcādo. **S**apiencia em diuina ordinauit ut ipse dñs crucem primo portaret. et portādo nobis portādam pberet. **V**nde hilarius Indignus em iudeus erat crūsti crucē ferre. q^p fidei gentiū cāt in reliquā et crucē accipe et cōpati. **V**n et glosa Ecce nō hebreus h alienigena et pegrinus o p^rbrio crūsti subditur ut plenitudo sacramētorum trahite a iudeis ad gētes ostendat. **S**i mon quippe obedientis interpretatur cyrenes heres. **V**nde bene p^r eum designantur crūstiani ex gentibus couerhi q^p quodām pegrini erat testamentū dei. sed nunc credēdo et obediendo diuinis mandatis facti sūt cūes sanctorum et do mestici atq; heredes dei. et heredes at ppi. **H**ec glosa De villa ergo simō egrediēs crucem portat post ihesum ā populus naēnum pagans utib^m de relictis vestigia dīmō passio nis obediēt aplectis villa em grece pagos vē a q^p pagani nomē trahūt. **V**n paganos appellamus eos q^p a ciuitate dei alienos vide m? **V**nde Theophilus Ille tollit crucē suā qui vult a villa id est q^p dimittit hunc mūdum et opa eius ā ihesu salē id ē ā supnā libertate tendēs. Ex hoc articulo baulacōis crucis sumuntur duo documenta. **P**rimū ē q^p nos crūstiani crucē portare debemus post ihesū. quia crūstus passus est p^r nob^r reliquēs nobis exēplum ut sequamur vestigia ei. **V**nde Glosa. Prior dñs crucē portat qui prior passus est. postea āposita est simoni cireneo p^r crūstū portanda q^p debemus sequi vestigia eius. **V**n ut dicit Ambrosius non p^ccessit simon sed sequebas. **V**nic dñs ā euangelio. Si q^p post me vult venire. tollat crucem suā cotidie. et sequatur me. **V**bi tūa īnūt necessaria portati crucem post ihesum. **V**idelicet q^p portet eā voluntarie et non angariatus sicut symō iste. **V**n dicit si quis vult ī. **I**tem q^p portet crucē suam scilicet propriam. non sicut iste simon alienam. **V**nde dicit crucem suam. **A**te q^p portet crucē non pro mani sed dei gloria. **V**nde dicit et sequatur me. **N**otandum autē scdm Aug^r q^p crux domini non tantum illa dicitur q^p tpe passionis crūsti ligni affixione ostruit h et illa q^p toci^r vite circulo cūctaz discip*l*inaz statib^m coaptat. **I**ntelligēdum ergo crucem nō ligni patibulū h vite virtutis q^p p^rposita.

123

Tota igitur vita christiana hominis si secundum evangelium vivat crux atque mortificatio est. Hoc Aug^{us}. et ista est crux que cotidie est portanda. Hanc autem quidam portant voluntarie ut virtus perfecti imitatores christi. quidam inuite fiant qui cum muremunt et coacti aliam se distinctioni subiciunt vel bonum faciunt. Quidam etiam portant crucem alienam non suam. sicut quod ab similitudinem distinctionem sanctorum predicant sed in se non servant. vel quod sub regula artissima se militare gloriantur sed per eius observationem non mortificantur. Quidam insuper crucem portant sed christum non sequuntur ut qui pro laude humana laborant sed adhuc dei dilectione non trahuntur. Unde et fiant similes crucem portant sed non moriuntur quod corpus quidem per laborem affligunt sed per desiderium glorie mundo vivunt. Primi figurantur in domino et faciunt penitentiam meritariam. Alij figurantur in symbole et huius faciunt penitentiam sed non meritariam. Unde bernardus. Ve semel et iterum: crucem portantibus et non sequentibus christum. et portantibus crucem non fiant salvator suam: sed ad angustiam fiant cunctus alienam. Si crucem portas cum crucifixo cui non morietis mundo. Hec bernardus. Sed igitur et christi amore crucem tuam porta post ipsum cotidie. et semper oculum metis in eum dirigere: et levius portabis quecumque patetis. Unde Aug^{ustinus}. Quantumcumque appetatis nobis penitentis tuis tribulacio. pia patientia si recordamur quis pro nobis iuertit ad crucis patibulum quis nos inuitat ad gloriam. Caue etiam ne unquam crucem christo fabrices vel dorso eius iponas. Crucem enim christi ad crucifigendum ipsum prohibetur carpere: qui ad perpetrandum mala conatur consilium et auxiliu prestare. Et dorso christi crucem bauulada imponit qui per teum suum diuine ordinacioni a tribuit. Secundum doctum est secundum theophrastum: quod qui ad modum christi magister est debet ipse proximo tollere crucem et timore dei appetit carnem crucifigere et sic subditis et obedientibus saltari eam angustiam imponere. Ad confortandum se huic articulo rememoretur homo quanta caritate christus crucem portauit et quam per predictis illa crucis fuerit cui omnia peccata mundi imposita erant que omnia agnus immolans in humeris suis portauit. Poterit etiam homo per ymaginem recolere quasi ipse portet crucem post ihesum et cum ihesu ad instar simonis cyreni vel alias prout deuocatio ministribit. Ihesu qui crucem tuam appetens humeris bauulare voluisti fac me crucem arrioris continere sponte appetere eamque post te cotidie bauulare. Et nota quod quatuor portauerint crucem etiam materialiter scilicet latro similes quod significat

penitentes: quod de cruce penitentia penalitatis consistunt ad cruce eternae calamitatis. latro dexter quod significat vere penitentes. simoni quod significat de penitentia memurantes. christi qui significat innocentes alioquin peccata portantes. Primi sustinent penitentiam sed non faciunt penitentiam. secundi faciunt penitentiam meritoriam et appetitam. Terti faciunt penitentiam sed non meritoriam. Quarti faciunt penitentiam non appetitam sed alienam. Primo itaque ihesus crucem suam quod diu poterat bauulavit. postea imposita est simon agnus ordine mysterij. ihesum autem sic exoneratum sed ut latronem ligatum duixerunt in golgatha per interpretationem calvarie locis ad crucifigendum. clamantes et vociferantes post ipsum. et ista ductio fuit expeditior et penitior inter omnes de quibus dictum est super pluribus de causis. Primo ratione ignominie quia valde ignominiosum est duti ad patibulum. Secundo ratio societatis quia ducebantur cum eo et alijs duo neque ut intercesserentur. quod specialiter factum est ad maiorem suam confusionem. ut non videatur distinctio inter christum et alios neque tertio ratione loci ad quem deduxerunt eum. qui horrore prestat pite et fetore. Ex isto articulo deductionis in golgatha ad crucifigendum tria trahi natus a cunctis amenta. Primum est quod fiant christi voluntatis ductus est ad patibulum tamquam unus ad victimam. sic et nos voluntatis ductam ad obedientiam mandatorum dei et perlatorum vice dei. quia appetit voluntas mactans. Secundum est quod nos sequemus christum cunctem ad locum sue passionis. super nos ipsos flentes cum mulieribus misericordia frangilis. Quia ut dicit thomas philus mens infirma que significatur per feminam si sumpta cordis atritione per penitentiam flet sequitur christum. Unde hanc processionem plangendum et lugendum post dominum representamus. quoniam processiones et letanias pro aliquibus imminentibus piculis facimus. sequentes crucem quam ante processionem bauulatur. quod dicamus. exeamus ad eum extra castra. impropterum eius portantes. et sic iuxta mandatum dominum plangimus super nos et super filios nostros. Si militudinem ergo processione omnis illius amarissime quam christus ostendebat fecit dum ad locum passionis educetur ex plendo. animo dolenti et querenti crucifixo. per affectum tam feruidum ad suam passionem. propter dignum est non habetas nec hactenus bauulisti. Tercium est quod peregrini pro penitentia et religiosis pro obedientia per vias cuntes

ni aliquando lassantur rememorari debent isti
us itinoris Christi quo ad patibulum ducebatur
qm̄ ita lass? fuit p̄ crucē p̄ se amplius ferre
nequāuit . nimisq; p̄ totam noctē & diem
illam multipliciter fatigatus fuerit. Si igitur
saluator noster tanta lassitudine cum tanta ig-
nomina pro nobis sufferre ē dignatus cur et
nos ppter eum modicum labore vie et cū nro
honorē non sustinemus. Ad conformandum
se huic articulo recognitet homo cū quanta ig-
nomina dñs noster ducebat ad patibulum
p̄ nostra magna gloria. & flet cū sanctis mu-
lieribus fūden do lacrimas saltē cordis. et sic o-
ret. Ihesu q̄ ad crucifigendū in golgata duci
voluisti: de duc me in semita mandatorū tuorū
vt cū sanctis mulieribus tue sequar vias passi-
onis et sup̄ meipm fleam misericordiam ppter con-
dicionis. Vides itaq; quō hec que in hora co-
pleteij matutinali prima et tercia passus ē
dñs absq; aliqua crucifixione: rebemētissimi
et amarissimi doloris sunt. Et horroris valde
stupefi. Cum em̄ in manus impiorū deuolu-
tus eēt morte turpissima consumandus: patrū
eāt sacrilegū illis crucifigē eū nisi p̄us dolobis
et illusionib; aiām eius replēuisset. Oratio

Omne ihesu criste q̄ hora diei terda
pro nob̄ flagellari voluisti: libera me
ab eterne ire flagellis q̄ merui. Per
sanctissimi capitū tui punctiones punge mē
tem me am. vt noxias delectacōnes vitare p̄
ualeā. et da michi post penitēciā ptingere
ad coronam. Qui etiam multipliciter deris?
tandē sentēcialiter condēpnatus es ad mortē
fac me euadere hyabolicā derisionē et etemam
mortem. Prostasti tibi crucē dñc. da m̄ tolle
crucē meā et seq̄ te! meā vtiq; q̄ debet pccis
meis. meā etiā sp̄otaneā & deuota ut p̄ hāc p-
uemā ad glā. Amē. De sexta Ca. LXXXI

Fora sexte cogitabis dolens et
tristis. quō dñs ihesus p̄cone
clamāte & vitupabiliter duc-
tus extra portā iherusalē pue-
nit ad locū caluarie vtiq; feti-
dum hebraice golgata dictū: &
et latine decollaciois interpretatū. vbi male
factores puniebantur et publicū erat patibu-
lum. Est aut̄ caluaria testa capitū pilis et xl
le denudata et q̄ ibi decollabant̄ et suspēdes-
bātur rei et sparsa erat multa ossa corporū hu-
manō et marie capitū. ideo dicebat locus
caluaria seu caluariatum. Et idcirco ihesus p̄ oīm
salute in loco pccorum ē passus ut ondēretur
pati p̄ pccoribus ut vbi prius eāt area dāp-
natorum ibi erigerentur vallis martirium.
et vbi habundauit peccatum superabundaret
grā dei. et in hoc ostēderetur p̄ p̄ tollesaciam

suppliū puenī ad corōnā martiriū. Ibi xps
de caluatur. id ē a carne sua scilicet carnali iū
dea se patet. Et sic patet mortis et sti turpitu-
do ex condicōe loci. q̄ in loco vbi puniebant̄
malefactores et rei. et ex mō mortis q̄ cruci
fixio erat turpissimū genus mortis et ratione
societatis. q̄ inter duos malefactores quasi
noxius inter noxiōs est crucifixus: p̄ qd u-
dei intendebāt inducere suspicionē populo p̄
ihesus esset p̄tīcēps & principalis in eorū male-
factis: q̄ eum vilificare intendebāt in oībus
Crux vero q̄ tūc etat suppliciū latronū & mul-
te ignomīne nunc a locis suppliciorū fecit trā-
hitum ad frontes ipatorum et ē immēglōrie
Tempus etiam passionis Christi erat temp⁹
solēpne. et ideo temp⁹ gaudij et mīe. et p̄ cō-
sequens maior fuit dolor tantam crudelitātē &
afflictionē tali tpe sustinere. Extra aut̄ ciuitatē
passus ē. primo ut ostēderet virutē pas-
sionis sue. nō cē includēdam intra terminos
gentis iudaice. Unde Cris. Non aut̄ voluit do-
minus pati sub tecto nō in templo iudaico. ne
putares pro illa tm̄ plebe oblatum. et ideo fo-
tas ciuitatē foras muros vt scias sacrificiū ēē
comune qd tocius terre ē oblatio qd cois est
purificatio. Hcbo ut ostēderat p̄ qdūq; seq̄
volunt passionis fructū debent exire mundū
saltē p̄ affectū. Quia ergo Christus extra por-
tam passus est sequamur cū et exeam⁹ ad eū
extra tastra et mundanā cōuersationē in p̄pe-
ria ip̄hus et penam portātes. Unde Bernb.
Christus ex p̄tā passus ē ad q; egrediamur
mundane conuersacionis contemptū. quod ē
egredi de ciuitate huius mūdi. et hoc tribus
modis affectu ut mundū nō diligam⁹ effec-
tu ut eum mente et corpe funditus deseram⁹
pfectu ut cum dño spiritus vñus fieri anhele-
mus. Quia ut ait greg⁹. tanto q̄s deo ē p̄f-
imus quanto ab amore mūdi ē alienus. Hic
locus seu mons caluarie sanctus magnam int̄
loca sancta obtinet dignitatē et maximā ob-
memoriā dñce passionis habet cōpunctionis
virtutē in quo dñs noster magna et stupen-
da op̄ari dignat̄ ē q̄bus ad memoriā reduc-
tis cor & cōtritū et humiliatiū compūgit̄ et q̄si to-
culari passionis lacrime cōpassionis ex p̄mūnē
De hoc ḡ mōte seu loco et hijs q̄ ibi siebāt
debes sepe et marie in tēptacōibus recordari &
qñ tibi extictus ē ignis deuocōis p̄ge illuc et
collige de lignis crucis et p̄ hoc ignē b̄ modi
itez suscitab. M̄s at caluaria ī q̄ crucifix⁹ est
dñs p̄p̄ q; ad q̄nquaq; pass⁹ ē sepulchru
ei⁹ erat ex ciuitatē ad aq;lonem: dominus em̄
pass⁹ & sepult⁹ est extra portā q; mōte et locū
sepultū dñ heli⁹ impator adrian⁹ incluit
infra vñbem amplias eam versus aq;lonem.

14

et a capite usq; ab pede muro tingens eandem
In qd loco p'ea ppam eccias duas sib uno tñ
tecto costruxerunt. monte qd calvarie et locu
sepulture et multa facta loca infra eas conclu
serunt. A monte em calvarie versus occidente
descendendo ad duas canas est golgatha n
ue calvaria. ubi est eccia oblonga. in qua ap
paret rupis illa in qua crux sancta cum porta
ret dñm erat fixa. pacete ab hue foramine in
rupe ipsa qui locus crucis distat tribus canis
vel circa. scilicet rupi gradibus a superficie terre
hoc est a pavimento ecclesie. Est etiā ibi alia
grandis scissura per tota petram qd testimoniu
phibet p suam scissuram sanguinem sui fabrica
toris se sustinere nequaquam potuisse. Ipse vero
petra altior est qd pavimentum usq; ad genua
circumstanciū. Deinde ad quinque agmina pas
sus vel circa est sepulchrum dñm ubi est eccia
sancti sepulchri seu resurrectionis dñce resu
da. sed chorus protenditur in longum cum
sanctuario in quo est solum alcare et susten
tatur duodecim columpis. h. utraq; eccia scz
ista et golgatha uno tecto est tecta. Vnde qd
dam et hanc illam unam dicunt esse nonnā
te eam ecclesia sancti sepulchri seu resurrec
tione dñce. Locus aut crucis predictus talis
est vt positus in medio terre ad capescendam
dei cognitionem omnibus gentibus esset equa
lis sup hunc loci scriptum est grecce. hic de?
noster ante secula opatus est salutem in me
dio terre. Tradunt aut iudei vt Iheronimus
ait: qd in hoc loco mortis immolatus est aries
pro ysaac. Vnde Aug. Iheronimus presbiter
scriptit ab antiquis et senioribus iudeis se cer
tissime cognouisse. qd ibi immolatus sit ysaac
ubi postea christus crucifixus est. Sub illo lo
co est locus carceris christi ubi stetit ligatus qd
patibatur crux in qua debebat affigi. Et no
qd iherusalem ciuitas dei summi dñi de
qua dicta sunt et dicuntur gloriose. sita ē in
declivio latere montis dupliciter. et ab austro
videlicet et ab occidente. Ab austro quidem
sit in latere montis syon et inde descendit
longitudo eius contra aquilonem et ab occi
dente habet monte syon. et dependet ab ipso
eius latitudo contra orientem usq; ad terram
cedron siue vallem iosaphat. Situs ergo
ciuitatis ab austro est eleuatus. similiter per
totum latus occidentis. et in parte orientis oī
est demissus. ita ut sordes ciuitatis tpe plu
viae descendant per portam sterquiliniū in terrē
tem cedron. Nunc ergo confspice operarios
malos vndiq; nequiter opari. Intuere diligē
ter singula que sunt contra dñm tuum et que
dicuntur et que sunt ab ipso et p ipm et hns
toto mentis intuitu exhibe te pñtem. Videas

igitur oculis mentis alios cum vidissent cum
fatigatum sibi dare vnum mixtum seu cum
felle mixtum. in hoc etiam interiora dulcissi
mi dñi amaritare volentes et suam amaritudi
nem declarantes. qd secundum mattheum cu gus
tasset ncluit bibere. qd vt dicit Cris. nichil
distat simpliciter gustare et nō bibere h. vnu
quidem et idem significant. Et secundum mattheum
non accepit id est non bibit vel non scilicet
prefecte vt bilaret. qd enim gustamus non ac
cipimus qd non trahimus illud in corpus sed
statim reicimus. Aliqd ergo accepit ad gustan
tum modicum. vt qd scriptū erat implete
tur. scilicet et dedevnt in escam meam fel et
in siti mea petauerunt me acetum. qd illud qd
modicum est quasi nichil reputare. ideo bic di
citur qd non accepit scilicet ad prefecte bibend
quia felleam amaritudinem in hominibus dulcis
et rectus dñs nunq; acceptauit. Vel cu gus
tassh id ē ori apposuit noluit bibere ppter duo
Primo vt ostenderetur iniq; tales talis potura
ppmancium. Secundo vt significaret vlocitas
resurrectionis iphius. Vnde Gregorius. Gus
tauit vnum h. noluit bibere. qd mortis ama
ritudinem quam gustatus erat momenta
neam et cito in dulcedinem conuertendam sig
nificabat qd tercia die resurrectus erat. Vnde
et Ihero. Hoc acetum suus letalis pomus ab
stergitur et non accepit id pro quo patitur
Vnde de eo dicitur que non rapui tuc exsolue
bam vnum mixtum dño ppmat. qd bresles
sub pallio veritatis docet acetum cu felle mix
tu in dño ppmat. qui male acquihtis domino
sacrificat. Noc etiam facit. qui membra eius
amaritudinibus affligit. Et vniuersaliter vi
num mixtum vel cu felle mixtum est bonum
opus cum culpa factum qd sicut modicum mixtum
vel fellis bonum vnum corrupit. sic medicum
cuius mortalitatis totum bonum opus destruit. Vi
deas et alios queq; ad hoc opus necessaria di
ponere et alios ipsum spoliare. Spolia etiā qd
suis vestibus et ad pudoris cumulum etiam
femoralibus vt ventis et frigori exponiat. nu
dus. Spoliatur autem cum maximo dolore et
renouant in fracture qd vestis mterre ppter
sanguinem flagellacionis forterior corpori
adherebat. Et tunc corpus eius tam elegan
ter formatum apparuit totum cruentatum et
liuoribus repletum. In hoc etiam apparuit
passionis eius ignominia qd nudus est cru
cifixus quia hoc nō fit nō plos abiectis et vi
libus. Quantus dolor erat tibi in ater sanctissima
cum oculis tuis aspereres ista. Nunc
em primo conspicies mater sua filium sic vul
neratum et dispositum. dolore mentis nimis
affligitur. Cristatur etiam supra modum qd

eum videt sic nudatum Accusat igit̄ mater et filio suo approximat ac velo capitis sui eum cingit et relat O in quanta amaritudine est nunc aia sua Non credo q̄ verbū facere potuisset Dicit aut̄ iste articulus exspoliatiois ab arti uulo exuicōis in flagellacione q̄ ibi exuebatur in pretorio corā preside et suis ministris hic aut̄ in publico coram omni populo Itē ibi exuebatur redundus b̄ aut̄ nunq̄ induendus et ideo signat̄ dictum ē q̄ exuerūt eum hic aut̄ dicit̄ q̄ exspoliauerūt eum quasi nunquā amplius vestes rehabitum Ex hoc articulo docimēta p̄nt accipi sicut ex illo Itē ē docimētu q̄ nos debem⁹ nudari ab omnibus rebus et actib⁹ mūdamis salutē nre contrarijs Ut scđm Ihero nudam crucē nudū sequamur Item ē docimētu q̄ si quē xp̄i anum cōtingat a predomib⁹ vestib⁹ suis spoliati recordē et crīstum a suis crucifixib⁹ spoliati et eccl̄ sibi materia pacientie Ad cōformandum se huic articulo rememoreb⁹ h̄o substantiā actus articuli et oret dicendo Ihu qui aī crucē vestib⁹ exspoliati et nudari voluij⁹ fac me ab omnibus mundamis rebus in quantū contra salutē mēā sunt denudati quatinus nudā et cum nudus sequar Denī eripit filius de manib⁹ mūs furebunde nō sine magnis dolorib⁹ gemītib⁹ et suspicib⁹ et ducit ad mortem crucis Et nudus sup lignum crucis q̄ in tercia erat posita dice pīctus crudeliter expansus et tractus distractissime in modum pellis hinc inde ē extēsus Dicit em q̄ foramina fecerunt prius i cruce et q̄ brachia et pedes crīsti nō poterat foramina attinere ideo ligatis sumib⁹ i brachij⁹ et pedib⁹ tantū traxerūt ac dulces manus et pedes ita atrociter extenderūt q̄ oīs iuncture ossium dinumerare poterūt iux illud psalmi dinumerauerūt oīa ossa mea id ē dinumerabilia ferebūt Vbi scđm Aug ad lām describit extēnsio corporis crīsti in ligno nec poterat melius describi h̄o modi extēnsio Hec aut̄ extēnsio in omnib⁹ q̄ pro nob̄ p̄tulit maxime dolūsh̄ respondit q̄ in cruce extēsus fui ita q̄ oīa ossa mea numerari poterat et quāq̄ p̄ illo dolore michi grācias egeit ita grātū obsequūm michi prestabit ac si omnia vulnēa mea vnguēto suauissimo delinret Ex isto articulo extēnsiois in cruce sumunt̄ duo documenta Primum est q̄ et nos omnia menbra et organa corporis nostri extēdere debemus in obsequium crīsti manus videlicet et brachia ad orationē pedes ad ambulationē genua ad orationē

omnes quo; sensus ad suos actuū sanctā et tam exercitaciō; vt possimus dicere cū psalista: omnia ossa mēa dicet domine quis similis tibi Vnde cassian⁹ in collaciōis pat̄ doceat q̄ religiose et deuote psone debent omnium mēbroz suorū p̄micias domino offerre Non enim ut a lōpno excitati de lectulo sue repetit de bent p̄mo oris et lingue motu orando laudes deo offerre et puls̄ membro aliz quo suo fungat̄ officio circa curā rei familiae debet ea ad diuinā obsequa extendere caput et faciē cū omnib⁹ sensib⁹ ad celum leuando man⁹ ad deum in oratione eleuādo brachia in modū crucis expandendo genua ad orationē iacuādo totū corp⁹ nūc stando nūc in crām ad remiam p̄sternēdū cum reverēti et honesta om̄iū mēbroz et viriū totius corporis extēsione et spiritualiū viriū intensione in sacrificiū iusticie deo offerre Sc̄dm docimētu est q̄ cordis oculis aspiciam̄ saluatorem nostrę in cruce expansis manib⁹ extensum q̄i parāt̄ nos recipere ad amorosū amplexū suū Vñ aug⁹ Xpus extēdit brachia sua in cruce et expādit manus suas patas in amplexus p̄catorum Inter brachia saluatotis mei et viuere volo et mori cōpicio ibi securus decantabo Exaltabo te domine quoniam suscepisti me Ad confirmandum se huic articulo poterit homo brachia et omnia membra sua sive stando sive procumbendo in modum crucis etiam corporaliter et vires spirituales intentionaliter ad laudē de extēdere rem eōstando illos amorosos amplexus extēsionis crīsti tū augustin⁹ Ihu qui in cruce extēdi voluisti ita atrociter vt oīa ossa tua possēt numerari fac me oīa menbra vires q̄i corporis et aie mee ad laudē tuam extēdere et ad amorosos amplexus tuos dulciter aspirare Ipse aut̄ dñs noster nō solum dignat̄ est in cruce extēdi sed et voluit cruci affigi vt cōmendaret nob̄is idissolubile caritatē suam qua salutē nostra firmauit Extensis ergo nervis et venis ac p̄tēsis ossib⁹ et iuncturis violēta extēsione affix⁹ ē cruci in manib⁹ et pedib⁹ dirissime perforatis et sauciatis cū clavis grossis et durissimis autem et carnem nervos et venas ac cōpages ossium dissipatis quorū stimulis excita et tu manus et pedes tuos ad omne bonū opus Quia enim p̄mus homo ad lignū p̄uacatiois man⁹ extēdeo et pedib⁹ accēdeo cyrographū dāpnacōis nre dyabolo fecerat ideo saluator noster vt cyrographū illud deleret manib⁹ et pedib⁹ ligno salutifēre crucis affigi voluit clavis iunctissime caritatis: de s̄es p̄ hoc cyrographū decreti qđ erat cōtrariū nob̄is et ip̄m tūlit de medio affigēs illud cruci

141

O quam libenter crucem ascendit. et quanto amore omnia pro nobis sustinuit; **O** pro tua pacientia obediuit. et quantum pater in iphi obediencia delectatus fuit. **O** pro te vices ac tristes pluralus et gemitus ibi ab amicis suis et precipue a matre sua mestissima audiuntur. cum sic crudeliter extenditur clauatur et foditur et toto corpore dissipatur. **O** stupor. o pietatis abissus. o caritatis incedium. o mira circa nos tue pietatis dignatio. o iestimabilis dilectionis caritatis. **Sed** caue ne tu clavos crucis christi fabrices in manu? a pedes domini eis vulneres a flagas. Clavos enim crucis christi fabricat qui inter proximos discordias seminat. Manus vero domini videtur clavis vulnerare et flagere qui de bonis a deo datis non vult elemosinas erogare. Pedes autem christi clavis ferentes perforat qui theatra seu spectacula et tabernacula magis propicias visitat. **E**x hoc enim articulo crucifixionis trahitur documentum. per te nos crucifigere debemus carnem nostram cum vicibus et compunctionibus ut simus fixi clavis id est preceptis iusticie. sicut Christus clavis obligatus fuit in cruce. Sic fecit ipse apostolus qui dicebat Christus sub cruce; id est crux Christi extinxit in me ardorem peccati. timorem dei qui clavis affixas habens carnes. **E**t hoc est propter orat psalmista. flage clavis a timore tuo carnes meas. secundum translationem qui videtur augustinus. Ad commandum se huic articulo memorem homo continentiam eius et sic oret. Ihesu qui durissimis clavis crucis affigi voluisti. bac per hoc cyro gloriosum petrum nostro rum et mortis eide cruci affixisti. cohige quodcumque timore tuo carnes meas. ut preceptis tuis firmiter inberens spiritu tibi confixus sim cruci. Cum ergo crucifixio facta est eis in cruce in terra iacentem postea ipsum affixum leuauerunt cum cruce. Et hoc vide sentire Iheronimus et in quadam oratione expresse hoc dicit innocentius papa tertius. Et hoc forte repente ecclesia in eo propter in die passiones crucis de osculando iacet ad terram apposita. Ista autem leuacio non dubium quoniam maximum doloris fuerit. eo quod tunc lacerabantur vulnera manuum et pedum ex ponderositate corporis profluerunt quod copiose tunc sanguinis vndeque ex illis magnis scissuris et fontibus saluatoris. In alto autem secundum augustinum elevari et non sub tecto pati dominus voluit ut etiam ipsius aeris natura mundaretur scilicet a demonibus et infectione peccatum. sed et terra per sanguinem decentrem similiter mundabatur. et secundum theophilum. ut sanctificaret aerem qui sanctificauerat terram ambulando in ea. et huius. **C**ribus ut a deo misericordia expiatet terram et ascensu nobis parat. **I**oannem sic eleuati voluit: ut in cruce pendens in aere se in ter deum et hominem media

totem ostenderet. et per passionem crucis dominum cum eleuata fuerit una per ad celum altera regno in terram respicit. humanam natum ad consortium angelorum reuocaret. **V**nde Anselmus. **M**ediator dei et hominum inter celum et terram medius pendens prima superioris sumit. celestibus terrena contingit. **E**x hoc articulo levitationis in cruce habetur documentum. quod nos passionem dominum recolentes elevemus exaltari a terra id est a terrenis affectibus vel etiam terrena conuulsatione saltu quo ad mentalem abstractionem. ut vel sic a terra sursum trahatur ad tristum in cruce pendente. quatinus sumus de illorum numero de quibus ipse pollicatus dixerat omnia traham ad meipsum. **A**d confirmationem se habuit et trialo poterit homo ex devotione sua mentem sursum etigere: quasi christo cum eo pendente in cruce et poterit hoc etiam aliquo gestu corporis representare et sic orare Ihesu qui in cruce leuaci et sic a terra exaltari voluisti fac me queso a terrenis affectibus sublevari. et mente in celestibus conuersari. **P**ropter male prouisum fuit ihesu in sua minuzione. fuit enim in sua minuzione usque ad suorum calcefactus. firmiter ligatus. profundus vulneratus. sed male protrutatus. **I**n tribus namque puidetur minutis scilicet in almonie recreatione in quieta paucatione et in lumine abscondefactione. **S**ed dulcis ihesus propter creatione habuit fel et acetum. propter quemque corporis et afflictionem aie. propter luminis temptatione splendetem meridianum. **H**ic fuisse anima mea. hic fuisse christi sanguine redempta. **E**cce ab occulis a fratre. **E**cce iesu ligatus a patre. **E**cce serpens encus in deserto exaltatus a moysi. **E**cce agnus immolatus in legem. **E**cce deus occisus ab homine. **E**cce ihesus crucifixus carne. **E**cce rex tuus suspensus in cruce. **E**cce dominus tuus condemnatus morte. **E**cce honesta vita tua quasi pendens ante te fixis in illa vulneribus et innocens in molibus sanguine. **E**cce ne a oculis mentis pietate consumata illud corpus tenerum. corpus illud immortale. corpus immutatum graui crucis extensione grauius latenter. **A**ttende et vide si est dolor hanc dolor ei et licet non ignoreas quod boni illa passio confortat mundo. tamen si qua sunt in te pietatis huius caritatis. si qua passionis viscera. pietatis affectu compatere. et emitte lacrimas clama et dic. **F**lecte ramos arbor alta tensa laxa viscera. et rigor lente scat ille: quem dedicasti nativitas. ut superni membra regis miti tecum stipite. **S**ic enim crucifixus est dominus ihesus et in cruce extensus quod numerati possent ossa eius et sic angustatus vndeque propter se mouere non posset nisi in capite. **A**n hora enim et in ty-

illo fblebili spacioſa ferre latitudine ſibi deſceat
ita ut non haberet vbi caput miferis fllum
reclina ret: ſed inclinatum dependebat. Clavi
ferrei ſuſtinent totum pondus totius corporis
eius. Dolores acerimos tolerat et ultra p
dici vel cogitari poſſit affligitur. Vide cum
quanto labore et dolore dominus ſtat in cru
ce et non cedeat te in ſervicio ſuo ſtare. Quia
ut ait pater d' amianus. quo labioſius in
conſpectu ſuperne maiestatis ſe conſpicieſtis
quiſi affiſtit: eo ſuauius dulcedime in tunc
quietis acquirit: quanto qz diſſicilius ſui cor
poris grauedinem tolerat. tanto copioſius eū
ad deum meriti leuat. Stat etiam dominus
nudus corpe ac vento et frigori expoſitus: h
reſtitutus amore et amoris calore inflamatus
a planta pedis vſq; ad verticem a leua in de
pice in tunc et extremitus cruciatus. Crucis quippe
a cruciatu dici. vbi dolores acerimi exagi
tati. vbi diu viuit et moſ ipa protendit. ne
dolor cibus finiatur. qd genus mortis in tunc
durissimum at: turpissimum apud iudeos eāt
ut non ſolū ipſe vitupabilis eēt quem cruci
figi cōti giff ſed etiā tota domus eius. domi
ſcruſiſi appellaſt. Ut ergo dñs a turpissima
et durissima morte nos liberaſt. nō ſolū du
rissima ſed etiā turpissima morte ſe adēphari
pmiſit et ut maledictionē quā in turre amuſ
ſuppoſet maledictā morte ſe crucis luſce
pit. ſed illud maledictus q̄ pendet in ligno.
Vn apostolus ait factus maledictus ut nos
a maledictione liberaret. Vnde Aug. Illa mor
te nichil prius fuit. Inter oia genem mortis
elegit extremū et pellimū genus mortis. Qui
oīm fierat ablaturus morte. de morte pelli
ma occidit omniū morte. Vnde Aug. Hac at
ſcruſionem cristi psalmas pfigurauit quem
gēs uida ſeria lignea p mediū ſecauit. Ju
dei em cum ſeria lignea cristi p mediū diuile
runt qz aiam et corpus eius p crucē ab inu
cē ſepauerūt. Congruē autē dñs tale genus
paſſionis elegit qz pūaracionis reatu
absoluere. ut qz p lignum vtiū cecideramus
p lignum ſcē crucis resurgeremus et qz p lig
num pūaracionis mortui iacebamus p lignū
reconaliacōis ad vitam reuocāmūt. In cruce
ergo cristi moſi et ſic genus humānū ſal
uare voluit ut moſo ſouementi me dela reſ
pondere. ut videlicet vnde moſ oſiebat
inde vita resurget et dyabolus qui in ligno
vincerat in ligno quoqz vincereatur p cristi
Per lignum em pūaracionis moſ induc
ta fuerat et neſſarium erat ut p lignum paſ
ſionis pelleretur et de ligno crucis et crucia
tis lignum cōcupiſcēre excluderetur. et ut
dñs p ligni dolores invictus trahens delecta

tiones ex ligno producentes conſūtare. E
pandit in cruce inmaulatas manus. p ma
nibus i continentē extenſis Pro ſuauī cibo ar
boris vteſe escam fellis accepit et i ſe lufcipi
ens morte noſtrā mortalitatē abſtulit.
Vnde bernb. Quid comiſhi dulcissime puer
qd fecisti amantissime iuuenis que tua noſa
que tua cauſa dampnaōis Ego certe tui ſun
cauſa doloris. quod ppetauit ſeruus dñs ſel
uit! qd comiſhi iniuſtuſ ſoluit iuſtus. O naſe
dei quo tua deſcendit humilitas. qui faciueſt
obediēs pro me deo vſq; ad mortē. mortē
autē crucis. He ad illicita traxit concupiſcen
tia te. p me ſancta caritas traxit ad crucē. Ego
pomum accepi: tu clavis lamianis. Ego pomū
dulcedinem. tu fellis gustas amaritudinem.
Michi miſero congaudet tua. tibi cruciſpo
ploras cōpatiē maria. Vnde bernb. Quis det
michi ut totus tota liter carne et ſpū traxigat
crucis qz affigat patibulo tū dilecto ut nec
aliquid ſentiam mihi ihesu et hunc cruciſpū:
et clamabo toto corde quis m̄ det ut ego pro
te moriar deus meus. Dulcis michi lectus ſit
illud lignum crucis tue dñs. in quo dulciter
requeſcam. Manuſ tue que me fecerūt exposita
ſunt clauorum atuleis. placeat tibi ut nō ex
tendam vltia ad iniquitatem manuſ meas:
ſed p ſanguinem qui de manuum tuarū plaz
exiuit purificata manus et oþa mea ut ſine ira
et inimicidia leuem eas ad te et ad oþa pie
tatis. Dana do mine vulneca conſcieſe mee
que inſipi inſihi manibus apprijs in opibus
voluptatū. Beatos pdes tuos qui orū ſcabellū
terra est ligno crucis paſſus es clavis affigi
duiſiſimis p hoc te obſecro dñe dele errata p
dum meorū. et pſice gressus meos in ſenitatis
tuis ut non mōueancur reſtigia mea ſed ſem
per ſint ſcabiles in opere ſancto. Scripti au
tem pylatus in quadam carra tabule affixa
titulum. et poſuit tabulam cum cauilla ſuper
eruicem ut eminencias apparet. et in titulo
cauſam mortis eius ihesu in quo exprimitur
apprium nomen eius. naſarenus quo ad patri
am. quia ibi fuſe nutritus. rex iudeorum in
quo exprimitur cauſa mortis iphiſus. Quan
diceret. Ideo crucifixus eſt: qui a erat ipſi
deorum. Moſ enim erat romanorum. ſuper
lignum crucis ponere cauſam mortis cruci
fixorum. Ipſe autem actusatus fuerat.
quo d ſibi regnum iudeorum vſiupate vole
bat. Pro hac ergo cauſa iudei eum pyla
to tradiſerant. Et pylatus eum ad mortem
condempnauerat. Et quia iudei contra w
luntatem pylati pcederunt crāſtum cruciſigis.
ideo wleſs ſe vindicare de eis per talē me dū
ſcripti tūlū ut redūdaret in verūdiā ipſorū

146

Vnde Cris. Dicunt in tropheo littere ponuntur victoriam ostendentes ita pilatus titulum cruci christi inscripsit. Similiter quidem pro christo respondens ut eum a communione latronum discerneret simul aut et de iudeis vescens ostendens scilicet ipsorum maliciam dum in suum regem insurrecerunt. Sed in Theophilum iudei percurabant scribi titulum et interdebat per hunc illusorie vituperare opinionem eius quod regem faciebat seipsum ut sic paterentes sui misereri non valerent sed magis ei tagi tyranno impetrarent. Sed pylatus non scripsit: sicut volebat. **Vnde et Iher.** Judei illudentes et irridentes hoc fecerunt: sed in intentione pilati aliud fuit. Opabatur enim secundum glosam diuina vis in corde nescientis. **Dicitur** namque secundum remigium hoc procuratum fuit ut talis titulus super caput eius possetetur ut per hoc iudei agnoscerent quod eum occidendo nichilominus regem habebet. **Vnde et Heda** in quo monstrabatur iam tunc regnum iphius non ut ipsi putabant destruendum: sed potius augmentatum. Titulus enim positus super crux eius illud ostendit: quod nec etiam occidendo efficeret potuerunt. ut cum regem non haberent qui eis secundum opera sua rediturus est. **Hec** autem tria verba scilicet ihesus nazarenus rex iudeorum: satis conueniunt ad crucis mysterium. Nam hoc quod dicit ihesus quod interpretatur saluator conuenit ad virtutem crucis per quam facta est nobis salus hoc vero quod dicit nazarenus quod interpretatur floridus per tinet ad pacientis innocentiam quod est flos quem de radice iesse ascedit. sed hoc quod dicit rex iudeorum pertinet ad pacientis patientem et dominum quod ex passione premerunt. quod propter hoc deus illum exaltauit. **Sed** licet ipse per crucem sit non solum rex iudeorum sed et generum etenim scripsit rex iudeorum enim: quod ipsi gentiles conuersti ad fidem spiritu alteri iudei dicuntur id est confitentes non circumcisio corporis sed spiritus. et ideo per hoc quod dicit rex iudeorum intelliguntur etiam gentiles conuersti. Ut autem dicit Heda. pulchritudo titulus quod christum regem testetur non infra sed supra crucem ponitur. quod licet in cruce pro nobis hominis infirmitate doleret. sup crux enim regis maiestate fulgebat. **Vnde et Ambro.** Merito autem supra crucem ponitur titulus: quod non humani corporis sed diuine patientis est regnum quod habet christus. Scriptum autem titulum illum non in una lingua sed in tribus linguis famosis scilicet hebreice grece et latine: et in qualibet lingua integrum: ut diuersarum linguarum homines qui ad diem festum conuenerant legere et intelligere possent causam mortis ipsius: quod omnis lingua confiteatur quia dominus ihesus christus est rex regum et dominus domini

nancium in gloria dei patris et ut omnis lingua commemoret phidiam iudeorum et ad ostendum ipsum pati per populo omnis lingue et eis dominari in perpetuum. **Cuius** signum est quod pylatus titulum deinde noluit vel mutare licet iudei habebat. qui videbant quod in reverendiam eorum reducabant eo modo quo ipse scripsit. **Vnde** pontifices iudeorum volentes titulum corrigeret. dicebat pylato. Non oly scribere rex iudeorum: sed quod ipse dixit rex sum iudeorum nam in hoc quod ponit rex iudeorum ostenditur christi per sonum et iudeorum obprobrium quia contumeliosum erat iudeis quod crucifixi fecerunt regem suum. Sed si ponetetur quia dixit rex sum iudeorum: hoc redundaret in christi opprobrium et indicaret eius culpam: et hoc ipsi interdebat ut scilicet crucifixi famam auferrent qui iam vivio vitam abstulerant. **Pylatus** vero magis confirmauit dicens. Quod scripsi scripsi: id est immobiliter et indelebiliter scripsi. Quasi dicit hoc est verum quod scripsi: ideo non mutabo. Non corruptio veritatem: et si vos diligitis falsitatem. **Iteacio** verbi. confirmatione est tituli et regni christi. Immobilitas tituli immobile regnum significat christi. Fuit autem secundum Augustinum titulus iste immutabilis non quia pylatus scripsit sed quod veritas dixit. Rex inquit sum iudeorum. **Vnde** exclamat idem Augustinus. Ineffabilem viduum operationis etiam in cordibus ignorancium. **Nomine** occulta vox quedam pilato intus quodammodo dici potest clamor silencio prononabat: quod tacito ante in psalmorum laus prophetatum est ne corruptas tituli inscriptionem. Ideo enim pylatus quod scripsit scripsit quia dominus quod dixit dixit. **Hec** Augustinus. Concedauit autem eum pylatus licet nesciolas in hoc titulo a tribus. **Nores** enim christi causa erat remissio hominis culpi quod ihesus collacionis gratiae: quod nazarenus a deo de glorie: quod rex iudeorum: in quo omnes erimus reges. **Tres** vero lingue predictae ad principatum in crucis titulo sunt consecratae: quod ille per ceteris eminenterat et principales erant: hebreus propter religionem et iudeos in legem dei gloriantes greci propter sapientiam et gentium sapientes latini propter potentiam et romanos multis ac pene omnibus iam tunc gentibus imperantes. **Ac** si diceretur. Hic est rex totius religionis totius sapientie totius potestie. **Hec** ergo tres gentes ut ait Augustinus dignitatem in cruce christi vindicant: in quo signatur quod per crucem christi subiugari et concendi deberent deuoti et religiosi qui signantur per linguam hebream sapientes qui per grecam et potentes qui per latinam. **Velint** nolint ergo iudei. diuersae lingue omne mundi regnum ois mundana sapientia oia diuine legis sancta

te cantur. quia ihesus rex est iudeorum hoc
est ipator credenciu et phticu deū Et no[n] sād
scdm Ihero. q̄ tplex distinguit titul? **M**emo
rial q̄ scz aliq̄ scribuntur ad memoriam facti
marie mortuoz sic fit inscripcō sup sepulchra
doz. p̄comis q̄ scz scribitur in p̄comū et laude vi
uoz. sic fit in portis domoz vel ciuitatū q̄ res
actu describitur. **T**riumphal q̄ scz ostinet causam
et oedimē alicuius triumphi et talis fit h̄ titul? de
q̄ nūc dicit post victu em dyabolū sup cap ut
eius fuit scriptū h̄ ē rex iudeorū. scz cor de cor
cūcisorū spū nō lā. et p̄ hoc q̄ etiā in morte di
citur rex iudeorum onditur q̄ nec in morte p
didit regnū iudeorū sed magis acquisit vero
rū scz iudeorū ipm corde ore et ope cōficienū
Ex isto articulo supscriptis tūculi habet do
cumentū. q̄ q̄ uinq; impugnamur a demō
opponamus sibi titulum istū: ihs nazaren?
rex iudeoz. **Q**ui ideo titulus triumphalis di
citur q̄ triūphū cristi contra dyabolum euā
dē de exp̄mit. Qd̄ senciens dyabolus m̄p af
ficio titulo cruci iudeos instigauit. vt a pyla
co tituli mutationē petrēt. sed pylatus diui
no instinctu in hoc facto motus imutabilē eē
titulu asseruit. **I**n omī ergo ipugnacione dia
bolica cristianis hunc titulum in corde et ore
vel etiā in scripto gerat q̄ inter oīa arma pas
honis d̄m̄c dyabolus hunc titulum triūpha
lem marie phorrescit. prout met ipse dyab
olus cūdam p̄sonē deuote in visione quadā
exactus asseruit. **A**d conformandy se huic ar
ticulo q̄ illusoriis fuit ex intentione iudeorum
attēdat hō documentū. et sic oret. **I**hu q̄ tituli
triumphalis supscriptione lusorie diffamati
voluisti. da michi sub eodē titulo tuo sic st̄e
nue militate. vt tropheo tuo hostis pterrit
michi nō audeat propinquare. **A**d h̄am nota
q̄ erup nō habebat aliquid sup lignū trāsuer
sū h̄ns tria brachia ad similiū udimē h̄re thau
sed loco quarti brachij pylatus supposuit ca
uillā et tabulā similitudinē modi thau ei affixā
et in tabula script? erat titul? **C**redit autem
erup d̄m̄ quindēcū pedes huissē in altū et tabu
la sup posita pedē et dimidiatū dicūlū q̄; i cūce
d̄m̄ fuisse q̄tuor liḡ diuisa et generū diuisorū scz
stipes huc trūc? i rūpe defoss? cui erup erat i
fixa de cedro pal? hue lignū erectū de cyp̄sso
trāsūlā sū lignū tñsūlā de palma tabula sup
posta de oliua. **V**ñē ille vñs liḡ crucis palma
cedr? cyp̄s? oliua. **H**igit at cedrus altitudinē
et placois cyp̄sus famā bone opionis palma
fructū iusticie: oliua leuitatē mie. **C**rus vñō q̄
diptica quadrifariā p̄tm mūdi designat nā
si rēcē iacendo in terrā p̄ficāt alia pars ei⁹ ad
orientem. alia ad occidentem. alia ad merid
iem alia ad septentrio nem respicit. **C**um

ergo dominus huiusmodi genus mortis susti
nere voluit ostēdit q̄a q̄bribdū mūdum salua
turus et ex qua uox mundi p̄tib⁹ electos ad
suam fidem collectur? erat et p̄ virtus passi
onis et crucifixionis sue ad has plagas mun
di p̄ eccl̄u exp̄adī debebat. **S**ive etiā tale
gen? mortis sustinē voluit: vt ostēderet pro
q̄bus restaurābis paciebat. scz p̄o supmis
angelorū tuimis replēdis: p̄ iustis de limbo
educedis p̄ amicis colligēdis et abunādis p̄
imicis recōciliādis. **P**rimū desigē per brachiū
um sup̄ius scdm p̄ infer? tēcū p̄ deptia quar
tum p̄ similitā. **E**t scdm crūs in cruce etiā exp̄ā
sis manib⁹ morte. vt altera q̄dē manu veterē
p̄p̄lm altera eos q̄ sūt ex gentib⁹ trahat vtros
que sibi viūgēs. **M**oralē vñō sacrosante cui
cīs figura describit aplus vbi dicit. In carita
te radicati et fidati vt possitis apprehēdere cū
oīb⁹ scis q̄ sit lōgitudo et latitudine altitudine et p̄
fundū ognoscē eē sup̄eminentē sciē et i tācē p̄pi
Vb i ondēt p̄ h̄j q̄ carnē suā cū viciss et capis
tēcēs crucifigūt latitudinē dñt h̄c i bō ope
cīōe lōgitudinē in bō p̄seuerācia altitudinē i
spē celestū p̄mioz p̄fūdū i cautela iſcrutabi
liū iudiciorū dei. **S**cdm aug? em̄ in latitudine
crucis bō ope i latitudi dic cātatis facta significā
tur q̄a cātatis ope sūt genēalit extēenda et
hec ē i ligno tñsuerlo q̄ extēbūt man⁹ p̄pter
o pū si ḡnta vñz p̄ man⁹ em̄ ope intelligi? p̄ la
titudinē hilai atē opātis q̄a tristitia facit an
gustias. **I**n lōgitudine p̄seuerācia boī ope
et sancte conuersacionis que in tota longitū
dine temporis ē habenda vñz; in firem et hoc
est in ligno a tñsuerlo vñz; in terrā. vbi
cōpus crucifixū stare vidēt. quod significat
p̄fistere hoc ē lōgamimēt p̄manē. **I**n altitu
die spē celestā p̄mioz et intēcō rēcā q̄ i dēū tā
q̄ in finē vñtāmū cūcta bō opera referūt et hec
ab ip̄o ligno tñsuerlo sur̄sū vñz? qz ad caput ē
mīn; p̄p̄ expectacōz sup̄noz ne illa ope bō
atqz i eis p̄seuerācia p̄p̄ temporalia deibñfici a
credēt faciēda h̄ p̄cī? p̄pter semp̄ēna speran
da. **I**n p̄fundo iſcrutabilia iudicia dei vnde is
ta gēa dei i hoīes venit hoc ē i illa p̄te ligni
q̄ tre abdito de sua latet. h̄ inde oſurgit illud
q̄s eminet. q̄a cūcta eis a p̄fēcia et em̄ nē cā
i de oſurgūt: sicut bona nā de p̄funditate grē
dei q̄ comprehendēti ac iudicāti non potest vni
uersa procedunt quia ex occulta dei volun
tate reatur ad participaciōnē tante gracie
alius autem sic alius autem sic. **S**up̄eminen
tem vero sciencie caritatē p̄pi eam profecto di
cit ubi p̄p̄ illa est que p̄cellit omnem intell
ectum. **S**eūdum bernardum crūs in cruce
pacientiam exhibet: obedienciam implet: hu
militatem commendat et caritatem perficit.

141
h̄is ergo quatuor v̄tutum ḡm̄is · quatuor
brachia crucis d̄corantur · Supeminēs ēt
caritas · a d̄x̄t̄ obediēcia · a similitis paciūri
p̄fundō radīz oīm v̄tutum humilitas · Hec
bernardi · In quatuor etiam brachij crucis
notā ētudē crucis beneficia · Signat enim
ps superior iātue celestis aper̄tionem · inse-
tio r̄ inferni deſtuctionē · a d̄x̄t̄ gr̄e colla-
cionem · a similitis p̄t̄ōp̄ remissionem · Crus-
cifxi āt sunt cum ih̄u duo latrones p̄petr̄
scelera d̄m̄nati · unus a d̄x̄t̄ q̄ in fine pe-
nituit · et alijs a similitis q̄ in pertinacia p̄-
māhit · et ih̄esus in medio qui mediator ad
reconciliandum fuit · Sed h̄c quātū ad in-
fencionem iudeoz factū est ei ad ignominā
et opp̄btū · vt sc̄z causa mortis ei⁹ filis iū
dicaretur cause mortis latronū · ac p̄t̄iceps
in malefactis eorum videtur et eorum so-
ciētate ifamaretur · Sed si ad m̄ſterium at-
tendatur hoc ad claritatem cr̄isti p̄tinet · nā
per hoc ostenditur q̄ per passionem suam
increbatur iudicariam p̄t̄am · medium ei
tenere p̄t̄ineat ad iudicē · Vn̄ C̄ib̄ · p̄ter
eruafgerūt latrones · non tamq̄ inimici la-
tronū · p̄t̄iceps enim erant sceleris eoru
sed vt infamarent dominum suū quod non
sine causa crucifixus fit · q̄h qui facinoros? iū
muentus fit · Vnde et Ambroſius ḡepeca-
bilis in facto iniquitas iudeoz · vt q̄h latro-
nem crucifigent oīm redemptore · Ipse ve-
ro hoc pm̄hit et cū peccatorib⁹ v̄luit crus-
cifi · vt ostenderet se p̄ peccatoribus pati et
moti · et vt implever̄ scriptura ysaie q̄ diu an-
dixerat · et aīm sceleratis reputatus est · Cum
iniquis ergo reputatus est in morte · vt iūq̄s
viuificet in resurrectione · Hec abroſi? Pen-
det ergo dominus īt̄ duos latrones · quasi
dux et maḡt etiūm̄ in medio locatus · In
hoc autem m̄ſteriū finalis iudicij deſignat̄
q̄n̄ veniet filius hoīs · et iudicandoſ statuet
hos sc̄z agnos a d̄x̄t̄ · et alios sc̄z hedos a
similitis · vñ iherom? Cum iniquis veritas
deputata vñum reliqt similem alterū assu-
mit d̄x̄t̄um · sicut in die iudicij faciet · Con-
fessio brevis vitam acq̄uiit lōgā · et blaspe-
mia finita pena plectitur eterna · vñ et aug? ·
Ipsa cruci attendas tribunal fuit · In me-
dio enim iudice ſtituto · vñ latro q̄ credi-
dit liberatus alter q̄ insultauit dampnatus ē
Nam ſignificabat qđ factus est de viuis et
mortuis alios poſt uersus ad d̄x̄t̄a alios ad
similem · Iudicabat̄ · et iudicium minabaē
Ex hoc articulo crucifixionis latronum cum
xp̄o trahit documentū · q̄ et nos cū xp̄o cru-
cifigi debem⁹ in medio latronum · Ni ſiat
ibi ſunt t̄c̄s crucifixi duo lat̄nes et medi⁹ ih̄s

ſic in nobis mortaliter crucifigenda ſunt tria
ſcilicet caro et mūdus qui per duos latrones
et ſpiritus noster qui per ih̄esum deſignatur ·
Caro crucifigenda ēt ſicut latro d̄x̄t̄ · vt
ſpiritu ſubiciatur et ei conſeniat · ſed illud
apostoli qui autē ſunt cr̄isti carnem ſuam cr̄u-
cifixerunt et vicis et coniupiſcenſis · mun-
dus ſicut latro ſimiliter · vt bene iuſtant re-
linquatur · ſed illud eiusdem ap̄ſtoli mihi
mundus crucifixus ēt ego mūdo · Iſis la-
tromibus in nobis crucifixis ſp̄us in medio
crucifigatur cum cr̄isto · vt dicat cū ap̄ſtolo
cr̄isto confitimus ſum cruci · viuo autē iam non
ego viuit vero in me cr̄istus · Et autē ſc̄iēdiū
q̄ latro ſimiliter crucifixus quādēm fuit nō tñ
ſaluatus · h̄ymanit p̄fidia ſua ſic mundus li-
tet et crucifigat remanet tñ in immundicia ſua
caro autē crucifixa ſaluat in ſpiritu quia in
reſurectione ſua glorificabitur vnde latroni
dextro dixit ih̄esus meū eris in padilo · Ad
maiorem autē eūdenciam p̄dictotū est ſci-
endū · q̄ crucis carnis ēt rigor discipline cu-
ius quatuor ſunt brachia ſc̄ilicet vigilia abſti-
nencia alp̄itas r̄eſtūm et discipline verberū ·
Crux autē qua mundus crucifigatur est paup-
tas ſpiritus · cuius etiam ſunt quatuor brachia
ſc̄ilicet contemptus glorie pecunie patrie et yn-
tele · Crux vero ſpiritus est ſervos deuotōm
cuīus ſimiliter ſunt quatuor brachia · ſc̄ilicet
amor ſp̄es timor et dolor · Spes ſursum timor
de cōſum · amor a d̄x̄t̄is · dolor a ſimilitis · Ra-
dir autē ex qua omnia hec pullulant · est cari-
tas · Vnde ap̄ſtolum In caritate radicati vt po-
ſitis comprehendere cum omnibus sanctis q̄
ſit latitudo longitudiſ ſublimitas et p̄fundim
Vbi ſiguram crucis et eius m̄ſterium aptissi-
me exp̄mit ap̄ſtolum · ſed Aug? · et glosam
Ad conformandū ſe huic articulo recogite
homo quomodo cr̄istus pendebat in medio la-
tronum et reuoluat in mente docimētūm · et
oret ih̄esu qui inter duos latrones crucifigi
et cum sceleratis reputati reuulisti · da ſpiritu
meum in medio carnis et mundi crucifigi ·
quatinus extremit̄ mihi crucifixis in te me-
dio conqueſcam · Nec tamē cr̄isto ſic angu-
liato a conuictis p̄auit ſed qđ pena p̄iuus est
p̄auum ſubſannant · Vndiq; pene · vndiq; op̄
probria vndiq; conuicia · Quādam ſc̄z m̄litis
quatuor q̄ eum crucifiget accep̄uit r̄eſtīmē-
ta eius excepta tunica · et iuxta numerū pſona-
rum diuifec̄uit ſibi ea in quatuor p̄t̄is in pre-
ſencia ſua · Et tunicam ſup̄iorē ſimiliter acce-
perūt circa partes p̄dictas quā mihi ſe inderet
p̄t̄i non potuerūt · ſed utileiter et comode ſci-
di non potuit · quia erat in conſutilis · id ēt
ſine ſutura et reticulato ope facta qualibet in

ducentis pauperes in palestina uti consueverunt. et ideo non se indueretur ab unum eam integrâ puerile soritione maluerunt. Dicatur autem quod ad modum cytotarum seu biretorum et querundam cibitorum quodammodo opere textilium facta fuit et per brata virgo christi suis mambus eam fecerit. Et quod cum ihu crescente paulatim etiam creuerit. Et erat desuper concepta per totum quia ut dicitur ab extia per totum de panno aliquod erat apositum ad eam fortificandum magis et conservandum. Vnde secundum Crisostomum hoc dicitur euangelista occulte vestis vilitate insinuat. nam in palestina est quodammodo genus vestium propter pauperes ex multis pannis conceptum. quoniam unus pannus super alium. Hoc autem factum est ut adimpleretur conscientie id est ad hoc et ex hoc adimpletum est quod dictum est per prophetam ex persona christi. Divisa ruit sibi vestimenta mea scilicet alia a tunica et super vestem meam scilicet tunica inconsutile miserunt locum. Secundum Augustinum quadruplicata vestis dominum ihum christi quadruplicata figuravit eius ecclesia tota obverse scilicet quatuor partibus consistat tertiarum diffusam et in omnibus eiusdem partibus equaliter id est concorditer distributa ad quas virtus crucifixi expedititur per quatuor partes crucis. Tunica vero illa sortita omni precium significat unitatem. quod caritatis vinculo continetur. Si enim caritas supremat et super omnia precepta est merito vestis quod significatur desuper concepta prohibetur. Et addidit per totum quod nemo eius est expers qui pertinere inuenitur ad totum quod ratione catholicorum natura ecclesia. Jacobus utilis autem dicit ne aliquis dissuatur. Et ad unum peruenit. quod in unum omnes colligit. In sorte autem dei gratia commendata est. quod cum sores mittitur non persone cuiusque vel meritis habent iudicio dei in unitate fidei credidit. Secundum Iheronimum vestimenta christi sunt quibus tegitur corpus eius scilicet ecclesia quatuor milites quibus diuisa sunt quatuor et generalia hominum quibus data sunt precepta. scilicet conjugati viduati plati religiosi seu continentes. His oecumenice milites qui debet militare christo per obedientie perfectionem non modo per corporum animorem. non dyabolico per peccatorum penetrationem. Tunica inconsutile et indiuisa est unitas ecclesiastica usque in finem duratura. Res quod habet tunica unitate assignat non alio scilicet fideli non infidelis est dei gratia quod etiam unitatis integritate consecratur. Propter ergo tunica pietate non fuit habens hunc hodie peccatis expiengitibus christi tunica inconsutile scilicet ecclesia militans praevestimenta dissuauit et sortitur. Quod gentiles facere noluerunt hoc per dolorem christi facente non reverentur. Scindunt eam heretici contra ipsam diuersas sentencias inducendo. Scindunt eam laici affligendo. Eandemque in ter se clericis sociantur. et cuius erit eam dolo.

Et audiibus pardununtur. Unus dicit hic est alius hunc est. O christi tunica propter pessimam diuisionem vestimenta etiam christi dividit quod ecclesia spoliat vel res proximorum distractare pluit. Vide ergo quod vestes christi dant in predictam militibus sicut vestes interectorum dari solent tortotibus. Ex quo apparat duo primi passionis christi in nominia in hoc quod nubus eum cruciferunt quod non fit nisi vilibus plomis. sed in crucifigencium auariciam. quod vestes christi quis parum valet oes tamen sibi rapuerunt. Vnde Christus. Dividunt vestimenta. quod in valde vilibus et abiectis condemnatis fit et nihil aliud habebus. Quoniam enim in dehonoratum et abiectum et omni vilissimum hoc ita audabant. in latromibus quippe nichil tale opati sunt. sed in cruce omnia audiuntur. Dicit etiam Theopoldus. quod fortis pluies eorum egebant. vel forte magis ad corporum um et ex quadam lascivitatem hoc faciebat quoniam subsannative diceret. Quia iste dixit se regem habeamus singulari aliquod de regalibus vestimentis eius. Est autem misericordia patientia et dispensatio misericordie salvatoris. quod si ut agnus condonat et occidet se suo vellere vestit. ita se condones seu spoliates et occidetes suo vestitu vestiunt oendens quod nisi suis excepitis vestimenta ignominiose nuditas eorum esset coram oculis dei et angelorum apparares. Ex isto articulo divisa hominis vestimentorum christi plura habent documenta. Primum est quod libenter debemus percepere exempla sanctorum quod per vestimenta dominum signantur. Ita est documentum secundum Iheronimum observacione mandatum secundum Iheronimum. quod obseruacione mandatum est documentum per bonum est dividere ceteras secundum per deuotio et ad eos honorare ampliandum. Quid enim isti milites pagani fecerunt christo in omnipotenti et deificatione hoc boni christiani conuentore debet ad christi et secundum pietatum et honorem habuit multos ritus paganos christiani concursum ad cultum dei. Ita est documentum quod caritas quod secundum Augustinum significat per tunicam inconsutile dividendi non potest cum ipsa ceteras virtutes connectat. Ita quod immo debet seismate dissuere unam secundum catholicam ecclesiam quod in unum oes colligitur. quod etiam tunica inconsutile significat propter quod etiam secundum christum non caput ei appetat ut iohannem neque sectus est ut psalmus ut corpus integrum et indiuibile mortali se tuat et non fiat occasio voluntibus ecclesiastica dividere. Ad conformabili se huic articulo imaginem habere exempla christi et secundum quod quodammodo pietosa vestimenta quod pietate quod possumus studiamus et sic ostendit. Huic quod vestimenta tua in christi passiones tuos divididi super tunicam at tuam inconsutile sorte mitti volunti da mi secundum tuorum exempla cum mandatorum tuorum obsequacia pietatis et caritatem per integritatem affuate.

Et sedentes iuxta crucem obseruabant eum qui eriperet et ne euaderet vel ne aliquis eum de cruce viuum deponeret. Et sic volebat suam impotenciam ostendere: ac si impeditus a suis todibus non posset se iuuare. Vbi Ihero. Diligentia militum et sacerdotum nobis proficit! ut maiores et apice resurgentis virtus apparat. Illudebat quippe et decidebatur in cruce a pluribus et diuersis vicibus. Vnde nota in serie lice quatuor differentias illudicium propositum in cruce. Prima est sedentium quod eum obserabant scda pretereūcium quod eum blasphemabant. Tercia statum sacerdotum et seniorum quartam pendiculum latronum. Per hos significatur quatuor genitio hominum: virtutem eius abnegantium. In sedentibus delicio et accidio quod delicias carnis intendunt in pteūtibus cum pibi et auari quod pretereūcia sequuntur et viam iusticie ptegreduntur. instantibus supbi et elati quod stant per appetitum excellencie in perturbatis impacientes et querulosh de adueritate. Quibusdam ergo sedentibus et eum obserantibus alij pretereūtes iuxta per viam hoc est vulgares homines circa locum crucis transeuntes et conauentes blasphemabant eum mouentes capita sua in signum irrisiōis et dicentes inperando. Vach quod est interiectio insultatis seu deridentis et subsamiatis quod destruis te plumbum dei fecisti et in triduo illud reedificas virtute tua que apparet nunc tamen inferma. Reputunt dicta falsocum testium et eis corroborant quod sibi imponebat quod hoc dixerat. Sed hoc falsum erat. Saluum fac te ipsum virtute quam de te predicasti in pteate reedificandi templum: descendens de cruce quod permittebas te in triduo templum reedificare. Et iterum dicebant. Si filius dei es: descendere de cruce. id est si potes amoue dolores quos sustines. Quasi dicerent. non potes rex quo falsitas tua patet. Sed mentita est iniqtas sibi. Plus enim fecit de sepulchro resurgendo: quam fecisset de cruce descendendo. Vnde Greg. Si tunc de cruce descendere tet. nimis insultibus cedens virtutem nobis pacientie non demostaret. Sed expectauit paululum. tolleravit operaria. ierationes sustinuit. suauit pacientiam. distulit admirationem. Et qui de cruce descendere noluit de sepulchro resurrexit. Plus igitur fuit de sepulchro surgere. quod de cruce descendere. Plus fuit mortali resurgendo destruere. quam vita descendendo seruare. Vide etiam secundum Aug. in verbis istis vocem filiorum dyaboli quod imitatur vocem paternam. Diabolus dicebat si filius dei es. mitte te de celo et in dei dicunt. si filius dei es descendere de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis id est

legisplatis et semotibus id est ludicribus oibz narbis. dicebat ad alcumum iecidēdo. Alios saluos fecit et utique tam spiritualiter quam corporaliter: se saluum faciat id est supplicio crucis eruat. si h est christus. id est rex sue messias dei electus id est dei filius. Vnde Heda. Immole saluum facere de cruce descendendo noluit quia ipse est christus dei electus. Nam quod ideo venit ut per nos crucifigeretur. ideo seipm saluare. de cruce descendendo neglerit. qui cum tecum pectoribus. Et tamen illos quod cum crucifixere saluare moriendo curvant. Et iterum dicebat. Alios saluos fecit. seipm non potest saluum facere. Vnde Ihero. Etiam nolentes confitent scribe et pharisei. quod alios saluos fecerit. Itaque vestra ws condempnat sententia. Qui enim alios saluos fecit. utique si vellet et seipm saluare poterat. Et iterum dicebant. Si rex israhel est: non quoniam; sed messias promissus in lege si aut ipse dicebat de se descendat nunc de cruce ut vidamus scilicet virtutem ipsius qui alii reges non possunt talia facere: et credimus ei: sed me cibae dicentes credimus. Vnde Ihero. Fraudulenta promissio. Quid enim est plus de cruce viuentem descendere an de sepulchro mortuum resurgere. Et surrexit: et non creditis ei. Ergo etiam si de cruce descendet. similiter non creditis ei. Sed nichil videtur hoc demones immittere. Statim enim ut crucifixus est dominus: senserunt virtutem crucis: et intellexerunt fractas esse vires suas: et hoc agunt ut de cruce descendat: ne faceret salutem quam inchoarat. Sed dominus sciens aduersarij infidias permanet in patibulo ut dyabolum destruat. Hec Ihero. Tamen in thobia super extremitate pisces legitur demonem esse tisse super brachium crucis: et considerasse an custus aliquip maius quam haberet. Vnde discipulis in cena dicebat. Venit enim princeps mundi huius id est amatus mundi scilicet abuersum me: sed in me non habet quicquam quod ad se pertineat. Et quoniam peccatum non habebat: et ideo morti obnoxius non esset mori tamen voluit: quia pater mandauit. et ideo subiecit: sed ut cognoscat mundus: qui diligenter patrem et sicut mandatum debet nichil patrific facio scilicet per hominem moriendo. Considera modo quid in aliorum exitu demon facit: qui contra ipsum mundi salvatorem et dominum venire presumpt. Vnde Greg. Considerum nobis est et tum magnis cotidie fletibus cogitat. quod securus quantabilis sua in nobis opera regens in die nostri exitus princeps buius mundi veniat. si etiam ad deum carnem mortem venit: et in illo aliquid quefiat in quo inuenire nichil potuit. Paus vero eum in miraculis deum cognoscet. sed de cognitione sua ad

dubitacionem cecidit. quando hunc passibili
lem vidit Hec Gre^g. In cruce ergo tanq^m in
decipula capitis ē dyabolus et vi^tus Vn^m aug^m
Ipsa morte cristi est dyabolus vinctus. tanq^m in
muscipula escam accepit Muscipula dyaboli
et usq^m dñm. esca qua caput mores dñm Et iterū
dicebat Cōfudit in deo. liberet eū nūc si vult.
Dixit eī q^m filius dei sū Quasi diceret: Si
verū dixit. liberatō; suam a deo scātū in pē-
trabit. q^m pater filios libenter liberat. Itē il-
ludebat ei et milites accēdētos p^re cruce cor-
p^re sed longe tē edētos mēte et a cētū offeren-
tes illi scz postea quando dixit hicio: dicētes.
Si tu es rex iudeorum sicut dixisti. saluum
te fac scz a morte liberādo O miseri. et rex iude-
orum id ē cōdōciū et dēū cōfītēciū est et
se saluum faceret de cruce descendēdo si vell t.
Misericōrdia et cōfītēta suppliciē saluos fac nos
qui m̄digemus. non saluum te fac cum ipse
esset et saluus et salus Sed dominus ihesus
no^r acq^muit docens nos in tribulacione h̄ē
p̄seueranciam. Vide quomodo non iudeis sus-
fecit et alijs q^m cristum crucifigere sed etiā
cū cōfīrum eum diuēsimode detinēt. Ita
multis non sufficit cristum crucifigere peccan-
do sed etiā detinent crucifixum peccata itē-
do. vel de peccatis se iactando Dominum etiā
detinet et subsannat. qui pro laude humana
orat. vel elemosinas dit. seu quod anq^m lo-
num facit Ex hoc articulo illusionis crucifixi
habetur documentum. q^m nos quando fuerim⁹
in sublimi contemplacionis vel sacre actionis
aut sancte religiōnis pōnti. non debemus ad
verbā subsannancium descendere ad mundā
nas occupaciones: sed potius sustinere per-
uersorum subsannaciones sicut cristus ab iude-
orum insulacionem et temptationem expro-
bationem de cruce descendēte noluit sed ibi
r^sq^m; ab morte in p̄seuerauit Vn^m dicebat Ego
vitis Nunquid possum de serere vimū meū
qui letificat deum et homines et inter certa
ligna promoueri. Similiter et olua et fuis
dicebant Sic est in proposito. Cum autem
tempus sit crucis quam diu extēt et hō cor-
rumpitur ut p^ream inter et homino renouēt et
euauetur corpus peccati quidam tamen pro-
modica contumelia descendunt de cruce paci-
encie alij de cruce maceratis carnis et pēnitē-
cie pro lēticia rufa et cibō delectabili. alij de
cruce cōpassiois p^r auaricia claudētes viscerā
sua cū videt proximū suū n necessitatē habere.
De cruce sanguinis et martiriū nō descedim⁹
q^m nec cā ascēde volū. Petitionē vō pōnta
se p^r facit dyabolus pēnitēti scz ut descedat de cruce
q^m hō cadit facilis descedēdo et iō w^t diabolus
ut descedat de cruce pēnitēcie eam descedendo

Vnde q^mdam nouicis pīscīs matri sue ueni-
ti eum de religionē cōfītē. he legitur respon-
disse Xpus ppter matrē suam non descendit
de cruce; sic nec ego ppter et te descedē cruce pē-
nitēcie Ad cōformādum se huic articulo teme-
mōtē hōmo sensū docimēti et oret. Ibi qui
in cruce pōitus ex p̄bribiliō verbis illudi w-
luisti. da michi p nulla dyabolica vel humān
suggestione de sublimi scē religiois et cōuer-
satiois descedē. sed in tui amoris amplepu-
xiū iugiter pmanē Itē latrones cū p̄pōctu-
ahpi illudēdo id est simile in p̄petuum
seu verbā in p̄pēciū premi. sa i p̄perabāt n et
duicabāt blasphemātes. Se dñm aug^m duo
dicātur p vno et p̄kalis pro singlari. Vel scē
cūdum ibēonimum p̄movēq^m blasphemauit
h̄ vīs signis in elemētis et rebus iſensatis
vn^m in xp̄m credidit et p̄tōtē negacionē
sequēti confessionē emēdauit: Vnde cū vn^m qui
iudeos fidē respūentes signat blasphemando
diceret: si tu es crīst? id ē rex sine messias.
saluū fac temet ipsum et ne s scilicet salute cor-
porali et a morte liberando. non em̄ cutabat de
salute spūali vel anime modo. alēt q̄ gētē
fidē sequentes sīḡt m̄crepabat eū dīces Neq;
tu times dēū q̄ in eadē damnatē es scz mortis
et pena sīli q̄ dicēt Līcet hoīes nō timetis
tū dēū timē debets. maḡ eī in articulo mortis
in q̄ nūc es. Et nos q̄dē iuste i hac damnatē
sumus Nā dīg factis supplicia et scdm factorū
nōdū exigenā recipimus. Exte dītē cūlpā
suam; vt dicat. iniquitatē meā ego agnoscō et
ido meream̄ misericōdiam Confitef̄ etiam xp̄i in
nocētiā dicēns. hic vero nihil male gesst:
q̄ pētē non fecit et sī pētōceptus fuit Vbi
q̄t aug^m Quis inq^m illū dīcebat. mīhi q̄ uī
illum pēdebat. Erat enim illi fūsus in latere h̄
herebat in corde. Vnde conuerius ad ihesum
qui nouit p̄coēdia. dīxit Mēmento mei w
mine dum vñctis in regnum tuū. Namē fī
pātēt. q^m non loquebatur de regno temporali
sed eterno. non de p̄sēnti seī de futuro. Haz-
gna fides huius latronis fuit. quia nō timo-
re iudeorum astantium. nec propej doloris
acerbitate. nec socij sui blasphematione. nec
taris christi apparente infirmitate. nec ap-
stolorū fuga et negotiōne retinēt a veritatis
seu vere fidei confessionē. vñ fuit ei remissio cū
pē et totius pene. Apparet qui dē hīc illius cō-
ueñi q̄ ad plura P̄timo quo ad p̄fectū cari-
tatis quā vīuaciter i morte sua tenuit. frē m^r
olatrone p̄ simili scelere moriente de inq^mitate
sua redarguendo et ei vīā quā cognoueiat p̄
dicando Scđo q̄ ad fidei et vere cōfessiōis līnci-
tātē eum quē seū p̄ arīter morientē vīdit dēū
et dñm regnatū cōdendo et publica p̄dīcādō

149

Tercio q̄ ad iusticie et veritatis approbationē humiliiter et verius penitēs reatum suum fātendo. vnde quā hīc confiteare vel in confessione mētitur dominum cum simistro latrone subfannate videatur. **Q**uarto q̄ ad spei firmitate re ḡni dei aditum et sororium postulando. nec propter p̄ccatoꝝ suorum magnitudinē vel m̄ltitudinem desperādo. **I**ste latro de nullo mīn de corde et lingua se iuuare poterat. q̄ deo totaliter offere curauit. cor quidē in tristione et intima compassionē. quā secundum glosā plus videbatur affligi ex cristi ap̄passione. ꝑ ex sua propria passione. mo plus plangēs cristi supplicium ꝑ suum p̄ptuum. et linguam ut dicitur est in veritatis confessione. vñ ḡgori? In cruce clavi manus p̄des qz ligauerant. nichil qz enim a penis in eo libertū nisi cor et lingua remāserat. **I**nspirante deo totum illud ei obtulit. qd̄ in se liberum inuenit. et iuxta hoc quod scriptum est corde credet ad iustitiam. oīte adheretur ad salutem. **V**n et beda. **Q**uis huī? latronis animum non miretur in iuuantis domini grām quā digne m̄riteretur. digna grāciaꝝ actione veneretur. Ille q̄ talis ad crucem venit ex culpa. ecce qualis a cruce recedit ex gracia. **C**onfitebatur dñm quem videbat sc̄nū humana infirmitate mortē quando negabant apli eum quē miracula videbant diuina p̄tute facientem. **H**ec beda. **O**blecro te domine da michi p̄mo cū latrone isto cognoscere me et deinde cognoscere te. sicut vere peccatorē affiti. et magnificare te quā sine culpa passus es iustus pro inūstis. **D**esiderem qd̄ domine. petam et ipetrem eis de v̄bis cum eo dem. memento mei domine dum veneris in regnū tuum. **P**er istos duos latrones signantur illi q̄ pro pati suis expiandis cū p̄pō crucifiguntur p̄ p̄fessionem in religione factam. sed aliquā reuertūtē actu et si non hitu ad secularem vitam. de quibus dicit apls. nomen dei blasphematur p̄ vos inter gentes: quā scandalisant seculares et isti signantur p̄ latronem blasphemantē alii vero p̄fessi cruce penitencie sustinent deuote p̄ pacientiam. et isti signantur p̄ latronem xp̄m confidentem. **V**n beda. **M**isticus latrones q̄ cum domino hicim de sunt crucifixi. significat eos quā sub fide et confessione cristi vel agonem martyri vel q̄libet continencie seu discipline arcioris instituta subeūt. **S**ed q̄t. q̄t hoc pro eterna solū celesti qz glā gerūt hīj profecto de fr̄i latronis merito et fide designantur. At qui vel humane laudis intētu vel q̄libet minus digna intēcione seculo abdēnūcant. non in merito blasphematoris et simili latronis mentem et actus imitantur.

Quidā duos latrones cum domino crucifixos. duobus baptisatoꝝ genetibꝝ coaptat. **Q**ui unq; em̄ baptisati sumus in cristo ihu. in morte iphus baptisati sumus. Ambo nāq; similes crucifixi. sed unus in cruce blasphemus p̄roe: alter est confessione martir effetus quā p̄ baptismum quo cum peccatoꝝ essemus ablūmūr. alij dum dūm in carne pulsū fide spe caritate laudant coronātur. alij dum aut fidem aut opa baptismatis habere renūunt dono qd̄ accep̄ priuātur. **H**ec beda. **Q**uā etiam alter latronum murmuābat alter non. significat ꝑ tribulaconem alij pacienter sustinent et coronā metentur. alij non sustinent pacienter et dampnacionem cōsequuntur. **V**nde de impacientibꝝ ait hugo. **D**icūt homines. quando penam sustinent. **H**i meruisse non erubescere: nūc autē iniuste pati et hīc culpa nobis ignominiosum est. **I**mmoveo si proculpa patēs erubescere si sine culpa gloriare. **L**atro magis vis esse quam crīt̄ et forte simister et blasphemator non confessor. **T**u em̄ proculpa patēs et culpam agnoscis et iudicem non veneraris. **C**onsidera nūc ꝑ magni despēctus fuit illatio latronis simili eo ꝑ tam vilis et scelleatus homo et iā ad mortem dampnatus et mor⁹ p̄ suis vñteribꝝ mortitūs insultauit rite auterī. **E**x hoc articulo illi homis latronis habetur de clementūtale ꝑ discamus exemplo cristi calumprias etiam a vilibus p̄sonis pacienter supportare. **I**tem est documentum in latrone de fr̄to: ꝑ iniūcias dei nullatenus tolerare debimus sed reprehendere. sicut fecit latro iste. **I**tem documentum quantūq; sumus sceliciati p̄cōres de dei tñ misericordia nullatenus despemus: exemplo istius p̄cōris qui vt dicit aug⁹. p̄ vnum verbum factus est heres p̄ adī. **A**d conformandum se hīc articulo. attēdat hōdā cōmenta et oret dicendo. **A**hesu qui tibi a bōno latronum exprobasti et ab alio venerabiliter cōfiteri voluī. fac me pro tui nominis gloria malignorū imp̄peria equamnitē suscitare. et cū illo latrone venerabili padiſi gaudia poss. de te. **E**t multa alia conūcia dicebant tunc maledicti qui aderant ibide domino ihu et faciebant. **I**pse vero docens nos in tribulatione habete pacientiam et perseveranciam. nihilominus p̄seuerabat et permanebat in cruce usq; in finem vt dyabolum proculs destrueret et spolia sua ei auferret. **O**mnia ante ista dijunctur et hīnt mētissima matre sua p̄nte que stabat iuxta cruce cum sororibꝝ suis et maria magdalene et iohanne: cuius matris cōpassio multum augmētabat filio passionē. **E**t ecō uero ipsa cum filio in cruce pendebat.

mentali dolore. et pocius elegerisset cum ipso
morti pro amplius vivere. **Vnde** Bernh. **O** bone
ihsu magna patetis extremitas in corpe: sed
multa maiora interius in corde ex compassione
moris omnia tecum participantis. **Hec** bernhi.
Vnde qz sicut angustie. vndiqz torineta et pe
sentiti potuerunt: narrari non possunt. **S**tabat
maria cu ceteris iuxta crucem corpe: sed in cte
ce tota migrauerat mente. **N**on auertebat oculos
a filio angustiabam ut ipse. et toto corde
orabat preme pro eo. et filius similiter orabat
pro matre. **Vnde** Ambro. **F**ugientibus apostolis
maria an crucem stabat. et pms spectabat
oculis filij vulnera. qz expectabat non pig
noris mortem sed mundi salutem. **A**ut fortasse
qz cognoverat p filij mortem mudi rediposet
aula regalis putabat se et sua morte publico
muneri aliquid additum. **S**ed ihesus non ege
bat adiutorie ad oim redempcionem. **Vnde** et
Cris. In passione cristi duo videbant altaria.
vnus in pectori marie aliud in cristi carne:
cristus carnem maria immolat animam. **O**ptat q
dem ipsa ad sanguinem filij addere sanguinem
carnis sue. et cum domino ihesu corporali morte re
dempcionis nostre consummare misterium. **S**ic
hoc solius summi sacerdotis erat privilegium
ut cum sanguine intraret in sancta sanctorum.
Ideo nec virginis nec angelo nec ulli homini
potuit in reparacione hominis esse cois autoriz
tas. **I**n hoc autem gravissime patitur pia mater
qz quod filius eius corpe ipsa sustinet corde.
Hec Cris. **E**t quia iohannes crucifixionem as
titit ideo ea die passio secundum ipsum legitur: si
cet etiam merito postremus legat qz postre
mus scripsit. **O**mnes igitur et maxime magdale
na sua dilecta discipula vehementer flebant
nec consolari de suo dilecto domino et magistro po
terat. **C**ompaciebantur domino et etiam domine et si
bi quis. **S**epe tis dolor renouabatur qz semper
passio domini sui vel in coniunctione vel in factis auge
bam. **S**tabant aloge aspicietes et a nullo colo
labant sed assistebant vndiqz p qz cruciabam
tur. **O** quante voces et tristes vultus ibi au
diebantur ab amicis suis. **P**er autem iohannes
dicit iuxta crucem et alij euangeliste dicit longe
mulieres stetisse intelligendum est secundum Aug.
qz eo interuallo erat. vt et iuxta dicunt possent qz
in conspectu eius prosto aderat et sic ppe qz ve
ba christi audire poterat. et longe in conpac
tione compertus apinquius circuitans cu
centurione et militibus. **V**el erat longe respec
tu militum christum crucifigentem et custodiendam
sed ppe respectu aliorum astancium et aspiciendam.
Sic ergo possunt dici longe et ppe stetisse. diu
nis respectibus. **V**el primo erat ppe crucem. et
post concordem mors abierunt ut a deo. atque

turbas se effuerent. et certa que facta sunt long
ius intuerentur ut euangeliste qz post mortem
domini eas commemorauerunt et longe stantes co
memorarentur. **Q**uod autem mulieres stabant iuxta
cruce discipulis fugientibus commendat deuota
testanciam in mulieribus. **Vnde** Cris. **M**ulie
res astiterunt cruci fugientibus discipulis et
qz imbecillius genere viarius appuit tunc. ergo
hac nec a salute ita nec a misericordia crucis et scia
resurrectionis excluduntur et repelluntur mulie
res. **E**t nota qz beata virgo non stetit sub cru
ce ad aglonem ut quodam fabulanus et sicut in
picturis ponitur sed contra faciem filii ad occi
dendum aliquantulum tuu declinans ad austrum
Monstrat enim iuxta monte calvarie quidam lo
cus et a fidelibus veneratur ubi ipsa cum alijs mu
lieribus iuxta crucem filii sui stetit plorans et la
mentans eum. in quo loco est una capella extra
ecclesiam sancti sepulchri. sed coniuncta muro e
iusdem ecclesie. **S**ta et tu iuxta crucem cum ea. et la
mentare dominum per te mortuum. **J**uxta crucem liben
ter debemus stare et pocius mente pro corpore. ha
bendo memoriam saluatoris sed in statu in quo fuit
in cruce. **V**tilis enim valde est nobis memoria talis.
Ibi est nobis refugium contra mala culpe. refri
gerium contra mala pene. **I**bi eruditur circa bon
um ibi ostenditur nobis via ad bonum glorie. **B**ona
et desiderabilis est umbra sub alis ibi ubi tutus
est fugientibus refugium gratum fessis refrigerium.
Una ala propter intelligentia protectione in perpetitate:
ala protectione in adiutoria. **U**na ala contra mala culpe.
alia contra mala pene. **Vnde** bernh. hac
memoria absorpus ait. **D**ñe quicquid iero. sy
te in cruce video. **C**onsidera nunc quidam ipse est
exaltatus. pput predixit sicut in oyle exalta
vit se sup palum serpente in deserto ita scilicet exal
tari in cruce operat filium huius. **I**lle enim serpens
eneus in deserto exaltatus figura fuit huius
exaltacionis qz huc ille serpens quidam similitud
inem habebat serpens autem venenum non habebat
qz eneus erat sic pps cum in his deputatus et in
ter latrones suspensus carnis quidam similitudi
inem habebat pcam autem nullum habebat. **E**t hinc
qz mordebanus a serpente inspiciendo serpente in pa
lo exaltatum sanabatur sic contra moysi et expi
tationem dyaboli non est melior medicina qz in
cruce pro nobis passum a spicere saluatorem. **S**i
enim aspectus illius serpentis enei saluauit a mor
te corporali multo forcius fides christi crucifixi sal
uat a morte spirituali. **V**ide etiam dominum tuum sta
tem sup solium exaltatum et patum ad iudicium et
ideo duo homines hinc inde ponunt quoniam vius
saluare alter condonatur. **V**ide etiam pcam qz est
pontifer futurom honorum quidam christi brach
iis et manibus offert hostiam puram scilicet carnem
suam preciosam pro nobis sup altare crucis.

Vide etiam magistrum tuum • qualiter stat
in alto et predicit • Dominus enim etiam in cruce
pendens etiam usque ad exitum spiritus non fuit
deiosus • sed faciebat et dicebat utilia pro nobis
Vnde secundum Augustinum se habuit hanc magister in
cathedra • et lignum pendens factum est cathedra
ad cunctis **O**bice septem verba sacratissima que
dixit in cruce positus breuiter tibi nota et ea
frequenter cum deuotione tracta Per hec autem
septem verba possumus facere exclamaciones
nostras • modo tenendo pitem domini nostri • et cau-
sando contra iudeos • modo coquiendo domino
nstro • modo matrem eius • modo nobis misericordia
et in fine cuiuslibet verborum facere orationem
Quidam tamen verba octo distinguunt • et in verbo
tertium in duo dividunt • ita ut dixerit duo
pro peccatoribus scilicet pater ignoscere illis et hodie
meum eis in paradise • duo pro bonis scilicet
mulier ecce filius tuus et ecce mater tua duo
pro hominibus mundo scilicet fictione et consumatum est
duo pro seipso scilicet deus meus ut quid dereliquisti
me et pater in manus tuas comedere spiritum
meum Primum verbum fuit in ipso actu
crucifixionis • cum pro suis crucifixoribus immi-
nis crudelissimis ipsum ad crucem fabricantibus
orauit • dicens Pater ignoscere illis • qui nesci-
unt quid faciunt scilicet bonum in et malum habi-
te uera ita est quia qui alteri malum facit nescit
quantam penam et culpam sibi inferat • quan-
tamque gratiam et coronam alteri acquirat • Vnde
nesciunt quid faciunt ignorantem quod filius tuus
sum quem crucifigunt **Vnde** Christus Quia dominus
dixerat • orate pro proximis vestris • hoc etiam
crucem ascendens fecit dices • pater dimittere
illis Non quod non possit ipse relaxare • sed ut
nos pro proximis vestris orare doceret non solum
verbo sed ope • dicit autem dimittere eis si penitentia
erunt • fauet enim penitentibus • si vellent post tam
nequam reatus per fidem diluere Hec enim
sostimus Cum ergo dixerit quod nesciunt quid
faciunt • patet secundum bedam quod non pro eis ora-
uit quod per iniuriam et superbiam eum quem filium
dei intellexerunt negantes crucifixerunt • sed per eis
qui zelum dei habentes sed non solum scientiam
nescierunt quod fecerunt • Erat enim ibi aliquis sim-
plices et illiterati a sacerdotibus iudeorum de-
cepiti • qui propter queabantur christum zelo legis
et propter istis orauit christus • Alij autem erant lit-
terati quod ipsum esse christum probabiliter noue-
rant seu cognoscere debuerat • sed ex odio et
iniuria persecuti fuerunt • et christum usque ad mortem
propter ipsum sunt • et pro illis non orauit Secundum
Bedam non frustra orauit • sed in eis quod post eum
passionem crediderunt impetravit **Vnde** dicitur
in actibus quod conuersti sunt una die tria milia
et alia die quinq; milia • Nec dubium quoniam

hoc prouenerit ex virtute huius orationis cuius-
ti • Ad quod etiam vocem multi de turba iudeorum
astanciam compuncti sunt corde et penituerunt
ut dicitur in euangelio nazareorum et ponitur
in glosa ysaie super illud verbo et pro transgresso
ribus exortauit • O quod dulcis in oratione christi
ad crucifixorum malleacionem etat melodia • de
curus colonancia conuersti sunt tot milia Nec
mitum • quod ipse tantam mansuetutem seruans
in contumelias • tam pacientiam ostendens
in tormentis • sic miram benignitatem exhibens
crucifixoribus • cui deicus declarauit se filium
esse prius quem orabat Quid enim maius misericordia
hac benigna pietate • hoc quippe verbum
magne pacientie et mansuetudinis magni amoris
et indubitate bonitatis magni dulcoris et
venie fuit In quo triple actus caritatis maxi-
me apparuit primo quod pro crucifixoribus af-
fectuofissime orauit secundo quod oratio lacrimas
adunxit • tertio quod cum valido clamore et lacri-
marum effusione propter ipsos petentes obtulit **Vnde**
Bernardus Christus flagellis cesus spinis corona-
tus clavis confossus crucifixus omnipotens sa-
turatus omnium dolorum in memorem ait • pater
ignoscere illis Hinc multe misericordie corporis • hinc
multe misericordie cordis O quod firmata est super
ipsos misericordia tua • et quod magna multitudine
dulcedis misericordie tue • quoniam potabis do-
mine desiderantes te tortente voluptatis tue •
Hec bene Non ergo desperet amando quodque peni-
tens propter peccata penitentiam gratiam saluatoris
Vnde Augustinus • Quid autem conuerso non ignoscitur
si filius christi sanguis ignoscitur Quis homi-
cida desperet • si in spem redditus est a quo
etiam christus occisus est • per hoc verbum pri-
mum docemur petentes nos certe exaudire • in
iurias quod remittere et vindictas non expetere
ac etiam pro inimicis intercedere et orare eos
quod diligere • Ad verbum igitur tate pietatis
emolliatur cor nostrum • sicut dicitur in psalmo
hodie si vocem domini audieritis nolite obtemperare
corda vestra • ut dimittamus offensas debito-
ribus et iniuriantibus nostris • et non solum
dimittamus offensas sed etiam pro ipsis ore-
mus intuitu eius qui patrem exortauit propter
secutoribus suis et crucifixoribus **Vnde** Augustinus
Vnde caritatis affluenciam et mirabilem paci-
enciam • pro inimicis facit orationem • renuntiat
et non expetit vocationem • Cur igitur formica
festuca cenis puluis et fauilla vindictam ex parte
remissionem pro trahit • cum videas regem
glorie dominum quod virtutum remittentem minas contu-
melias et blasphemias • et contumantem crucis
molestias et reales iurias **Vnde** et ancilmus
Ad locum deductus supplicem • initia potatur
et felle Ita in cruce leuaf • dicit pater dimittere

illis : q̄ nesciūt quid faciunt Qualis est hic
q̄ in omnib⁹ p̄ssutis suis nec semel os suū ap-
uit . vt à querelle à exsilio à cōmina d̄is
à maledictōnis v̄bum adūsus maledicēt es ca-
nes illos p̄fert̄t . h̄ nouiss me verbū benedic-
tōnis q̄le a seculo non ē auditū sup inimicos
suos effudit Quid hoc viro mansuetū qd̄ be-
mignius aia mea vidisti Et ic̄z In oībo hi s̄
cohēdā illud dulcissimū p̄ct⁹ quā trānq̄litatē
fūauit p̄ieratis Non suā attēdit iūriā non
penam reputat . nō sentit cōtumelias : h̄ ip̄is
poci⁹ a q̄bo patitur ille cōpatit . a q̄bo vulne-
rat ille me det̄ . vītā patrat a q̄bo occidit Cū
q̄ mētis dulcedine tū q̄ sp̄us deuocōe in q̄ cari-
tatis plenitudine clamat p̄ ignosce illis Ecce
ego dñē tue maiestatis adōrator non tui cor-
pis iſfect⁹ tue mortis venerator nō tue p̄fas-
hōis derisor tue mīe cōteplator nō infirmita-
tis cōteplor int̄pellat p̄ me tua dulcis hūanis-
tas cōmēdet me p̄ tu tuo tua iſſabiliſ pietas
Dic iḡe dulcis dñē p̄ ignosce illi Hec ancel-
m⁹ O clemētissie dñē q̄ta ē paciētia tua . sp̄
infiditati sūt tibi et p̄securi sūt te q̄ tuos . p̄di-
ciose te cōperit et maliciose te crucifixerit . et
mō p̄tis vt ignoscat illis Dñe ihu p̄t̄ miax
oro te vt h̄c tu p̄p̄cisti tuis crucifixib⁹ et ro-
gasti p̄ eis fac vt amore tui parca ego cūtis
m̄ mala faciētib⁹ et tu dñē parcerē dignetis
oībo mīq̄ta tib⁹ meis et p̄t̄ tuo i ſp̄ai glē tue
me mīserū cōmēdare . ſepe ei dñē te offēdo : et
q̄tū i me ē p̄t̄is meis crucifigo tamen dñē u-
ſcis q̄ i te c̄redo et te dñm̄ meū et deū v̄z cōn-
teor a q̄ remā p̄ccoz p̄ſtulo iptui m̄ milero et
idigno H̄c dñm̄ v̄bū fuit ad latrone penitētē et
cōfiteat̄ cū dixit meū etiā i padiso Nō intel-
lige de t̄reno padiso vel cōrō v̄luptatis v̄n a-
bā ē expulſ⁹ nec de padiso angelico . vel celo
ē p̄p̄res q̄ ad illū ante xp̄m̄ nēo ascēdit : h̄ de-
libo ſc̄p̄ et ſinu abrahe ad q̄z aia cristi et lat⁹
mis descēdit vel i padiso id ē i fructois gaudio
et fructōe bēa q̄ hūerūt ſci p̄t̄s in liō cū ab-
eos descēdit xp̄i aia et eadē die dñdit illuc aia
hū? lat̄rois f̄cā p̄ticeps bēc̄ frui etiā Vel in
padiso id ē i reqe q̄d̄ ē eē cū xp̄o vel hodie eis
meū . q̄d̄ ē eē in padiso q̄ vbi ē xp̄s q̄ ē padi-
ſ⁹ ibi ē et padisus fuit vbiāq; ē papa ibi di-
cit̄ elle romana curia Vn an̄elm⁹ Cōr̄do dñē
c̄redo c̄te . q̄ vbi tu vis et vbi tu es ibi ē padi-
sus et eē tecū hoc ē eē in padiso q̄m̄ venerabil
ille cōfess⁹ et glorioſ⁹ martir tecū fuit p̄ tōū
illud hodie et p̄ ea oī tpe O q̄p̄ bt̄m̄ ē eē tecū
O q̄p̄ bē ſūt illi : q̄ tecū ſūt Illi vero ſūt in pa-
diso . vere ſūt in reqe qui tecū ſūt fide et dilec-
tione Hec an̄elmus Hoc etiā dices magnam
consolacionem dedit penitētibus et p̄t̄i ſua
cō. iſtib⁹ nā reuerata hodie et cōdīe ita accidit

161

Videt o de pñatū et inuocat regem. **O** ab miranda latronis cōuercio. Iudei crucifigunt qui nouerunt legem et prophetas. et tu latro vnde talia philosophatis. **V**ece cōsostimus Sed clemens oculus tu? o domine ihu res perit sup eum. et vocasti ipm iterna rotacione ad penitenciam. **Q**uis nō debet in te sperare. te laudare et benedicere et amare. cū ita de facili pccasti ei q tam male consumperat vitam suam. **R**espira ergo nunc in spem re nre qdīq; pccatis aia. si tamen patientis pte dñi tui non hoeres seq vestigia. **S**ed ne pccastimes usq; ad hocā mortis exemplo huic latronis p̄hītere. et inuenire locum dñō. **E**t si enim optimum sit et salubre filium de misericordia dei q̄rere refugium. totum tam hominem ex ea pndere stultissimum est soladum. quia misericordia et veritas in eo obuiant sibi. **O**pater clementissime. rogo ut ego miser dignus infernali supplicio. vt sis memoē mei in regno tuo. ego enim domine. latro sū pessimus. qui me et multos in aia occidi. sed tu dñe misericordie memento mei in bonum. **E**cce adoro te quem latro adorabat. et oro sicut ille orabat. Memeto mei domine. dum veniris in regnum tuum. **R**ecognoscere in me domine hanc orationem sicut recognovisti eam in latrone. suscipe hanc a seruo sicut suscepisti eam a famulo tuo memeto mei de regno sicut fuisti memor illi? de ligno. **D**ic igitur dic queso domine dic seruo tuo. loquere ad cor meū dic aie mee. hodie meum eris in paradiſo. et ego a fortatus defiderabili tua promissione fide permaneā in tua fide et dilectione. **I**n splendore fidei et confessio misue tecum sim p tuam graciā spūs vñ et sic tecum ero in paradiſo. si videlicet i terra amotis tui delicias gustem. quib; in paradiſo refici spūs beator. vere enim gustare de tuo amore est tecum esse. et fac me ita vivere vt aliqui cum tue pietati plauerit dicas aie mee. hodie meum eris in celo. **T**erciū vñbū fuit. cū ut matrem et discipulum inter argutias positos aliquiliter solaretur cōmēdauit matrem solacio destitutam ac mestā et qua in moriente discipulo et discipulum matris. dices matris mulier ecce filius tuus. hoc est q loco filii tui tibi debet obsequū et affectione cuiusque diceret ei. usq; modo fui obsequū tibi et tui curam habui. sed de cetero istum dñe linquo tibi qui erit loco mei. et discipulo ecce matre tua. hoc est cui reverentia et seruicium debes et filius tuus. q̄i dicet ei deputo te ad eis obsequū et curā loco mei. **V**oc terciū verbum crastī fuit maxime sollicitudis et pietatis. eo q̄ in tantis doloribus constitutas matas mel

tissime curam gessit. et ei de mistro puidit. In quo docuit nos cōpati pntib; nr̄is afflictis et in nccib; subueniente: ac eis qua do in digent curam et debitum obsequū impēdere. et in quoq; statu sumus parentes quantum bono modo fieri potest honoare. **Q**d prius mādauit dicens honora patrem et matrem. hoc nunc suo exemplo docuit. et fecit qd faciēdī amonūt. **P**ro se em matri ḡ motiens relinquebat. alterū qd amodo filiu ad eius curam et obsequium puidebat. **I**n hoc at q̄ iohāni matrem cōmēdauit magna ostenditur dignitas iohannis et quanto eum honore hora uit. **E**t vt dicit Ihero. publicitia virgis nulli discipulorū rectius ḡ virgini cōmēdata est vt esset ad inuicem grata societas et floridus aspectus. necnon et venustus cōuersandi venans alēnatim pudicicarū splendor decora tus. **E**t ex illa hora quam diu vixit maria ac cepit eam iohannes in suam scilicet matrem scdm quosdam: sed congruencius subaudie in suam curā et sollicitudinem. quam de cetero specialiter de ea gerebat q̄r quicquid ei necesarium erat ab iphius curam p̄tinebat. **T**radit dñs matris iohannem p̄ ihu seruum pro dño discipulū pro magistro hominē pro vero deo filium; zebdei pro filio dei nepote p̄ filio suo qui erat totum suum gaudium ac vita sua et solacium. **Q**ue mutatio ipsam intus cruciat: ac matris amarior omnibus doloribus corpore passionis existit et cetera corda humana licet sapea licet ferrea scidit. **Q**uis em sine singul tu audiet eum hec verba dicentem non dixit ei mater h̄ mulier: ne mattis dolore amplius excitatet. **V**nde Cris. hic mouendo questionē sic dicit. **D**bone ihesu q̄ matrē tuam dulcissimam que ita diligenter te nutriuit reuerēter tractauit et dulciter lactauit adeo indulciter alloqueris. **S**ed vt dictum est non vcauit cā m̄tē m̄. h̄ cōmūni nomine. ne pro matrem non minis si exp̄meretur. et vehementis amoris teneritudine aggrediatur virginis amicus: ac videns filij passionem et audiens mattis non men doleret amplius. tunc em̄ non erat tēp̄ ipsam dulciter alloquendi nec mattis nomine exprimendi. q̄i si crūstus dulcissus sibi locutus fuisset forte cor virgis cōpulset. **B**tas autē dñs in cruce faciem versus occidentē trinebat sed maria et iohannes versus orientē ad xpi faciem respicentes iugiter lacrimas fūdebant. **V**nde non stetit bta virgo sub cruce ad aquilonem vt quidam fabulantur sed contra faciem filij ad occidentem. aliquantulum tñ declinās ad austri. **M**onstratur em̄ locus et a fide libo venetatur: ubi cū alijs mulieribus ipsa stetit. Contemplate et tu dñm tuum. vt mouearis

ad compaciendum. **Vnde** Anselmus. **A**t tu cū
mīcē et iohāne accēde ad crūcē et p̄fusū pallo ē
vultū ihesu cōmīnū in uere. **Q**uid ergo. **T**u
sine lacūmis amātissime dñe tue lacūmas vi
debis. **T**u sicutis mānes oculis. et eius aiam
p̄trans̄ gladiūs doloris. **T**u h̄i singulū au
dies dīcētem mā mulier ecce filiū tuus et io
hāni ecce mater tua. **E**cce iterū mulier inq̄t ecce
filius tuus. **O** cōmutatio p̄ ext̄no et iconmu
tabili deo putū et corruptiblē hoīem p̄ natu
rali et vnicō filio seruū accepit in filiū. **O** dñia
q̄ p̄cor cogitatus in te succedebat. cū tā inestī
mabilē cōmutacionem ab ipso q̄; sup̄ oia di
ligebas tibi fieri aubiebas. **V**ere tuā aiam p̄
trahūt gladiūs doloris. qm̄ tibi amaricē ext̄
tit oībus doloribz cuiusius corporee passionis.
Quicq̄d em̄ crudelitatis inflictū ē corpibus
martiū. leue fuit à poti? nichil cōpacione ip
hus tue passiois q̄ minūrum sua immenſitate
trāſfigit tua penitentia tui bei ḡmīſſimī cordis.
Vec Anselmus. **V**n̄ et Auguſt. **M**atti bñs in
cruce iā anxius oculis et vultū amuēa de io
hamē ait. **H**ulier; ecce filius tu? **E**cce iohes
qui ē nepos tu? de cetero reputabat tibi filiū
et curā habebit tui: et erit solacū tibi fidelis
filiū. **I**nde intuīas iohamē. dīc. **E**cce mē
tua. et securias et curā illas habe: ea tibi cō
mēdo. luscipe mīcē in tuā. p̄m̄ magis luscipe
mīcē meā. **D**ū hec paucā diceret illi duo di
lecti lac̄mas fūdere nō cessabant. **T**acebant
ambo illi martires. et p̄ nimio dolore loq̄ nō po
terat. **I**sti duo v̄gīmes audiebat p̄pm̄ voce lo
quente rauta. et ipm̄ videbant paulatī mori
entem. **A**mare flebant q̄ amare dolerat: nā
gladiūs doloris c̄st̄ti aīas v̄erotūq; trah̄bat
q̄ maḡ amabat seueriæ siebat in mīcē. **E**t ice
rū. **E**rectauit etiam os tuū verbū bonū. cū di
ceres. **H**ulier; ecce filius tuus. **C**ruciāt te dñe
ihu crux tua h̄i non minus mē tua: cruciat te
dolor tuus h̄i nō min⁹ dolor eius. **N**on ē mīcē
h̄i doles et cōdoles h̄i patetis et cōpatetis bone
fili in desolacione mīcē. in pacione mīcē. in
cōmendacione mīcē. **N**unq̄ em̄ te deseruit nō
in infancia nō in adolescēcia nō in uuenture
non in passione tua. **N**unq̄ defuit tibi eius
solacium h̄i nec eius obsequum. **L**actat infant
em. audit et seq̄uit p̄dicante videt et comī
tate patientē contēplat ob p̄b̄tia. inuenit vult
neā audit tua v̄ba. **T**u v̄erō bone ihu q̄p̄y cēt
dolor intollerabilis plaga insanabilis in agro
ma mortis et v̄stimo spū cōstitutus nō obli
uisceris mīcē tuā caput inclinas et eam i mī
cē iohanni comedas et eū sibi in filiū adop
tas. felix depositū singulare p̄cūlū. in h̄i
ne solacium. **V**egebat te si quādē dñe ihu p̄
repūm. iussisti honora p̄cūlū tuū et mīcē tuā.

seruīcum quod ipsa exhibuit tibi exemplum
postcris relinquentū. **C**onfidetare libet lō mē
genitrix et nutrix et filia desolata q̄s sit dolor
tuis angustia tua. **V**ides em̄ crucifū v̄mige
mīcē tuā. mutas filiū: magistrū in discipu
lum tegem in militem dñm in seruū om̄ipo
tentem in deficientem. **R**euem visceā tua pene
trat gladiūs cōfigit aiam tuā lancea et claud
lamiat mētem tuā spinaz aculeus. lacebat cor
tuū filiū tui amarus aspectus deest tibi p̄ ama
ritudine lac̄ma. desūt v̄ba. deest fortitudo.
marcessit pulchritudo. vulnera filiū tui sūt vul
neā tuā crux filiū tui ē crux tua mōs ei⁹ mōs
tua. **N**uttix quō dimittis alūpnum. mīcē filiū
andilla dñm vna die cebatis p̄re et filio. **H**ec
Aug. **C**ōpaciebat itaq; filius mīcē cōpatient
sibi cōmota sūt q̄p̄e oia viscera eius sup̄ mīcē
sua. **S**cibebat em̄ ip̄e āgūstias materni cordis
nouerat dolore aie eius. **E**t vt dicit damasce
nus q̄ dolores q̄s ip̄a in sua nō senserat p̄tū
tione nūc geminabat sibi in eius passione
ideo q̄; et ip̄e geminū dolore patiebat sc̄; cri
cis et mēs. **A**d cōformāb̄ nos huic articulo cō
passionis materni doloris meditemur. **G**utus
fuerit dolor pie mīcē et talis mattis pro filio
tali q̄e videbat tam crudeliter tractati et tā
miserabiliter mori. **P**ensemus etiā quantus
fuerit dolor cōpassiuus filiū ad matrem sibi cō
patientem quantus amor filiū ad mīcē tam
cordialiter eam discipulo cōmēdancis. **P**en
semus insup̄ qualiter in illa cōmendaōne cō
v̄gmeūn anxiebat tū ei pro filio alienus et
p̄ hoīe deo homo putus daba. **O** ḡ mīcē
bilis cōmutatio. **Q**uis itaq; ista deuota medi
tacōe p̄sans poterit se cōtinere a lac̄mis. **Q**uis
non cōpatitur mīcē tecūs p̄cūtis. **Q**uis non
mīcētaē matci mīcēcordie. **S**i ergo q̄ ad h̄ic
articulum volumus nos crīste conformare.
compaciāmur dolenti matri sue. quia cōm̄
passus est et ipse. **I**hesu qui in cruce mater
ne compassiō compaciens ip̄lam tūs dilec
to discipulo et ei discipulū commendare au
tauīsti commendō me tibi in illa fide et dīlecti
one qua eos ad mīcētē cōmēdasti. et sup
plico tibi. vt p̄cāte dilectionis pignora. fa
cias me ad amorem tuūm̄ v̄taciter peruenire
et me eorum cōmenda custodire. vt h̄ic tē
ius v̄te disertimina ab om̄i adueritate et
in om̄i sanctitate ac puritate et castitate et en
tis et corporis v̄tam meam custodiant: et
post h̄ic v̄te exītum ad te. te miserante pe
ducant. **H**ic nota quod erat quidam v̄lgi
osus qui tantam habebat devotionem in isto
verbo scilicet mulier. ecce filius tuus. quod
fere per vīgītā annos continuauit lactinas
in tanta habūdācia q̄ multū de illis bibebat

Vnde quando incipiebat cogitare totam passi
onem dñi et veniebat ad locum istum. totus la
menta et lacrimas dissoluebatur. Et dicebat
matri **O** mater mea. ecce qualiter pendet in
cruce filius tuus. **V**ide quomodo derelictus est
et moritur filius tuus. **Ite** dicebat filio. **Ecce**
mater tua lacrimosa et dolorosa. **V**ide quō stat
bilectissima mater tua derelicta. **Tu** ergo caris
fime frequenter ita cogita. et loquere ad filium
pro matre. et ad matrem pro filio. ut graciā
obtineas utriusque. **I**n hac autē recomandacōe
intelligimus non solum iob annem h̄ et totā
eccleiam et quamlibet fidem aīam in iohā
ne b̄te virginī cōmendatā ac eius seruicio et
obedientie subditam ipsam qz eccl̄ia totū p̄plo
cr̄stiano v̄sq; in finem mundi pro cōcilio et
aurilio relictam. ut ipsa nos habeat in filios
diligēdo nos et bonum nostrū purando affā
materno et nos habeamus eam in matrem di
lectissimam ipam semp amando: et post deū
sup omnia honorādo. **V**nde hugo de scō victorē
Ex hoc loco vbi dictum est. ecce mater tua:
intelligitur q̄ virgo beata non solum iohā
in matrem traditur vmo tōti eccl̄ie vniuersis
qz p̄cōribus in matrē assignatur cum dicē:
ecce mater tua. **O** p̄cōrē despeiate: ecce mater
tua. **O** verbum dulce. **O** verbum solaciōsū. **O**
verbum gaudiosum. ecce mater tua. **I**psa em̄
est mater dei et hominis mater rei et iudicia
Non detet ut inter filios discordiam esse p
mittat. Si em̄ o p̄cōrē matia est matr̄ tua er
go et ihesus est frater tuus. et pater eius pa
ter tuus. ergo et regnū et hereditas tua ergo
gracia marie quam inuenit apud deum ē t̄bē
sautus tuus. Ergo dilige eam et venere ēq̄
p̄ntem tibi vbiqz; et amplius noli morari.
sed ab hac hora accip̄e illam in tuam vt ipsa
tandem recipiat te in gloriam suam. Hec bu
go. **Sicut** ergo necessaria fuit nob̄ passio dñi
ad saluandum ita necessaria fuit hec recom
dacio ad nostrū auxiliū et conculum. **E**t p̄p̄te
rea securi currendū est ad eam. p̄ quaūqz
necessitate et utilitate. **I**psa em̄ m̄c mie nulli co
suevit mīa; denegare. **Vñ** **Bern̄** Sileat mi
sericordiam tuam virgo b̄ta h̄ q̄s est qui in
uocatam eam in suis necessitatib⁹ meinetit de
fuisse. **H**ec quippe misericordia. nob̄ misericordia
est multū necessaria. **V**nde idē **Bern̄**. **N**os
quidem in ceteris virtutib⁹ cōgaudemus tibi
sed in misericordia tua potius nob̄ ip̄s. **Lau**
damus virginitatem. humilitatem. int̄marū
sed misericordia misericordis sapit dulci⁹ hāc am
lectuim̄ ratius recordamur sepius: c̄reb̄i
us inuocamus. **N**e timeas ad eam accedere:
quia mis̄ et dulcis ē valde. **V**nde iterū bern̄

Reuolue totam seriem euangeliū et si quid as
perū si quid durū inuenies in maria deinceps
eā suspectam habeas. et ad eā accedere ve
reatis. **N**os igitur studeamus ut exemplo io
hannis virginem beatam habeamus in matrē
si ipsam volumus habere ad uitā. **C**um em̄
sit triplex status hominis. scilicet in vita in
morte et post mortem ipsa in hoc triplici statu
adiuuat filios suos qui eam habent in matrē
Vnde cātāt eccl̄ia. maria mater grē mater
misericordie et cetera. **A**diuuat ergo in vita:
sed in vita quidā sunt iusti. et istis impetrat
p̄seuerantem graciā. īdeō dicitur mater grē
scilicet datrix et consuetatrix alij sunt p̄ccō
res: et istis impetrat p̄ccōrum veniam et dei mi
sericordiam. īdeō subdit̄ mater misericordie
Hoc dūus status scilicet in morte est p̄iculosis
qui hostes id est demones ad mortientes acce
dunt et si qd̄ ius habent exquirunt sed beata
virgo animas in morte protegit et hostes ex
pellit. īdeō subiungit̄. tu nos ab hoste p̄
tege. **T**ercius status scilicet post mortē et aīe
egressum humiliiter est p̄iculosis. qui ibi sūt de
mones rugientes aīam deuorare videntes sed
b̄ta virgo animas in morte suscipit et in celū
deducit. īdeō submiserit̄ et hora mortis suscipit
O domine ih̄u magister bone recomandacōnē
quam fecisti inter nos et matrē tuam cōserua
in eternū et da nobis graciā ut ei taliter
valeamus deseruire q̄ dignē mereamur ciuis
filii nuncupati et ipsa dignetur matr̄ et dñia
nostra dici. **A** sexta āt hora facte sunt tenebre
v̄sibiles v̄sq; ad horam nonam. sup̄ v̄muer
sam terram. **Q**uia em̄ agnus innozens v̄tus
sol iusticie eclipsim patēbat. sol iste v̄si
bilis clarissimum mundi lumen factot̄ suo cō
paciens lucis sue radios retraxit et occultauit
non valens intuiti pendētem dūm ac mortis
eius vilitatem et acerbitatem. **V**nde **Cris** Sol
obscuratus est. non em̄ ferre poterat creatura
iniuriam creatoris. **R**etraxit radios suos. et
lauit igneū iubar ne videat̄ ip̄orū facinorā
Hec **Cris**. **H**oc autē factum fuit triplici rācōe
Primo ut natura insensibili s̄ cristo compa
tiens. corda lapidea ad v̄tam cristi cōpassio
nem emolliet. scđo ut eclipsatio luminis so
laris subtractionem v̄ti luminis in cordibus
iudeorū et militum cr̄stum crucifigencium os
tenderet tertio ne corpus cristi nudum in cru
ce et mortem eius ex p̄b̄atissimam ab imp̄is
tum gaudiō videti vel eos sua luce frui p̄mit
ter. **N**on fuit ista eclipsis naturalis. qd̄ pa
tet ex ratione duracōis. quia numq̄ p̄ fieri
naturaliter p̄ tres horas. **H**ec ratione t̄pis
qui impossibile est fieri eclipsim. nisi in cōiunc
tione solis et lune. sed q̄nc lun̄ et plena

et e regione ad solem Tercio ratione genera
litatis . eclipsis enim nung^o potest esse sup vni
uersam terram sicut dicitur hic . qd apud athe
nas vsum hoc fuit Vnde dyonisius apud he
lio polim tunc pns vidit hoc fieri p interpolati
onē lune inter terram et sole haut sit in eclipsi
solis . qd vidit lunam ab oriente ascendentem
versus metidiem et se supponente soli et translat
ta eclipsi luna redit ad orientem itaq; in ves
pe fuit in oriente sole existente in occidente : et
sic oves totū sunt ad pristinū statū restituū
vñ patet etiam defectum et repugnacionem
solis non ex eadē pte s^econtraria scdm dy a
metru incepisse . H̄c ille tenebre palpabiles
erant et obscure et nigre sicut tenebre egipci
sub pharaone . tenebre aut ex eclipsi solis na
turali ferrugine sunt et aere et aliquantulū
clare H̄at ergo qd illa eclipsis non potuit
esse naturalis . sed miraculosa et soli cristo qd
causa om̄ possibilis . Et qd tribus horis pro
tense sūt tenebre ideo has tres horas repūta
mus tenebris triū noctū vel noctis in memo
riam triduanas sepulture tribus noctibus cele
bram? quah̄ triduanas creq;as cristi mortui
qd nec alibi monachi nouē lcoes faciunt nisi
hic et pro mxtuis . Et tūc etiā p̄matus tene
bratū in huius est . qd in illis diebus tenebre
ceperūt diem pcedere . H̄is etiam horis sc̄z a
septa usq; ad nonam mag⁹ obtenebrat̄ hoies
commessionib; et ebrietatibus vacando O
quantū et quales etiā religiosi h̄is horis te
nebris voluptatū effrenate se immergunt qd
ea que cōfessus tūc passus ē tanq; ingredi p
tigiat vel attendunt Tibi dñe ihu morienti
compassus ē sol . pinde pector et obsecro ve
me quē rationalem cōdere dignatus es sic fa
cias tua pietate cōpati tibi morienti et p noī
imp̄is in crucis squalore pendenti vt in vita
mea nō gaudem in luce glorie tēpalias neq;
diē hoīm deī derē sed toto mētis ardoe deī
derē diem tuū . Quartū verbum fuit qd circa
horā nonā p̄t nimia doloris agustia clamās
vōce magna dixit Nely hely lama; abatani .
Et qd hebraice dixit . euangelista exponit di
ces Hoc est . Deus meus c̄ su fili p natū
inquantū deus : de me? cuius su filius p vni
om̄is grām inquantū hō et sic geminatio du
plice oñdit natūra in eo . vt quid dereliquisti
me id ē penis et morti expositi Hoc nō loq;
deitas qd passa non fuit . qd diuinitas in cristi
passione s p illesa manit Sicut si sole sup lu
cente in ligno secutis lignum incideret sol ipsa
fibilis p manet multo mag⁹ v̄ebi diuinitas
scdm ypostasim carni vñita carne paciente p
manet impassibilis et illesa . Sed loquitur
hoc humana qd videbas derelicta et dolos

sustinuit quia illa morti tradita et passa fuit .
Quah̄ dicere Pater in tantum mundum di
lexisti qd me pro ipso tradidisti et dereliquisti
iudeis et morti Subtraxit em ptectionē sed
non soluit vniōne . Hoc etiā dixit vt mag
nitudinē sue pene ostēdet Ita em grauerit do
lebat . achi non dei filius sed inimicus esset .
Et ideo penitus videbas derelicta a deo . nullū
refrigeriū vel iuuam recipiens ab eo Dere
lictū ergo se clamat quia licet multi multa
pter deum passi sint . omnib; tamen de ali
quid solacis et refrigerij ministrabat . p̄pm
vero to talit̄ dolori subiecerat vt dolebat quan
tum dolore poterat . Vnde non est intelligendū
qd divinitas humanitatē de seruet vel ab ea
sepata fuerit deū em quē iuocabat inseparabilit̄
sem̄ secum habebat qd a numq; definebat ēē
deus sive anima sūta corpori sive separata nā
et tūc anima illa erat deus et cap̄ mortuum
erat deus . h̄ qd tradit̄ erat ita calamita tib⁹
qd videbas a deo derelictus . Quah̄ sc̄m hūc
sensū diceret . Ut quid sā in manib; et itole
tabilib; me exposuisti doloribus et penis . ac
si me dereliqueris Vehementissimo em dolore
in carne sua tenerima tenebas et amarissi
mo dolore pro opassione sive mattis et alio
rum in anima torqbat . Et tamen p vno
nostro ipsem̄ voluit h̄ec tārire et sic sustine
bat vt nos aliqui exēplo suo talit̄ paciamur
ac si deo derelicti videamus sive quādo domi
nus vult nos pbarare vel nos mitipi volumus
nobis ecq; aliqui penas infere vt sic dño nō
adormemur in pena vt ei possim̄ cōformari
in gloria . Vel se de relictū a deo patre dicit̄ qd
tūc fere utilis videbas eius passio de toto ei
genere hominū non videbas aliqui redimi mi
si latro qui fere solus in cum credebat excep
ta beata virgine que tunc etiam credidisse nō
ambigitur in huiusmodi emin ipsa sem̄ ex ci
pit : O domina m̄ca quādo dolore tenebas
quādo filiū tuum sic clamātem audiebas . Et
attende quod in isto clamore non adhuc erant
tenebre et ideo quod de tenebris est dictum ē
p anticipationē accipiendo Hoc quattuor ver
bum p̄pi fuit magne acerbatis qd clamādo
ostēdit magnitudinē sui doloris qd tant⁹ fuit
qd pte eius acerbitate se clamat a patre de
licitum et in acerbitate passionis omni solacio
destitutū . Que qd̄m acerbitas passionis ex
hoc apparet qd ipse patiebas extenuis in toto
corpo et ex omni pte sensuum et ex omni ge
nere tormentorum intus vero ex materna cōpas
sione que omnes cristi dolores corporales in se
ipsa p matrem cordis opassione plenissime
transformabat et ex discipulox lapsu et ex
ceccōe qd omnes tūc a fide exciderant necnō

ex preciosi sanguinis eam multiplici de ydicio
one q̄ considerauit q̄ premium sue redempcio
nis in tot hoīis in gratia annichilati debuit:
hoc em scđm bernh. maiore dolorem ei intu
lit quam oīis pene quas extraseas p̄tulit.
Vnde bis ingeminat deus me⁹: vt ex hoc on
datur immenitas sui doloris tam in carne q̄ i
anima q̄ tu ad vires inferiores corpori affiras
q̄ in superioribus viribus aie fruebatur per
fecte licet in inferiorib⁹ torqueretur acerbissime.
Clamauit etiā vocē magna p̄cēm inclamādo
qđ fuerat tante mortis et misericōda causa. quia
scđm ambrosum quorū suscepit natūrā horū
plorauit misericōda. et vt duriciā humani af
fectus ad sui excitaret cōpassionem. **S**aēdum
tamē q̄ homo rationabiliter debet moueti ad
compaciēdum cristo. trīplici ratione. Primū
ex motu creature insensibilis. que tota cristo
mortienti cōpassa fuit. **S**cđo ex condicōe sue
ap̄rie nature. natura em̄ tot mēbita prouidit
corpi humano q̄t sūt dies in anno vt dicunt
phisi. ad designandū q̄ non sūt dies vel
momentū in quo homo beneficiū re dēpcōmis
affectuose et cum grātū actione non debeat re
cordari. Tercio ex diuine w̄cis imp̄cōne q̄
ipse sponsus amaritudinēm sue passionis iu
bet sine interuallo iptim⁹ nostris mentib⁹ di
ces. pone me sicut signaculum sup̄ cor tuum.
Cui w̄d anima deuota obtepetans respondet
fasciulus mirrē dilectus meus m̄. inter v̄bā
mea cōmorabitur. De hoc clamore ap̄tiate
dici p̄nt verba beati augustini in sermone Sa
tagentis. solliciti p̄ nobis i tribulacione po
sit verba sūt ista: verba qđem tenetitudinis
et meritis verba amaritudinis et doloris. Nā
qui deuote considerat ex ḡanp̄io gemitu ex
q̄ alto singultu. ex quā profido luctu. ex q̄
amaro planctu hec w̄r̄ in cruce p̄p̄petit ab
ore dñi ihesu nullus ē si habecet pectus ferreū
quā mollicetur cōpunctione. si sapeum quā
se indebetur compassionē. si lignēum qn̄ fles
tere ut condilectione: si eteum quā liq̄etur
contēplatione. In hoc verbo duplē natura in
yna psona cristi clamauit ad duas psonas in
yna essēcia dei. et ideo geminatur psona sub
eodem actu verbī. deus meus deus meus. vt
qđ dereliquisti me. **C**lamabat em̄ in cristo af
fectio tācionalis nature ap̄ter zelum ardentis
sime cōpassionis clamabat afflictio sensual
iactū ap̄ter telum acutissime passiois. **C**la
mat afflictio tācionalis deus deus me⁹. vt qđ
dereliquisti me in tanto mētis suspicio et me
vōre. q̄ non derelinq̄s clamantes ad te: Claz
mat afflictio sensualis deus deus meus. vt qđ
dereliquisti me in tanto carnis supplicio et dolore
q̄ non derelinq̄s presumens de te. **M**agnā

em̄ paciebatur extētius amaritudinem sed
longe plus cruciabatur intētius. ap̄ter ingra
titudinem. Vnde hugo inducit eum i cruce he
loquentē Cerne hō qđ pro te pacio. vide pe
nas q̄bus affice. vide clavos quib⁹ confo
diōe et cum sit tantus dolos extētioe. intus tñ
planctus ē ḡauice tam ingratū dum te exp̄cioe.
Per hoc verbum quartum dōcēmus ad dēū in
necessitatib⁹ clamare. et i pītūlīs ad orācō
nem recurrere. Vnde Aug⁹. Insup̄ addidisti
deus meus vt qđ dereliquisti me vt ostende
deres effectum orācōis que sūt scūlū accipiē
da ē contra iācula temptationis in tpe tribu
lacionis. Orauerat siqdēm dñs ihesus in ceto
orat et in patibulo. q̄ reuera otacio ē subfidi
um in pītūlo. Ascende igīc aia mea turrim et
castrum orācōis. ipa etēm ē vngētūm egro
tētū. scūlū iñfermōtū o dōtamentū cuiū
sup̄norū. Hec aug⁹. Ex hoc ergo articulo de
religionis cristi a deo habet et documentū. q̄
in nostris tribulacionib⁹ debemus ad dēū re
currere et ei desolacionem nostram conqueri o
tando vt ipse tribulacionem nōam dignētū
respiceret. Sicut cristi q̄ in angustia tribula
tōis pos̄tus clamauit ad deum p̄tēm dīc̄s
deus meus deus meus vt qđ dereliquisti me.
Quod scđm Glosam non solum sūt verbum
conquestiōis. sed et orācōis. Que quidēm
orō hic subintelligitur. sed in psalmo illo ex
quo cristi hoc assūm̄p̄it exprimē. vbi di
citur. Deus deus meus respice i me quare me
dereliquisti. Vbi hoc qđ dicitur respice i me
est orātō et nō ē in hebreo h̄ additum a sev
tu agm̄ta interpretabo magis sensum q̄ verba
sequentib⁹. c̄s vero se c̄tūre quare me dereli
quisti est conquestio. In hoc ergo v̄bo cristi
sūt orātō implīcta. et conquestio erpl̄cīta.
De qua orātōne v̄dētū loq̄ apostolus. dīc̄s
de cristo. Qui in dieb⁹ carnis sue p̄ces cū cla
mōte validō et lacrimis offerens exauditus
est pro sua reuerēcia. Igitur et nos conque
rentes deo tribulacionem nostā semp̄ subm
tendamus orātōne ut ipse in nos respicat
et adiūuet. Exprimēt ergo hic dñs formam
temptati et libeātū qui dum est in tribulaciōe
putat se quasi derelictum a deo: cū tñ ap̄tō
fir dñs homi in tribulaciōne pos̄ito iuxta illud
psalmi. am ipso sum in tribulaciōe. Derelin
quit quippe dñs amicos suos dum tribulaciō
nib⁹ eos exponit ad tempus. vt miscreatur
in eternū. Derelinqt id est ad modū derelin
quentis se habet. q̄ protectionem suam sub
trahit. Sicut em̄ deum penitere est ad modū
penitentis se habere ita hic deum aliquē de
inquiete ē ad modū de relinq̄tis se habere.
Ab conformandū se huic articulo medite.

homo q̄ atro cibis penitē exposit⁹ fuerat crū
tus qn̄ he clamauit ad patrem . et re colligat
omnes passiones et tribulaciones suas et cō
queratur e aḡ deo p̄m in v̄mone passionū xp̄i
clamans in toto cor de simul cum cristo verba
hec . deus meus deus meus te p̄ce in me vt
qd̄ me dereliquisti Nec mīctur vel deficiat h̄
tribulari p̄mittitur ⁊ q̄ sic suo capiti confor
matur . Domine ihesu qui pendens in cruce p̄
ces ad p̄m cum clamore valido et lacrimis
obtulisti da michi in omni tribulacione etā
gustia mea ad te clamaire ⁊ nec tu me patia
ris velut derelictum a tua misericordia reprobaris ⁊ sed
exaudiās de celo v̄cē meam et facias in tri
bulacione puentum ⁊ vt senciens me tua mis
ericordia saluatum possim cātare gloriā et sau
dem tū am dices ⁊ v̄cē mea ad dñm clamaui
v̄cē mea dēū et intendit michi Quidam aut̄
illic stantes et audience hoc verbū dñm di
cebant Helyam vocat iste H̄ij scdm Ibero .
tomamī militas ipm auct̄ diētes fuisse viden
tur q̄ etā gentiles non intelligentes hebreū
et putantes ppter sonum et quādam affinita
tem vocabili hely i dem qd̄ helia sonare et he
liam vocari Vel fuerūt iudei dñm ibecilitatis
infamantes ⁊ q̄ helie dep̄carerūt auxiliū ⁊ repu
tantes eum minore fuisse helia Vel forte ipi
iudei potuerunt hoc dicere ⁊ non bene intelligē
tes qd̄ dicēt ppter tumultum obstrepetem
circūquaq; . Quintum verbū fuit cū i bus
sciens oia consūnata que lex et pphete p̄dic
erant de eo ⁊ et que etā scripta de cr̄sto passu
ro et que oportebat fieri ante p̄ accipet ace
tum et tra deret sp̄itum ⁊ vt hoc eiā consuma
retur qd̄ in scriptura pdicta restabat et cōsum
mandum eāt sc̄z in h̄i mea potauerūt me ace
to : dicit Sicio Ac si dicēt . Hoc solum ex
scripturis implendū restat ⁊ p̄ficiēt qd̄ pdicit
Vnde cūm dicitur vt consumaretur scriptura
ly vt non p̄mit causatiue sed consequentiue ⁊ nō
enī i dō cr̄stus hoc se cit q̄ scriptura hoc pre
dicerat ⁊ nam tūc sequecetur q̄ nouū testamē
tum ppter retus et eius ip̄lecionē eēt cūm cū
econuērso sit ⁊ sed i dō pdictum est q̄ p̄ cr̄stū
consūmandum erat ⁊ et hoc enī facto impleta
est scriptura pphodie ⁊ et he in alijs suo modo
intelligē Dixit ergo h̄i sc̄z hoīm salutē ⁊ q̄
hanc desiderio cordiali fūtiūt ⁊ videlicet fūtiūt
h̄iēns id ē desiderias vt nos fūtiēm fontem
v̄iūt Hoc quintū verbū fuit maxime cōsolato
rium oīm tocius ecclie fidelium qn̄ dicit h̄i sc̄z
salutem humanā feruētissimo desiderio . In
hoc enī ostendit eūs ardēs de h̄iderium de
salutē generis humani ⁊ q̄ vult oēs hoīes sal
uos fieri ⁊ nā v̄hemēs desideriū exprimere co
suerūt p̄ stūt . Vn̄ dicit psalmista fūtiūt

anima mea ad deum fontem v̄iūt . Vnde
berēb̄ Sicio ait cr̄stus : nō doleo ⁊ O dñe qd̄
fitis Fide vestram ⁊ salutē vestram ⁊ gaudium
vestrū plus aīa cūm v̄tūtūm q̄ corporis mei cru
ciatus me tenet ⁊ et si non mei salte v̄tū misere
mini Et iterū ⁊ O bone ihesu corona sp̄ineā
sūtines de tua cruce ⁊ vulneribus tuis taces ⁊
et p̄ sola h̄i clamas dices ⁊ h̄iō Quid ergo
fitis Certe solam redēptionē homis ⁊ et gau
dū humāne salutis . Per hoc verbū qntū
doēmur salutē nām desiderare ⁊ et v̄ta et
nam appetere Vnde Aug⁹ ⁊ Adieciſti etiam dñs
ihesu cr̄ste h̄iō Quid fitis dñe ihesu v̄mū
de v̄tē aut aḡ de flumine . Sitis tua salus
mea ⁊ cibis tuis redēptio mea ⁊ Siti igitur
anima mea et desideria sicut desiderat tertiū
ad fontes aquarū illū videlicet q̄ fūtiūt te .
Nō me cedet te aīa mea intēp̄ties aeris mo
lestia caēmis et cordis pugna cū vīcīs ⁊ vari
etas forme mutatio et incertitudo t̄pis expe
tatio et timor mortis Cui igit̄ nō aūpis dissol
ui et eē cū cr̄sto Cur te retardat vita mortalē
et non prouocat te vita vitalis bētūdo fon
talis societas et leticie sp̄ualis Desidera igit̄
et cohēda q̄ magna multitudō dulcedimis tue
q̄ gloriola dicta sūt de te ciuitas dei ⁊ rbi est
lumē v̄te fōs tocius dulcedimis et bētūdo v
trūsq; hoīs . Nec Aug⁹ ⁊ In hoc v̄bo dñm fuit
maḡ compassio m̄tis et sociatū eius et iobāmis
et maria exultacō illis pessimis Nā licet expo
ni possit q̄ fūciebat salutē tū ad lēā n̄ estimare
potes q̄ i v̄itate multū fūciebat q̄ p̄p̄t mīmū
labore et sanguinis emanationē totus desidera
tus itus et arefact⁹ et adustus eāt et p̄p̄t hoc
fūciebat sup̄ modū ⁊ et talis fitis ē marmū tor
mētū Et cū illi maliḡi cogitare nō possent
in quo amplius ei noceret acceptūt v̄xandi
materiā ⁊ et dedecunt ei in spongia que ppter
p̄o rohitātē de a cēto multū ibibet et atūdīm̄ ipo
fita vt sursū ad os ptingeret ac ysopo cīrātū
posita et cīrāligata vt p̄ ysopum herbā ama
ra de sp̄ogia sugeret acetū seu v̄mū acetosū cū
felle mixtū seu mīratū : q̄le etiam fībi pulsū
cruce ascēderet p̄p̄maeūt ⁊ Sic ḡ bis pota
tus fuit ⁊ et an crucifixionē et crucifixione Et
ē ratio potacōis ⁊ v̄o gemina v̄dis h̄? Dūc eī
qd̄am crucifixos cīcius mori si a cēto potēt et
i dō potatus ē iste ⁊ non alij vt cīci⁹ moretē
⁊ hoc v̄l instinctu iūde orū q̄ raptabāt marie
mortē cr̄sti ⁊ v̄l ex cōdio mīlātū vt cīci⁹ a cīl
todia eius absoluētē q̄ te debat eos ibi mo
rīt̄ Cōp̄tit̄ at mīsterio gemina potacō ppter
gemina psonā q̄ peccateat gustato liḡ v̄tē
et q̄ dāpnata eāt gn̄is hūam̄ p̄p̄agacō In h̄
etīa potu amaro amaritudinē sue p̄use v̄lūta
tis oīderūt q̄ p̄tūt potuerāt t̄m̄ ei nocuerūt

169

De quorum in alia sic dicit crif. Tu autem michi temeritatem eorum quā assisterant cogita. Et si de cem mili a habuerimus inimicorum et si insanabilia passi sumus videntes eos in teſſici flectimur h̄j vero neq; in h̄js que videbant facti sūt mansueti sed seruebant magis et insamiam intendebant et ſpongiam afferebant aceti ita potabāt Nec crif. Vnde scdm Remigiu iphi iudei erant aceti degenerantes a vino patrī archatū et pphetarū in acetū id est in maliciam et crudelitatem habentes fraudulenta corda quā ſpongiam cauñofis at tortuosis latibulis. Ob hoc aut̄ signant felūm acetū ſibi porceſſunt ut in omnibus ſenſibus ipsum aniatiudine replerent iam em̄ relatus fuerat oculis contra ligni retiti pcam visionem. iam maxillas eius pugnis attruiuant contra pomī retiti masticationem iam collum eius alapis cecidēt contia cibi retiti traiectionem ſolum teſtabat os et nares affligere et ideo nares cristi affligeabant tam adauerunt fetore q̄ aceti odore os vero affligeabant fellis amaritudino. Atipē acetum quidē accepit non ut biberet ſed gaſtauit ut ſcriputam ſeu q̄ ſcriptum erat impleret. Et quia hely hely clamauerat et terri potum ei dantos dicebat. Sime id est ex pecta. videamus p expimētū an remat helias liberas eū. Quia vero rōe dñi male intellexerat non em̄ helie ſed deo loquebatur. ideo fruſtra et inaniter aduentum helie ex pectabant Ecce qualis teā dabat dñs nō ſtro. Hora erat ja cenandi. h̄ p labore et dolore nō pectit aliud p cena mihi potū et filii dyaboli de derūt ei p cito fel. et p potu acetum. O nos miseri qd faciemus q aliter cenare et aliter potare volumus et delicias querimus. Certo ſi mille amis hō viueret et cotidie in pane et aqua ieunaret vnicam cenam illam ſufficienter cōpensare nō poſſet. Vtūp tamen q̄ p̄t capte capiat. q̄ datus eſt hic ſermo p carnalib⁹ et ideo nō ſapiunt nō ſeniūt cū ſapere que de iſūt et conſolaciones iternas amittunt. Quia ſi acetum dño p̄pimatū admete redueret i cibo et potu q̄tumq; vili ſa potem inuenient. Vnde berib⁹. Non eſt cibus adeo acidus qui non efficiatur ſapidus ſi ilius aceti quod propinatum eſt condimento fuerit tempatus. Si ergo cibus ex defectu ſatis vel alia ex cauſa fuerit tibi inſipidus non apponas ibi ſal vel condimentum aliud. ſed ap̄ter crifum ſelle et aceto potatum ſensualitati reſiftas. cogitans quod pro peccatis tuis in pane et aqua abſtineſ debes. et quod multi pauperes ſibi iſta reputarent ad delicias. et tunc videbitur tibi magna gracia a liquido adieciſſe ad hec ipſa. Ex hoc articulo

potaciois aceti trahuntur pluta de cumenta. Primum accipiendo iſta niſtice in bono ſenſu: hinc iudei et milites multa fecerunt mala intēcione que tamen mīſterium bemi nobis importat. et ſcdm hoc docemut hic q̄ et nos viñum deuociois admixtū myrra mortificac̄ omis carnis et felle amare opūctionis xpo p̄pimare de bemi. Tale em̄ viñum myrratū et fellitū xps a nobis fitit et oblatū liberter gusat ſed non vult bberet et in ſe traicere q̄a ip̄e bonorū nrōrū nōn eget. Quid em̄ crifto de noſ tra deuocione mortificac̄ et opūctione accretit. Sed talia ab eo gratatę gustata nob̄ reflinxit quibus omnia illa cooperat in bonum imo et amara fuit nob̄ dulcia merito ſue paſhomis. Aliud docimētū eſt accipiendo iſta in malo ſenſu q̄ nos caueam̄ ne viñum myrratū et fellitū p̄ bibēb⁹ offeram̄: q̄a hinc tūc iudei ita ecclā hodie mali c̄ſtia dāt deo bibēb⁹ amarum potum et crifto ſici eti ſalutē animaz offerunt amaritudinē p̄cōrum. Quicq; em̄ rō credunt h̄ ma'le viuūt. h̄j xpo dant b̄beret viñum cū myrra et felle mixtum. c̄a viñum cristi anē p̄fessionis vel deuocionis miſcent cū mira et felle ſcadalose coſuſionis. inq̄tūm mala viuēdo scandalisant ecclā. q̄les ſūt preci pue mali prelati ſacerdotes et monachi et alie perſone religiois ſpecie p̄tēdetes q̄ ſpecialiter ſe ad cultum dei deuouerunt. Qui pre certis crifianis viñum deuoōis q̄d deum et homines letificat deo offerre deberet. ſed p ſuā ſcandalosam coſuſionem viñum ſuū myrra et felle malorū exemplorū miſcent et hoc deo offerunt: cb⁹ domin⁹ ex p̄briat dices. Vinea mea electa ego te plātau. quomō coſuſa eſt in amaritudinē. Alij ſunt qui acetum in ſpongea cum calamo de mino offrunt q̄ extirpaneas et a reitate alienas ſentēcas ex ſcriptuta applicant crifto q̄h eas dicent quales ſūt qui ſingulares ſenſ⁹ a coi eccl̄ie docēna exēncos ex ſcriptura trahere molūtūt et hic i errorēs homines mittunt. Nij em̄ ſp̄ogiā acetū impletēt calamo ſcriptū iponunt et ori eius offertunt. et talis potus eſt crifto iſhipibus nā cū gaſtasset noluit bberet. Ex quo ecclā nō bis datur documentū q̄ hinc crif⁹ non dedignat. tuis ſuit pro nobis acetum gaſtare. h̄ non bibit hic et nos ſuo exemplo diſcamus p̄dictos acidos homines tam ſcandalosos in vita q̄ superſticioſos in doctriña gaſtare quidē id eſt pati et tolētare. ſed nequaq̄ bibere et eoz vita et exempla nobis icorporare quēadmodū dominus noster acetum non bibit quia tales in corpus eius traici non poſſunt. Item eſt deuuentum pro religiois et penitentib⁹ q̄ ſi q̄n eis apponitur cibo vel potus penitentialis et min⁹

sapidus : recogitent cristum felle et acetum p
nobis potatu . Post concupiscentias ergo tu
as non abeas . sed eas vitiliter frangas : et
tunc felle amaritudinis cum dilecto tuo potabis
Ad conformandu se huic articulo recogitetur
homo quanto de fiducia saluator noster salutem
nam situit pro qua etiam aetum cum mira et
felle accipe non dignatus fuit . ad ostendendum
quod nos salutem quae est vita eterna consequi vale
amus . nisi prius amaritudinem vite presentis
gustemus **I**hu quoniam nostra salutem huius aceto
et vino myrrato cum felle potari voluisti salua
me tua gratuicta gratia in numero saluadorum et
da michi versa vice fitire te fonte vite aque
vive . corde diligendo ore laudando et predicando
et amore ad te habitum oportibus ostendendo sac
me vnum deuocoris cum mira mortificacionis
carnis ac felle penitentialis cojunctionis tibi
digne offerre . et da michi acerbitate calicis
tui non horrere . sed cum gaudio amplecti et bibi
te ad salutem : ut pro amore tuo aie mee sicut
amara dulcia videantur **S**criptum fuit cum
dixit Consummatum est . **I**de totum completum
est in operi etiam usque ad acetum potum quodcumque de
me lepide prophete predixerant et quicunque de me
scriptum erat . et opus a deo per misericordiam humanae et
omne opus meum quod in mundo facere debui consummatum
est et perfectum . ac etiam omnis pena
et omnis pugna consummata est et completa :
omnis quoque labor et dolor quem suscipe venientia est finitus . tempus quoque inter homines esse debet
ad honorem dei patris et utilitatem fidelium est completem
et obedientiam quam dedit michi pater perfecte complui . et quodcumque oportebat fieri
ante quod moreretur factum est et nichil remanet nec
quodcumque restat quod aenigma moriar adhuc fieri
oporteat **E**t hanc consummationem etiam ipse pre
dixerat . consummabuntur inquit omnia quae scrip
ta sunt per prophetas de filio hominis . Acetoso
igitur et felleo poculo propinato intulit consum
matum est : tamquam si in gustu acetum et sellis totius
amarissime passionis consumata plenitudo
confisteret **P**er hoc enim diluitur primus ille
male delectabilis gustus . **N**am cum per gustum
ligni suavis et vetuti totius necesse per dictum est
extiterit purificator ad aliquid : opportunum fuit et con
gruum per viam contrariam inuenire salutem nec
remedium **E**t cum in singulis membris ipsius au
tissimorum passionum militantes sagitte creberet
erent quartum indignatio ebibebat spiritum eius .
decebat ut sibi verbi quae vehiculū nequaquam ma
neret immune . ut verificaretur illud propheticum
replevit me amaritudine iebriauit me absinthio . **H**oc verbum septimum magne perfectionis
fuit cum dixit consummatum est per hoc inservias
et omnia consummauerat que per salutem humana

ipsum christum pati vel agere oportebat . Et
exemplariter **N**on habuit bonus medius proximus
per infirmo dietam tarat . sed suotem patrat .
tercio si predicta non sufficiunt indicit minu
tionem pro humorum correctione . quarto mis
trat potionem per male materie evacuatione sic
christus ut nos a malo peccati saluat per nobis
primo quadraginta diebus ieunauit sed su
dore sanguineum pro nobis exalauit . tertio per
totum corpus suum minutionem celebrauit quoniam per
nobis totum sanguinem suum habundantissime
sine numero et mensura fudit sic per corpus su
um in cruce pendens tangit eternum exatuit .
quarto et ultimo predictis antidotis non contem
pus potionem amarissimam suscepit quoniam per nostra egredi
tudine fuganda felle et acetum se potari promisit et
ideo rationabiliter dixit consummatum est : mu
ens per hoc quod oportet compleuerat quod pro nostra salute
fienda erant **P**er hoc verbum septimum docemur
penitenciam inchoatam consummare . et vita nam
fine debito terminare . ac omnia opera nostra
ad virtutem perfectionem et debitam producere con
summationem **Vnde Augustinus** . **D**ixisti etiam domine
consummatum est **C**onsummata eternam erant va
titima prophetarum . figure hostiarum . acerb
itas et duieritas penitentia in mediacione culparum
Felix qui poterit dicere cum ihesu consummatum
est cum ihesu qui est alpha et omega sermonum con
summatio **N**on est premium in inchoacione sed
in consummacione . non datur denarius inci
pientibus sed paucientibus **I**nchoa igitur peniten
tiam et consummatio : ut ad crucem habuit christus
sciat latro curias ad penitentiam . non descend
tas de cruce ut salutem consequaris pseueria
cia . **Hec Augustinus** . **S**ciendum autem quod consum
mare idem est per simul summare . unde tunc a
liquo consummatur quoniam omnia signata acta vel
passa simul sumuntur id est in summa recolli
guntur . Sic fuit in proposito . **N**am postquam
christus omnes penas passionis sue signata
pertulerit et nichil amplius circa mortem pa
cientium restaret . tunc dominum omnia per
pessa rememorans recolligit ea surul in unam
summam . et obtulit ea deo patri dicens . con
summatum est . **Q**uasi diceret . **C**onsum
matum est opus obedientie quam assumpti
consummatum est opus totius passionis mee
quod tibi deo patri meo offero pro salute ge
neris humani **Vnde apostolus** . **C**onsummatu
factus est omnibus obstantibus sibi ca
sa salutis eterne . **E**t aduerto quod hec consum
matio non fuit sine notabili pena . sicut qui per
transiit multa pericula vel gravia supplicia
non sine magno horrore per cogitare ea : licet
ex alia parte gaudeat ea in posterum perfruuisse

67

Talem hærom dolorosum non dubium quia
cristus habuerat in consummando oia pessima
Nec mitu quod talis consummatio virtualiter ut
etiam integraliter continebat in se omnes ptes
passionis quas simul in summa significabat
cum dicebat consummatum est. Quod verbum
magne efficacie esse in piallis phibetur ab exp
tis Et specialiter valere dicitur in immoderato
fluxu sanguinis naribus si cum eo de sanguine
scribatur idem verbum in fronte pacientis Et
non mirum si magne efficacie fit verbum istud
in quo tota summa passionis christi continetur
Ex hoc articulo consummatio totius passio
nis habetur documentum quod nos in fine cuiuslibet
boni opis ptes honestis debemus facere summa
vel epylogum et sic in summa illud offere deo.
Verbi gratia Si quis pro deo vadat non manu p
ueniens ad terminum oes passus et oia vesti
gia sua offerat deo et beato petro. dicens: con
sumatum est Similiter si quis legat psalterium
in fine omnes psalmos versus et verba totius
psalterij in summa offerat deo. Et sic de similis
bus Ita etiam facimus in officio ecclesiastico
quod semper in fine cum collecta cocluditur que et id
circo collecta dicitur quod in illa oratione tota vis
illius officij quasi in summa est collectio Eodem
modo hoc verbum consummatum est fuit collata
totius passionis christi circa mortem Ad confort
mandum se huic articulo recolligat hoc breui
ter in summa omnes articulos passionis plib
atos: et agat pro eis gratias christo et deo pri
dens. consummatum est vel alias prout deuo
cio ministrabit. Ihesu salvatore noster ex con
summator gloriose operis quod accepisti a patre
consummandum. quoniam incepisti opus tuum cum mul
tis laboribus et consummasti cum maximis dol
ribus. et tandem consummatonem totius pas
sionis tue in summa deo prius obtulisti dicas
consummatum est. benedictum sit dominus ex hoc no
men sanctum tuum quod ad hoc consummasti ut
nos sumus in bono consummati et in misericordia oes
consumpti ergo te da michi mandata tua perf
tere et in tuis virtutibus perficere ac omnia per
me te opante bene acta et passa ad tuam audie
consummati consummata tibi et per te deo pri
offerere ut in hoa mortis possim dixerit ecce do
mine consummatum et perfici opus quod dedisti mihi
ut faciem et nunc venio ad te magistrum meum
et dominum ihesum christum. et tunc merear
videre facie ad faciem te omnibus consummatio
nis finem

Oratio

Domine ihesu christe qui haec diei sexta
fueristi ante crucem vino mirato seu fel
lico potatus ac denudatus et tuis ves
tibus spoliatus. in manibusque et pedibus
clavis acutissimis perforatus. et durissime cui

ti affixus. in cruce positus a multis blas
phematus et detestatus. et iterum aceto seu vino a
cetoso potatus. da michi quod preciosus meis cruce
merui: ut in te aspicies totus totaliter carne
et spiritu tuafigar. omnia iniuria et contumelia
ac confusione contempta tecum cruci affigat
ut nec ali quid senciam nisi te ihesum. te inquit
crucifixum. Amen

De nona

Capitulum

LXIII

Ora nona cogitabis mente lu
gubri et deuota si piam habes
animam. qualiter si crederet ipse
fons vite et dulcedo cor domini
nostro cum ihesus dominus tuus a
mantissimus et omni gracioni
rate acceptissimus remis iam ex sanguinis ef
fusione exhaustis et viribus deficientibus app
roximatis morti incipit oculos languescentes de
primere et facie pallescere. Et quomodo incipit
inclivare caput versus intem suam quasi das
ei aue ultimum: aut inquit doloris et ois deso
lacionis quod non poterat ore et verbo exprime
re prece nimia compassione. et inestimabilis
dolore et quasi commendans ei corpus suum
tam crudeliter fossum ac lacratum et dissipa
tum vindicat. Et eciam versus patrem suum
quasi ostendens ex modo moriendi quod morie
batur ex obedientia prius et non inuoluntarie
et quasi genitrix agens eidem quod ipsum reuocabat
ad se docet nos similiter genitrix in aduersitate agere
et significans se per varias tribulaciones ad pre
mia sequendum et quasi tradens ei spiritum suum.
Etiam quasi declinare a crucis titulo se ostendens
et vanam gloriani vitare nos docet. Ac
si diceret Nolo hic regnare. nolo scribat aut
nominet me regem perlatum. Et eciam quasi
me prius reconciliato nuncians in pacem me sa
lutte et osculum michi preterit. et aures meis
precibus que prius non penetravit ad expediendum inclimat. Quo facto conclusum ultimum ver
bum sic septimum cum clamore valido et lacri
mis dicens Pater in manus tuas id est in po
testate tua comendo spiritum meum Per quod volunt
nobis declarare quod sanctorum aie ex tunc in manus
dei ascendunt. nam prius ab inferis oī
iae tenebantur donec venit qui captiuus redemptio
nem predicauit Unde Cyrilus. Nec autem vos
edocet quod aie sanctorum non deinceps in inferno
clauduntur ut prius. sed apud deum sunt huius
rei factio christi principio Unde et anastasius Co
mendat enim prius per se universos mortales in se
vivificatos. nam sumus membra eius secundum illud
apostoli oes unum estis in christo. Prius ergo
dominus clamauerat Hely hely: et non clamat.
pater in manus tuas. Unde dicitur quodam ut ie
rotimus quod ab illo psalmo deus deus respice

in me usq; ad istum versum in manus tuas
vbi sunt psalmi decem et unus ceterum quinq;
ginta christus dixerit ipsos oes. pnum vi de
licet et ultimum versu a clamore sed in me
dios sub silencio De isto clamore christi sicut
et de superiori videtur lo q apostolus cu dicit.
Quia in diebus carnis sue preces cu clamore va
lido et lacrimis offeres exauditus e p sua re
uerencia Et ex hoc videtur q christus ta i illis
verbis heli hely q in ipsis patet in manus tu
as lacrimatus fuerit Alij vo diunt. q xps
to u psalmu deus deus meus respice in me et
de m psalmu in te domine usq; ad aduersu in
manus tuas coclusue de cattauit. Comedauit
dhs ihesus patti spm non q egeret h vt nos
instuetet In hoc em septimo verbo. qd max
ime deuocois fuit. exemplum multiplicis in
formacois nobis telicit. prout infra in docu
mentis articulis patebit Hoc aut verbo vltio
dicto iclimato capite tradidit seu emiat spm
non coactus et iniuste. sed qn voluit et volun
tarie sive expiriavit ib e spm extra corp sps
te et pria pte mihi n alius extremit. Vn
Aug. Quis ita dormit qd voluerit sicut ihs
mortuus e quando voluit Quis ita veste pot
quando voluerit sicut se carne eruit quando
voluit Quis ita voluerit obit: quo cu voluit
obijt Quanta spanda vel timenda e pfas in
dicatis si tanta apparuit mortis tis Hic aug
Hic ergo apparet. q christus tradidit spm cla
mando orando et lacrimando. In pmis duobz
scilicet in tradendo spm et clamando diuinitas
apparuit et deitatis sue potentiam christus de
clarauit. Tradere em vel emittere spm ptra
virtute diuine pfas indicum est et nemini
misi deo conuenit Et p hoc q mories clama
uit apollini se deum rectu ostendit nam hoies
alijs mortientes non clamare sed vix spirare vel
tenuerit loq pnt. In alijs aut duobus scilicet
in oratione et lacrimacione humanitas appa
ravit et misericordis affectu christus manifesta
vit Quando igitur matheus dicit ihs aut
istcu clamans vce magna emisit spm et ma
chus ihesus aut emissa vce magna expiavit
qd hac vce mag dixerit lucas a pte desige
dicens et clamans vce magna ihs ait. pa
ter in manus tuas comendo spm meu et hec
inqt dices expiavit. Johannes vero tacet de
hac vce scribit cu ergo accepisset ihs acetu
dixit consumatum e et inclinato capite tradi
dit spiritum emissa tamen prius vce pdicta
fuit at ut dicitur ita magnus et validus cla
mox iste q usq; in infernu auditus fuit et ce
lum terram qz tremete fecit. Vor ergo illa no
fuit naturalis sed mirabilosa q ho no magno
et iogo cruciatu afflictus et ex tali afflictione

mori sic proximus non posset sic claimat v
tute nature et ideo sequitur q vox illa est forma
ta dei vture Hic nota q cadem hora qua pm
adam peccauit sedus expiavit Primus em
post meridiem peccauit q moris ut peccauit vo
tem dm ambulatis ad aufa post meridiem au
diuit et nunc circa hora nonam sedus adam
expiavit Vnde q hora primus abd peccando
mortem huic mundo induxit eadem hora sedus a
dam mortem mortendo destruxit et q hora illi
padilus e conclusus eadem hora iste padilum
aperuit. Quia sedm beda ordo poscebat ut eo
dem epis articulo q ade peccati obcluserat ia
nuam paradisi panderet ea latroni penitenti
Et secundum Glosam cum sol a fetuore transfactus
est passionem consummat ostendens se morti
propter peccata quibus a diuina luce et dilec
tione in banc noctem cecidimus. Item hac
hora mortuus est quia per eum nouem ordi
nes angelorum reparantur. Notandum eti
am q sicut dicitur in glosa thobie domino in
crucis passo dyabolus quo procurante cruci
fixus etat abuemit querens si quid peccati
in ipso inueniret. Et dicit magister in hys
tropha quod stabat supra brachium crucis do
nec christus expiavit et tunc videns se con
fusum recessit et veniens ad tartara inuenit
ibi animam christi portas et seras confingen
tem et iusto cum animas inde educentem Et
tunc moris remotum est diuine v hominis im
perium: quod figurauit gladius flamus
et resolutis positus ante padilum. Siendu
autem q inter omnes penas passionis christi
ista pena mortis fuit acerbissima quia inter
omma terribilia terribilissimum est mox et
hoc est secundum bamascerum propter naturalem
inclinationem anime ad corpus. Et fuit spe
cialis ratio in christo de tali anima et de tali cor
pore cui utriq; diuinitas unica fuit in unitate
suppositi. Vnde oportuit q illa separatio
esset maxime pena: Et isto articulo expiatio
nis seu mortis christi habentur plura docu
menta Primum est q nos debemus omnimo
ri christo moriendo videlicet mundo et peccatis
si cum christo in eterna vita vivere voluerim?
Vnde Apostolus. Si conmortui sumus cum
christo et conuiuemus. Et de talibus idem
Apostolus ait. Mortui enim est is scilicet
mundanis et caducis: et vita vestra abscondita
est cum christo in deo. Secundum est q
christus in angustia mortis alta vce clamans
ad patrem et commendans ei spiritum su
um reliquit nobis exemplum intime de
uotom: docens nos in hoc ipse bonus ma
gister qd nos in articulo temptationis et sp
liter in agone mortis positи facere debeamus.

Siemper enim debemus auxiliu nostrum in deum ponere et eum invocare ac spiritus noster ei commendare. quoniam corpus quotidie tendit ad mortem et penitus ignoramus diem et horam. Et specialiter in hora et articulo mortis debemus hoc facere quia maxime tunc est necesse. et apte hostis importunitatem maiorem et apte nostre virtutis obilitationem. Reliquum etiam nobis exemplum perfecte fiducie paternae defensionis. per hoc enim quod in manus patris celestis homo spiritum suum commendat. securus esse debet quod divina virtute ab iniuris maligorum spirituum defensatur. Tercium documentum specialiter pro religiosis quod moriuntur mundo in religiosis ingressu est quod ipsi debet spiritum id est voluntate et sensu suu tradere in manus spiritualis patris scilicet prelati sic quod amplius non resumant usque ad diem resurrectionis. exemplo christi qui spiritum suum quem moriens in manus patris commendauit. vel iterius non nisi in resurrectione sua resumphiit. Comendamus igitur spiritum deo patris exemplum. perfecte obedientie et subiectiomis reliquit qua quilibet subditus suo prelato spiritum suum gubernandum et dirigendum committit. Unde quilibet subditus recto obedire et superiori astrictus humiliter habet dicere suo prelato pater in manus tuas commendabo spiritum meum. Illi ergo religiosi quoniam non posuerunt spiritum suum vel ante resurrectionem resumunt: puta qui secundum voluntatem suam facere et sensu suum sequuntur voluntatem patris sicut et resurrectione preueniunt et ideo auctoristri sunt. Quartum documentum est quod valde utile et salubre est legem illos decem psalmos quos christus orauit in cruce quia nulli dubium quoniam deuocatis effectum legendi eos commendarunt salutarem. Et dicitur quod spiritus alter valeant ad expiationem negligenciarum in honestis canonibus negligenter dictis. Quintum documentum est quod quantumcumque aliquantus iusti et sancti nunquam nisi se putent securos de dyabolo cum ipse nec christum in cruce dimiserit quin eum obseruaret. Quid ergo presumere potest homo miser et fragilis. Certo de nullo nisi solum ex morte christi. Unde Augustinus. Tota spes mea est in morte domini mei. Mors eius est meritum meum et refugium meum. salus vita et resurrectione mea. Non possum tertiū multitudinem peccatorum meorum si mors domini in mentem venit. quia peccata mea illam vincere non possunt. Sextum documentum est quod nos multum tenemur amare christum qui pro nobis animam suam posuit et caput suu ad nos in morte inclinavit. Unde Augustinus. Saluator noster caput suum inclinavit in morte ut oscula daret dilectis suis. Et nos tocens dominum osculamur. quoque in eis amore compungimur.

Sextum documentum est quod quislibet christianus moriens debet illa quinque suppedita seruare quod tum poterit que Christus moriens seruauit. Ipse enim orauit clamauit plorauit anima patrum commendauit et spiritum tradidit. sic et nos in extremis positum debemus orare clamare saltu corde plorare pro patribus per veram penitentiam. anima deo commendare et spiritum tradere voluntarie scilicet moriendo et voluntate nostra in divine voluntati tradendo. Ad conformandum se huic articulo recogitat homo quanto amo et saluatorem noster mortem patitur ut nos viviscaret et quod conditione mortis subiicit qui vita vniuersis creaturis tribuit. et mortuus est quoniam mortuos suscitauit. et reuoluat in mente sua documenta promissa. Ibique in cruce moriens animam tuam patrem commendasti da michi in hac vita tibi spiritualiter et mortui quatinus tu in hora mortis mee dignatus anima meam misericordia habere commendata. Ego autem domine in illas manus tuas extensas et profaras et sacro sanguine respersas commendavi te ut in nouissima hora possim cum memoria in te gloria fidei pura et spe fiera animam meam in manus tuas misericordissimas commendare quas pro me salvando expandisti in cruce et audire merear orbem illud dulcissimum hodie mecum eris in paradyso. Et tunc haec vocem velum templi quod erat foras ante faciem et itero itum templi exhibens aspectum sanctorum que erant mitra templi scissum est in duo a lumen usque de celum non illud quod erat in terra templi iter sancta et sanctorum. Unde Origenes. Duo autem velia fuisse intelliguntur. Unum quod relata sancta sanctorum: alterum exteriorum hinc tabernaculi hinc templi. In passione vero domini salvatoris velum quod erat a foris consolatum est a lumen usque de celum. ut ab inicio mundi usque ad finem consciente velamine mysteria publicetur que usque ad Christum aduentum rationabiliter fuerat occultata. Cum autem venerit quod perfectum est tunc auferetur eciam secundum velum: ut videamus eciam quae in his sunt occultata scilicet veram archam testamenti et hanc ipsa secundum habet natura videmus cherubim et alia. Hece Origenes. Per hoc ergo figurae figurabantur reuelata esse mysteria et secreta sacramentorum legis que ante relata erant. ut vniuersitas prediceretur et ad genites transirent: et impletam esse veritatem que in figuris latebat. et celum aptum quod ante clausum erat. Unde et nos in passione domini et crucis et reliquias et cetera sacra detegimus in ecclesia et patefacimus. Et in euangelio narrare orationem legem supplinare templi infinite magnitudinis fractum est. auditus quod voces in aere et virtutes angelicas phides quoniam templi tunc pariter clamasse; transieramus ex hijs sedibus.

Vt autem dicit **Cris.** hoc velum scissum erat
præiosissimum: de puerpura et bisso et cocco et
auro et serico et iacinto conterū qd in diebus
celeberrimis suspendebatur. **H**ac qd vocata
mota ē: qd non valens ferre dñm suum pē
dentem et non potes sustinere cristi morte capa
par em h? mortui cē non poterat: et in signū
qd iudei de ea abiciendi et destruendi erant et
petre scisse sūt in signum conuersioris gētilium.
et in signum qd corda quantūq; duā de
berent compati cristi morteti. **D**icitur aut qd
adhuc apparet ibi scissure: et deponit ibi pe
grini crucis suas. **E**t monumēta apta sūt ad
denotandum qd mortis claustra erat reseata et
qd resurrectio cristi et aliorum nū ipso resur
gentium erat p̄pinqua et in signū resurrectio
nis qd expectatur futura. **E**t multi scōrum sue
reperunt a mortuis: non tunc qd monumēta
apta sūt sed hora mortis cristi. s; quando re
surrexit qd cum eo surrexerūt fāḡ testes sue
resurrectionis. et ideo non an sed cum co debi
bant resurget ut ipm ostēderet resurrexisse.
Et hoc ē qd subditur: et exēutes de monumē
ta resurrectionem eius id ē cristi venerūt in
sanctam ciuitatem scilicet iherusalem: et ap
paruerūt multis ad declaracionē dominice re
surrectionis. **V**nde dicit Iheros. qd cū monu
menta apta sunt non ante resurrexerūt: qd te
surgeret dñs vt esset primogenitus resurrec
tiois ex mortuis. **I**n apocalypsi cr̄stus dicitur
primogenitus mortuorum: sed in ep̄pla ad corin
theos primicie dormientium. **H**ec autē magnitu
do signorū significat ut crucifixum dñm suū
celū et terra et omnia qd in eis sunt demarcant
Voce quippe cristi mouētur elemēta et simul
cu: n eo vult dissoluī atq; finiti omissis crea
tura. **V**nde leo papa Pēdente sicdem a patibulo
creatore vniuersa creatura congregavit. **D**e
bebat hoc testimoniu suo mundus acto: ut
in eius occasu vellent vniuersa finiri. **H**ec leo
Ecce quanta nunc apparet eius maiestas: cō
ante apauit tanta maiestas. **V**nde Anselm.
Et iam qdē infirma eius aia mea vidiisti et
misera es: nunc et maiestate eius attende et
miraberis. Qualis ē hic quia celum et terra cō
paciantur ei: cuius et moes mortuos viuificant
Vnde et Augustinus. Quāp aut tu iudiceris
ut maleficus: crucifigatis ut flagiosus et
impious quāvis videaris a deo derelictus: nō
desūt mita uila: non deest virtutum habundā
cia. **V**nde etiam Cris. Intēde quāta siḡ fecit:
hoc quidem e celo: hoc aut in terra: hoc aut
in ipso templo: simul quidem angustiam suā
de monstrans. **E**t m̄re dei magne erant qd fie
bant et non simpliciter signa sed et furoris
fiḡa vniuersa erat: tenebre scisse petre velū

mediu m scissum terte concusso et multe agus
tie suphabundācia cāt. **H**ec Cris. o quādum
pia mater eius tūc dolebat: qd hcc fieri vide
bat. **V**nde Aug. Cogitare libet quantum dolor
tunc fuerit m̄t: cum sic dolebant que insensi
bilia erat. Non lingua loquā nec mens cogis
tare valebit: quanto dolore tenebatur tunc a
mina marie. **H**ec Aug. Mistice hec siḡ p̄dicta
h̄sit fieri in resuscitatione et conuersione p̄ca
toris. **D**ei qdē templum est fideliſ aia cuius
velum scinditur qd velamen p̄ pro cr̄sis et cu
iuslibet p̄cī dissipatur. **S**icut em velum ipdi
ebat ne vide ti possēt scā templi sic p̄cēm im
pedit ne videantur sancta padiſi: quod tamē
ḡtū ad sufficiētā fuit amotū p̄ mortē cristi.
Velum em templi scissum fuit in signū qd p̄
mortem cristi ablātam est impedimentum qd
nos secreta gaudiū padiſi p̄hibuit cōteplari
sicut velum op̄eriebat secreta templi. **T**ertia mo
uetur in p̄cī recogitatione et p̄ timorem con
punctionis interne et quando p̄ compassionē
mortis cristi terrenū desiderium in amore
comutatur celestium. **T**ertia em tremunt pre
hōro ignominiose mortis cristo inflite ad
designandum qd corda terrena cristo cōpacī
enti debent compati et eius strictū iudicium
formidare. **Q**z autem tremunt i resurrectione
hoc designat quoddam speciale tripudium qd
omni creatura debet congaudere cristo resur
genti: sicut etiam compassa fuit cristo mor
tenti. **V**nde primus tremor designat metum et
terrorem: sc̄ bus autem gaudium et exultaci
onem. **A**ve tre scinduntur in contritione et p̄
dolorem contritionis in corde: et quando du
tria cordis p̄ pietatem emollitcompassi
onis. **P**ette em scisse sunt: ad designandum
qd corda lapidea et dura p̄ dolorem contrito
mis et intime cōpassionis scindi debent. **M**o
numenta aptiūt in confessione et p̄ pudore
confessionis in ore: et quando se de qui in us
latet foras p̄ os prodit. **M**ortui resurgent in
spirituali viuificatione et per laborem satissim
ationis in ope: et quando ad boni operis exec
tūtū excitatur sompnus pigricie: et appa
rent i sanctam ciuitatem in anime illumina
tione. **I**n hora mortis tue domine velum templi
scissū ē: rogo te aufer velamē ignotacie de cor
de meo: ut videā voluntate tuā et ope p̄ficiā.
Tertia cōtremit: da m̄ obsecro qui sū terra
et cimis totā te state cū casto timore et reuerēcia
filiali et meā salutē cū timore et tremore op̄ai. **P**e
tre scisse sunt da m̄ ut lapideū cor tuo scidat ti
mōe et ibiā ardent ad te rotē supne benedic
tōis accipiet et tibi germin̄ frēcū vite. **H**onu
mēta apta sūt et m̄la resurserūt corpora scōp
da qdō dñe aie mee a sepultuā resurge p̄cōr

6A

Viris autem hijs que fiebant scilicet tot et tam misericordis signis in passione Christi inter quod etiam fuit quod vocem magna clamans sic cito et spiritu expiravit. centurioque crucifixoribus prestat et milites quod cum ipso constituti erat ad custodiendum Ihesum in cruce quousque expirasset timuerunt valde et diuine virtutis tot et tanta misericordia ascribendo glorificauerunt deum fideli confessione. ac patrem et veritatem diuinitatis in Christo confessi sunt dicitur Petrus hunc homo iustus erat. vere filius dei erat iste aliter enim facta gloria in eius morte non appareret. Athanasius dicit vere filius dei erat iste. Marcus vere hic homo filius dei erat. lucas vere hic homo iustus erat. Ibi resultat veritas deitatis quod vere filius dei ibi veritas humanitatis quod vere hic homo ibi veritas innocentie sue et sanctitatis quod vere iustus erat. Et hec tria necessaria erat ad redemptionem scilicet homo quod debet et deus quod valeret iustus qui conseruaret. Et ex ipsis aggrauatur scelus iudeorum quod occiditur deus a servis hominis a bestiis caninis iustus ab iniustis. Multum quodem ipsis ad fidem diuinitatis Christi disposuit quod cum clamore magno sic potenter dominatio spiritus dimisit. Videbant enim quod clamore illius supernaturalis et miraculosus fuit quod propter defecum sanguinis et effluxum spirituum talis clamor fieri non potuit ab homine sic appinquando morti. Et ideo concluserunt quod esset factus vice diuina supernatura. et per consequens quod ipse esset filius dei. Quod etiam ex hoc penderunt quod quoniam volunt timore spiritus dimisit ut enim dicit Iheronimus nullus homo potestatem dimittendi spiritum nisi ille qui animarum conditor est. Et secundum Augustinum post illam vocem continuo tradidit spiritum hoc maxime quod ade tant sunt mirati longa enim morte cruciabantur in ligno suspensi. De isto centurione sic dicit bernardus. Erat ille centurio in carcere sed non auctor. quod ad unam exspirantis vocem sub tot infirmitatu indicans dominum maiestatis agnouit. Ideoque non desperavit quod vidit quod credidit quod nondum vidit. Non autem crebidit ex eo quod vidit sed ex eo quod audiuit quia fides est ex auditu. auditus autem per verbum Christi. Et secundum Cribb. centurio ut quoddam dicitur non solum confessor fuit sed etiam corroboratus in fide martirium suscepit. Per hoc quod centurio gentilis confessus fuit castum tam claram significata fuit gloriosa confessio gentilium in eorum conuersatione. et duritia in deorum in infidelitate. Vnde Ihero. Nonnulli mihi autem nunc primi efficiuntur quod gentilis populus confiteretur et plebs iudaica cetera negat ut fiat eis error nonnullimus prior priore. Vnde et Beda. Quanta ergo certitas iudeorum quod per dominum virtutibus factis tantis in morte

eius apparentibus signis credere despuerunt et insensibiliores gentibus deum glorificare vel timerere contempsentur. Vnde merito per centurionem fides et celeste designatur. que vel ministeriorum celestium per mortalem dominum reserata continua o iheronimus et vere iustum hominem et vere dei filium synagoga tacete confirmat. Vnde etiam Ambrosius. O duriora laxis pectora iudeorum. Iudeus arguit credit minister et pector scelus suum morte contemptu elementa fugiunt. et ea coaducent monumenta restitutur. iudeorum tamen immobilis duritia manet et concusso. Hec Ambrosius. Conside ergo tu homo redemptus quod et quantus et qualis est quod pro te pendet in cruce. cuius transitus et celum luget et terra et lapides durii quasi compassionem scanduntur. tamen mores mortuorum vivificant et quem omnis creatura dominum suum confitetur. O cor humanum omni lapidum duritia durius si ad tanti remembrancem placili nec terrorre contutis nec compassionem affictis nec compunctione sciatis nec pietate mollitis. Vnde Iheronimus. Omnis creatura Christo motienti compatitur sol obsecrata. terrena mouetur. pectore scanduntur. velum templi dividitur. se pulchra aperiuntur. sed solus miser homo non compatitur pro quo solo Christus patitur. Vnde et bernardus. Ascendit Christus in altum ut ab omnibus videatur alta vocem clamaverit ut ab omnibus audiretur. clamor fletus admiscuit ut homo compatetur. Qui ad hanc vocem non contutis. terrena gravitas est. petra duces. sepulchro fetibus. Hec Bernardus. Erat autem ibi ad associandum ad considerandum ad pacendum cum matre domini Iohannes et magdalena et duce sorores domini scilicet maria cleopha et maria salome et preter istas que principales erant etiam plures alie mulieres a longe stantes et videntes que fiebant que secundum eum a galilea fuerant ex deuocione quam ad audiendum vobis eius habebant ministrandis eis necessaria vestimenta substancia sua. ut metaret eorum corporalia cuius ille metebant spiritualia. Consuetudo misericordia iudeice fuit ut mulieres de substancia sua vixit et vestitum predicatoribus et pceptoriis suis ministret et in aliis operatione cibi et in locione vestrum seruit quod et dominus accepit ut exemplum daret apostolis corrum consulens infirmitati et ut euangelio magis vacaret nec tunc hoc scandalum erat. Paulus autem superrogauit quod cum haberet potestate circumducere mulieres fecit alios non tamen ipsi est ea aperte pseudopostolos ut eos a predicatione repudieret. et propter suspicionem remouenda maxime inter gentes ubi talis consuetudo non erat et ideo scandalum facere poterat. Ministrabat autem domino carnalia pro spiritualibus non quod

indigeret dominus creaturis: sed ut ostende-
ret typum magistrorum q̄ victu ac; vestitu
ex discipulis deberet esse contēti. **Vbi** **Cub**:
Hec aut̄ mulieres confidabant que ḡerebāt
que marie erant compassibiles et que seque-
bantur ministri ad p̄icula affuerunt
maximam fortitudinem ostendentes q̄ dum dis-
cipuli fugerūt ipse affuevit. **Hec** **Cub**: **O** qua-
liter tunc anima m̄ris int̄m̄ doloris gladio
penetrata erat: cū sic penosum filium deficeret
languore lacrimari clamare et mori et se in
mundo derelinq̄ in tanto dolore et angitate vi-
debat et qualiter clamauit si tñ loq̄ poterat.
et dixit. **O** fili mi dulcissime: qd facia n̄ ego
mestissima. **Cu** me misericordiam comēdatā dimit-
tis. **Fili** mi memēto mei et omnis familiæ tue
quam ita desolata relinq̄s. Memento etiā ho-
minum q̄ tibi seruierūt filii mi. et ego in ma-
nus tuas et p̄tis tui comēndo meip̄sam et to-
tam ecclesiā nostrā. **O** pater sancte deo omni
potēs i manu tuas omēdo filiū meū p̄mo dñm
meū et filiū tuū. **Jā** ei deficit et an filiū meū i ei?
coſpectu morti deſidero. **Talia** dices estimo q̄
pter agū ſtarū multitudinem vel absorpta
erat et quash insenſibilis vel ſeim̄ mortua fā
et q̄ ſe ſuſtimere non valens coruit in faciem
ſuā ſup̄ terā. **N**ullus em̄ cogitare aut dicere
poſſet quanta mestitia patientē et morientē
ſuſpirauerit et doluerit. **Vnde** ipa ſuſtinebat
intus q̄ filius culit foris. **Quid** tūc iohānes
ſpecialiter ab eo dilectus. qd magdalena fi-
delis et dilecta diſcipula. qd ve ſorores dñe
faciebat ſed qd facere p̄teuant. **R**eplete erat
amaritudine. coplete doloribꝫ. inebriate ab-
ſintio et tollerabiliiter flebant. **O** carissime co-
gita et conſidera. quanto dolore et euilatu oēs
amicī eius plorabant q̄ etiā bñ qui ſibi mi-
chil attinebant et cum eo michil h̄re videban-
tur multum dolebat. aut hauſ centurio et alij mil-
ites q̄ ibm cruciſixerant et eum quousq; erpi-
rasset custodiebant et omnis turba eorum q̄
ad videndum ſpecta ulū conueniebat et hi
mul aderant et videbant que fiebant. qui
pectora ſua in ſignum penitencie et luctus pa-
cientes. cum ſilencio reuertebantur dolentes
de cristi pſeaucione. **S**econdum bedam q̄ per-
cuciebant pectora quia penitencie eſt et luctus
iudiciū. poſt dupliciter intelligi. ſuie enim
cum cuius vitam dilexerunt inuicte occiſum
dolebat. ſuie cuius mortem ſe impetasse me-
minerant. hunc in morte ap̄lius glorificatum
tremebat. p̄mum p̄tinet ad bonos. ſcōm ad
malos. **C**ondolens ergo plora et tu cū mulieri-
bus et alijs. ſi piam aiam habes et viſcerā pi-
etatis. **Vnde** Anſelm? **S**tupet celū terra mīca
tur. **Quid** tu? Non mirū ſi ſole coſtrato tu

coſtratis. ſi terra contremescēt tu coſtratis
tis. ſi ſcissis ſaris cor tuum ſcinditur: ſi flen-
tibus iuxta crucem mulieribus tu coſtratum
Hec Anſelmuſ. Ecce igitur pendet dñs in cru-
ce mortuus. recedit multitudi tota. remanet
mētissima mater cum iohāne et magdalena
et duabus ſuis ſororibus. **S**ed qd tunc mater
facebat. **L**euabat manus p̄ cordis deſiderio
tangere auiiens dilectū ſuū ut veſt̄ ſic do loq̄ i
amori melius coſulere potuſſet. **C**unq; aliud
ſolacium non habet. ſanguinē ſumantē et ex
vulneribus fili ad terā vſq; ſtillante nimia
cū audiata deſculabatur in tana. m̄ ut ſaci-
es eius de crurore fili occiſi ſanguinolēta red-
deetur. **Vnde** Aug. inter tetra ſic ait. **I**uxta
cucem ſtabat maria. coſiderans vultu beng-
no. crūſum pendet in crucis ſtipite ſeuo; pe-
dibus q; nitens in altum manus leuabat. a
plectens crucē ruens in oſcula eius. Ex qua
pte ſanguinis vnda crucē rigabat illuc ſe re-
tebat ut eam coplete valeret ex quo ſursum
manus extenderet non valebat. **V**olcat am-
plexi crūſū in altum pendet: ſed manus
inde fructu reuerte in ſe redibant coplete. ſic
leuans a terra ſutu erigebat ad crūſum. et
quā tāgere illum nequibat male collidebat
ad terram. **M**ortis pallor eius pſudefat vultū
tamen genis et ore cristi cruoſe rubra era. **C**adētes
guttas ſanguinis ore ſacro lingebat
terram deſculans quam cruoſis vnda riga-
bat. **O** quam male tunc illi erat. **H**ec au-
gustinus. Tandem ponunt ſe omnes ad ſe-
dendum iuxta crucem. contemplantur dilec-
tum ſuum. expectant a deo auxilium quomo-
do ipsum deponere valeant et ſe pelite. **C**om-
morantibus igitur et ſe dentibus eis prope
cucem. et aspiciensibus fine intermissione
dominiū ihesum ſic pendente in in cruce in-
ter la trones. ſic nudum. ſic deturpatu m̄.
ſic afflictum. ſic mortuum et ſic ab omnibus
de relictum. **E**cce armati multa veniebant a
ciuitate versus eos. qui licencia pylati ha-
bita mittebantur a iudeis. ut iphiſ cruciſis
crua frangerentur ut circa morerentur. et
taliter morari tollerentur de patibulis et ſe-
pelitentur. **N**on in magnis die ſabbati quia
veſpera ſexta ferie incipiebat. et propter ip-
ſum ſabbatum et propter festum a; motum
valde ſolempnis erat corpora eorum in cru-
ce penitentia remanerent et festum hoero re-
diuiturni cruciatus ſedarent. **P**rima qui
dem dies paſche qua crucifixus eſt dominus
ſolempnis erat apud iudeos: ſeunda ta-
men dies pro tunc fuit ſolempnis ratione
ſabbati apud eos. quia die ſabbati que in
ſia octauas occurrebat duplex festum erat.

Ideo faciebat quia in lege preceptum erat. ut iudea sua pectorum aperte delicta viderentur suspensa ne inde pollueretur terra. Unde Theophilus. Dic enim iudeis in lege non occidere solem in hominis supplicio. Sed secundum Eccl. iudei huiusmodi in iugis diligentes sunt sed in magnis contempsetur: et cum tantum fuissent opati audaciam de die diligenter racionacionem colantes culicem et gluentes camelum Appropinquat ergo ipse armati dum furore et strepitu magno. et videntes latrones adhuc vivere flagrantibus eis crua et occidunt. ac deponunt et in alijs foueam piciendo ne oleant se perirent. Duo milites frigerunt cura unius latronis et duo alterius et sic simul venerunt ad ihesum qui erat medius. Reduentibus aut illis versus dominum. ut videbunt eum iam mortuum. eo quod acerbiora supplicia quam latrones patuerat. vel quod forte ante alios suspensus fuit. vel quod pretatem ponendi anima habuit. non fragerunt ei cura. quod hoc non hebat nisi ad hoc quod euadere non possent de positi de patibulis: ut impleretur consecutiva scriptura qua dicitur in exodo. os non comminueris ex eo scilicet ex paschali agno. quod verum agnum dei scilicet christus presagiaabat. qui mortuus iam factus ad esum filium erat. Ideo enim ordinacione diuina constitutum est ut ossa agni paschalis non frangerentur. quia vero agni ossa in cruce fracta non sunt ut sic figura et veritas correspondent. Sed ut certificarentur de morte eius. unus milites longinus nomine tunc impius et superbus. post vero conuersus et martir factus porticens lanceam deinceps sacrum latus domini ihesu depterum vulnera gratidi aperuit. ut impleretur scriptura. qua per zachariam dicitur. vi debunt in quem transfixerunt. In qua prophesia secundum augustinum promissus est cristus in ea quia crucifixus est carne venturus. Et nota quod iste miles fecit hoc ad complacientiam iudeorum. de morte christi certificatio lenientem. In quo etiam patet nimia ipsorum crudelitas. quia non satiati penitus quas crux viuentem infligebant. etiam mortuum vulnerare conati sunt. Dic et hodie christum semel crucifixum conatur tunc vulnus vulnerare: quia sine timore peccate presumit vel de peccato se iactare. Vnde Theophilus. Ut iudeis consuebant lanceant christum. circa corpus era mire contumelias inferentes. Vnde et Christostomus accepterunt eius costam lancea. et mortuo corpori de reliquo coniunctantes et in mortuum coniuncti corpus militare. multo deterritus fuit quam crucifigi. Qui at eum lanceauit cum ferre caligasset oculi eius pro senectute et casu vel potius nutu.

Divino fuit et lanceauit licet nesciens sanguinem Christi per lanceam defluente oculos sagittet continuo clare videt et peritus illuminatus in Christum credidit. Unde et milicie cedes istrictus ab apostolis in carcere capato et tritigita octo annis monachicam vitam duxit. et in omni sanctitate permanens verbo et exemplo multos ad Christum convertit. De eo quoque dicitur prophetus. Lancea longimus latens saluatoris aperuit et non tantum venia inuenit sed episcopatus honor et martyris coronam promeruit. Non suffecit iudeis et alijs quod Christum occiderunt. sed etiam post mortem duobus modis deriserunt. Istud olim fuit in absolon post tensum quem legimus in arbores suspensum. Et venies 10 ab tres lanceas in corde eius fixit et armigeri lo ab gladiis ipsu cruci deliter inuaserunt. Dic et Christus in cruce lancea militis et super tribus lanceis id est tribus doloribus est cohesus. quoniam primum habuit ex Christum penitatem magnitudinem secundum ex dilectione matris sue amaritudinem: tertium propter peccatores quibus suam passionem persecutus non padesse et super hoc iudei inuaserunt eum gladiis linguisque suarum acutissimis. Hoc modo omnes voluntarii peccatores Christum inuidunt qui sponte peccando iterato ipsum crucifigunt. Ominus peccat qui offendit Christum regnum eternum in divinitate quam qui crucifixerunt eum conuersantem in humanitate. Sed inuicta a iudeis illata in signum probantur. quia in corpore extinto sanguis verus et aqua pura miraculose manavit. Unde sequitur. Et continuo exiuit sanguis et aqua ex quibus habent efficaciam ecclesie sacramenta. Hoc autem factum est ad ostendendum quod per passionem Christi plenam sollecitum est ablucio scilicet a peccatis et maculis. a peccatis quodammodo per sanguinem qui est precium nostrae redemptionis secundum illud petri. non corruptibilis auro et argento redempti estis. sed preciosum sanguine a maiulis vero per aquam que lauacio est nec regeneracionis. secundum illud Ezechiel effunditur super nos aquam mundam et mundabilim ab omnibus in signamentis vestris: Vel potest referri sanguis ab precio et nostra redencionem ut redimatur a peccatis aqua ad lauacum et peccato abluacionem ut purgetur a culpis. Sanguine enim agni domini secundum a percussione angelique et aqua maris rubri extinguit iniurias. Effusus est in Christum ille ab redencionem ista ad redempti ablucionem. Ille ut redimeret captiuum ista ut ablueret immundum. Sed hic secundus sensus satis intelligitur in primo quod ubi est pleia a peccatis ablucio ibi sequitur et a peccatis redēctio et ubi est a maiulis ablucio ibi procedit et a peccatis purgatio. Hoc etiam factum competit figure quia si ut de latere christi dormientis in cruce fluit sanguis et aqua quibus consecrat ecclesia in ea de latere ade dormientis

in paradiso mulier que ipsam ecclesiam figurabat est formata. Et factum est hoc miraculo: quia de corpore mortui in quo statim per mortis frigiditatem sanguis coagulatur et in tabem conuertitur non solet sanguis exire: nec de aliquo aqua puta manare. Ille autem sanguis erat verus et putus. et aqua vera et pura et non ut quidam direxerunt humor aquatus seu flegma. Considera nunc quanta fuit malitia iudeorum. qui adhuc non fuerunt saturati peccatis et optobetis christo in vita eius illatis: quinetiam eum persequerentur mortuum. Et quis etiam istud vulnus lateris non senserit cu[m] corpus mortuum fuerit. tamen per hoc contumelie et concilia fibi inferabantur qui o[mn]es contumelie et crudelitates illate mortuorum corporibus reputant ac si viuis inferret: Ex hoc articulo lanceatis lateris habetur tria documenta. Primum ergo nos cu[m] mortui fuerimus cu[m] christo secundum mundo et peccatis. tunc debemus et lanceari cu[m] christo cuspide videlicet caritatis: sicut aia illa se lanceata gloriabat quod dicebat vulnerata caritate ego sum. Hac etiam amoris lancea cor suu[m] proficiat. augustinus dicit. Rogo te domine per illa salutifera vulnera tua quod passus pro salute nostra in cruce ex quibus emanauit ille pretiosus sanguis quo sumus redempti vulnera hanc aiam meam preciatrice pro qua etiam mori dignatus es. vulnera ea igneo et potentissimo telo tue potentissime caritatis. Confige cor meum iaculo tui amoris. ut dicat tibi anima mea caritate tua vulnerata sum. ita ut ex p[ro]prio vulnera amoris tui vulnerante fluant lactime die ac nocte. Percute obsecro domine hanc durissimam mentem meam valida cuspide pie dilectionis ut alcius ad intimam penetret virtute potenti. Hec augustinus secundum documentum est secundum Christostimum. quod nos percipere debemus sacramenta ecclesie ea intentione ad deuocione. ac si nobis de latere christi perfuerent. Vulnerum enim lateris christi fuit ostium sacra metorum: qui a fuit de latere primi ade formata est eua. ita de latere se audi ad formata ecclesia. Unde secundum Augustinum. Vigilanti verso euangelista unus est ut non diceret latus ei[us] paullus aut vulnerauit aut quod aliud sed aperuit. ut innuat quod ibi quodammodo ostium vite aptum est. quia inde sacramenta ecclesie manauerunt sine quibus ad vitam non intratur. Et nota ergo hoc quod dicunt sacramenta manasse de latere christi: specialiter intelligendum est de duabus preci- p[re]mis sacramentis sine quibus non intratur ad vitam: videlicet de sacramento redempcio- niis et sacramento ablutionis. Quotum pri- mum pertinet ad sacramentum eukaristie: et

significatur per sanguinem? ipso est ipse idem sanguis quem cotidie sumimus et qui fluit de latere christi. secundum vero pertinet ad sacramentum baptismatis quod significatur per aquam. Vnde Augustinus. Ille inquit sanguis in emissionem fusus est peccatum. aqua illa salutare temperat potum. hec leua crux prestat et potum. Hoc prenunciabat quod noe in latere arche ostium facere iussus est. quo intrarent animalia que non essent diluvio picta. quibus prefigurabatur ecclesia. De ipsis etiam sanguine et aqua dicit idem Augustinus quod credibile est quod latro ille cui promisit dominus paradisum a persus fuit aqua et sanguine de christi latere exsistentibus et tali sanctissimo baptismo salvatus fit. cum sine baptismo nemo salvere vel martirio. Tercium documentum est quod nos omnem voluntatem nostram conformare debemus voluntati divinae. et quod voluntas dei in omnibus. et super omnia fit nobis accepta: eo quod cor christi vulneratum est amoris vulnera propter nos. quatinus nos per amorem reciprocum intrare possumus per ostium lateris ad cor eius: et ibi omnem amorem nostrum ad suum divinum amorem couire: ut sicut ferrum candens cum igne in unum redigatur amorem. Homo enim omnia desideria sua debet fundare et ordinare in deum amorem christi quia pedibus per quos affectus accipiuntur est crucifixus. et in omnibus bonis operibus se exercere. ac cuncta mala opera de uitare amore christi: quia maliibus per quas opera accipiuntur crucifixus est. omnem vero voluntatem suam conformare voluntati divinae pro illo amoris vulnera quod in cruce pro homine acceptum. cum invincibilis amoris sagitta cor suum mellifluum perforauit. Per istud vulnus quasi per ostium amoris Augustinus intauerat tum dicebat. Longinus inquit aperuit mihi latus christi lancea. et ego intraui ibi re quiesco securus. Clavi et lancea clamant michi. quod vere consiliatus sum christo. si eum amauero. Ad conformandum se huic articulo rememoretur homo quam super excellentissimum amorem christus in actione lateris sui nobis ostenderit. in quo nobis a ditum patulum ad cor eius dedit festinet ergo homo itare ad cor christi ac recolligat omnem amorem suum et couiat amori divino re uoluendo in mente sua documenta premissa. Regogit etiam homo quam caritate christus ex latere suo nobis profudit sacramenta quibus intemus ad vitam eternam. vel alias sicut dominus meditati orati deuocione mistabit.

Ihesu qui latus corporis tui mortui lanca aperti et exinde sanguinem et aquam exire voluisti vulnera queso cor meum lancea caritatis ut tu sis dignus efficiar sacramentis qd de eodem sa- cra fustim latere pflueret In aptu laevis tui dñe aperisti electis tuis ianuam vite Nec porta tua dñe iusti intrabunt in ea Noli dñe queso iniqutum mecum recordari ut propter eas michi claudas aditum istum quem per peccatis et peccatis pudiisti Et licet istud vulnera lanceis non senserit christus qd mortuus est bata tuus ergo mater eius bene fecit cuius felicissima nra aiam crudelis illa lancea tunc transfixit Tunc ipsa deficiens et quasi mortua cecidit inter brachia magdalene in terra Vides quo ciens hodie mortua est Tociens certe quocies videbat tota filii fieri nouitatem Unde nunc perfete vestiata est in ea sine omnis prophecia qd sibi dixerat Tuam inquit aiam ipius gladius perficiabitur Ex hac cordis christi scissione a cuius archano tanquam a fonte precium nostre salutis copiose est effusum merito etiam ad copiandum et amandum vulneratur cor nostrum qd hic maxime apparuit qd copiosa apud eum redempcio fuerit Unde bernardus Ad amulū postremo pietatis tradidit in morte aiam suam et de proprio latere protulit precium satisfactionis quo placaret proximam p qd illum plane ad se virgulum traxit Apud dñm misericordia et copiosa apud eum redempcio Proorsus copiosa qd non gutta sed vnda sanguinis largiter p quinque partes corporis immanavit Unde et Anselmus Adhuc autem attencius eundem invenire qd grandi et tenetima copassione dignus appareat Vide nudum et vberabo latatum in medio latronum cruci ignominiose ferreis clavis affixum aceto et felle potatum et post mortem lancea in latere vulneratum et copiosos sanguinis riuos ex quinque vulneribus manuum pedumque et lateris effundentes Fletum deducit oculi mei et liquefice anima mea igne copassio super contritione amabilis virtus huius quem in tanta mansuetudine tantis vides affectum doloribus Hec Anselmus Quinque autem vulnera sibi infligi permisit ut humani genitum quinque sensus a dyabolo captos redimeret Christus quippe hodie pro nobis sanguinem suum fudit perissime plenissime et acerbissime Pristinum fudit si consideretur causa nam causa effusionis sui preciosi sanguinis fuit perissima qd ipsum fudit ex caritate feruentissima et qua voluntate pro nobis pati voluit qd pulchritate ostendit auctoritas in persona christi ita dices O homo cogita qualia et quanta pro te passus sum cum iesu inimicus pro meo reconciliavit te cum tanquam ovis predita obterret quecumque te et in humeris

meis portauit te pater meo reddidi caput meum spini opposui manus meas clavis obieci sanguinem meum pro te fudi aiam pro te posui ut iungere te michi et tu diuidetis a me Conuertete ad me et ego suscipiam te Plenissime fudit si consideretur mensura qd totum sanguinem effudit ita ut vicia gutta in eo non remaneret Nam sanguinem intercutaneum fudit in flagellacione et hoc quod sanguis habuisset in vertice et capite effusum fuit in spumatum confusione sanguinem vero venarum et nervorum fudit in manuum et pedum coclavatione sed sanguinem quem remansit in corde vel in membris interioribus effudit in latriss apacione et ideo quod nichil in eo sanguinis remansit non erat ei species neque de cor Acerbissime fudit si consideretur natura nam quanto natum et complexio est nobilior et dilatatio raro est sue leiomis perceptibilior et per consequens pena inficta et eius sensibilitas est acerbitas sed constat quod complexio corporis christi fuit delicatissima qd spus sancti artificio de virginis sanguine formata et ergo sui sanguinis effusio et penitus illacio fuit acerbissima et ideo dicit attendite scilicet mentaliter et videte sensibilitatem si est dolor similis hanc dolorem meum Quasi diceret non Est ergo ergo amica christi esto hanc columba nibilans in summo ore foraminis ibi ut passer inueniens nudum vigilare non cesses ibi tanquam turtur casti amoris pullos absconde ibi os appone ut haurias aquas de fontibus saluatoris Hic enim est fons egrediens de medio padis quod in corda de uota diffusus fecundat et irrigat inuenientem terram Ecce ostium in latere arche quo itat animalia non perire diluvio Ad huius ergo petre foramina et maceria cava et stude nunc et in die exitus tui recurrete et in eis latitare ut ibi valeas pascua inueniente et ora leonum evadere Unde et anselmus Feliciter ne tardaueritis comedere fauum tuum cum melle tuo bibere vnum tuum cum lacte tuo Sanguis tibi in vnum conuertitur ut inebrietas in lacqua mutatur ut nutritur Acta sunt tibi in pectore fluminis in membris eius vulnera et in corpore eius maceria tua cava in quibus instar colubris latians et deosculans singula ex sanguine eius sicut sicut vitta coquinea labia tua et eloquum tuum dulce Unde et Gregorius Per foramina petre vulnera manuum et pedum christi in cruce pendentis libenter itellegetur caverne vero maceria vulnera lateris quod lancea factum est eodem sensu dixerit et bene in foraminibus petre et in cava et maceria esse dicitur quia dum in crucis recordacione pacientiam christi imitatus dum ipsa vulnera propter exemplum ad memoriam

reducit quasi columba in foraminibus sic sim-
plex aia in vulneribus nutrimentum quo con-
fiscat inuenit **Hec Greg.** In his etiam vulne-
ribus saluatoris securitate et protectione ac
consolatione non modica repies. **Vnde Bernh**
quedam de verbis augustini assumes sic ait
Et reuera ubi tua firma q; infirmis requies-
**misi in vulneribus saluatoris Tanto illic se-
cutor habito: q̄to ille potencio e ad saluandu-**
sse. nō mundus. p̄mit corpus. dyabolus in-
fidiatur. non cado. fundatus em̄ sū supra fir-
magm p̄tā Peccati p̄cēm grāde turbabitur
consciencia s̄ non turbabitur. qm̄ vulnerum
d̄m recordabre Nem̄e vulneratus ē. ppter
iniquitates nostras Quid tā ad mortē q̄s nō
christi morte saluatur Si ergo in metem vene-
rit tā potens tam q; effici medicamentū nulla
iam possum morbi magnitudine terreti Ego
vero fidenter. quod ex me deest usurpo mi-
chi ex visceribus d̄m. qm̄ mīa affluunt: nec
desunt foramina p̄ que effluant Foderūt ma-
nus et pedes latus q; lancea p̄forauerūt et p-
has rimas licet michi sugere mel de p̄tra o-
leum q; de sauro durissimo id ē gustare et vi-
dere qm̄ suauis ē d̄s Patet archanū cordis
p̄ foramina corporis. patet magnum illud pie-
tatis sacramentum patent viscerā mie dei nā
in quibus visitauāt nos otiēs ex alto Quid
ni viscerā p̄ vulnera pateant In quo em̄ clas-
tius quam in vulneribus tuis elucet q̄ tu d̄
mine suauis et mitis es et multe mie H̄io-
te em̄ miseratione nemo hz: q̄ ut aiam suam
ponat q̄s pro amicis suis Tu dñe maiore ha-
biūsti q̄ aiam tuā etiam posuisti p̄ abditis et
dāpnatis Meū p̄m de meritū: miseratione d̄m
Non plane sū meriti mops. q̄ dū ille misera-
tionum non fuerit Qz si mie d̄m multe. mul-
tus nichilominus ego in meritis sū. Quid em̄
si multo tū sum m̄ cōscius delicto sū Nem̄e v-
bi habundauerūt delicta. suphabudavit et
grā Et si mie d̄m ab eterno et vsq; in eternū
ego q; mīas d̄m in eternum cātaō Quāta in
foraminibus petre multitudine dulcedis. pleni-
tudo grē. pfectio q; v̄ uū **Hec bernh. O dñe**
sicut exiuit sanguis tuis copiosa redēpō nā
non p̄mittas me in hoia m̄xta vel in die iu-
dici p̄ire tū ip̄is sed me tū p̄io crux te dēp-
tum aggrega cū electis tuis abscondēdo me m-
tertum in foraminib⁹ petre et in caverne mace-
rie et vulnerando me caritate tua vt amore la-
gueam Qui em̄ vere te diligit p̄ te vulneratē
et languet: et donec te videat a mūdi actio-
bus ē velut mortuus alienus. fortis ē em̄ vt
mōs dilectio tui: et dura velut infirmus em̄
laco Cōsidēa nūc bene corporis p̄pi i cruce positi
dispositōez: q̄i ex hoc ad spē et fiduciā rapiebas

maiorem attestato bernh q̄ ait **Quis nō iapi-**
atur ad spēm q̄ ad ixtādi fidicā: q̄ eius at-
tēderit corporis dispositionē **Vide caput icla-**
tū ad osculum. brachia extēsa ad ap̄plexū ma-
nus p̄foratas ad largiendy. latus aptū ad di-
ligendū. pdū affixionē ad nobiscū manēdū
corpis extēsionē ad se totū nob̄ imp̄ndēdum.

Hec Hernbardus

Oratio

Domine ihu xp̄e q̄ hora diei nona pendes
in patibulo et clamās vocē maḡ i manū
p̄tis sp̄m cōmēdasti. et inclinato capite eūdē
sp̄m em̄isisti. et iā mortuus vuln̄ lateris de-
lacea militis suscepisti. dignare q̄lo nūc et sp̄
sp̄m meū tibi cōmēdatū brē et gladio carita-
tis cor meū trāuerberate ei q; vulnera tui cor
pis imp̄mēre et p̄ hec cogitacōes illicitas ab
ip̄o repellere ac tandem in fine vite mee sp̄m me
um in manū tuas cōmēdatū dū b̄tis spiritib⁹
collocare Amē. **Dē sc̄is xp̄is Ca. LXXV**

Nora xp̄tina meditabentis mēte lu-
gubri et lacrimabili. quō mē d̄m et
alij quatuor ponūt se iterū ad se dē-
dū p̄pē crucē. rescentes qd facere
debeat Corp⁹ cū deponē et se p̄elite nō p̄nit. q̄a
nec vires sufficiētēs h̄nt nec istrumenta q̄b⁹ de-
ponat Recedere at eo sic manēt nō audēt et
diu manē nocte app̄iquātē nō valēt. Vide in
q̄ta sūt p̄plexitate et eis cor de cōpatē Interū
aut̄ ioseph ab arimathia ciuitate iudee d̄cē
leucis ab iherlm distātē. atīcūs d̄cā ramatha
vñ fuerūt helchana et āna patētēs samuelis
dues et nobiles genere. Et curio id est de d̄cē
dime curie et officia curie imperiū romanorū ad
ministrans. vir bonus i se et q̄ ad dēū et iustū
q̄ ad p̄fīmū ac discipulus ibu nō dē duodecā
rei lxx. duob⁹ s̄ de multis alijs credentib⁹ q̄a
omnes credentes a p̄ncipio discipuli w̄cabā;
tur sed d̄cūltus ppter metum iudeorum ne
de synagoga ex xllētēt. qui nō consenseat ne
cī d̄m et actibus et consilijs aliorum crīstum
p̄sequencium qui et ipse sicut et alij discipuli
exspectabat scilicet certitudine spei regnum
dei non temporale et terrenum. sed celeste et
eternū id ē regnum celorum a crīsto disci-
pulis p̄missum. venit ad se p̄eliendū crīstum
anteq̄ intraret sabbatum. in quo talia facere
non eāt licitum. Quia em̄ eāt discipulus d̄m
ideo curam de corpore eius habere voluit ut cū
honore se p̄elicetur. et nō sicut dampnati cor-
pus p̄citetur. Hic virtute sanguinis crīsti iā
fusi roboratus audacter oī timore deposito et
cōfidenter introiuit ad pylatum nec iudeoru-
mīs inimicicias nec pylati p̄tātem et p̄cīt
magno munere vt de eius licencia tolleret cor-
pus ihesu de cruce et se p̄elicet illud honorifice
hoc p̄fētēt om̄i thesauro quantūlibet p̄cīlo

Pecijt autem hoc sibi concebi. quia secundum leges humanas corpora dampnatorum non debet sine liceia deponi. vel sepeliri. Et primitus pylatus cum propter petentis cœterenciam. tum propter cœstis innocentiam sibi nota et quod plura in morte eius videbat mitacula. In quadam historia dicitur quod ioseph seruierat quoniam annis pylato et pro seruicio peccatum et obtinuit corpus ihu ab eo. **F**it autem hic secularis dignitatis ioseph mecum. non quod euangelista hanc commendet. sed quod ad presidem nisi talis accedere non poterat. Quia ergo diues erat valde insignis ac pylato notus et familiaris. potuit defacili ab pylatu intrare et ab eo impetrare quod recte bonus et iustus dignus fuit hoc ministerio et meruit corpus ihu se plire. **V**nde Beda. Magne quod in ioseph iste dignitatis apud seculum. sed maioris apud deum meriti fuisse laudatur. ut et per iusticiam meritorum sepeliendo corpe domino dignus foret et per nobilitatem potentie secularis id est corpore accipere posset. non enim quilibet ignotus aut mediocres ad presidem accedere et crucifixi corpus poterat impetrare. **V**nde et Augustinus. Ioseph fiducia dignitatis qua predius erat sa milia citter itavimus ad pylatum iam minus curas de iudeis. quamvis antea in audiendo domino deuitate immiticias eorum. **V**nde etiam Gregorius. Fuebat quoniam ioseph occultus christi discipulus. denique vinula timoris cupens feruencio factus dominum corpus tunc pitebat a ligno depositum. comparans preciosam margaritam verborum modestiam. Considera nunc fortitudinem iosephi. qui non solum audet corpus christi petere. sed etiam sepelire. sicut homo testate huius plus ex virtute quam ex adiutoriis. **V**nde Celsus. Inspice autem vires viri fortitudinem. in mortis enim pauculum se tanta dedit immiticiam ad oes assumens propter bemolementum christi. **V**nde et Theophilus. Audet ausum laudabilem. non enim exagitavit a diuiniis decimation et expellar a iudeis si corpore petatur quod est blasphemias condempnatus. **V**nde Theophilus. Qui ergo prius ex imperfectione metuolitus et occultus discipulus domini fuerat propter metum iudeorum. vietas tunc immiticias eorum. nunc exemplo mortis casti animatus ac virtute et vi gente auctus manifestat se ac palam et facto factetur et ostendit se christi discipulum. petendo ei quod se pulchram et exequendum minus curas de illis in hoc extremo officio. Concesso autem sibi corpus vovit ab se quendam vitum sapientem et legisperitum discipulum christi similiter oculum. nomine codemum nomine. Ioseph igitur mercatur syndonem id est pannum ligneum cädentem et mundum venit ad crucifixionis locum portans secum instrumenta quibus clavis cuiuslibet corporis de cœlo deponat. et ipsam syndonem qua involutam.

110
Iste pauper mundus et cœribus innocentiam domini et lilio sam significabat castitatem. Ut quod tabernaculum fuerit sanguine passiois cädidatur syndone inextremis castitatis secundum illud in cœticis dilectus meus candidus et tabicandus. Venerat enim sicut ille ante passionem fratres secum mixtuam myrram aloes libras quasi centum ad ipsum coquendum quia haec sua amatitudine acent termes a corporibus mortuorum. et quod plurimum ea conservat nec cito corruptioni lubici permittunt. **I**ste ante passionem Christi sicut et ioseph erat discipulus domini occultus sed post passionem manifestauit se sicut et ille et factus est publicus: sed nondum habens veram fidem de resurrectione quod attulit myrram et aloes quasi corpus eius munus indigeret a putredine. Et ideo licet ex deuocione istaunctione facaret videlicet tamquam plenaria noticia de resurrectione Christi non habet certitudinem quod a eo scriptum erat. non dat iste sanctum tuum videtur corruptionem propter quod non idigebat unctione conservante contra putrefactioem. **V**nde etibz. Adhuc enim ut de mundo homine disponebat sicut tamen multa dilectionem demonstrabat. De isto nichodemus legie in reuelacione corporis beati stephani athomaritatis. Per ioseph quem interpretatur a crescente signata persona crescente in virtutibus que corpus domini postulat quoniam pro dignatione recepta ne eucharistie deum supplicie orat. **P**er nichodemum vero precium significatur doctor bonus fratres mixtuam id est doctrinam ex autoritatibus sacre scripture confirmata ad vngendum corpus Christi mysticum ad eius salutem. In syndone etiam multa paupertas et castitas notata ex in aromatibus virtutum varietate de his quoniam. Felix talis conscientia cui non deficit defunctio paupertatis contra mundum mundicia castitatis contra carnem fragrancia virtutum contenta dyabolum. Cum autem iosephus et nichodemus fuerint propter crucifixionis locum genua flectentes adoravissent dominum. Quos dum vidit mater volentes deponere corpus quasi de morte consurgens paululum reuixit spiritus eius. Et applicantes recepti fuerant per eam reverenter et parauerunt se ad deponendum eum quod ipsa quod poterat ministeriabat abiutorium. Unus clavos de manibus trahebat alius ne corpus caderet exanimis sustinebat. Stabat maria leuans brachia in altum et dum tangente eum valuit caput et manus eius de pendencia trahebat supra Christum petrum suum et cuens in amplexus et oscula de dilecto suo faciari non poterat nec quis ipsam desuper corpus attrahere ualebat. Corporis igitur dominum in terram deposito domina suscepit caput cui

scapulis suis in gremio · magdalena vero p
des apud quos olim tantam gratiam meruerat
alij aut circumstant · et omnes placitum magnum
super eum faciunt **O**nnes enim amissimamente plan
gunt eum · quasi virginem. **Vnde** Anselmus **S;**
ad huc expecta · donec nobilis ille de curio re
mens extictis clavis manus pedesque dissol
uat. **Vide** quo felicissime brachia corpus am
pleteatur ac suo astrinxit pectori. **T**unc potuit
vit ille sanctissimus dicens **F**asciatus mitem
dilectus meus michi: inter ubera mea como
rabitur. **C**erne pteca · quod dulciter quod diligenter
beatissimus nichodemus faciatissima ei? me
bra tractat digitis souet vnguentis. **H**ec An
selmus **V**enias et tu carissime deuotissime
et spiritualibus accessibus ad deponendum dñm
deum tuum de cruce et ad plangendum eum cum
sua benedicta matre et alijs que ibi aderant
et ad sepliendum et alia faciendum que iphi
faciebat. **Vnde** Ambro. **D**omi · tu vel sero vel
nocte vel quacumq; hora · quacumq; hora enim re
neris ibi inuenies ad suscipiendum paratum:
nec minore seruis vementibus mercede pia
largitate soluentem. **N**am et quod hora sexta ve
nit non est mercede fraudatus · et qui vnde causa
plenitudinem mercedis accepit. **H**ec Ambro.
Deus me? bone ihesu corde michi quodque p om
nem modum immerto et indigno ut quod hys cum
matre tua et alijs quod tunc aderant corpe inter
esse et ea facere non merui · si de te tamen hec ea
dem mente ptiatans illum ad te deum meum
pro me crucifixum et mortuum compassionis af
fectum experiat · quem innocens mater tua et
penitentia magdalena in ipsa passionis tue ho
senserunt. **E**t sciendum quod genitus ista de positione
dñm de cruce non fuerit habi in penitentia cor
pus erat exanime nec fuerat ei in contumeliam
sed potius in honore et reverentiam. **P**ro assertum
cum non fuerit a iudeis seuenibus sed a deuo
tis fidelibus eum multum diligentibus pmo
etiam iudeis de hoc dolentibus quod cum tanta
solempnitate deponebatur condiebatur et sepi
liebatur. **I**stud tamen factum de positione in se val
de miserabile fuit et lamentabile quod videlicet
corpus tanta nobilitatis tractabatur tamquam ca
dauer vile · licet in veritate cadauer non fuerit
quod diuinum suppositum in quo corpus illud
imputabiliter subfistebat. **E**t si corp? illud
non sensit penitentia. **B**ea tamen virgo que ibi aderat
penitentia in hoc facto sensit maximam. **E**x hoc
articulo depositionis dñm de cruce habet duo
documenta. **P**rimum est quod fideles communica
tes corpus dñm de altari · equiparantur illis quod
ipsum de posuerunt de cruce. **P**ar inde enim
est ymico plus corpus christi sumere de atra al
taris quam de atra crucis. **I**lli enim acceperunt

eum in brachia et manibus · sed isti su
munt eum in ore et cordibus. **S**econdum
documentum est · quod et nos libenter deponemus
christum cum ioseph de cruce deponere. **Q**uā
diu enim peccator in peccatis est · christum in
cruce distentum quantum in se est vinculat et
crucifigunt. **P**ecata enim nostra sunt in causa quod
christus crucifixus est. **S**ed mox cum per peni
tenciam ad deum conuertitur ipsum de cruce
soluit et depositus · et inter brachia sua eum re
cipit. **D**icit fecit ioseph qui in deponendo
christum de cruce inter brachia sua eum com
pletebat. **Vnde** sciat quis complectens ali
quem inter brachia potens est de eo facere quod
quid vult maxime si ille non repugnet sic pe
ccator conuersus per penitenciam · constringens
iam christum brachia amoris: potens est de
eo omnia que voluerit optinere. **N**equaque
enim christus repugnat penitenti: sed patior
est ad dandum gloriam quod iste ad recipiendum
ad conformandum se huic articulo recog
itet homo quod lamentabile factum fuit quod tale
corpus quod erat deus sic tractabatur ad modum
cadaveris · et quod corona glorie iacuit sic su
pina et prostrata in terra · qualem etiam plac
tum tunc bta virgo fecerit super corpus dilecti ·
dulcis filii sui · vel alias sicut deus de derit me
ditati. **I**hesu qui de cruce non vivus descendere hab
moctus deponi voluisti ut de morte resurgetes
ad electorum informacionem · da mi de sacro al
taris tuo ac si de atra crucis corpus tuum regum
ne suscipe et ut de hac cruce quod suscepisti in tui p
fessione scriuichi quodque virero · non dominus ha
biti placuerit ab hoc corpuseculo repetere ait
qua dedisti · tunc te vacante de cruce deponat et
te inuicente ad requiem padili pducatur. **P**ost
aliquam vero morulam rogat ioseph dominam
ut permittat corpus domini perunzi ac lucthe
mibus muoli et sepeliri. **I**psa vero conten
debat · dicens. **N**olite amici mei tam cito mi
chi filium meum auferre vel me secum sepeli
te. **I**llum abhuc paululum relinquit michi
ut faciem ipsius paleam contemplari et vi
deundo aliquantulum inde consolari. **I**lli volebat
eum tradere sepulture et ipsa volebat cum re
tinere et sic erat hec pialis et misericanda con
ficio inter eos. **F**lebat illa lacrimis increme
diabilibus. **I**psius lacrimarum tanta vber
tas fluebat · ut caro cum spiritu in lacrimis re
solvi putaretur. **R**igabat lacrimis faciem
et extinctum filii sui corpus: et profundebat
vndiq; plagas eius. **L**apidem quoque
quo corpus eius possum et locatum fuerat
lacrimis madebat · in quo eius lacrime ad
huc apparere dicuntur. **Q**ui nunc in ingress
su ecclie sancti sepulchri esse memoratur:

Lauit et tergit vñ nec eius cruentata et osculabatur ea et faciem eius sacra assimilata spiciebat vulnera corporis et vultus eius et caput et videbat spinatum puncturas depilationem barbare faciem ex sputis et sanguine deturpatam et de aspicioendo et flendo non poterat faciari. Virginis dolores narrari non possunt. quod male illi erat sicut esse poterat. Et ideo quantas lamentaciones vñlatus plancus et fletus super idem corpus vñcisi filii sui tunc fecerit. verbis exprimitur non posse. Credendum tamen est quod nullos placet irrationabiles fecerit. quod dolor eius ad rationem supiorem non pertinebat. Magdalena vero perdes dominum quos alia vice lacrimis et punctis rigauit. nunc multo magis vñdis lacrimarum copalliosis largiter lauit. Apertecebat pedes sic vulneratos et perforatos dehinc et sanguinolentos et flebat amarissime et per dolore videbat deficerere similiter flebant whenienter et alij. ac ecclia angeli presentes ibi. Unde Augustinus. O quod angelorum vel archangelorum illic non flessem. ubi contra naturam auctoritate nature immortalis dei mortuus homo iacebat. Videbat christi corpus sic male tractatum ab ipsis sic laceratum iacere. et maria totam suo cruentata in cuore sic amarissime flevere. et nullo modo suas lacrimas poterat restringere. Si autem enim possibile fuisset deum per assumptionem hominem mori. sic possibile fuisse angelos bonos in morte domini sui dolere. Hec Augustinus. Plange ergo et tu carissime amare. et clama ubi bernardo dicente. O bone ihesu gratias dulciter cum hominibus conuersatus es gratias magna et habundantissima eis largitus es. gratias dura et aspera pro eis passus es. dura verba duriora verba durissima crucis tormenta. Hec bernardus. Contemplatis etiam bene dominum et salvadorem tuum gita et regita vultus et reuelue a latere latum a planta pedis usque ad verticem. et non iuuenies in eo sanitatem. sed vñdis dolorem vñdis et cruentum. Non enim est in eo membrum vel sensus corporis. quod suam afflictionem et infirmitatem vel passionem non senserit. Vide quod in qualibet sensu quod in qualibet parte sustinuit. In capite spinas in auribus orecchia. oculis fletum. in ore feta et acetum. in facie alapatis et sputa. in collo colaphos. in naribus fetore quod in loco excedens in ueribus corrupto fuit crucifixus. clavos in manibus et pedibus. flagella in dorso lancea in pectora. Quia enim genus humanum vulturibus peccatorum fuit plenus secundum illud ysaie oculi caput languidum et omne cor metens a plaga pedis usque ad verticem non enim in eo sanitas. ideo iesus in omnem partem corporis sui plagas suscepit ut per eius luores in toto sanaremur. Hoc erit infirmus in capite id est in intentio que est caput aie quod in his que faciat non sanam in

tionem habebat. Erat infirmus in manibus quod faciebat opera mala vel remissa. Erat infirmus in pedibus quod habebat affectionem immundam aut terrenam. pes enim aie est affectus et amor eius. quod hanc corporis vadit pedibus sic anima vadit affectibus. Erat infirmus in corde quia habebat cogitationes norias et vanas. Erat infirmus in toto corpe quod habebat tota vita mundanam et conueracionem vanam. Ut igitur Christus suis liuoribus et vulneribus nos sanaret voluntate vulnerati in capite. ut sanaret oculis nostris obliquas intentiones. voluntate vulnerati in manibus ut sanaret nostras malas et remissas operaciones. voluntate vulnerati in pedibus ut sanaret nostras immundas et terrenas affectiones. voluntate vulnerati in corde ut sanaret norias et vanas cogitationes. voluntate flagellati et vulnerati in toto corpe ut sanaret totam nostram vitam et conueracionem. Vnde bernardus. Meditare inquit passionem corporis et crucifixi et vide si aliquid est in eo quod non potest pro te ad patrem. Dium illud caput multiplicata spinatum dehinc depresso usque ad cerebri tenetitudinem confixum est. Ad quod hoc Ne doleteret caput tuum. ne tua vulnera retine intencio. Caligauerunt in morte oculi sui et illa luminaria magis que illuminant orbem ad hanc extinta sunt. Nonne illis obtenebris tenebre facie sunt super universam terram. et illa duo luminaria magna cum illis luminaribus semota sunt. Hoc autem factum est. ut auctoritate oculi tui ne viderent vanitatem et si rideant non adhererent. Aures ille quod in celo audiuit. Sanctus sanctus dominus deus sabaoth. audiuit in terra demoniorum voces crucifige crucifixi. Ve quod istud. Ne aures tue obliuiscerentur ad clamorem pauperum ne recipiret auditum vanum. ne de tractionis virus aptis potis usque quaque suscipiant. Speciosa illa facies specie formam per filius hominis sputis illata est afflita colaphis. addita delusionibus. Quare hoc. Ut facies tua illuminaretur. illuminata confirmaretur et diceretur de te. Vultus eius non sunt apertos in diuersa mutatio. Os illud quod angelos decet homines inservit. quod dicit et factum est. Iesse poterat et accedit. Sed hoc factum est. ut auctoritatem et iudicium loqueretur os tuum. et cohieret dominum deum suum. Manus ille que subdauerunt celos extense sunt in cruce clavisque terrae superberant durissimas. ut manus tue extendentes ad ad imparem. Pectus illud in quo sunt oculi thesauro sapientie et scientie dei absconditi lacrimatione militari possimum est. ut pectus tuum a prauis cogitationibus mundaret. mundatum sanctificaretur consecutus est sanctificatum. Pedes illi qui cum sca bellum adorare debemus quoniam sanctum est dura transfigione transfigi sunt. ne pedes tui

festinarent ab malum sed dixerent viam mā
datorum domini. Quid plura. Pro te car-
nem et animam posuit. ut corpus et spiritum
ibi vindicaret. Totū tōto se te cōpauit. Hunc
igitur omnī vitam tuam o hō debes: quia
vitam suā p̄ tua posuit et cruciatus amatos
sustinuit ne tu ppetuas sustineres. Cui vero ius-
tus vivam. q̄ illi si non more reuir ego nō vi-
uerem. Hec Bernh. Ad hoc etiam faciendū
et debitum dominō tē pendendum. Ide bernh
quasi mouēdo sic dicit. O homo respice oculō
mentali. quanto remunera cōmis debito astrā
gatis dño pacienti. Recole sudorem sanguī-
neum. trīginta argētos. fictiōis osculū ala-
patum contumeliam. flagelōrū instanciam
ictus arundinis coronā spīnā spūti lubibria
crucis angatā. patibuli suspendiū. oulos
languētes: otis pallorē. fellita cibaria. amara
paula. spongie obse quām. caput inclimatū:
latus pforatū. vlnas extensas. manus trans-
fixas. pdes cōfossos. vōcem lamentabilē. la-
trones altinsecos. gartulaciones irrisorias
titulum famosum. vestimēti sortēt. gemina-
tum crucifige. Quid plura. Vilissimum mor-
tis suppliciū: et p̄bria nefandiss. ma. Et iterū
Vide homo quo amore te dilexip. et dñs deus
tuus. vt restigia eius sequaris. Pro te liga-
tus: vt te a vinculis p̄cōrū absoluere. Pro
te flagellatus ē: vt te a flagellis eterne ire e-
rueret. Pro te iudicatus ē: vt te a iudicio eter-
ne dampnacōis liberaret. Pro te coronatus ē
spīnis. vt te coronaret in celis. Pro te vulne-
ratus ē mediūs: vt tu sanareris egrot. Pro
te crucifixus vt tuas concupiscentias crucifi-
geret. Pro te mortuus ē: vt te a mortuis sus-
citaret. Pro te sepultus ē: vt in te vicia sepe
liret. Hec bernh. Multa igitur pro nob̄ susti-
nuit dñs ihesus: sed nos m̄ ēri ad cōfusionē
ntam vno sermone fatigamur vno verbo deici-
mur. Omnia ergo que dñs ihesus passus est
que circa ip̄m gesta sūt mente reuelue et dili-
genter p̄tracta et ex hijs te ad pacientiā in oī-
bus adūhs q̄ patetis accēpte. vītiliter et ac-
ma. Unde Cris. Arrememus nosmet ip̄os adū-
sus omnēm furorē. aduersus oēm iā et h̄ in
flammatū videris cor tuum fig p̄ctus impōe
crucem. Coniūciatus ē tibi alijs recordare
oīm que in cristo gesta sūt: et oīa ex anguēt
Non solum legamus hec oīa sed et mēte feria-
mus ea. sufficiencia em̄ sūt hec cōtinue reuo-
luta vniuersam ita destruere. Et si cōtumeliam
et si iniusticiā paciamur. dicamus cōtinuo:
non ē seruus maior dñs suo. Propterea em̄
hec oīa sustinuit. vt scdm eius semītā gradia-
mūr et nos cōtumelias feramūs. q̄i marie cō-
uicia a mēte abiciūt. Sed tñ ip̄e nō solū tulit

hec: sed omnia cogit vt saluaret eos qui hec
faciebant. Hec et nos; elemur. Vnde Greg.
Nichil em̄ deum ita p̄picium facit. vt immi-
cos amare et h̄js q̄ officiant benefacere. Cum
q̄s officit nō ad ip̄m respicias sed ad eū qui
mouet scilicet demōnem. et iam vniuersam
aduersus illū euātū. ip̄hus aut̄ et misere re
q̄ ab illo mouetur. Cum iniuriātē videris
ex cogita qm̄ dyabolus est qui mouet eum nō
em̄ cristianorum sunt iniuriae. Cum igitur tibi
q̄s iniuriatus fuerit. memento tui dominato-
ris qm̄ et p̄ verba et per res ei detrahebant et
yromiam multam ostendebat. ip̄le vero non
solum vlcisceratur sed et contrarijs temu-
nerabat in humilitate et mansuetudine. Hunc
itaq; et nos; elemur. ita em̄ poterimus et a
cōuicio eripi om̄i. Si em̄ non dolueris: nō con-
uicium pacies. Quid em̄ doles. Si qđem in
iuste conuicium patetis. hoc marie tristari
non oportet: sed illius misereri. Si vero iuste
multo magis file oportet. neq; doleas vel b
sed corrigitur in rebo. Quare si vigilauntur:
dupla lucaberis. Et p̄picium facete deum si-
lencio. Et occasiō accipe ex hijs que dicta
sunt corrigitur ea que acta sunt. et gloriā bāc
humanam despizere. Et em̄ hinc dolor nobis
fit: quoniam multi ad insensatorum suspicō
nem imbiāt. Hec igitur vniuersa meditemur
in opibus si em̄ nō hec direxerimus. manter
et vane in mundū venim⁹ magis aut̄ et i ma-
lo. Nō em̄ sufficit fides in regnum inducere h̄
hec marie ōdempnare h̄; eos q̄ vitā malā de-
mōstiat. Qui em̄ sciunt volūtātē dñm sui: et nō
fecit verberabitur in multis. Propterem⁹ igitur
ad exitum retem multis nob̄ opus ē via taci-
lis vt sufficiēt eterne vite acipiētes viati-
cula videamus. dñm nostrum ihesum p̄pm.
Hec Crisostomus.

Oratio

Domine ihu xp̄e q̄ hoīa diei respītina a
ioseph de cruce deponi et iter brachia
ei⁹ recipi volūsti a m̄re q̄; tua mētis
fima et alijs aīcis tuis plāct⁹ fūsti. fac me q̄
so ioseph crescētē i virtutib⁹ cotidie et da vt
p̄cā p̄pter q̄ crucifixus es et iterū q̄fi in cru-
ce ligatis plāgedo et deponendo metear te de
cruce deponere te q̄; q̄fi fasciālū m̄re int̄ bā
chia amois recipere vbi dignēis dilē m̄ sp̄ cō-
motat⁹ et me a laq̄is diaboli custodire ne vnḡ
vel h̄ vel in futuro valeā a te separari. Amen

De Completorio. Ca.

LXVI

Dora cōpletorij cogitab̄ doloros⁹ et
ētis q̄liter tardāte hora rogarat io-
bes dñs; vt p̄mittat aptari et sepe
liri corp⁹ dñm n̄i aīḡ iterū labba-
tū in q̄ nō licet talia ōpari: et eo q̄ p̄ter ni-
miam motam possēt a iudeis pati calūpmiam

Tandem dominus tanque gratia et discreta: et cogitans quod ipsi iohannn eet pro filium comissa: amplius contendere noluit: ac signans et benedicens corpus ut volebant apertari permisit. Tunc vnguentum corpus et inuoluerunt in syndone munda quā ioseph emerat et ligauerunt illud linteis etiam alijs sc̄z sudatio quod capiti adhibebatur: et institis seu fascis quod bus totum corpus alligabatur: que oia etiam de ligno erant et ut creditur nichodemus attulit ac etiam cū aromatibus si ut mos iudeis ē se plorice scilicet prosonas venerabiles hoc em acceperunt a pribus suis et senioribus Domina tamē semp tenebat caput iphus in gremio suo quod fibi reseruauit apertandū et magdalena pedes apertus quos misericordiam ē cōflectuta: tandem vero magdalena pedes lactinis rigatos deuote abstergit: amplexat osculatur et inuoluit et aptat fideliter quod melius nouit. Sic ergo aptato reliquo corpe. recipiūt ad dñam ut ipsa cōpleteat: et omnes planetū reincipiunt. Omnes em sic amarissime flebant. ut vir quod eo cū loco posset videbant matrē omni solacō destitutā: et sup illam dabant pocius plāctū quod sup extinctum dñm suum. Recipiente etiam et tu planetū: si forte dimisetas eū. Tunc domina videns quod amplius differēt nō posse sit posse vultū sup faciem filij: et ex inundancia lacrimatū multo magis lauit faciem quod magdalena pedes: abstergit autē et deosculans os ein in quodam sudatio ipm inuoluit: et diligētē aptat: et iterū benedict eū et signat. Et tūc omnes adorantes: flexis gemibus et pedes eius osculantēs: accipiūt et portat eū ad monumentum quod a mōte calvarie distat passibus quod quaginta. Domina tenebat caput et magdalena pedes: relique vero etat in medio. Unde Anselmus. Sequere et tu preciosissimū celi terre quod thesaurū: et precta vel pedes vel manus brachia quod sustenta: terra de fluentes minutū proticissimi sanguinis guttas curiosius colligit et puluerem produm eius lingue. Dolorem quē maria in exequis filij sui tolēauit: olim dominus in exequis abner proficiavit. Abner a in abra: dulēter int̄ se tūs erat cuius interfectionē rex dominus fētētū sequēs deflebat. Et nō solū ipse sup exequis eius prodigabat sed etiā aliōs ad prolongandum incitabat. Ita beata virgo et alij de uoti exequias cristi deplanterunt et corda sua intima cōpassione sciderunt. Erat autē propter locum crucifixoris ortus: et in orto monumentū nūnum iphus ioseph sumptuose factū: et in pretra excisum id est in uno lapide scdm quantitatē hominis cōtauatū: in quo nondū quis quod rotundus fuerat in quo quod iuxta erat propter palceuē iudeorū sepelientur eum: reverenter et deuotam

flexis genibus magis singulibus et suspiriis validis et sic dñm vicit de deūtū sepultū re mortis. Sepelientur eū in loco propter quod quod proferat lōge portare propter solēpritate sabbati in minētē. Vera cīs quod vero breuitate epis vigebat et vespere iminebat in deo ponūt cum min propter īmum morūnētū. Et augustinus Accelerata rule intelligi sepultū rūne aduersus profeſtū. quādo iā propter palceuē facere aliqd tem proliat. Tem ut ait augustinus illis exequas angelorum mili a miliū decatabant qui omnis cōuenienter ad sepulchrum domini sui. Illi canabant laudes. sed maria dabant gemitus et suspiria cordis. Dispensatiue autē in nouo propter fūdamento vbi nullus postus erat: ut scdm abroshū et cīs non aliis quod cum eo in saceret surrexisse a phis dicere. vel scdm augustinus si ut in pretra vīgīmis verō ne mo ante illū nemo post illū cōceptus est: ita in hoc monumento nemo ante illū nemo post illum sepultus est. Et scdm. Ibēni. in monūmento exciso in pretra cōditus est ne hec mul*ti* lapidibus fūsset edificacū suffossia tumuli fūdamentis ablatis fūrto dicte. Et scdm. augustinus si etiam sepulchrum fūssat in terra dicitur poterant suffoderūt terra et furati sūt eum. Quod autem in alieno sepulchro ponēt paupertate eis testafus. Vera theophilus. Attende etiam abundādanciam pro nobis susceptu paupertatis. Nāque domum in vita non habuit: post mortē quoque in alieno sepulchro reconditū: et nudus existens a yolebus hab operim. Vernde et Anselmus. Pauper ita fuit christus: ut non in sua sed in aliena domo nasceret: et viuens in hoc mūndo non habet et vbi caput suum reclaret nec moriens unde nuditatē suā teget: nec mōtūs unde inuolueret nec sepulcrum a locum vbi corpus suum ponerebat. Ideo etiam scdm Ambroshū et Augustinū salvator in aliena sepultura ponitur qui pro aliena moriebāt salutē. Ut quod illi propter a sepulchrum quod in se mortē propterā non habebat. Itē secundū abroshū ad ostendendū quod non debebat de tineri a morte. Non enim ille sepulchrum mortis dehidetur: qui de morte triūbum querēbat. Secundū ibēni nū autē et beata ex simili sepultura domini ambitione diuinū cōdenipnafus quod nec mortui et in tumulis possunt certe diuinis: Sed ut ait augustinus propter funeris agmina exequiarū sūptuosa diligētia seculare monūmentū opulentia cōstructio: viuotū sūt quod acūmque solertia non adiutoria mortuorum. Nec augustinus Non fuit in sepultura domini auxilio non gemme non sericū sed lamtheam propter putuum et nudum. Syndon em propter pannus seu tela de lamno est de quo etiam erant instite quibus copias est alligatum et similiter capitū sudatiū

Vnde scđm **Iherominum** possumus intelligere. q̄ corpus dñm non auro non gēmis non se-
tico sed l̄intheamīne puro obuoluendum sit.
Vnde etiā quā in simplici sindone inuolutū
est corpus ihesu ī deo filio ster papa institu-
it. vt sacrificium altaris non in panno serico
vel tincto vel auro textō sed puro l̄intheo ter-
reno et sindone munda cōsecretur et celebreſ.
Sed m̄ petrum cantorem ex eo quod dicitur ī
sindone munda ī monumento nō uo colligi
potest. pallas altaris dalmatica s casulas al-
bas hāc nec sindonem fieri debere de aliqua
veste prius in cōs̄ v̄sus assumpta ppter re-
uerenciam tanti sacramēta sed ex noua p̄us
non indu ta que dño consecrata non debet ad
cōs̄ v̄sus assumi. **Sed** nome corpus cristi po-
mitur sep̄ in aureis cyphis. **Ia**: sed median
tibūs p̄xidib⁹ nouis. **Hec** petrus. Sepulto
āt dñio mater eius omni corde amplexabat
sepulcrum et qua poterat v̄ce benedicebat
filiū suum ad sepulcrū sedens immixta illi
manus extendebat et desup illud exosculans
amaro nimis dñm singultu deplozabat. Ac
cessit iohannes et lugens ip̄e multum leua-
uit eam lugentem. et excantes onines de mo-
numento posuerunt lapidem quasi p̄ clausuā
ad ostiū monumēti ne ipse locus bestiis ēct
puis scilicet magnum qui non possit defacili
et sine multorum auxilio amoueti. ne aliquis
veniens posset rapere cristi corpus. quia p̄ illud
ostium erat ad sepulcrum ingressus. In quo
patet virtus resur gentis. quem non potuit
retinere magnus lapis. et tollitur omnis ī re-
surrectione eius suspicio quia nec ab aliquo
fieri potuit violencia aut furtum aut fictio.
Vnde Augustin⁹. Si fuisset lapis puulus sup-
positus dicere poterant dormientibus nobis
tulerunt eum. Et Iherominus. Sarum enim
magnum appositum. ostendit non absq; aux-
ilio plurimotum sepulcrum posuisse reserari.
Mystice in actibus ioseph⁹ et nycho dñni sig-
nantur plura requieta ī nobis. si cr̄stus ī
corde nostro debat sepeliri. Nam debet comu-
nicans esse inuolutus l̄intheamībus p̄ mun-
dam affectionem et conscientie puritate.
In syndone enim munda ihesum inuoluit. q̄ eum
puta mente puro corpe suscipit dect nāq;
non solum putia anima sed et corpe puro cor-
pus cristi suscipit. Inuolueret aut oportet q̄a
misterium eius clausum et occultum est. De-
bet etiā vñctus esse aromatibus p̄ seruēte
deuocionē. Cū miēa em̄ et aloë ih̄m inuoluit q̄
et uicifū ī corde cū amaritudine pemēcie et co-
passiois recōdit. In nouitate v̄o monumēti de-
signat q̄ cor dñ. eē per graciā et puritatē ino-
uatum et ab omni retuſate peccati purgatum.

p̄ius q̄ ad corpus cristi accedat in quo cor
de etiam ponit eum quando de ipso iugiter co-
gitat. quia monumentum dicitur quasi mo-
nens mentem. Sumptus igitur eucharis-
tām videat vt cor suum sit quasi monumen-
tum nouum in quo locetur et quasi cōs̄ in q̄
delectetur. ne in monumēto suo altus positus
sit. vel circa hoc quicq̄ inutile extreuerit. qd̄
erit si bene p̄ penitenciam mundatum fuerit et
innouatum: alioquin non poterit in eo dig-
nē sepelire cr̄stum. Per monumentum aut la-
pideum ī petra excisum designatur cordis sta-
bilias quia debet ī bono apposito esse firmū.
et h̄di soliditas ī qua apud ecclesiam sepul-
tus est cr̄stus hoc est fides cr̄sti. sup̄a quā
petram edificata ē ecclesia. Sed pro custodia
om̄ predictorum debet adhiberi longamim-
tas p̄seuerancie. vt mens corporis cr̄sti recipi-
ens in predictis cōdicionib⁹ int̄cedat finali-
ter pleuerare. et hoc designat p̄ laxū ostio
monumenti aduolutum. Ille etiā sepulto xp̄o
ī corde suo aduoluit p̄ clausula lapide mag-
num ad ostium qui se claudit ne possit ingre-
di p̄cēm: et p̄mit diligēt custodiāt ne eū p̄dat. ne p̄ si-
die fit igrēs. Vñ et hylari⁹ et q̄ mil p̄t eū o-
porteat ī pectora nā p̄trare. lapis ostio aduo-
luīt vt nichil absq; eo iferat. Voluit āt xp̄s ī
monumēto iusti sez ioseph⁹ sepeli ad osidēb⁹ q̄s
nō reçesit n̄ ī corde iusti et q̄ nō apli⁹ p̄cō-
rum consorciō volebat q̄ amplius p̄ ipis nō
moriturus erat. **Vnde** Ambroſius. **Mysti-**
cē ī iusti xp̄i corp⁹ sepelit tak ei xp̄i sepulta
q̄ fraude uictate q; nō hēat. **Just⁹** ī corp⁹ xp̄i
opit sindone v̄sti et tu dñm corp⁹ gla sua vt et
ip̄e his iust⁹. Bene āt ī monumēto adiē iusti vt
iusticie h̄itaōe reçelat. **Nec** Amb⁹. de monu-
mēto dñm fec̄ q̄ dom⁹ seu spelūca fuit rotunda
de subiacēte rupe excisa ēat ei lapis seu cupis
grādis ī cōto ī cui latere erat monumētu exci-
ſū seu spelunca bñs octo p̄des lōgitudis et to-
tide latitudis. et tante altitudinis vt hō itro
cōsistēt et in eius pavimento rectus st̄as vīz
possit manu extēta adūmē attīn gere introitū
patulum hñs ab oriente cui lapis ille magn⁹
aduolutus atq; appositus erat pro ostio. In
cuius monumenti p̄te aquilonari sepulcrum
domini hoc ē locus dominici corporis de cadem
petra excisus ē septē p̄des et medium habēs
longitudinis et a ce tero pavimento alic⁹ emi-
nens tres palmos et medium habēs altitudi-
nis ciundē q; ep̄istēs latitudis c̄ ē alitudis

Qui videlicet locus non est super sed a latere me
ridiano per totum est patulus unde inferatur
corpus: ut et quasi saethophagus super po-
situs fundamēto et inclinatus super latus. aptu-
ram hīs a latere et non superius. Colos autē eius
dem motumēti ac loculi tubicūdo et albo di-
citur et p̄mitus. Monumentū ergo erat ad
modū domuncule factum. intra quod erat sepul-
chrū crīsti postū. Sic enim sepulchra iudeorum
antiquis et maxime magnatū p̄sonarum so-
lebat fieri. ut eorum filii possent etiam ibi sepe
liri. Propter hoc dicitur frequenter de regib⁹
iuda. sepultus ē in sepulchro dauid et ceterā.
Est autē ibi in eō loco ob reuerēiam dīci se
pulchri artificio ope forma rotunda uno tñ
foramine superius apto dīcē resurrectionis ec-
clesia maria constructa. cōtinēs monte calua-
rie ac locū sepulchri et multa loca sacra. i. qua
sepulchru dīm est infra quandam cellam rotu-
dam pulchris lapidib⁹ constructā. Nec siq-
dem ecclesia dīci se pulchri ē patriarchalis et
habebat canonicos regulares et p̄orem se dīm
habitum et regulam sancti augustini viētes
ēbus loco abbatis patriarcha perat cui soli o-
bediētiam p̄mittebat. Hec ecclesia inter sancta
et venerabilia loca nō inmerito obtinet p̄cū
patum. in cuius loco tā magna et mīta p̄ do-
minum sūt facta et ostensa. Et dies etat pasce-
ues id est p̄ actiōis sc̄; sexta feria in qua p̄pa-
tabant illa q̄ in sabbato comedē debebant.
et sabbati illucescebat q̄ vespere ad sabbati
p̄tēns instabat. a qua solempnitas sabbati
incipiebat. Vbi sciendum. q̄ sicut hō sexta
feria creatus ē et peccauit sic crīstus sexta fe-
ria p̄ homine mortuus ē et satisfecit. Vnde et
dixit. consummatū est opus sc̄; recreatiois hanc
eadem die cōsummatum fuit opus creatōis
et sicut sabbato requeuit ab omni ope suo. sic
sabbato queuit in sepulchro in signū q̄ in hac
sexta etate p̄ eo opari et pati debemus. ut in
septima cū ipso quiescamus. donec in octaua
veniente gloria resurrectionis cum ipso simul
gaudio p̄triamur. Vnde beda Paralceue gre-
ce lacine p̄paracio interpretatur q̄ nomine iū dei
quā niter grecos cōversabatur sexta sabbati
que nunc a nobis sexta feria vocat appella-
bant. eo q̄ in illo ab ope sua requeuit deus.
Vnde et hanc sabbatum id ē req̄em v̄ri pre-
cepit. recte dñs eadē die sexta crucifixus hu-
mane corporis ipseuit aēcha nū. sabbato
autē in sepulchro requescent resurrectiois que
octaua die ventura erat expectabat euentum.
Vnde nostrē simul deuocōis ac bētē retribuō
mis prelucet exemplū. quos in hac quidē sex-
ta mundi etate pro dño pati et velut mundo
crucifigī nō est. in septima vero etate id est

cūm leti quis debitum soluit corpa quidē in
tumulis aīs aut secreta in p̄ace cum domino
manere et post bona oportet opa q̄escere: do-
nec o tāua tandem venientē etate etiā corpora ip-
sa resurrectione glorificata cū animab⁹ simul
incorruptionē eterne hereditatis accipiant.
Vnde pulchre septima dies in genēi vespēta
habuisse nō legitur q̄ requies aiatur que in
illo seculo nū ē non cōsumenda morte sed
pleiori gaudio futurē resurrectiois ad au-
genda. Hec beda Vbi etiam nota q̄ in te-
tā mīstetia que hodie ecclia facit hoc vñ ē
q̄ hodie pro omnib⁹ orat. Cuius ratiō ē. q̄a
crīstus fuit hodie valde pius in parcendo qn̄
dixit: pater dimitte illis q̄ nesciūt qd faciūt
fuit valde liberalis in largiendo. q̄ ad modicā
petitionem dedit latrom regnum celorum: fuit
valde largus in redimēto. q̄ non guttam h̄
totum sanguinem p̄ nra redēptionē dedit:
Vnde in psalmo. q̄ apud dñm mia et copiosa
apud eum redēpcō. Ideo ecclia ad similitudi-
nem crīsti est hodie multū libealit in orāto
et multū pia in pācēdo. Nodice etiā fideles
ecclias omnes et altaria visitare consueverūt.
cuius trīplex est ratiō. Prīma est q̄ illa vī-
tatio representat visitationem apostolotū et
sanctū mulierū. que cōbro visitabat sepul-
chrum. Sedā est q̄ crīstus hodie om̄s scōs
q̄ fuerunt a principio mūdi v̄lq; nūc preser-
cialiter visitauit. dum ad līmbū descendit.
Tercia ratiō est q̄ sancti hodie debent valde
liberales esse fuerūt em̄ hodie de carcere libera-
ti. et in celeste regnum sublimati. Si q̄s em̄
de carcerē liberaretur et in imperiū sublimaretur
illam diem v̄lq; multū diligenter et in illa die
multū libealitā esset. Mērito igitur hodie fi-
deles sanctos visitant. ut ab ipsis de carcere
liberales et in imperiū sublimati beneficia va-
leant optineat. Mulieres autē que erāt crīsto
deuote funis subleante quōmō et in quo loco
corpus dñm poneretur diligenter curauerūt re-
spicere et notare ut ei postea tpe congruo mu-
nus sue deuocōis possent offerte et officiū fu-
neri im pēdere ac corpus eius inungere. Per
hoc significat q̄ aīe deuote debent mīstetū
passiois crīsti sollicitē cōsiderare. et ēā pro p̄esse
mirari. Vnde beda Sed et hactenus sc̄ē mu-
lietas die pasceues id est p̄actiōis idē faciunt
cum anime humiles et q̄ maiores sibi cōscie
fragilitatis eo maiori saluatoris amore feruen-
tes passionis eius vestigij in hoc seculo quo
requeuit p̄anda futura diligēt obsequunt
et si forte valeant imitari pia curiositate q̄
ordine sit eadē passio cōpleta p̄pendunt. Qua-
lecta audita recordata. mor ad paranda opa
virtutum q̄bus crīstus delectet se conuerit.

ut finita presontis vite pascue in requie beata expectent tpe resurrectionis occurere xp̄o
cum aro matibus spiritualium actionum **Hec**
Seda Ioseph aut et nychodemus inclinan
tes dne et adorantes sepulcrum recesserunt
maria vero et alij qui arcus amabant rema
serunt sedentes cōtra sepulchrum et lamēta
tes dominū et exstantes eius promissum
In quo ostēdiūr eārum constātia et feruor
dilectionis erga dñm quia recēdētibus dis
cipulis ac alijs notis ad huc remanebāt cir
ca sepulcrum **Vnde Iheronimus** Ceteris re
linquentibus dominū mulieres in officio p
seuerant expectantes qd̄ promiserat ihesus
et ideo meruerunt primo viderē resurgetem
quia pseuerauerūt vsq; in finem **Vnde et Ra**
banus Alijs notis ihesu ad sua redēuntibus
sole mulieres que ardēcius amabāt obsequi
am funeris inspiciebant expectantes qd̄ pro
mis̄erat et ideo post resurrectionē primo xp̄m
vidētē bētē mulieres que ministrauerūt viue
ti asciterunt morienti obsecute sūt sepulto
et sic gauise sunt resurgentē **Vnde et Cris**
Dividisti mulierum fortitudinem vidisti dilec
tionem vidisti magnamitatem que vsq; ad
mortem fuit **Imitemur has mulieres nos**
viri neq; derelinquamus in temptaciōbus
ihesum Hec Crisostomus Per deuotēz cōpe
harum mulierum ostenditur quia deuote p
lone mundo mortue debent cum cristo p cōpas
hionem se peliti ut mereātur resurrectionis pt
cipes fieri **Laua ergo et tu lacrimis corpus**
eius sacratissimo sanguine aspersum et vn
ge ipsum vngentis sancte orationis et porta
brachijs caritatue et humilis opacioris et se
peli cum aro matibus bne conuersacōis ac bo
mis doctrinis et exemplis cū multis gemītib⁹
ac plantib⁹ et lamentis et cooperi sub a
moris et deuocōis paucimētō cōsciente tue in
fundone et castitate mentis ac sudario et labo
re penitēcie et se debis ibi iuxta eū ad monu
mentum donec vides ipm a mortuis resurgetem
Queso ne mortuū pro te dilectū reicias
sed totis desiderijs in sepulchro cordis recipi
as stigmas candidissimis cogitationū et pu
tissimis afflictionum līmtheamīmō roreas spe
ciofissimas amoro fīssimas ei plegas donec
te ducat in resurrectionis sue leticiam mīlibi
libus dōtib⁹ decoratam et in ascensionis sue
excellētiam sup omnes celi ordines eleuata
Ct nota q̄ licet i hac sepultura cristus nichil
passus fuerit q̄ mortuus tamen hoc factum
in se miserabile fuit et lamentabile ppter ra
ciones et causas supia circa depositionem dñ
de cruce tactas **Ef isto articulo sepulture tra**
hundū plura dōumenta **P̄imum ē secundū**

Theophilū q̄ nos simus imitatores ioseph
in hoc q̄ quando corpus cristi susceptū fuit
a nobis et inuolutum tunc debemus ipm po
nere in monumento nouo exciso in petia id est
in mēte nostra dei ymaginē infignita renoua
ta et firmata in cristo q̄ est petia vt dicatur il
lud cantici tenui eum nec dimittam **Secundū**
est q̄ haut dñs passus mortuus et sepultus
lamentatus fuit sic et nos lamentari eū de
bemus per cōpassionem et veram cōpunctionē
Tercium ē q̄ haut cristus sepultus custodi
tus fuit sic et nos eum in mente nīa sepultū
firmiter custodire debemus ne latrūculi id ē
demones sepulchrū cordis nostri subintrēt
et futentur nobis ihesum **Quartum ē q̄**
nos qui spiritualiter mortui sumus peccatis
consepeliamur etiam cū cristo ita vt abscond
bamur et quiescamus a peccatis sic q̄ retus
homo in nobis amplius non resurget **Vnde**
Apostolus Consepulti inquit sumus cū cris
to pē baptis̄um in mortem **Vbi Glosa**
Cristus i psona vtris hominis habet at mē
bra confixa in cruce ne ad priores actus mo
uerentur a quibus etiam mortuus et sepul
tus quievit humanis subtactus aspectibus
per hoc exigens a nobis vt hienbā nostra cō
tinēcie et iustiae clavis confixa habeamus
ne ad priora mala redeamus a quibus etiam
ita pfecte quiescam vt nec eorum viho nec
memoria habeatur Et sic vtrū homine in no
bis crucifixio inctuo et sepulto ad h̄ resurget
es in nouitāte vite ambulemus **Hec i glosa**
Ad cōformandū se huic articulo ymaginetur
bō quasi cor suū sit cristi sepulchrū et inibi ip
sum venerabiliter recondat et recōditū lamenta
biliter defleat et diligenter custodiat ne ip
sum amittat **Consepeliat seipm in eodē sepul**
chro cum ihesu et rūminet sensum documen
torum vel alias sicut deus ministrabit **Hu**
quā in monumento sepeliri lamentari et custo
diri v̄l̄st̄i da michi te in corde meo spiritu
aliter sepelire lamentari et diligenter custo
dire vt et ego tibi consepultus trā me re
ad resurrectionis gloriam p̄euenire et qui
positus in sepulcro a vilu hominum es se gre
gatus in pace dormiens absconde interū
me seruum tuum in abscondito faciri tue a
conturbacione hominum vt mundo mo
tus tibi viuens in te dormiam et in sua
vāter requiescam **Hic nunc videendum**
est qualiter debemus cum cristo sepeliri
Sepulchrum autem istud in quo deb
mus sepeliri est ipsa religio in qua ipse reli
gius spiritualiter debet mundo mori et se
peliri **Assimilari autem debet religio**
sus mortuo et sepulto quantum ad pluta

119

Primo quantum ad censum tertium quia sicut
in mortuis et sepulchris nichil pretium habet. sic et
religiosus nichil pretium habere habet omnia in co-
diuidere debet. Secundo quantum ad sensum carnis
et mortis. qui sicut mortuus pertinet sensu.
nec sensibilibus gaudet. sic et religiosus debet
esse in mortuis quantum ad delectationes que ad
sensum carnis pertinent et sicut mortuus non est
tamen non contradicit. sic et religiosus prelatorum
se regenti non debet contradicere sed in omnibus
obedire. Tertio quantum ad dominium. quia
sicut mortuus clauditur in sepulchro. sic et
religiosus debet esse clausus in claustro et sicut
mortuus de monumento non exire nisi ad ius-
titionem dei scilicet die iudicij sic nec religiosus de-
bet exire claustrum sine iussione patrum. et sicut
mortuus non murmurat quod transfertur de monu-
mento in monumentum sic nec religiosus debet
mutare quando transferre de monasterio
ad monasterium. Quarto debet assimilari mag-
ime morti christi: in morte enim christi anima fuit a
carne sugata. tamen anima et caro fuerunt divisi-
onate ut in carne. ut scilicet carni non consenserat in a-
liquo carnali amore. anima tamen et caro deo debet esse
esse unita. anima per amorem caro per incorrup-
tionem. ut possit dicere cum propheta. Coe meum
et caro mea exultauerunt in deo viuu. Sepul-
chram christi olim filii iacob prefigurauerunt qui
fratre suum ioseph in cisternam miserunt. Hac
etiam ionas prefigurauit. quem pietum de nau-
i in macte cetus devorauit. Jonas fuit per tres
dies et noctes in ceto ita christus fuit usque ad
triduum in monumento. Nunc recognita qualiter
dominus tuus septem horas predictis pro te passus
fuit. et auscultat eum quasi te monet et dice-
ret. Cum primo nocte surrexeris. ob reue-
reciam illius amoris quo me vincitum tradi-
bi in manus malorum. et quo factus sum ob
bediens usque ad mortem. disponas in cor de-
 tuo obedire velle ad omnia que tibi intungun-
tur. Circa primam ob reverenciam humili-
tatis quam coram iudice velut agnus
mansuetus steti. subicias te omni creature
propter me. et ad quaeque vilia opera para-
tus. Ad tertiam ob a norem quo ego con-
temptus computus et obprobrio sacratus
fui tripsum contempnas et vilipendas et ob
probria sustineas. Ad sextam crucifixas tibi
mundum te quod mundo cogitans qualiter
ego omnium creator pro amore tuo crucifex
us sum. et ideo omnia delectabilia mundi haben-
tib; quasi crucifix amara. Ad nonam mortis
mundo et omni creature scilicet ut amara mors in tam
tum cordi tuo dulcescat ut omnis creatura desipi-
at. Et in vesperam qua de cruce deponitur suum re-

colas in gaudio quod littere post mortem et omnes la-
bores tuos felici requie pausabis in finu meo.
Ad complectorum memor his unionis illius qua
spiritus unde mecum effectus meipso in summa exper-
ientia profueris que unio hic in via incipit per
voluntatis mee et tue concordiam in omnibus tam
aduersis quam prosperis et in futuro complebit per
eternam gloriam in celis. Appinquatur autem nocte
dicat iohannes domini per eis expediat recedere quia
non est convenienter ibi mortuus vel de nocte ad ci-
uitatem redire. **T**unc domina puer potest surgit
et ad monumetum genuflectit et ipsu amplex-
atur ac benedicit. **N**on cruciata gemitis fati-
gata dolibus afflita plorabit nequit stare
pedibus. Tamen sicut poterat mulieribus sanctis
adulta auctis plorabitibus simul cum ea cepit rece-
dere. **C**um autem venierat ad crucem ibi ipsa genu-
flexit et crucem adoravit. Similiter et omnes fe-
cerunt. Cogitare namque potes quod ipsa fuit pri-
ma que crucem adoravit sicut et prima que filium
natum adoravit. Nec autem secunda crucis post passio-
nem et resurrectionem domini per iudeos cum cruci-
bus latronum sub morte calvarie profunde sub-
teria abscondita fuit ubi ducentis annis et am-
plius usque ad tempora ostentum et helene latuit
sed helena in lapide proposita regimenter passibus
fodierat ipsas tres cruces iumentis quoque subla-
tis crucem domini ab aliis signo esu recti omnis mor-
tui probauit et disceruit. Ipse autem locus in quo
crux inuenta est distat a loco calvarie decem
pedibus versus orientem descendendo ubi in ecclesia
que continet mortem calvarie est crypta profunda
in seculo paucimmo per gradibus vel circa et sicut ibi
quatuor colubrie. que dicitur morte domini fles-
uisse. Deinde recessit versus civitatem et per viam
sepe dominum se vertebat retro aspicentes per con-
passionem. Intantibus autem illis civitatem multi
videntes dominam mortem pietate super illius dolorem
ad luctum conuertebant amantes et concurrerunt un-
iusque bone matrone et virginis ambulantes per
ipsam et associates eam per viam: et consolantes
et eciam lamentantes. Sed et boni homines per
quos transibat copacib; eidem et moueb; ad fletum. Undique fit ploratus magnus et luctus.
Non dolor eius multos faciebat dolentes. Viri in
cristianas continere poterat quatinus eam plorante
videbatur. Siebat luctus quemque transibat maria
plorabat ipsa plorabant et omnes ambulantes
cum ea plorabant et multi remientes obuiam
ei. Sic utique deducitur a plorabitibus plorans cui
usqueque puerum est ad dominum iohannes. Cum autem ve-
neraret ad dominum tunc ipsa vertentes se versus decessas
illas intinxerat se aegres gratias. Ille vero inclinatus
se eidem valedixit et cum lacrimis
cessit. Intravit ergo domina dominum ibi rese-
dit ibi permanens et eam iohannes in sua cura et

aistobia retinuit. ac super aprian matrem
oi corde amauit. **F**lebat et plangebat va de
cum iohanne et magdalena et loro cibus suis
Solutebat dolci amaras lactias. si n̄ sui mor
te in minis amara in corde suo recolens. ac pas
honis loca et cuncta que passus fuerat in amis
voluens. **T**andem iohannes. hortando q̄
desisteret consoatus est eam ut poterat. **T**u
quoq; experiaris vices tuas. si scires eam con
solari. et confortare q̄ patrum comedere et
alios comedere faceret. quia adhuc ieumi sunt
et refactione indigent. ac eis para et mini
strare conteris. et postea benedictione ab ea et
alijs singulis accepta recedere poteris. **H**ic
Nota q̄ hodie scilicet die pasceues non
consecatur hostia. quia vera hostia hodie est
oblata. **I**n hac etiam sexta feria in qua pas
sus est Christus. multa sunt facta diuersis
annis et vicibus. de quibus sunt isti versus:
Salue festa dies. que vulnera nostra coher
ces. Angelus est missus. est passus in cruce
christus. **E**st adam factus. et eodem tempore
lapsus. **O**b meritum deinceps cadit abel fra
tris ab ense. **O**ffert melchisedech. ysaac
supponitur aris. est decollatus christi baptista
iohannes: **E**st pater receptus. iacobus sub
herode peremptus. **T**e det iam audiire et reci
tare indeo blasphemias. **A**ltera em̄ die que
est post pasceuen iam incepta. sez cum iā sexta
feria transiit. et seruo facto post solis occasū
sabbatum iam intiassit. conuenit itez sacer
dotes et pharisei ad pilatum dicentes. **D**n̄e
re cordati sumus. q̄a seductor ille dixit adh
uiens. post tres dies resurgā. **Q**z dicunt ille
uidia est que ecia p̄p̄ nomē non patitur. et
dientes seductor hoc q̄ ipim̄ eant dn̄o
iponunt: **N**on sufficit seductoriō scel̄ mor
tis. nisi et post lacerant famā eius: **E**st autē
seductio duplex: sc̄ bō et mala. **P**rima est se
ductio sanctitatis sc̄ a falsitate in veritatem
de qua dicit ieremias. seduxisti me dn̄e et se
ductus sum. alia ē seduxio periuictatis sc̄ a
veritate in falsitatem. et hanc iponunt uidi xpo
Vn ieroni. **P**rincipes aut̄ sacerdotū licet in
mensum facinus in eis dñi p̄petrauerint. tam
nō sufficiat eis nisi etiam post mortē eius con
cepte nec viris exerceat famā eius lacera
tes. et quē innocentem sciebat seductore rotat
Si aut̄ tayphas ignorans an p̄p̄etaueat
dicens. expedit vnū hominē morti p̄ iplo et nō
tota gens pereat. sic et modo. seductor em̄ eāt
xps non a veritate in errorē mittēs. sc̄ a falsi
tate ad veritatem a vijs ad v̄tutes a morte ad
vitam ducēs. **H**ec ihero. **I**ube ergo custodi
sepulchrū. ne discipuli surētur eū. et dicant
alijs q̄ iherexit a mortuis. **B**utū custodia

petūt. quah i sepulchro tenēti valeat. q̄ ubiq;
est et oia cōtinet. **V**bi ambrosi. Quāta ma
licia sacerdotum. qui nō tātum magro h̄ ecia
discipulis detrahunt. Et erit nouissimus er
ror prior p̄ote. **V**bi rabanus. In hoc aut̄ ig
notanē vez dicunt. **P**oico em̄ fuit totē plus
penitende in ludeis. q̄ error ignotacie. **P**oico
erat infidelitas resurrectionis. quam crudeli
tas passionis. **C**ōfidentur ergo plane. q̄ p̄
fuit error in nece domini. **V**bi et c̄ris. **V**ide at
qualiter etiam nolentes concertant ad demō
strādam veritatem. **I**terregabilis enim de
monstratio resurrectionis facta est. per ea que
pretendunt. Quia em̄ custoditum est se
pulchrum. nulla fraus facta est. **S**i autem
fraus facta non est. manifeste et irrefragabil
dominus surerit. **H**ec c̄ris. **P**ylatus vero
jam fatigatus dixit eis. Halevis custodiā
Id ē do vobis licenciam ponendi custodes. et
concedo q̄ accipiatis milites ad custodiendū
eum pro vestra voluntate. **I**te. et custodite sic
scitis. Quasi dicere. **S**i debet resurgere ma
le poteritis custodire. Quam ipius et satius
erat pylatus. qui hinc christum pm̄isit occi
di ita et custodiri. eum morti adiudicauit eis
etiam custodes dedit. **V**adunt illi et remētes
illuc primo corpus eius inspiciunt. et eum q̄
autem vite claruerat in inferni claustris rete
tum se deprehendisse letantes sepulchru mu
niunt. milites armatos custodes ponunt. la
pidē q̄ erat in ostio monumen ti unde accessus
in sepulcrum erat sigillo p̄tchidis ac etiā si
gillis suis signant. ne aliquis sine scitu eorū
ingredi possit. et diligenter omnia faciunt. Et
in hoc apparet malicia eorum. quia etiam in
custodibus non confidunt. sed insuper sigil
la apponunt. **V**oc autem totum volūt domi
nus fieri ppter maiorem certitudinem surrec
tionis sue. ut et ipsi p̄quis nolentes sibi tamē
testes sint dominū resurrexisse. et nullo mo
sic possum futuri potuisse. **N**on est enim co
hiliū nec sapientia nec fortitudo contra do
minum. Et recte in tali loco de minus sepul
chram suam elegit vbi nulla possibilis fo
diendi esset. quatinus omnem occisionem ca
lumpiandi uideis auferret. ne forte si in ma
teria circumclusus esset vel quolibet pariete
dicere tent iphi discipulos illius furatos eum fu
isse. **V**nde et iheronimus. **N**on sufficerat.
principibus sacerdotum et scribis et pharise
is crucifisse dominū salvatorem. nisi se
pulchrum custodirent. cohœrum ac ip̄tent.
et signarent lapidem. et quantum in illis est
manum opponerent resurgentī. ut diligē
cia eorum nostre fidei proficeret: **Q**uāto ei
diligēci p̄suat caro maḡ resurgentis p̄t̄ ondit

184

Vnde et Cūs. Et in durissimo lapide fuit
excisum. et grandis lapis positus ē ad ostium.
et custodia ponitur militū in circuī. ut q̄to
forcius seruatur ne furari possit tanto magis
virtus dei appareat cū resurceret. Si em̄ se-
pulchrum fuiss̄ in terra dicere potest. **B**utto
decūt terram. et furati sūt eum. Si fuiss̄ lapis
puulus positus dicere potest. **P**aruulus la-
pis fuit. et dormientibus nob̄ tulerūt eum.
Et iterū **D**iligēcia scribatū prodest fidei nr̄e
Seruare plarisi seruare. deus includi nō p̄t
deus in sepulchro teneri nō p̄t q̄ fecit celum et
terram: raius in pugillo terra ē et celū q̄ appē-
dit mundum in tribus digitis. Qui ergo ap-
pendit mundū uno sepulchro non p̄t cōtineri.
Vnde etiam hylatus. Metus furandi corporis
et sepulchri custodia atq; obſignacio ſtulti-
cie atq; mſidelitatis teſtimoniu ē. cum p̄us
precepto dñi conſperiffent de sepulchro mor-
tuū ſuſcitatum. **P**ilatus aut̄ predictus post
modum in multis apud tuberū caſatem a iu-
deis accusatus deportatus ē in exiliū lugdu-
num vnde erat oriundus. Herodes vero qui
coſenſit pylato in nece dñm deportatus ē in ex-
iliū viennū et moctus est ibi.

Oratio

Domine ihesu criste q̄ hoia cōpletorij
aromatib⁹ vngi et cōdiri ac ſyndone
et alis lintheis muolui et ligari m̄re
q; tua et alijs amicis tuis lamentatibus ad
ſepeliendum portati et ſepeliri voluisti. da m̄ q̄o
vt te aromatib⁹ vngam p̄ feruentē deuocōe;
et bonam conuerſacōe; ſyndone et lintheamī
bus te muoluā p̄ mundā affectionem et con-
ſcience puritate. lamentiter te lacrimis penitē-
cie et cōpassionis. portem q; brachijs carita-
tive et humilis opacōis. et ſepeliat te in corde
meo p̄ iugē recordacionem et memoriā vt et
ego tibi conſepultus puenire tecū merear ad
reſurrectionis gloriā. Amen. De b̄hs
que paſſus est dominus et de laude eius

Capitulum

LXVII

Onſideā nunc que pro ſalutē
hoia omni tpe et ſpecialiter
hodie paſſus est dñs vt in de-
aduertas quātū h̄bi debeat
quilibet christianus. Hec em̄
que pro nob̄is paſſus ē: ſup
omnia que opatus ē valde amabile eum no-
bis redidunt. et nos ad eū amandū forcius
aſtingunt. **V**nde bern̄. Valde oio michi a-
mandus est: p̄ quē ſum vnu et ſapio. Pro
hijs ergo ita ſu amans te: quātū poſſū. Sed
est quod me plus mouet: plus veget: plus
accendit. **G**up omnia inq̄ redit a mabilē te
michi bone ihsu calix quē bibisti. opus nr̄e te
dempcionis. **H**oc oio amore noſtū facile

dicat totum ſibi. **V**oc in qua n̄ est. quod noſtū
deuocē et blandius alicit. et iūtius exp̄i-
git et artius ſtrigit et aff. cit rebemencius.
Multū quippe laborauit in eo ſaluator. nec in
omni mundi fabrīca tātum fatigacōnis autor
aſſumpfit. **I**lla demq; dixit et facta ſūt. man-
davit et creata ſūt. At vero hic. et in dictis ſu-
is ſuſtinuit contradictores et in factis obſer-
uatores. et in dormētis illuſtores. et in morte
exp̄robitores. **E**t iterū **A**mēnto iā bō et li-
de nichilo te factum nō tamē de nichilo te re-
demptum. **S**ex diebus cōdidit omnia. et te i-
te oia. At vero p̄ totos trīginta annos opat?
eft ſalutē tuam in medio terre. **O** quātū la-
borauit ſuſtimens. **H**ec bern̄. **V**n et Amb⁹.
Plus itaq; michi contulit deus redimendo:
q̄ creando. Creando q̄ppe me michi dedit redi-
mendo aut̄ et ſeipm dedit et me michi reddi-
dit. Itaq; fi me totum illi debeo pro me factos.
quid iam abdān p̄ me defecto. Non enim
tamē facile ſum refectus quam factus. **H**ic
qđem de omni qđ factum ē. dixit et facta ſūt.
In me aut̄ reficiendo et dixit multa et gessit
mīra: et p̄tulit dura. nec tantum dura ſed etiā
indigna. **H**ec Ambro. Non eft aut̄ eſtiman-
dum q̄ paſſiois ſue pena in eius ſolum capco-
ne et tradiſione fieri inchoata. ſi p̄ eius ab
iſtā ſue concepcōis vſaq; ad mortē eius du-
tauit. Cum em̄ mortem ſuā acer biſſimam q̄
pro ſalute noſtia pati voluē firmiſſie pſciret
et eā futurā infallibiliter cognosceret oportuit
q̄ in qualibet hora pro ea naturaliter doleret
preſerūtū cogitaret tantā mortis acerbitatē
et tantam doloris genealitatē: que p̄ totū cor-
pus et omnia mēbra corporis. et p̄ omnes vices
infeccōes aie diffundi debebat. Multa vero
de hijs que dñs paſſus ē pro nob̄ colligi poſ-
ſūt ex verbis augustinī dicētis. Attende et in-
tellige aia mea tempus beatissime paſſionis.
Paſſus ē ihs meus amor meus dulcedo mea
ſpes mea beatitudine mea conſolaciō mea et in
omni tpe in toto corpe et in oī ſuo corpore. In
tpe in infancie anguſtias vteri p̄ auſtate aſpirati-
tatem et humilitatem pſeplij. perſecutionē ad
uersarij. fugam egypti. In tēpore adoleſcencie
diſputacionem p̄ capitācōe; In tēpore iuuentu-
tis amarissimā et tēpissimā paſſionē. Paſſus
ē etiā in toto corpe in oculis effuſione la-
crimātū in auribus auditū contumeliātū et
blasphemātū in genis moleſtiā alapatū. in
natib⁹ ſetorem ſputi in ore a maritudinē ate-
ti. in manib⁹ afflictionem plagatū et in pe-
dibus. in maib⁹ vīnula. in toto corpo ſla-
gellationem paſſus eſt. Et in ope detinaxit
predicaciō conuencionis miraculorū ope a cōmī
Traditūt q̄ ligatur iūſtus et innocēt ſicut ag-

nus ad sacrificium et huius latro ad suspendi
um et tamen non querit vindictam non ostendit impacientiam. Vnde arguit pater ampu-
tantem auticulam. cum posset obtinere a patre
legionem angelicam duodenam. Ligatus ergo
huius latro. accusatus ut latro. sed punitus ut la-
tro expellitur ut latro plectit iter latrones ut
princeps latronum. Ligatus dicit ut soluas via
la peccatorum ut dissoluas colligaciones impieta-
tis et fasci ulos deperimentis. Pungeris bone
ivesu spinis clavis et lancea. ut sit in nobis
recta intentione Discreta opacio. manifesta di-
lectio Flagellantis: ut a me flagella tue iracun-
die propulsares. Vulneratus es domine ihesu
propter peccata nostra attritus. Propter sceleram
nostra ut sint plague tue nostrotum vulnerum
efficax medicina tempus etiam dulcis ihesu
tuam aggrauat passionem. Passus enim tem-
pore es nocturno diurno frigido festino. In
matutinis castigatus. in mane accusatus. in
tercia acclamatus. in septa condemnatus. in
nona cum clamore et lacrimis expiasti. Pla-
ge igitur et dole et satage anima mea et dedu-
cant oculi tui lacrimas. et non taceat pupilla
oculi tui super fratrem tuum decorum nimis et
amabilem super a morem mulierum qui vesti-
uit te coctimeo. et prebuuit tuo cultui oenamē-
ta. Dolebis enim si consideras lacrimas mulier
lacrimas pescatoris lacrimas insensibilium
si videas obtenebracionem solis. ut celaret
membra domini patientis. terre mortum. con-
tumponem lapidum. resurrectionem corporis. a-
ptionem monumentorum. et velum dissolutum
lacrimas patientis. et lacrimas genitritis.
Dolet enim beatissima virgo mater de prodigione et
capcioe. de condempnacione. de crucifixione
potuisse in commendacione et de positione. Lo-
cus etiam tuam bone ihesu aggrauat passio-
nem. Passus est enim dominus ihesus in pres-
picio in deserto in templo in hospicio in itinere
in oculo in atrio in pretorio in loco crucifictionis.
In presepio indigenciam. in deserto pugnam.
in templo resistentiam. in hospicio obsecru-
cionem de tentacionem. in itinere fatigacionem
molestiam. in oculo sudorem sanguinis. ver-
bum et osculum proditoris representatione corporis.
comprehensionem et ligationem cohortis. in
atrio interrogacionem. alaparum afflictionem
terram negacionem. accusationem in faciem
conspicunt. colaphis credunt. in facie palmis
pacienti. insultando et illudendo prophetam cum
dicant in pretorio iniquitatem testium. et accu-
sacionem infidelium. amarissimum flagellum.
iniquum iudicium. illusionem sequentium. Et
vide pueritatem nimiam. iniquitate maximam.
Iudicatur iudeus: deridet rex. cruciat potest.

Vide iniquum iudicium. ex parte testium
qui non conuenit. ex parte rei qui accusatur innocentem
Defecit etiam in isto iudicio rectitudo aī scribat
enim quod per iniuriam tradidisset eum. Defecit etiam
iusta causa qui non culpa propria sed aliena iustitia ordo
quia capitur et ligatur ante sententiam. Ad
mittit pylatus accusationem falsam: condempnat
innocentem ad crucis ignominiam. Erubet
te pylatus: iudeus inique. Quomodo vincetis su-
paris subuerteris seduceris. qui prius eum
et ipse conabatis inter communem consuetudinem loci
flagello corporis erubescere infideles per fidem iudei:
quoniam magistrum vestrum dominum vestrum
crucifigitis et percutitis. Plectitur in loco cru-
cifixio patitur namque dei filius amor etri-
nus sincerus. dulcis et suavis in mulieribus.
plangentibus. in iudeis in fidelibus. in latro-
ne blasphemante. in populo acclamante. in
matre lacrimante. Attende etiam et intel-
lige anima mea genus mortis sue. Illud enim
genus mortis fuit a. expissimum vilissimum a
marissimum acerbissimum. Spoliatur enim vesti-
bus expellitur a ciuibus. cruciatur cum latroni-
bus. illuditur a militibus. Illuditur in domo
herodis in veste candida. in domo principis
colaphis sputis et alapa in pretorio iudicis
in veste purpurea in corona spinea in salutacō-
ne in genuflexione iuris iurata: in cathedra cui
cias in titulo in consilio in multiplici obprobrio
fuit etiam amarissimum habere causalitatem
generalitatem diuturnitatem et acerbitatem.
Causa enim non est tua sed mea domine ihesu: tu
enim fous fuisti absq; macula. Passus es ge-
neraliter. Ut videas igitur aia mea generalita-
te hanc. Vide lectum sponsi: non est floridus non
est aureus vel argenteus sed durissimus. inescit enim
stramina: deinde culcitra linteum a coperto
puluinaria. Vide titulum famosum explicitate a py-
lato conscriptum coheda cibum eius et potum comita-
tu ei se; mulierum et latronum uba et ubera vni-
culla et flagella coronam et lanceam. Passus est etiam
in omnibus partibus corporis ut miseria decep-
toris amoueret transgressus punitatoris. Acri-
tate etiam habet passionem tua et propter inocencia
ex parte tui exercitorum et igitur subinde ex parte prophetarum et
propter compunctionem ex parte corporis compunctionem ex
parte misericordie et tui dilectionis collegiorum et qui patetis in p-
tib; magis passibilius et sensitis quod accidit. propter
tacitatem et teneitudinem carni multitudinem ossium
et collectionem neruorum. Pateris igitur domine deus
me dux me et non me in latere maiorum et pedibus
ut accelerares hoc originalis actus et rei emis
medicina. Dedisti etiam domine ihesu propter san-
guinem tuum in precium redemptoris et in potum fide-
libus iebriacis. in lauachrum et in inquitacionis ian-
tido tumur acutio nis in scutum punitus impugnatis

116

Fuit igitur beatis ihesu lectus tuus dulcissimus
cibus et potus amarissimus cruciatus singu-
laris et acerbissim⁹. nec reuocat te nec retta-
hit tenerimus amor m̄tis aut timor tue pessi-
me in artis nō pudor spoliati corpis. nō dolor
singulatus. aut fallacia sponshom⁹ q̄ indu-
stus es veste nupciali. instructus lege legali.
armatus armatur spūali. ḡre de re igitur si-
lia syon et vide gloriam salomonis in eq̄ta-
tura in ramis et vestibus et laudib⁹. Quō igie
emarant tā cito flos glorie tue. vmbra hō-
ris tui. Nimirū conue. tūt honore in opp̄biū
dulcedinem in absint heū. Porcas etēm crucē
in humeris spoliatis vestibus tuis. cruciatus
flagellis saciaris opprobrijs de urbe expelle-
tis. Vide nostri sapientiam salomonis a pte
tpis pass⁹ est etēm sexta feria hora sexta: vt
bominem lapsū sexta hora et die per mortem
suam ceperat. a pte medij. hoc em opus nre
salutis cedo dep̄posciat. Vide et pacientia.
ipse etēm tāg⁹ agnus q̄ p̄etatur ad victimā
et hanc ovis ad occisionem ductus ē. Vide
eius humilitatē. q̄ dampnatur cū latronib⁹.
Vide caritatē. q̄ indulget crucifētib⁹. Vide
et paupertatem. pauper em fuit et in laboreb⁹.
Paupertatē tuā ostendit michi pauper ihu
mater tua familia tua domus tua. domus inq̄
p̄cespīj cena auli patibuli et tumuli. eqtatura
azime. pulli. Vbi sunt insignia tūa regum
princeps pastofū. Vbi ē equitatuā tūa vestis
purpurea palacium sceptrū solū et dyade-
ma regni. Vbi sunt ornamenti tūa sacerdos in
eternum et pontifer futuro rū bonorum. Vbi
sunt pretiosa anulus et gēma baculus et cappa
serica cyrote et sandalia. Vbi sunt arma belli
ca fortis armate et miles noue. Non deuicit
tibi in gloria alapa vestis alba et purpurea.
non deuicit pugna. superasti latronē. in rete
spoliasti infernum o. a spoliante. in fundo vi-
tulorum in lapidibus qui iq; vulnetū in bī-
tulo crucis. Vbi sunt codices tui magister opa-
me. liber tuis corpora tuū scriptus m̄tus et fo-
ris. scriptus sp̄mis et clavis. illuminat⁹ vī-
da sanguinis. ligatus vinculis. signatus cla-
vis. Attende et huius mortis diuiniatē et
spōsitiones acerbitatū et pone sup caput tuū
hanc signaculū inter vbera tua si ut fasciculū.
hanc antidotū contra omnē morbū. Ascēde su-
per palmam crucis p compassionem medita-
cōe; imitacionem: vt apprehendas dulcissimos
fruct⁹ eius. Wade ergo o aia ad morte m̄tre
et confideā altitudinē paupertatis latitudinē ca-
ritatis lōgiadimē acerbitas amaritudinē et
dolorē mortis et affec tamum virētis oliae ad
acham tue conscientie. Accipe etiam colum-
ba mea gnū frumenta seminata ī incarnaōe in

terta virgis gloriose p̄c̄sum in crūc̄iōne otte
exauſsum et flagellatum in passione tānd. dū
in mente rubicidū in corpore dū ſu in latere
multiplicatū in morte rec̄ditum in h̄c reo in
ascensione. Hoc fit tū edulā pulmētū et
viciālū. Si aut̄ fastidit appetit⁹ ſi laſſeſſat
iterior gustus ad hib⁹ agnū immaculatū. ad
ſūge et p̄ſcēm affatū i craticula crucis. ſe
ueri bone ihesu agnus e⁹ et ppter medicinā
tuam paciētiam et inoccētiam at q̄ noticiam
agnoscis c̄p̄pe matrē tuam in patibulo vir-
gīmem virgīm euāgelīſtam euāgeliste omen-
das. Si aut̄ amplius deſideret gust⁹ tuus
ſi nō c̄ficit appetitus fac pulmentū de p̄ſce
affato vt comedas. Discis affatus xp̄us pas-
sus est nutrit⁹ in aquis tribulacōis apertus
i latere ersquamēt⁹ in exapeliatōe ſallitus in
ſputorū multiplicatōe affat⁹ i cruce. Huius
ſelle p̄ſcis inunge oculos tuo s. vt vides ſi
est dolor h̄at dolor eius. Si contigat pleriqz
ſtare in acie accip̄ ſcutū milicie xp̄illū victo-
rie arū glorie. Tardum hoc qđ miles contra
hostes debet accip̄re ppter figura picturā ef-
ficaciam et materiā curv dñm arbor ſalutis ea
eft. Huius ſcutū cornua in manib⁹ crucifiri.
Tūa em̄ cornua tua exuperant prelia torru-
em̄ paupertatis ſup̄at auaricie plū ſenu hu-
militatis pugnā ſup̄etbie. ſed cornu adūita
tis laſciuian voluptatis. Iſtud ſcutū fuit tu-
briatū et pictutū ſanguine veri agnī. Iſtud
ſcutum fuit pforatum lācea clavis et ſpīna.
Si aut̄ nō dum bene vales refiſtere vide ar-
cam et benedic qui fecit illum. Iſte arca ha-
bet cordam ex corpore lignū ex cruce. Iſte ar-
ca pauiſſit latronē morte et vulnerauit h̄xſtē
ſerpetem antiquū. Sed ne ſermis et iparatus
apparatas pcedat xp̄illū regis curv ſtendat
ſanctus xp̄i milib⁹ ut in preliū acuānē
et non foemib⁹ abit fortis armat⁹. Si insue-
gat flatus elationis vent⁹ tribulacōis nau-
fragii ſuggētioñis. ascende in nauiculā ſcē
crucis bonis omib⁹ referat. in dextero latere
perforat⁹ ab hostib⁹ violētē detracitā catheū
vīcūlo ligata. In hac iūmes filiū dormiē-
tem ventis impante et o. no naufragiū p̄ful-
ſantē. Per hāc ſugabib⁹ petiūlū et a p̄inq-
bis ad p̄c̄tū optimū. Iphla em̄ crucis ſancta
eft lignum exiguum. per quod factū eſt iudi-
cium veritatis. Si fit tibi clausa ianus padi-
fi ad hib⁹ tibi baculum ſancte crucis et pul-
ſa et appetit⁹ tibi. Si aut̄ ſtūlū clauſum eſt
et iam dormiunt pueri in cubili et non ha-
bes quod ponas ante amictum tuū accede ad
archam ſancte crucis ut inde tres panes ac-
cipias quos apponas hospiti reſiūenti panē
humilitatis maxime panem paciētis panem

icitatis affluentissime. Si non potes tibi the-
saurum sapientie aperire: adhibe clauem das
uid que aperit et nemo claudit. Si grauat lon-
gitudo itineris et concidit vultus tuus et de-
speras de viribus: accipe vi regam et baculum
sancte crucis: quo iordanem transeras huius
mundi: et viaticum ligni vite ne in una defici-
as aut ter pescas. Si viator in solitudine hu-
ius mundi: et serpentis igniti contra te inœs-
tum et mortem intentant: a spicè serpentem eneum
positum supra palum: ne antiqui serpentis vi-
rus inficiat aut ire patet. Si spiritus malus
quenq; accipiat: artipiat cythara sancte cru-
cis: et refocillabitur. Ieiunus q; habebit. Si
invaluerit exstudo aut infermitas spiritualis
adhibe tibi huius preciosi sanguinis medicinā.
Si desperas ex meritis: videas tua opera ne
quaq; tibi sufficeret de statia crucis: accipe de-
orum precium animarum: Et accipe in atra
crucis hostiam immaculatam conscientiam ab
operibus mortuis emundantem. Deniq; crucis
santa et benedicta est in christi corpore dedicata:
et ex membris eius tangi mactatis cena-
ta. decorata regis purpura. que meruit membra
chasti tangere: que sola digna fuit regem ce-
lotum et dominum sustinere. Nec Augustinus
Vnde beatus Andreas ductus ad crucem: et vi-
dens eam: protulit in laudem crucis et salu-
uit dicens. Salve crucis que in corso christi
dedicata es: et ex membris eius tangi macta-
tis cenata. Antequam in te ascenderet domi-
nus timore in terrenum habuisti: modo vero
amorem celestem obtinens pro modo suiceperis.
Deurus ergo et gaudens venio ad te: ita ut
et tu exultans suscipias me discipulum eius q;
pendit in te. Quia amator tuus semper fui et
deinde amplexi te. O bona crucis: que deco-
rem et pulchritudinem de membris domini sus-
cepisti: diu desiderata: sollicitudine amata: si
inmissione questra: et iam concupiscenti a-
nimis preparata. Accipe me ab hominibus: et
redde me magistro meo: ut per te me recipiat
qui per te me redemit. De laude etiam crucis
hic dicit Cisostimus. Si nosse desideras caris-
time vitam crucis: et quanta ut possum ad
eius laudem dicere: Audiri. Crucis nobis to-
tius beatitudinis causa est. Nec nos a cecitate
liberavit erroris. Nec e tenebris reddidit luci.
Nec de bellato quieti sociavit. Nec alienatos
deo coniunctit: et longe constitutos proximos
presentavit. Nec peregrinos cives ostendit.
Hoc disordie amputatio est. Nec pacis fir-
mamen unum. Nec omnium bonorum largitio.
Crucis est clavis pacis: crucis spes xpianorum
crucis resurrectio mortuorum: crucis cecorum dux.
Crucis erancium via: crucis claudorum baculus.

crucis consolacio pauperum: crucis refrenacio di-
uinitati: crucis destruacio superbum crucis male vi-
uencium pena: crucis aduersus demonem victo-
ria: crucis deuictio dyaboli. crucis adolescentium
pedagogus: crucis suauitatem in pueris: crucis spes
desperatum: crucis nauigantium gubernatori:
crucis periclitancium portum: crucis obsecro murum.
crucis pater orphanoz: crucis defensor viduatum:
crucis iustorum filiorum: crucis ebulliatio reques: crucis
pauperoz iustos: crucis virorum capit: crucis senum:
mis: crucis lumen in tenebris sedentium: crucis
regum magnificencia: crucis scutum perpetuum:
crucis insensatoz sapientia: crucis libertas seruo:
crucis imperitorum ploria: crucis imperatorum le:
crucis aploz pionis: crucis annuntiatio apo:
stolorum: crucis martyrum gloriatio: crucis mona:
chorum abstinentia: crucis virginum castitas:
crucis gaudium sacerdotum: crucis ecclesie fidu:
mentum: crucis orbis terre tutela: crucis teploz
destructio: crucis ydolum repulso: crucis sean:
dalum iudeorum: crucis perdidit impiorum: crucis
in validorum virtus: crucis egeotancium medi:
aus: crucis emundacio leprosorum: crucis palitio:
rum requies: crucis esuriendum pannis: crucis
ficiencium tons: crucis munivit pro rectio.
Hoc cristo stimus. Vnde et rabanus. Quan:
tos et quales fructus lignum sancte crucis
germine suo proferat. dignum est comedere.
Cuius fructus eternus est: et radix perpetua.
Cuius odor mundum ceplet. et sapor hdelessa:
ciat. Cuius splendor sole suprat: et cadae muere ob:
fuscatur. Cuius calum palum excedit: et cuius ifimū
inferna preteriat. Cuius iheritas huilia exaltat:
cuius potentia exaltata huiliat. Omnia enim
virtutum iocunditas per ipsu et in ipso mun:
do collata est. quia in ipso rerum perfectio com:
pleta est. In cruce ministratur a morte redemp:
cio. demonstrat sancta mox conuersacio. intima:
tur omnium virtutum perfectio. promittitur
ad eternam vitam resurrectione. eterne beatitu:
tudinis speratur a deo. et vere felicitatis
acquisicio. O vere bona et vere sancta crucis
christi. quis te rite totam enarrare potest. aut
quis condigne laudare. Que celestium archa:
notum pia es revelatrix. que mysteriorum
dei sacra es conservatrix: queque sacramentoz
xpi idonea es dispensatrix. In te ageli gudia sua
acculata spirant: et te hoies iura salutis sue
agnoscunt. in te inferi iusta etribuunt: fraudes sue
recipiunt. O ibo es eq; oib; bo oib; iusta: per te ita
enouas: punita illustras futuram mortis: punita
requis: quanta iucis: inuenta custodis: lapsa resti:
tuis: restituta gradu munis: munera in viam
pacis digis tu quidem et nisi regis es victoria et cele:
stis militie leticia. trigenazarumque: ponit tu pectoz et
missio pietatis exhibitoz: et meitoz augmetato

111

Tu inferorum remedium laborium auxiliū et lassorū refigerium. **T**u insanorū incoluntas q̄eto cū secessas. et fortunatorū felicitas. **T**u aura et rotos medicas: tu gaudium mestis consolans: tu sanitas dolentes letificans. **T**u status credēcium recte: tu hermitas opacum bene: tu beatitudo pseuerācium rite. **S**ancta pia bona iusta benigna: rationabilis laudabilis venerabilis amabilis: fortis sua uis mitis: sapiens paciens potes. **Q**uicqđ ergo corde digne de redēmpcionē nā p̄t cogitari: vel q̄cqd rite lingua loq̄: omnia ad laudem tuā decentissime p̄nit aptati. **Q**uia q̄cqd in te laudatur crucifijo in te cristo regi depūtatur. **E**t quicqđ cristo hōris datur. ad reueūciam summi p̄tis cuius ipse vīgēnitus filius est referitur. **E**t iterū Grandis consolacō fidelium est sp̄es sancte crucis. et materiā tui buuit laudis: q̄r bonitatē nos facit scire creatōris. **C**ruix cristi via ē iustorū. ascensus ad celum. rota de infimis ad supiora nos trahens: celi dux et ianua regni. **V**irūs pars erecta diuinum. et transuersa commendat amore fratnum. **C**uius amoris integratē crūt? nobis ostēdit ac suo exemplo nos instruxit. q̄dilectam aīam suā in cruce moriens p̄ amicis suis posuit: et nos iđe facere doāuit. **N**unc amore o deus semp̄ laudabilis tu p̄one in me: et tunor noxiū atq; carnalis affectus procul recedat a me. vt gloria scē et uias auta et multiplicata ī vera promissione digna q; laude in eternū p̄sistat. ipsa q; michi carmine et amore veneabilis semp̄ laus in ore meo. et ī corde exultaō semper p̄maneat. **V**os quoq; p̄cor celestes plebes angelorū aias q; iustorum. ē ī cōspectu diūme maiestatis veraciter exultatis: vt sicut alleluia sine cōfessione et amē deo p̄ in eternū cantatis. ita q; nostra sortem precibus adiuuare studiatis qua tenus beatitudinem veram q̄ tenetis iā p̄fecte. tandem et nos p̄ graciam cristi mereamur accipe. **H**ec habanus. **V**nde et cassio dorūs. **C**ruix ē humilium in uicta tuicio. superborum abiectio. victoria xp̄i p̄dicio dyaboli. inferorū destructio. celestū resorū natio mōes infidelium. vita iustorū. **E**t vt ait Ihero. ligno hoc vēhīnur p̄ mare vndosum ad terram viuēcum. **D**e hīs etiam que passus ē dñs. quasi concludēdo āī grātū actione et oratione sic dicit anselmus. **E**x p̄giscere nunc aia mea ex autere de puluere: et cōtemplatē attēnūs virū būc memoābilem quem ecce ī speculo euangelici sermo nis q̄ si p̄sente ītūcēs. **C**ognosce aia mea cognosce. **H**ic ē dñs ih̄us cr̄stus creator et saluator tuus: vīgēnitus dei filius. verus deus verus homo q̄ solus sub sole sine magila inueniūs.

Et ecce q̄uoniam cum sceleratis reputatus est et quasi vir leptosus et nouissimus virorū estimatus. et taḡ abœtiū q̄d p̄ocīt ab utero et nemo ait. sic p̄iectus est ab utero matris sue infelicitis synagoge. **I**ste formosus p̄ filiis homīs. quasi deformis p̄ filiis hominum factus. **S**i qđem vulneratus est ppter iniūcates nīas. attītus ē ppter sclera nostra et factus est holocaustū suauissimi odoris ī cōspectu tuo pater eterne glorie vt auerteret indignacionē tuā a nob̄. et considerare sibi nos faceret in celestib⁹. **R**espice dñs sancte patē de sanctuario tuo. et de excelsō celorū habitaculo. et intuite hanc sacrosanctam hostiam quā tibi offert magnus p̄tifer noster sc̄us puerūs dñs ih̄esus p̄o pccis fēm suorū et esto placabilis sup multitudinē malicie n̄s. **R**es p̄ice dñs ī faciem cristi tui q̄ tibi v̄sq; ad mortem obediens factus ē nec recēdant ab oculis tuis cicatrices eius ī ppetuum vt memineis quantam p̄ pccis nostris satisfactionem ab eo suscepis. **V**tinam dñs appendas ī statuta pccā q̄bus iam tuam meritorū. et calamitatem q̄ passus ē pro nob̄ innocens filius tu⁹. **C**erte hic grātia a patebit. et maḡ digna vt ppter ipam effundas misericordiā tuā super nos q̄p̄int ista pccā vt pro illis cōtineas ī ira mīēcōrdias tuas grātias tibi dñs patēferat oīs lingua sup̄ menabili habundancia pietatis tue. q̄ v̄ mīco filio tuo non p̄p̄cisti h̄ pro nobis illū tradidisti ī mortē. vt tātum tanḡ fidelem aduocatum habētēm ī celo cōiam te. **E**t tibi dñs ih̄esu zelotes fortissime: qđ graciātū qđ retribūcōis digne tribuā ego puluis et cīnis et vīle figmentū. **Q**uid em p̄ mīa salutē facere debūsti. et nō fecisti. Ab ymo p̄dis v̄sq; ad summum verticis te totū ī aq̄s passionis dinneristi. vt me totum de illis ex traheres. **N**am et aīam tuā ī mortē p̄didisti vt meā p̄dītā michi cōderes. **E**t ecce me dupli cōdebito obligasti. **N**am et pro eo quod dediti et p̄ eo qđ mei causa p̄didisti: debitis sum. Et p̄ aīa mea quīdē bis michi a te data semel ī creacionē semel ī redēmpcionē. qđ magis tibi iuste reddā quā ipsam. nō habeo. **P**ro tua autē p̄ciosa aia ita tribulata. quid ab homine digne rependi possit. nō inuenio. **N**am si celum et terrā et omnem ornatū eoz possem rependere. certe nec sic v̄sq; ad mensurā debiti v̄llaten? attingere. **E**t si dpm qđ et debeo et possibile michi ē tibi dñs retribuā tuū dñs totum est. **D**iligendus īgit̄ michi es totū cōē de tota anima tota mente et tua ī sequenda vestigia q̄ moti dignat⁹ es p̄ me. **E**t quō fieri hoc ī me nisi p̄ te. **A**dhereat amīma post te; quia tota virūs eius pendet ex te.

Et nunc domine redemptor meus ut verum deum adoro in te credo in te spero et quibus possum de fideiis ad te suspirare adiuua ipsa festis onem meam Ad tue passionis gloria insignia in quibus salutem meam operatus es me totum inclino Tue victoriosae crucis regale repillum in nomine tuo christe adoro Tuum spinem diaclasma tuos rubentes sanguine clavos tuo sacro latere imersam lanceam tua vulnera tuum sanguinem tuam mortem tuam sepulturam tuam victoriam resurrectionem et glorificationem christe adoro supplex et glorifico Horum iustitio odore spiritum meum a peccati morte resuscita: horum virtute ab astutis satiane me custodi me quod conforta ut et iugum mandatum tuorum suave michi fiat et onus crucis quod baulitate me iubes post te humeris anime mee leue sit atque portabile Que enim fortitudine mea ut iuxta preceptum tuum mundi pressuras tam multiplices multo sustineam Sed audi queso uotum meum et inclina super seruum tuum suauem cruem illam Itam inquit diuissimam cruem humeris meis impone cuius latitudo est caritas sup omnem creaturam se extenda cuius longitudo eternitas cuius sublimitas omnipotencia cuius profundus inscrutabile est sapientia Conlige illi manus meas et pedes meos et tota passio tue formam seruulo tuo in primis Da obsecro michi continere ab operibus carnis que obdisti et facere iusticiam pro dilexisti et in utroque tuam querere gloriam et sumptuam quidem meam clavo temperacie de pteram vero clavo iusticie in illa sublimi cruce affixam arbitror Da menti mee iugiter meditari in lege tua et deinde cogitatum iactare in te et dexterum perdem meum eisdem ligno vite clavis prudencie affigi Da ut ministram spiritus mei sensualitatem non eneruet labentis vite felicitas nec conturbet per hennis vite preciosa felicitas et finister quoque per meus clavo fortitudinis in cruce tenebitur Ut autem et spina cum capitis aliqua in me similitudo appearat detur obsecro menti mee et salubris penitentiae coniunctio et alienae misericordiae compassio et stimulus zeli emulantis illud quod rectum est coram te et ad te conuertar in erupna mea dum triplex michi configitur spina Libet ut et spogram per arundinem ori meo portigas et aeternam amaritudinem gustum meo adhibeas ut per scripturas tuas ratione mee conferas gustare et vide quoniam flores hic mundus tanquam spongia misericordia est et omnis concupiscentia eius aceto amaro et Ita pater in me fiat ut calix iste aeus babylonis mebruas omnem terram nec

mani splendore seducat nec falsa dulcedine iebret Tue quod viuifice mortis dñe effigiem sanitatis in me seruum tuum ut moriar quidem pericato secundum carnem viuam aut iusticie secundum spiritum Ut autem integrum crucifixi ymaginem portare me gloriatur illius quoque quod post mortem tuam insaciabilis malicia impiorum in te exercuit hanc in me similitudinem exprime Vulnera et meum viuum et efficax sermo tuus penetrabilior omnim lancea acutissima et pertingens usque ad interiora aie mee producat ex ea tanquam a dextero latere meo vice sanguinis et aque amorem tuum domine et fratri meum otum Postremo munda sindone prime sole spiritum meum inuolue in qua requiesca ingrediens ad te in locum tabernaculi admirabilis et abscondas me donec pertranseat furor tuus Die autem tertio post diem laboris perstet diem simplicis glorie mane prima sabbati perpetuo inter filios tuos me idignissimum resuscita: ut in carne mea videam claritatem tuam et adimpler leticia vultus tui Hec Anselmus Imaginem itaque crucifixi secundum modum premium portas in te ora et conare ut spiritus tuus inuolatur mundus a sindone puritatis et innocencie in qua absconsus a mundi vanitatibus sepiariatis in secreto mentis tue et ibi reque escas in meditatione passionis dominice mortuis quidem mundo et vulnus deo et hoc apte signatum est ubi dicitur quod precio sanguinis christi emptus est ager sigilli in sepulturam pergrinorum: ubi dicit glosa quod sepulta christi nihil est aliud quam requies christiani et tunc cor tuum debet sigillari sigillo passiois Christi et clausum teneri ac custodiri Deinde sic sepultus in secreto mentis tue ab omnibus vanitatibus glorio sum traditum mortis christi passus Quotum tuus primus dies afflictionis et penitentie ut per omnes commissis vel obmissis deo voluntarie satisfaciatis Secundus dies est quietionis et gracie ut in solo deo requiem mentis ponas quia in eo solo pars inuenitur et tranquillitas Tercius dies est primacionis et glorie ut eius coniunctionem et amplexum fecerit desiderio iugiter concupiscas Quibus transactis in manu prima sabbati hoc est in futura vita perpetua iter filios et electos dei glose resusciteris: et in carne tua videas gloriosam humanitatem Christi in spiritu aeternitate contemplaris estimabilem clauitatem dei et per hoc adimplerat perpetua leticia vultus eius Omne ihu Christe quod per te deponere Oratio mundi misericordias et angustias operibus et contemplationis et iniurias penas et afflictiones passionem et mortem pacienter ferre voluisti tu per hec omnia que propter peccata nostra peritulisti a peccatis omnibus et vicis

118

ab omnibus huius seculi periculis et infernali
bus penit a subitanea morte et eterna me li-
bera. et da michi obsecro te omnia que pro
me tolerasti non sicut vel obliuisci. sed per ou-
lis semper habere et ardente appetere. ut labo-
ris et doloris principem etiam regni et consolacio-
nis tue me velis esse consuetum. Amen.

De Sabbatho scđ. Ca. LXVIII

Dane autem sabbati stabant simul i domo ianuis clausis
dñia et alie locie cū iohanne afflictæ et dolorose tanq; or-
bate et plene metore memo-
rantes angustias tribulacionis
hesterne. Sedebant simul aspicietes se tantum
ad initium lacrimis. sicut contingere solet
magna pressura et calamitate quatuor. Successi-
ue autem veniunt discipuli: plorantes et iphi Tā
dem cessantes a fletu loq; de dño suo incipiunt
et cū lacrimis discipuli se redarguant: q; eū
dereliquerunt. Et de hys que fecerat dñs ihu-
sus cū eis narrat ad inuitē. modo unus mō aliud
et sic p; xđmē. Intrauerit igitur eos diligenter et
eis copatere. q; in magis sūt afflictione. Quid
enī ē videre q; domina mūdi et principes ec-
clesiastici et om̄i populo dūces q; diuinū exē-
tus sic timorosi et afflitti. stat in quadam do-
muncula reclusi. nescientes qd facere debent
misi q; coferunt et se confortant de verbis et fac-
tis dñi sui. Domina tamen semper mente tian-
q;lla et pacata stabat. q; certissimā spem de re-
surrectione filij sui habebat. et in ea sola remā-
nit fides ecclesie in ipsa die sabbati et ppter ea
specialiter dies sabbati attribuit ei. Et ideo
alii lumina tib; extintis una cādela in tene-
bris seruauit accēta q; lumē fidei in sola remā-
nit virginem maria. Vnde Aug. Quem genuit
virgo iniuste morti dolebat sperans aut et fir-
miter credens ipm scđm promissum tertio die
in morte de iusta resurgere. in hac em̄ sola inter-
fides ecclesie in triduo illo stabat. Et dum unus
quisq; vacillando hesitabat. hec que fide co-
cepit fidem quam semela deo suū cepit nunq;
probavit spē q; certissia resurrectōnis gloriam
expectauit Hec aug. Non tamē poterat ipa-
domina gaudeter stare. ppter memoriam mo-
ris filij sui passi iniuste. Et sabbato q; uide
siluerunt scđm mandatū legis id ē ab opibus
queuerunt nam sabbati custoditi oportebat. et
tunc neq; vendēte neq; emere neq; tale aliqd
fieri licebat. Vnde et ipsum sabbatum requi-
es seu intermissione est dictum. Namq; est dig-
nitas sabbati q; in eo tota trinitas requieuit.
Nam pater requieuit ab opere creationis qd
fuit magne potestate filius ab opere recreacio-
nis quod fuit infinite sapientiae / pūs sanctus

te queuit hodie in virginē qd fuit magne et in
finite boni atq; ipsa stabat et tēris scilicet
ap̄lis et mulierib; a gracia spūs sancti eadē
tib; . Cum autē tā h̄isset sabbatū. sero fū
et stellis a parentibus post solis occasum cū
operari erat licitum maria magdalene et ma-
ria cleopha et maria salome. vadunt emere
aromata pro faciendis vngendis ad corpus
ihesu sacratissimum prouulgandum. Intue-
re igit̄ eas diligenter et que faciūt quonodo
eundo et redeudo mestis vultib; more vidu-
atum et orphanorū incedūt. Emūt aromata
et redeutes pacat se ad faciēdum cōtra corru-
ptionē vnguēta. q; si nesciēt illud ppheticū
nō dabis sanctum tuū videre corruptionem
Vnde theophilus. Neq; in fide debita a dhuc
habebat sed ei q; puto homi aromata et vn-
guēta pabant more uideor; q; talia exhibe-
bant defunctis. Hec theophilus. Aroma ta di-
cunt q; aromata. quia diffundebant longe
late q; odorem in aērem. et significant v-
tutes quas in conuersatione mulieres habe-
bant. et famā crucifixi que longe late q; dif-
fundenda erat. Deuote ergo ille mulieres et
sancte que fuerant viuenti obsecute. ut etiā
mortuo pietate officiosa famulatum possent
impenderet. emerunt aromata et parauerunt
vnguenta. ut venientes mane ex deuotione ad
visitandum sepulchrum vnguentent corpus ihe-
su sacratissimum. neq; enim vespere sabbati p
occupante iam noctis articulo. adire value-
runt monumentū. Conspice nunc quonodo
fidelite et de uote cū lacrimis. et suspiris p
domino suo laboant. sedm q; melius sciunt
Et in huiusmodi operibus per totam noctem
labauerunt. et nihil vel parum quietis ha-
buerunt. Domina vero et apostoli appetiunt et
force adiuuant in quib; possunt. Adiunca et
tu eas. si pmitteris et potes. Venit hic in
coheracionē qd fecerit dominus in triduo mo-
ris sue. Corpū qd eius fuit in sepulchro ani-
ma vero cū sanctis p̄ib; in lymbo et deitas v-
tutiq; cōnūcta. Nam q; passio nō attingebat
in xpo diuinā naturā s; humana. ideo in mo-
re xpi facta est sic diuino anime a carne vt
tāmē salua esset vno cā carnis q; anime cū
diuinitate. Ut enī ait leo papa forma leui
et forma dei que in uiritate cōuenerūt nec sepa-
rationē possūt habere nec finē. dum in ea fibra
inheserūt. ut siue in omnipotēcia siue in cōmilia
nec diuina in xpo carēt humāis nō humana
diuīmis. Tūc ipletū est. qd de seipso dixerat
Sicut fuit ionas in ventre cethi trībū diebus
et trībū noctib;. sic erit filius hois in corde
tre. Sepultū enim ppi triduana. in ionaq;
triduo fuit in cetho fuit pfigurata. Hoc autē

de sepultura cristi sedm Augustinum accipien-
dum synodochie scilicet accipiendo partem
pro toto Fuit enim dominus in sepulchro per extre-
mat partem post eues per quam tota dies cum sua
nocte iam paterita accipitur et per totum sabbatum
quod integrum diem et noctem complectitur et per
primam partem diei dominice scilicet per noctem
sequentem sabbatum per quam tota dies domi-
nica ad quam pertinet intelligitur Et sic sunt tres
dies naturales: et quilibet noctem suam ha-
bet precedentem Et tunc mutatus est ordo dierum
naturalis non quantum ad ordinem obsecutio-
nis sed quantum ad ordinem creationis Nam
ante ordinem erat ut dies precederet noctem quia
prima creata est dies et subsequuta est nox sed
deinceps creator tempore fecit ut nox precederet
diem: quod nox qua surrexit adiuncta est diei quod
se ostendit Unde Augustinus. Sicut primo
computabatur dies propter hominis conditi-
lumen a luce gracie in noctem culpe: ita nunc ap-
ter hominis reparationem per passionem et re-
surrectionem christi a tenebris culpe in lucem gra-
cie merito computantur Unde et Beda Dominus
actor et ordinatore tempore quam in ultima noctis huius
parte surrexit totam eam ministrum eiusdem
resurrectionis lucem festivam et choruscum redi-
dit Siquidem hucusque ab exordio mundane
creationis ita tempore australis distinguuntur:
ut dies nocte precederet iuxta ordinem vide
licet prime conditionis Hac autem nocte tempore
ordo mutatus est per misterium resurrectionis do-
minice Nam quia nocte a mortuis resurrexit
die vero sequente eiusdem resurrectionis effec-
tum discipulis ostendit: et parti capito cuius
conciuio veritatem virutis eius mirantibus si-
mul et gaudentibus astruxit rectissime nox
illa sequentis diei luci coniungitur: ac sic tempore
ordo statutus est ut dies noctem sequatur. Et
quidem aptissime quondam nox sequebatur
diem quod homo a luce paradisi peccando lapsus
in huius seculi tenebras evanescas quod decibit. Ap-
tissime vero nunc dies sequitur noctem quoniam
per fidem resurrectionis a patre tenebris et um-
bra mortis ad lucem vite christo largiente redu-
cimur Unde etiam petrus cantor In exordio
conditionis tertius computatur dies cum nocte se-
quenti quod in primaria creatione tertius precessit
dies noctem Primo enim facta est lux: postea
vergente luce ad occasum facta est nox: et ita fu-
it unus dies naturalis dies precedens cum nocte
sequenti In passione vero dominus facta est mutatio
ordinis naturalis: ut scilicet computetur non prece-
dentes cum die sequenti per misterio: nox quod pre-
cedat diem: ac super hoc dicatur misticus suis-
tis aliqui tenebre nunc autem lux in domino: et nox
peressit dies autem appropinquauit Hac autem co-

mutationem naturalis computacionis in artificialem: volunt dominus figurare in legitimis
Ideoque precepit obseruanciam sabbati et legi-
gium fieri a vespa in vesperam Hec petrus
Et sic ut visu est quodam dicunt hanc mutationem
factam in pasceue ut nox scilicet quinta ferme fu-
erit etiam pasceues: alij in nocte resurrectionis
ut nox illa communis fuerit sabbato et diei do-
minice: sed totum ad unum reddit sensu et effectu
Illa ergo hora quod saluator noster inclina-
to capite spiritum emisit: corpus in cruce de relicko
aia simul cum divinitate ad inferna spoliada
descendit Cum autem ad inferos descenderebat: et
chorus angelicus annuntiavit eius portas principi-
pum tolli percepit: sanctorum populus quod tenebatur
in morte captiuus vocem lacrimabilem clamabat
Aduenisti desiderabilis: quod expectabamus in
tenebris: ut educeres vinculatos de claustris.
Te nostra vobis suspiria: te larga reprobabat la-
menta Tu factus es spes desperatis: magna
consolacio in tormentis. Sed quod per singula di-
ceret valeat quanta ibi leticia fuerit: cu[m] cuncti
sol iusticie eius apparuerint et habitabib[us] in regi-
one umbrae mortis diu no[n] lucis claritas ra-
diauit Et stetit dominus cuiusvis ibi: et tunc fuerunt
in gloria nam visio dei perfecta est gloria Ibi
deum fuit et latro cui dominus dixerat hodie me
cum eris in paradyso No[n] o[mn]is padisi notatur ibi
dei fructu et visio diuina: quod perfecta passio-
ne tam ipsum latro quam alii qui erant in limbo vide-
runt deum per esse ciuitatem Istud per christum infernum in-
troiuit et scilicet letificauit figuratum erat in tri-
bus pueris in fornace babilonis: ubi ad in-
gressum angeli ignis versus est in suavitatem ro-
ris Qui in fornace erant fuerunt pueri sit in libo
non erant nisi innocentes: puti Qui enim ante
plenariam satisfactionem decebant in purga-
torio purgabantur et tunc ad limbum ascende-
bant Istud etiam figuratum fuit per damelam
in lacu leonum: cui dominus misericordia ab auctoritate
piandium dominus damalem ille sum a leo-
nibus custodiuit et per angelum refactionem hi-
bi misit Sic deus patres in limbo a demoni-
bus defensauit et tandem ipse remansit diuino re-
factione eos pauit. Et sciendum quod nomen in-
ferni sumitur dupliciter scilicet pro pena et lo-
co pene. Secundum primum modum di-
citur per demones semper infernum secum por-
tant. Sed ut prout infernus pro loco pene
sumitur: sic quadrupliciter distinguitur. Unus
infernus dampnatorum: in quo est pena sensus et
dampnus: id est sensibilis pena et diuine visio
misericordia et sunt ibi tenebre iteriores id est ab-
sencia diuine gratiae et exteriores scilicet corporales.
Sup istum est limbis puerorum in quo est pena dampni
et non sensus et scilicet ibi tenebre iteriores et exteriores

Super hunc est locus purgatorius. in quo est pena sensus et dampni ad tempus. et sicut ibi tenebre exteriores et non interiores. qui per gratiam habent lucem interiorem. Superminus locus inter hec est limbus sanctorum patrum. in quo sunt pena dampni et non sensus. et fuerunt ibi tenebre exteriores sed non tenebre interiores et provocans gratiae diuine. ab hunc locum christus descendit et suos qui non propter reatum psonae sed propter reatum naturae detinebatur inde liberavit. et sic in infernum monreditur quod patrem eius abstulit et parte celiq; morte vero prostrato mortis auctore quo ad electos penitus destruxit: ut ille qui nichil iuris habebat in capite quod in sua fuit: per iniusticiam plus precedi etiam id periret quod habere videbatur in corpe quod decepit. Christus enim secundum naturam diuinam ipsa similitudinem immortalis fuit: qui passio vel moes pena est peccati. sed ipse sine peccato venit et absque peccato vivit: sed in potestiam vero et mortalium voluntatis esse et passibilis. Mercede quoque sue mortis debet homini per quod oia sustinuit. pro passione in passibilitate. per morte immortalitate. per regenerationem eternam priam. Unde leo papa Predictus iste ipsobus predo et auxiliis expector in eum qui nichil iphius habebat insurgeat ab illo iniuriantis exigens penam. in quo nulla repvit culparum: et per iusticiam plus causas debitis summa vacuatur. Fortis ille necatur vinculis suis et omne commentum maligni in caput ipsum retorquetur. Ligato mundi principe. captiuitatis yasa repunitur. Unde et Anselmus Vita homo deus cum ex debito mori non debaret. quoniam peccator non erat sponte sua debet ad honorem patris cum eam sibi auferri propter iusticiam promisit. Dedit itaque humana natura deo precium in illo sponte et non ex debito quod suum erat. ut redimeret se in aliis in quibus quod ex debito exigebaretur redire non habebat. Sic homo ille redemit oes alios. cum quod sponte dedit deo computauit pro debito quod illi debebant. Quo precio non semel tam homo a culpis redimitur sed quotiens cum digna penitentia redierit recipitur. **D**ec Anselmus. Non tu deus dyabolus fecellit a fallere volunt. sed dyabolus seipsum in deum insurgo decepit. Unde item Anselmus. Cur bone domine pietas redemptor potes salvator. cur tantam virtutem operum tanta humilitate. An ut falleres dyabolum: quod fallendo hominem ciecit de paradyso. Sed utique veritas nullum fallit: quod ignorat quod non credit veritatem ipse fallit. quod veritatem videt et odit vel contemptus ipse fallit veritas utique nullum fallit. An ideo ut ipse dyabolus se falleret. Sic utique hanc veritas nullum fallit ita non intendit ut aliquis se fallat: quis hoc dicatur facere cum permittit. Non enim assumptus

hominem ut de notissimi opires. sed ut ignorantiam apices. Verum deum verum hominem te diristi. et opibus ostendisti Ihesus per se fuit occultation studio occultata. **N**ec sic est facta ut abscondatur sed ut suo ordine pateretur. Nec ut aliquem decipit. sed ut quemadmodum deberet fieret. Et si dicatur occultata. non est aliud quod non est omnibus revelata. Nam et si veritas non omnibus se manifestat. nulli tamen se negat. **E**t ergo dominus nec ut falleres nec ut aliquis se falleret sic fecisti. sed ut falleres quod et quoniam faciens erat in veritate per oiam psteristi. Qui ergo se se fellit in tua veritate. non de te sed de propria queratur falsitate. **H**ec Anselmus. Predictus quod locus supremus secundum lymbus patrum ad quem christus descendit sinus abrabe dicebatur: quod ibi abraham fuit cum liberatus cui primo huius modi liberatio est promissa. sed nunc celum empyreum. sinus abrabe est quod ibi iam est abrahama. A nullo autem predictorum locorum est taliter ad altum mith de tertio ad quartum. hoc est de purgatorio ad limbum secundum. Unde quoniam cantamus liberta alias fideliū defunctorum de penitentiis sumit ibi infernus per purgationem sicut et ibi sumitur pro limbo quando christus dicit ad infernos descendisse vel infernum destrupisse. **I**gitur secundum Gregorius quod ante passionem promisit. in resurrectione sua dominus adimplevit. Si exaltatus in morte suo a terra oia trahatur ad meipsu omnia videlicet elephas. Omnia namque traxit: quod de electis suis apud infernos nullum reliquit quos suos in fide et actibus recognovit. Ex parte in cruce manus exaltatus a terra traxisti ad te cum precor et obsecro te benignem dominum. noli me dimittere in sceno concupiscentiarum. trahere me a te ut crucifigatur tibi: et mundo mortuus tibi vivam. vivam vero iam non ego vivas aut in me criste. Considera hanc attente quanta fuit christi benignitas in infernum descendere. quanta caritas: quanta humilitas. Poterat enim unum ex angelis ad eos mittere. et faciente ipsos seruos suos liberari et sibi puniti pro ut volueret: si hoc sius amor et humilitas sustinueret. Per seipsum ab inferno descendit. et non ut seruos sed ut amicos dominum eum eos visitauit: sibi idem resque ad beatitudinem aurotam cum eis fecerit. Jubilaurentur autem sancti pres in suo adventu. et repletarunt iocunditate immensa omni miseria procul pulsa. Et procedentes ad orauerunt: et surgentes stabant in laudibus et cantibus tota eccllesia cum reverentia et ingentia exultante. Et in huiusmodi laudibus et cantibus et iubilacionibus stetebant in lymbo resque prope aurotam diei dominice et in conspectu eccliae multitudinis angelorum ibidem exultantium et iubilacionum cum eis.

Assiste et tu ac in vocem exultacionis et iubilacionis erumpere sautorum que melodie tuas preces interpone. O quam dulce et quam iocundum talibus interesse vel saltem alonge talia contemplari. Tunc portis inferorum confactis et dyabolo magno alligato accepit eos dominus cum exultatione ab inferis educens et ante eos cum gloria et triumpho letus procedens sanctorumque exercitu comitante ad superos rediens posuit eos in paradyso delicatum et voluptatis qui est ad orientem in extremis maris. Tunc rex sampson mortiens hostilem exercitum prostrauit et agnus sine macula in sanguine testamenti sui de lacu in quo non erat aqua vincos edupit. Tunc quoque angelus lotus cum suis de zodoma eripuit et nepharios igne sulphureo inuoluit.

Tunc etiam angelus egyptum deuastauit et filios israhel inde liberavit. Cum ergo fortis armatus scilicet dyabolus custodiret atrium suum id est limbum christus forte supruemens attium suum intravit et ipsum per crucem suam deuincens alligauit.

Istud bananias olim in figura demonstrauit qui ad leonem in cisternam intans et in via sua ipsum prostrauit. Sic christus intravit ad dyabolum in infernum et per sanctam cruxem prostrauit ipsum. Per fortissimum etiam sampsonem christus fortissimus de signatur a quo inseparabilis leo id est diabolus superabatur et potentia sua prouabatur et tunc homo est liberatus de captiuitate dyabolica que olim fuit in captiuitate egyptiaci prefigurata. Filii israhel in egypto a pharaone oppressi clamauerunt ad dominum pro sua liberacione et misericordia eius liberavit eos de captiuitate. Ita genus humanum a principe tenebrarum detentum clamauit pro sua redempcione ad dominum et misericordia eius liberavit ipsum. Hanc liberacionem hominis deus prefigurauit quando abraham de hac chaldeorum liberavit. Chaldei enim huc hoc est ignem pro deo coluerunt quod cum abraham tenueret ipsum in ignem proiecerunt. Deus autem verus quem ipse coluit. De igne eum liberavit sic et sanctos de inferno redemit. Hanc etiam redempcionem hominis deus prefigurauit quando lotus cum suis de subuersione zodome liberavit. De zodomis tantum homini liberati fuerunt mali autem igne et sulphure interierunt. Sic christus homines tantum de limbo liberavit de inferno autem dampnatorum nullum eripuit. Et iusti quidem cum tanta leticia liberantur. Sed

quid putas indicibilis amaritudinis et in consolabilis doloris ymmo extreame dampnacionis accidit remenantibus in igne extingibili verme immortali tenebra palpabili morte insimibili. Ve illis quibus datum est hec potius experiri quam credere vel time re. Aliqua vero mortula in paradyso facta cum eis et etiam cum helya et enoch ipsum recognoscuntibus et exultantibus dixit eis quia esset tempus ut iret ad existandum et reassumendum suum corpus. Qui omnes procedentes adorauerunt rogantes ut eito videtur quia a gloriosissimu corpore suum videre plurimum affectabant. Da et mischi domine benignissime corpus tuum glorio summum in secundo aduentu tuo. cum gaudio videre et de tua visione eterna aliter cum electis tuis gaudere. Considera nunc quomodo omnia que christus pro nobis perdidit pro nostra utilitate pati voluit. Unde ihesu nimis. Quedam ex his colligens sic dicit. Opprobria autem eius nostrum absulere oprobrium. Vincula eius nos liberatos fecerunt. Corona spina a capitis eius dyadema regni adepti sumus vulneribus eius sanati sumus. Sepulcra eius resurgimus et descensu ad inferos ascendimus ad celos. ORATIO.

Ihesu bone nec adhuc faciata est tue ineffabilis clemencia pietatis nichil ad inferni claustra penetrans tuos captiuos redimes. Descendit igitur illa felix tua et sanctissima amissa ad inferos. educens vincos de tenebris et umbra mortis. Descendat et nunc ihesu misericors per banc ineffabilem pietatem tuam gratia et misericordia tua super animas famuletum familiarumque tuarum parentum et propinquorum meorum familiarum beneficiorum et recommendatorum ut eas a peccatis quas per peccatis suis meretur et piis et ab gaudia eterna perducas. Amen. Sequitur capitulum de resurrectione gloria domini nostri ihesu christi que omnibus christi fidelibus laudem debet afferre nam habet tyrophabit et obtentam victoria et gratuidigmitatis exaltatus exultat et gaudet et certe membra sibi subiecta ita et nos christiani qui sumus membra domini nostri ihesu congaudere debemus capiti et corpori nostro. Hoc idem psalmista affirmat dicent. Hec est dies quam fecit dominus exultemus et temur in ea. Et membra inter se congaudere debent et sic gloriosae virginis marie omnes congaudere debemus quam primum dominus noster lethiciavit et merito ut per ea in capitulo sequenti probabit

De resurrectione dñi Ca. LXIX

IUne scdm Iheronimum aro
matibus redolentibus cum
sponsa et adolescentulis que
currit post eam conspiginus
libitu et cubitalum metis nre
Prunc introducit nos rex in
cellaria sua nunc surgit amica maria Wyemps
abnt pluuiia recessit. flores vni snt in terra
nostra. Vox turturis audita est in terra nostra.
Vince floretes dederunt odorem. Redit spolsus
de umbra. sub qua dormit in metidie. Radix
amarra crucis evanuit. Flos vite cum fructibus
erupit et quia erit in morte surrexit in gloria.
Sol post occasum ortitur aqle ad corpus con-
gregantur Post sabbatum tristia felix ira-
diat dies. que pmatum in diebus tenet. luce
prima in ea lucecente et dno in ea cum triu-
pho resurgente; et dicens Hic est dies quam fe-
cit dns exultemus et letemur in ea. Hec Ihero
Vnde et Aug. Post illusiones et verbata: p
aceti et follis pocula mixta. post supplicia cru-
cis et vulnera. et post remo post ipsam mortem
et inferos. surrexit de suo funere caro noua.
redit ab occiduo latens vita et in morte salu-
reservata resurgit pulchritate reditu post fun
Hec Aug. Veniens itaq; dñs ihes die dñmco
et summo mane cum honorabili multitudine a
geloci ad monumetu et recipies illud cor-
pus sanctissim aptia virtute resurrexit et ex-
i po monumetu clauso processit Nemo quippe
ta facile exicitur et surgit a sompno: q; pps
surrexit a morte et sepulchro. q; exigitus est
tangit dormiens dñs qui etiam de se dicit ego
dormiu et soportatus sum. et exirexi q; domi-
nus suscepit me Sicut aut cristi exiuit clau-
so virgis vtero. sic potuit clauso pro dire se-
pulchro hoc tamen aliter fuit q; in resurcto-
ne habuit corpus gloriosum cui aliud non resis-
tit: sed exitus de vtero virgis mirabilis fu-
it Ut autem ait Beda. resurrexit dominus ma-
ne de monumetu in quo sero iam facto erat de-
positus. vt adimpleatur illud psalmiste. ad
respectum de mortabitur fletus et ad matutinum
leticia Et ecce terre motus domino resurgentem
factus est magnus. cuius etiam subditus: angelus
en dñm descendit de celo. et vltute eius factus
est terre motus q; corporalia obediunt angelis
ad nutum gntum ad motu locali. Sicut i passio-
epi terra mota est in signu tristiae sic in resur-
ctione eius mota est in signu leticie Vbi Beda
Qd etiam terre motus resurgenter dno de sepul-
chro fuit et ipso motu in cruce factus est mag-
nus. significat terrena pns corda p fidem pas-
sim ac resurrectionis eius force concienda
ad penitentiam et salubrmo paucore p mota ad

vitam sublimandam ppetuam Vbi et seuerianus
Si autem hic terra tremunt cum dominus ad veniam
suo resurget quomodo contremiscet cum noxi
otu omnium resurget ad pacem. Et quomodo dñm p
sencia sustinebit que angeli pnciam sustine-
non valuit. Et nos adum p legi terete mo-
tus factus in legis dacione. unde psalmista
terre mota est et celi distilla auctum a facie
dei synoia a facie dei istabili ppi passione mota
est ut visu est supra. in resurrectione mota est
ut hic dicit. in iudicio generali et in terre mo-
tus ut infra patet Scdm hec mortaliter in
terre motu significat atritio que puenit secundum
dum quatuor predicta videlicet ex consideracione
duinorum mandatorum hec est in legis latione
ex consideracione passionum ppi et dolorum. et hec est
in passionie. ex consideracione amissione vel dilata-
beatitudinis. et hec est in resurrectione ex considera-
tione pene gehennalis. et hec est in extremo
examine Metito aut pps exaltatus est a deo
usque ad gloriam resurrectionis. quia ppter obedi-
entia dei prius se humiliavit usque ad mortem
crucis. Unde anselmus Resurrectionis sacre
gloria sublimatus iudicia ptho et asper-
itate verbis crucis omnipotenti fellis amaritus
dimet ad ultimum mortem sustinuit. admones
suos ut si post mortem ad gloriam puenire contine-
bunt vite pntis angustias et labores prauorum
q; opfissioes non solo equo animo toleret. Et
omnia huius mundi aspera pro pmissis eternis
amet appetat et granter suscipiant. Hec an-
selmus. Sicut ergo humiliatus est pps per
hoc quod mala sustinuit morte do ut nos libera-
ret a malis ita glorificatus est resurgentem ut nos
pmoueret ad bona secundum illud quod ait aplius
mortuus est ppter de letitia nostra. et resurrexit
pter iustificationem nostram. Sustinuit enim pas-
sionem pro nobis ut nos a pena inferni libera-
ret et resurrexit a mortuis ut nos de morte ad
vitam traharet. Unde bene suam resurrectionem
longius q; usque in diem tertium differre noluit
ita ut duabus noctibus. et uno die in sepul-
chrum qesceret. non enim ad ptem ptnet et na-
tura quide humana duabus mortibus tenebatur
astricta. anime ppter ptem. carnis ppter vi-
dicta pccati Quia ergo dñs sola carne mor-
tuus est ut nos a morte anime et carnis libe-
raret recte duabus noctibus et una die in sepul-
chrum qescere voluit qui et videlicet lucem sue
simple mortis tenebris duplo nostre mor-
tis adiunxit et per suam simplam mortem/nostram
duplam damnavit Si enim ipse utraq; susci-
peret nos a nulla liberaret s; unam misericordiam
suscepit. et iuste utraq; damnavit simplam
suam duplo nostre contulit et duplum nram mo-
tus subegit. Due ergo noctes significant

duas nostras mortes : dies vero significat suā mortem que fuit lux nostrarum mortuū. Vnā abstulit alteram ad exercitium electis reliqt: quam denuo veniens exterminabit. Resurrectio itaq; sua ē causa efficiens nre resurrectionis que fit in presenti . et que fit in futuro. Resurrectio que fit in pñti ē nostra iustificatio et dicitur resurrectio p̄ima . vnde in apocalip si . heatus qui habet p̄tem in resurrectione p̄ma . Resurrectio que fit in futuro ē corporis resuscitacio et dicitur resurrectio scđa vnde in ore viuiscabit nos post duos dies . et in die tercia suscitabit nos . Ad resurrectionē q̄ppe p̄mam duo dies requuntur scđ ablacio omnis culpe & collacio consummate gracie nullus em̄ resurget resurrectionē scđa ad gloriam . nisi prius resurrexit resurrectionē p̄ma p̄ grāz. Mortuus aut̄ fuit cr̄stus p̄t hōris . vt quatuor mundi p̄res que in decalogo legis mortue erant viuiscaret. Prima q; die ebdomade surrexit vt eā die mundum m̄riouaret . q̄ eū creauerat In tercia vero die passionis surrexit . vt eos q̄ tūbō typibus scđ ante legē sub lege sub ḡfa in p̄c̄is mortui fuerant subleuaret et nos qui factis dictis cogitationib; labimur p̄ fidem sancte trinitatis resurgam? Et scđm Augustinum Ideo post tres dies resurrexit vt in passione filij totius trinitatis monstraret assensus triduum em̄ legitur in figura : quia trinitas que in principio fecerat hominem ipsa in fine hominem p̄ cr̄sti regat passionē. Ideo etiam resurrectionem suam domin⁹ sic accelerare voluit ne discipulos dū i mesticia cruciati p̄mitteret. Vnde leo papa . Dominus nemp̄ cr̄stus ne turbatos discipulorum animos longa mesticudo cruciaret denunciata est tridū mortuam tam misericordiam celestiam breuiauit . vt dum ad integrum secundum diem p̄s p̄tm̄ nouissima et pars tertii p̄ma concordit . et aliquantulum de spacio typis decideret et nre cibil dierum numero depiceret. Resurrectio igitur saluatoris nec animam in inferno nec carnem dū morata est i sepulchro . et tam velox viuiscatio fuit incorrupte carnis . vt magis ibi esset sōp̄dis similitudo q̄ mortis. Quoniam deitas que ab utraq; hominis substancia non recessit . quod potestate diuinit̄ potestate coniuxapit. Hec leo P̄assionis igitur et resurrectionis exemplum cr̄stus nobis prebuit : passionis ad fieriādā pacientiam et resurrectionis ad excitādā spēm : vt duas vitas in nobis ostenderet in carne vna laboriosam quam tolerate debemus . altriam beatam quā sperare debemus . Resurrexit autem cr̄stus tū corpore glorioſo cuius dotes sūt claritas agilis subtilitas & impossibilitas. Quamuis ei aia

cr̄sti a principio sue conceptionis fuerit gloria ſea per ap̄tam viſionem & pfectam fruitionē diuinitatis . dispensacione tñ et dispositiōne diuina factū ē vt gloria anime eius non rā dū daret in corpus . vt ſic corpus eēt paſſibile & mortale adimplendum p̄cū & m̄ſteriū redemptionis humane in ſua paſſione. Et ideo pacto m̄ſterio paſſionis et mortis aia cr̄sti ſtatim exſupto corpe in reſurexione in ip̄m corpe ſuam gloriā dixiuit et ita factum eſt corpus cr̄sti glorioſum. Ut enim ayt Auguſtinus carnis q̄ppe ille ḡerebat infirmitatē que infirmitas reſurexione conſumpta ē. Vnde et leo papa. Sicut ergo dicit ap̄ls et hi cognovimus cr̄ſtum ſcđm carnē . ſed nunc iam nō nouim⁹. eius nāq; reſurexio nō ſimis carnis fuit ſed conmutatio nec conſumpta ē ſubſtācia virtutis augmento. Qualitas trāſiit non natura deficit. Et metito dicitur eius caro neſciit in eo ſtatu quo nota fuerit . q̄ nichil i ea paſſibile nichil infirmū remāhit et vt ip̄la ſit p̄t eſſentiam et non ſit ip̄la p̄ gloriā. Nec leo Interim igitur o aia mea deponamus p̄filiat̄ tristie querelas ac nubila mortis et in leticie & ſp̄iremus ſerenu . et q̄ ſunera re de mortis noſtri proſecuti ſumus cum lacrimis q̄ mortuam noſtrā moriendo deſtruīt . de ip̄us reſurexione & gloria ioādemur q̄ vitam reſurgendo repauit. Cr̄ſtus em̄ reſurgens et mortuis iā nō morīc̄ m̄res illi vlt̄a nō domi naabitur. Induit em̄ eum dominus pater ſtola immortali tatis et glorie et coronam pulchritudinis poſuit ſup caput eius ioāditatem et exultacionem theſauriſauit ſup eum. Totum igit̄ in eo plenū eſt gaudio totum leticia cum mulatu . totum exultacōe refectū. Caro em̄ xp̄i fl̄os ille pulcherrim⁹ de radice pelle q̄ in natūrā floruit . quia ex virgine ſine p̄cō tanquam pulcherim⁹ flor̄ ſingulare deus enīuit . in paſſione defloruit . quando neq; ſpecies neq; decor ei fuit . ſic in reſurexione reſumpto etiam ſanguine fuſo in cruce cum omnibus que ſunt de veritate humane nature p̄ gloriā reſloruit vt oīm eſſet de cor. Nam corpus illud glorioſiſſimum ſubtile agile et mortale tantē claritatis ſupuestū eſt gloria vt vere fit ſole fulgenceius . ex parte p̄ferens pulchritudinē ſuſcitādōrū corpo ſuum humanoru de q̄bō i p̄ ſaluator ait Tūc ſulgebūt iuſtiſiuit ſoli regno p̄tis ſcđ beatitudinis ſempiterne. Q̄ ſi quālibet iuſtus fulgebit vt ſol . quanti putas eē fulgoris ip̄m iuſtie ſolem . Tanti inq̄ eſt : vt fit ſpecioſior ſole : et ſup oīm diſpoſitionē ſtellarū luci cōpatus de cor p̄cipu⁹ nō imerito iudiceſ. Tūc renouata ē vt aq;le iuuētis cr̄ſti . Tunc leo ſuum catulū lufciuit

Tunc semper reuixit. Tunc ex eodem luto facit vas fecit aliud vas sigulus sicut placuit in oculis suis. Tunc ionas de ventre ceti illesus exiuit. Tunc vestitum est candelabrum auro. Tunc suscitatum est tabernaculum dauid quod cecidit. Tunc resulxit sol quod prius eat in nubilo. Tunc viuificatum est granum frumenti quod cadens in terra mortuum erat. Tunc certus resupnit cornua. Tunc sampson tulit portas ciuitatis et exiuit. Tunc ioseph eductus de carcere condicatur et constitutus dominus egypti. Tunc coeptus saccus cie cumdatur leticia magna igitur et solempnis valde est solempnitas paschalis. et ceteras precellit solempnitates. Unde omnes dies dominici octauae sunt huius festi. et in eo oia signa leticie apponuntur. Dignitasque propriebus diei notatur in hoc: quod fuit prima dierum. Item non illam non precessit. Item ut dicatur erit ultima dierum. Item non illi non succedit. Item celum et terram sunt in ea creata. Item angelus est in ea creatus et ad deum concensus. Item primo data sunt in ea filii israel mandata. Item christus in ea natus est. Item crucifixus in ea surrexit. Item spiritus sanctus datus est in ea apostolis. Item in ea oes resurgemus atque iudicabimur. Item in ea continendum est perpetuo in laude dei. Vnde Gregorius. Hanc recte nobilitatem solempnitatis dicamus quod solempnitas ceteras antecedit. Sicut enim in sacro eloquio sancta scriptura cantica catitatorum pro sui magnitudine dicuntur ita hec festivitas recte dicitur per solempnitatis solempnitatum. Ex hac quod per solempnitatem exemplum nobis resurrectionis datum est spiritus celestis prae apta et facta super regni iam presumptabilis gloria. Per haec electi quod quamvis in tranquillitatibus fini tamen apud infernum claustra tenebantur ad padish amena reducti sunt. Que est ergo ista solemnitas quem inferni claustra desuperit et ianuas nobis regni celestis aperuit. Vnde et Augustinus. Alacris dies ille resulget non de virtutis solis circulis illuminata preclarus sed de lumine agni resurgentis illustrata sublimius. Hac enim die sol iusticie christus ascendit ab infernis et idcirco pulsum est cythara davidi canentes. Hec est dies quod fecit dominus exultemus et letemus in ea. Contemplum hunc die qualem noctem habuerit genitrix. Non que celum luminaribus imitar. immo in qua celum et terram letatur. non bone putemus nos scire regeneracionis. non de qua dicitur. et non sicut dies illuminabitur. et ab ipsa est dies quod fecit dominus: dies dominicus. Et recte dies dicitur lucis. in quo fugerunt tenebre cedentis. Exclamauerunt quod erant in regione umbra mortis quod lux orta est illis. et letetur terra quod nouam lucem videt. letentur et angeli qui per totibus dominis clau-

titatem dedit. Contemnunt infelix sustinendo splendoris insolitum. et inquietum est omne genus christi domino. celestium terrestrium et infernum. Omnia ergo nobiscum hodie triumphant. et angeli et archangeli ceteraque beatitudini spiritu tunicae coelestes nobiscum festa coelebant. Nos quod innotescimus cantantes cantica celestia que adhuc humana cantare non potest lingua. Exceptum ergo in domino sed in timore: non templa securitate. Nam et bonus iohannes precors exultauit in utero matris. sed vim non bibit precepto angelii gabrielis. Nos autem qui infirmi sumus sobrie bibamus. modum non exceptamus. ut leticia nostra cum exultatione nullam sensiat corporis tempestatem. sed per sobrietatis serenitatem portum intremus salutem. Acceptimus ieiuniorum palmam. festivitatis non amittamus victoriam. quam nobis tribuat dominus christus adiuuando. qui vicit in nobis paciendo. ut digno carmine triumphemus cantantes. absorpta est mox in victoria alleluia. Ignitamque rupbeam illam et padishianam quam nullus effingere potuit hac die spiritus in latrone reseruant. dices ad angelos. apote michi portas iusticie. et ingressus in eas contulabor domino. Excepto nimicu tpe quo passus dominus porta hec et clausa et reserata est. Clausa quodam incredibilis. per totibus reserata vero iustis et credentibus. Quod mater domini maria inter oes mulieres principatum tenet: ita et inter certos dies hec omnia mater est. Hec dies una est de septem. et extra septem. Hec est dies que appellatur octaua. unde et in quibusdam sanctorum titulis subscriptur per octauam. Hec est dies in qua synagogae finit. et ecclesia nascitur. Hec in cuius numero octo aie seruare sunt in archa noe. Et quod michi necesse est infinita replicare. Dies michi deficit: si voluerem oem diei istius exponere sacramentum. Hoc tantum dico quod vniuersa sabbati gratia et antiqua illa festivitas populi iudeorum: diei istius solempnitate mandata est. Illi in sabbato non faciebat opera seruile. nos in die resurrectionis opus seruile non facimus. Illi de dormibus suis non egrediebantur et nos de domo christi non egrediamur. Illi non accendebat ignem in die sabbati. nos econtrario accendamus in nobis ignem spiritus sancti. De quo igne dominus ait: Ignem remittet in terram. et quod volo nisi ardore ardeat. Desiderat dominus istum in ignem ardeat in nobis spiritum secum seruere. ut non refrigescat caritas dei. Illis agnus aut hyrcus nobis christus occiditur. Pro quibus vniuersis fratres dona vocis pite cantemus: hec est dies quod fecit dominus. exultemus et letemus in ea. Hunc ergo et a nobis alleluia decantemus; quod latine

laudate dominum interpretatur. Laudemus
dominum fratres vita lingua corde et ore vo-
cibus et moribus. Dic em̄ sibi dic̄ vult deus
alleluia. ut non sit in laudante discordia. O
felix alleluia in celo. ubi templū dei sunt an-
geli. Ibi em̄ concordia summa laudanciū ubi
nulla lex in mēbris repugnat legi mētis. ubi
non est rīpa cupiditatis in qua pīlīetur vic-
toria caritatis. Hic ergo alleluia cantemus ab
huc solliciti. ut hic possimus aliquando can-
tare securi q̄n scilicet hoc mortale corpus im-
mortale et incorruptibile factum fuerit quan-
do tota tēptacō pierit. O felix illic alleluia. o
vita secura. o si aduersatio. o ubi nemo erit
mīmīus. nemo perit amīus. Ibi laudes deo
et hic laudes deo sed hic a sollicitis ibi a securi-
tis hic a mortuis ibi a semp̄ vītūs. hic in
spe ibi in re. hic in via ibi in patria. Nōdo er-
go fratres mei cātemus non ad delectationē
quētis: sed ad solacium laboris. Quod debent
viatores cātare canta et ambula et cantādo la-
borem cōsolare. Pīglīcia noli amare sed am-
bula et in bono pīfīce. Canta et ambula. noli
errare. noli redire. noli remanere. Hec Aug.
Vnde et Heda. Et quoniam illa vita tota in
dei laude geritur cessantibus auctis languo-
ribus. merito qūn̄ quagīta diebus in mēo-
riā huius n̄tē q̄tiss̄ me ac felicissime actiois
cteb̄us ac festiuus alleluia cantare solemus
alleluia namq; hebreus sermo est. et interp̄-
tatur latine laudate dñm. Demq; in psalmo
ubi nos canim? laudate dominum p̄ hoc ver-
bo apud hebreos semp̄ canit alleluia. Quid
euangelista iohannes in apocalypsi sua celestium
agmīa virtutū cātanciā se audisse pī-
bet. Hes et venerabilis pater thobias intellē-
gens qualis supnotū ciūum gloria quanta
iphus iherusalē celestis sit claritas. hec mī-
tīca vox dicebat. Et lapide pīcioso et auro mū-
do omnes platee eius lētēntur. et per vītos
eius alleluia cantabitur. Hec Heda. Resur-
ge nūc amma mea cū crīto de sordido pīcī se
pulchro. et pīta iam in spe resurrectiōis et
vīte pīgnīs. p̄ amore dei modamur i pre-
sentī vita. ut post resurrectionem vīnamus in
futūra. Qūia si p̄ a noīe crīti nūc in x̄tuī coe-
pus portamus tūc in letabūdo gaudio at ipso
cōregnabīmus. Hic ergo cūremus in tēesse
festis hoīm. ut mereamur etiā in tēesse festis
angelorum. Vnde Greg. Ecce paschalia solemp-
nia agimus. h̄ ita viuendum est noīs ut pue-
nīce ad eterna festa mereamur. Tēseunt autē
ta que tēpaliter festiū celebātur. Quata qui
hijs solempnitib⁹ i tēcessis: ne ab eterna
solemnitate sepacem⁹. Quid p̄dest in tēesse
festis hoīm si deesse cōtingat festis angelorū

Vmbra venture solempnitatis est solempnitas
p̄ns. Idcirco hāc annue agim⁹ ut ad illā ad
q̄ nō est annua p̄ducātur. Cū hec statuto tēpe-
getē ad illius desideriū memoia nostra refi-
catur. Frequentātē ḡ gaudiū tēpaliſ ad eter-
na gaudiā mens ītaleſcat et feruēat ut ex re-
titatē letīcia p̄ficiat in pēia q̄d de vībra gau-
diī meditatuit in via. Hec Greg. Xp̄us resu-
rectionē. ī p̄lampsone in fortissimū oīn̄ fi-
guauit. q̄ ciuitatē mīmīciū suotū introiuit
et ibidē nocte deimiuit. Et cū mīmīci portas ci-
uitatis custodiēt et ip̄m mane cōprehēderet
et occideret ip̄le media nocte surrexit et por-
ta ciuitatis scātū deculit. Sic xp̄us urbem hos-
tī suotū hoc ē ifernū potēte i trāvit et destruc-
to media nocte surrexit. Xp̄us etiā per ionā
resurrectionem suā p̄figuauit q̄ in ventre cēti
p̄ tridū viūū cōseruauit et post tridū cētū
ip̄m de ore in terīa viūū emisit. sūit etiam re-
surrectiō crīti p̄figurata p̄ lapide q̄; re p̄-
bauerūt edificatiēs tēplū dñm. Qui cū eis app̄
inēptitudinē abiectus ēt. tandem cōsumato te-
plo cū lapis angularis pom̄ debetet q̄ in se du-
os pīctes cōpleret nō ē iuentus lapis ad hec
aptus. n̄ ille q̄ ab edificantiō erat re p̄batus
Cūlīt̄ eāt lapis re p̄batus ī sua passione et fac-
tus ē ecclīe lapis angularis ī sua resurrectiōe.
Tūc adiple ta ē illa p̄phēcia dñvid lap̄ dē q̄;
re p̄bauerūt edificatiēs q̄ et iō ip̄a cantāt ī sel-
to resurrectiōis. Lapis iste duos parietes ī te-
plo dñm coadunauit q̄i xp̄us de pplo gentili et
iudayco vīnā et cīaz edificauit. In hoc edificō
p̄ cēmēto vīsus ē suo sanguīne et p̄ lapidibus
suo sacratissimo corpore.

Oratio
domine ihu xp̄e dulcor vīnce q̄ rūptis
vītūl mortis glorificasti corp̄ tuū et i
tā ieffabili gloria surrexisti p̄cor et ob-
secro te p̄ tuā resurrectionē floridā dā n̄ ut a
vīcis et a morte aīe resurgens in vītib⁹ sp̄
floreat et in nouit̄ te vīce abulē ut q̄ sursum sit
q̄ram et sapiā nō q̄ sup̄ tīā. Per tue claritatis
vītē purga aīa; meā a cēnēbs p̄cōrū et p̄
eandē vītēm die vīnucesalis resurrectiōis
caro mea resurgat ad gloriām: ut tecum eti-
naliter in vītoq; gaudeam. Amen.

De eo quomodo dominus ihesus apparuit
matrī sue

Capitulum

LXX
E Adem autē hora scīlīcet sum-
mo mane maria magdalene
et maria iacobi minoris ma-
ter. q̄ etiā maria ioseph scīlī-
mater. q̄ fuit frater iacobi et
vīnus de septuagīta duob⁹ dis-
ciplis et ab apostolis cūm matīa statutus et
quandoq; maria cleophe scīlīcet filia appellatur.

et maria salome scilicet filia que etiam mater
filiorum sebedi vocatur et certe quod cum eis erant
licentia prius petitata a domina cepit: ex deuocione
et fide quam ad dominum habebant ire cum vngentis
ad monumentum ad inungendum corpus domini
cum Domina autem remansit domini: vacas iterum
laetans et orans. Et pulchre hec mulieres uno
cessentur nomine: ut quibus una erat voluntas
par quod deiderunt: unum est vobulum. Vbi
scendum quod tres sunt status hominum salvandorum
quorum qualibet querit christum: et extra hos ne
mo salvatur: sed incipientium proficiencium et pro
sectorum: sive penitentium actionum et contemptum
platiuorum. Et huius tres status signatur per tres
marias que quererent dominum: quantum ad tri
plicem nominis maria interpretationem. Sta
tus penitentium signatur in maria magdale
na: que famosa peccatrix fuerat et penituit. Et
licet alibi per ipsam accipiat ut vita contempla
tua: ut tamem marcus hoc de ea loquitur dicens
maria autem erat de qua cetera sunt septem demonia
sic inter penitentes reputatur: quanto ipsa in euangelio
gelio primiceria penitentium fuisse dimiscitur. Et
secundum hoc bene conuenit ei nomen maria: sicut
interpretatur mare amarum secundum ethimologiam
latinam: vel secundum derivative hebraicam a
vocabulo mara quod latine est amara. Unde rutherford
Non vobis estis me noemi id est pulchra: sed vo
cate me mara id est amaram: quod amaritudine
valde repleuit me dominus. Quod verificabatur
in maria magdalena: quando ante pedes domini
lactum lauit maculas criminis. Sic et pater
trus patens fleuit amare. Unde quilibet aie
vere penitenti dicitur illud in tremis. Magna est
velud mare contritio tua: filia syon. Status
vero proficiencium et actionum signatur in ma
ria iacobi: que fuit mater iacobi minoris. Ad
proficientes enim pertinet supplantare vicia et luc
tari in exercicio spirituali virtutum. Cui conuenit
alia interpretatione marie: sicut interpretatur do
mina syriaca. Quia enim proficere volentes sunt
in continuo conflictu propter punitatem ad ma
lum et difficultatem ad bonum: necesse est profi
cientes dominari passionibus per rationem ne super
ciem cedant: ex qua lucta quando videli
cerunt predestinationem sensualitati generantur vir
tutes nostra virtus in infirmitate perficitur. Sta
tus autem profectorum et contemplatiuorum signa
tur in maria salome que fuit mater filiorum se
bedi scilicet iacobi maioris et iohannis. Hec
postulauit filiis suis regnum sic profecti et con
templati non occupantur nisi circa regnum
dei immo ipsum in se habent regnum et hic pre
gustant quod amo domino regnum celorum. Unde
etiam maria interpretatur pacifera nam in hac vita
nulla pax est homini nisi in actu contemplacionis.

Et huic colophonat tercia interpretatio nominis
marie sicut interpretatur illuminata. Unde ani
me contemplative dicitur illud ysaie. Surge ille
minare iherusalene quia rectum lumen tuum. Que
libet istatum mariatum habet sua aromata seu
vnguentum. Denique cum aromaticata sunt. dolor co
tritio is. pudor confessio is. et labor satisfactio
nis. Ex his cofacie vnguentum quo libenter vng
gitur dominus. Confiteat autem hoc vnguentum. ex
myrra aloes et thure. Per myrram que valde
amarata est significatur amaritudo contumelias.
Per aloes quod etiam amarum est et valer contra rete
tionem monstruorum id est per totum significatur
veracordia confessio is. Per thus cuius odore cum
fumo ascendit figuratur opera satisfactio is que
per rectam intentionem in deum diliguntur. Sed ex
his tribus non confitetur bene vnguentum nisi
apponat oleum misericordie domini sine qua omnis
penitentia est inefficax. admixto autem hoc oleo
optimum vnguentum efficitur. et tale fuit vngue
tum marie magdalene que omnes partes peniten
tie proficillime impleuit assistente sibi misericordia
cordia salvatoris ut patet in euangelio. Ip
sa enim lactuinas copiose effudit. ex amaritudo
dome contumelias. conuictus non erubuit ex
pia ipsudencia confessio is. pedes domini lactuinas la
uit capillis tenuiter osculabat vnguis et se totum
xpi obsequio deuouit et impedit et hoc ex im
menso affectu satisfactio is. Proficiencium
aromatica sunt pacientia humilitas perseverancia
seu longanimitas ex quibus confitetur vnguentum
actuorum. Et hoc vnguentum intitat myrram et
gutta et cassia que fluunt a recte vite christi.
Myrra bona est in omni vnguento et ideo li
get posita sit in vnguento penitentium. conuenient
tamem ponit etiam in vnguento proficiencium: et
ponit etiam in vnguento profectorum. Myrra enim ar
acet vermoris. sic pacientia aracet vermes qui
mordere solent cor patientium ne contra in iu
tiante dolore mordentur. Et hac pacientia
maxime opus est proficere volentibus exer
cicio spirituali ali. quia secundum Gregorium virtu
tes inter passuras passionum et pucturas tem
pationum crescunt. Per guttam autem quod est a ro
matica dicitur significatur humilitas quia gutta pullit
omnes inflatus et tumores. sic humilitas cu
rat cordium duricias. Hac etiam opus est profici
entibus quia secundum gregorium otio virtutis est.
et ideo illa in nobis virtus recte citer pullulat
que in radice christi id est in humilitate perdurat
a qua si abicitur aescit quia a viuificantem se
in infernis humore perdit. Per cassiam que et
fistula dicitur significatur perseverancia seu longa
nimitas. ut videlicet quis in exercicio spiritu
tuali non flagitatur desperante aut credo nec
statuat sibi terminum in profectum sed super tendat

ad melius sine termino. quia in spirituali p-
fectu non est status **Cassia** em i aquolis lecis
nascitur et crescit in imensum. sic bonus pro-
ficiens ajs diuimatū gārum feau datus cres-
cit in imensum de virtute in virtute et nūq̄
cessat donec videat dū de oī in syon. **Hed** et
hec aromata non bene cōsicutur h̄ non ap-
pōnat olcum leticie. vt videlicet h̄ leticiā
spiritualem habeat in bonis opibus suis et il-
lam ponat in corde at q; cōsciencia sua non in
laudibus hominum. **E**t istud ē vnguentū ma-
rie iacobi que habuit quatuor filios. scz iaco-
bum q̄ interpretatur supplantā se; passiones
p pacientiam: symonē q̄ interpretatur obedi-
ens p humilitate: ioseph q̄ interpretatur aug-
mentum vel apposicio p longanimitate. et ui-
dam q̄ interpretatur glorifians scilicet deum
p spiritualem leticiam. **P**erfectorū vel cōtem-
platiuorum aromata sūt carnis oīmoda mor-
tificaō deifica conuersacio et caritatis perfec-
cio. ex quib; fit vnguentū suauissimū odoris
quod intant mira cynamomū et balsamū.
Per miram em accipitur totalis mortificatio
carnis: quē conuenit perfectis. Nam penitē-
tibus conueniebat myra mortificans pccā p
amaritudinem cōtritionis: proficienibus
conueniebat mira mortificans passiones verme-
scilicet temordētem contra tolefanciam passio-
num. sed pfectis conuenit mira mortificans
carnem a petulancia rebellionis. ne videlicat
caro i aliquo rebellerit spiritui. **E**t hec est mira
electa prima et probatissima. De qua dicitur
in cantis. **M**anus mee distillauerūt myra
et digitū mei plēm sūt myra probatissima.
Manus em id est opa penitencium et actuō
rum distillant qđem myram vt dictū est. scz
digitū id est subtiles et spūales exercitacōes
contemplatiuorum sūt plēm myra probatissima.
Probata q̄ppe est mira penitēcium. p-
baciō proficienū. sed probatissima ē cō-
templatiuorum et pfectorum. **P**er cynamo-
mum ac ipiū deifica conuersacio. cynamomū
em cōter cum frangit sp̄itamentū visibile
reddit ad modum nebule vel pulueris. et va-
let ad bonum odore oris. sic pfectus si frangi-
tur ritupacione vel iniuria corpali molestia
vel media labotū frequēcia vel queā q; acti-
dunt aduersa. semp sp̄itat visibiliter odorem
deifice conuersaciois et emitit odore dulcis re-
spōchiois. **P**er balsamū caritas pfcā intelligi-
tur. q̄ foras mittit timore et oīne cū q̄ ipa sta-
re nō pt. **B**alsamū em purū et nō adulteratū
corpa a corruptōe cōseruat. sic ubi caritas pu-
ta et pfcā ibi nulla corruptōe bois in rōtiōis.
q; scdm auḡ habere oīa sacramēta et malus
ee q̄s pt. h̄c aut̄ caritate et malus e. nō pt.

Sed ex istis pfectorum arōmatibus non fit
vnguentū sine admixtione olei dūime dulce-
dis que sp̄ p̄dicta tria comitatur q̄b oleū de-
gustaueiat pp̄ba cū ditebat q̄ mag multitudo
dulcedis tue r̄c. **E**t istud ē vnguentū mai-
salome q̄ fuit filia salome v̄rō zebedei et ma-
tre iacobi maioris et iohānis. **P**er iacobum
maiore intelligitur totalis si p̄plātatio vel mor-
tificatio hoīs extētōis. per salome intelligi-
deifica conuersacio que nō est nisi in hoīe bene i-
tra se pacificato. p iohannē caritas intelligi-
q̄ erat p̄te ceteris a custo dilectus h̄ p̄ zebede-
um q̄ interpretatē fluicō intelligi p̄t diuina dul-
cedo q̄ talis aīa fluit et affluit deliciis inter-
mis. **I**ta q̄ quelibet aīa p̄ statu suo b; istas
mulieres initat et cū istis vnguetis ihesum
querere et vngere ut videlicet instāter penitē-
tiam faciat viriliter temptacōes sustineat paci-
fice ad proximū se h̄eat. **I**ta em tria faciunt
apparete ih̄m et aīil. bat scdm statutū suū. **S**e-
cundū **P**ernb̄. mortaliter p̄ istas tres muīies
si mandat in iusto q̄libet n̄es liqua manū
que h̄nt valde p̄ciosa vñquēta. **M**eritis vngue-
ta sūt tria. cōtricio cōpassio et de uocio. **P**ri-
mu m scz cōtricōis conficit ex vilissimis sp̄ē-
bus scz ex pccās que crescūt i orō ex p̄prio.
Scdm scz cōpassiois conficit ex amarissimis sp̄ē-
bus scz ex p̄prio miserijs q̄ crescūt in orō a
lieno. **T**ertiū scz deuocōis conficit ex p̄ciosis sp̄ē-
bus scz ex p̄pi beneficijs q̄ crescūt i orō dīmō
vngue vnguenta sūt tria orō deuota afessio in
tegra p̄dicā vera. p̄mū līcō orōmis conficit ex
herb̄ q̄ sūt intēcio r̄ca. attēcio firma affectio
pia. **S**cdm scz cōfessiois conficit ex herb̄ que
sūt pudor cōmissi dolor amissi timor supplicij
Tertiū scz p̄dicationis conficit ex herbis
que sunt fidei instructio. morum informacio
victoriū in repaciō. **M**anus vnguenta sunt
septem misericordie opa de quib; est iste ve-
sus. **C**olligo cibo redimo te go vñsto condō.
Quā aut̄ vult p̄dicta aromata i vnguenta
h̄c: oportet ea emere. **I**llē em q̄ emit dat de
suo et accipit de alieno sic in operibus virtuo-
sis oportet aliqd ponere de nostro scilicet vo-
luntatem. et aliqd recipere a deo scilicet ope-
randi facultate vel a deo recipim̄ gratiam p̄
ueniente de nrō appōnimus voluntatem subse-
quentem. **Q**uamvis ergo multe alie mulie-
res dīmū sequerentur iste tamē p̄cipue
venerunt quia cr̄sto plus obligate erant ex
eo quod plura beneficia ab eo receperant. Ma-
ria enim magdalena multum cr̄sto teneba-
tur quia ab ea septem demonia eiecerat: ma-
ria aut̄ iacobi et similiter maria solome p̄pō
multū tenebantur. tum quia nepos carū erat
tū quia filios suos cardinales scz aplos fecerat

Sed nūcum videtur q̄ beata virgo cum iſtis mulieribus ad monumentū non iuit. s̄ domi remansit. **S**ug hoc aut̄ pnt t̄res cause assig natī. **V**na q̄i māter sepulchri filij sine mag no dolore vide re non potuſſ: et marie rēcēter sepultū. Si em̄ sepulchri filij vidisset. quā dō lotis gladius aīam eius pforasset. **E**t satis probabile ē q̄ si ire voluſſet. iohānes eius auctos hoc non p̄misſ: ymmo etiā ceteri a postoli dixiſſet iohannī nullo mō illic eam iſe p̄mittas. q̄i si ierit tantū ibi flebit et se mac tabit: q̄ fere ſe occidet. **S**ecunda cauſa quia in paſceue et ſabbato t̄m fleuerat et t̄m ſe mac tauerat. q̄ etiam ſuſtinere nō poſſ. **V**t em̄ dicit Bernb̄ oportāit q̄ in tor manus diſcipu locum tanḡ ſemiuia de cruce ad domū ap̄p̄ portaret. **V**nde et Auḡ Illa pia māter humai dolore euilans et pectora delicata cotundens. iā viſcera oia fatigauerat et mēbra: vt iā ſen ſu deficiens virḡ potuſſ et ab funus crūti pue mire. **T**ercia cā ē q̄i prediſte mulieres putabāt corpus cr̄ſti adhuc in monumento eſſe et volebant prout antiq̄us ſuetudo erat ip ſum corpus inungere. vt coſervari a ſeto et a vermium corroſione et ab incineratione. ſed etant de cepte. quia corpus cr̄ſti erat dei tate imbalſamatū. et ideo ſi p̄ decē mīlia añor̄ in terra iacuſſat non potuſſ p̄t refici nec in cinerari nec a vermib⁹ corrodi. **B**eata autem virgo ſciuit q̄ ibi non erat: s̄ q̄iam immode talis et iocruptibilis ſucepterat. et ideo illuc ire nolebat hanc nec poterat. **I**pa itaq; ex quo vniogenitum filii ſuū tene ri. flagellati et cru ciſigi vidit: delicatis manib⁹ delicate pecto ra tundens et ſe nimio dolore vigilijs q; et ie tunijs affligens iam virib⁹ piter et ſpiritu at tenuata alicubi ſola in ſecreto ſedebat: et de hijs que ſibi accideſat calamitatibus lamēta batur et flebat. **D**omīna igitur orante et la cr̄mas dulciter emitente. ecce ſubito venit dñs ihs̄ in albiſſimis reſtibus glorie et reſure ctiois nouitatis ſue. vultu ſereno ſpeciosus glorioſus et gaudēs. ac matri desolate et me tētū totus festiuus apparens. **A**c illa adorans et ſurgens cū lacrimis p̄ gaudio eum ſpleratur. et tota acerbitas meroris in leticiā v̄t̄. **P**oſtea coſedentibus eis piter curioſe inue batur eundem in vulnū et cynecitibus p̄ totū diligenter querens ſi ois pena etiſſ et ois dolor ab eo diſcessiſſet. **O** quanto gaudio ma ter impletuit. cū ipla natūm impaſſibilem in duetur non ſolum in eternū viceū ſed et celo et terre om̄i q; creature phenmi iure dñaturū. **S**tant igitur et colloquuntur ad inuicē gau dentes. ac paſcha delectabilitet et amante ducentes. Et narrat ei dñs ihs̄ q̄liter populu

ſuum libera uit de iſferno. et que fecit in illo triduo. **E**cce igitur nunc magnū paſcha. De hac appiōne qua ante ceteros virginī glo rioso creditur nichil in euangelio habet: ſed ideo ipam posui et ante alias preim̄. q̄i ſic pium eſt credere prout in quadam legenda de reſurectione dñm plenū contineatur. **D**ignum namq; etat vt matrem pre ceteris viſtaret et de reſurectione ſua prius letiſtaret. que pre ceteris plus dilexit eius amoris deſiderio plus afficiebatur. plus de eius morte doluit plus dolore afflita eius reſurrectionē expectauit. **E**t licet hoc ab euangelistis ſubti ceatur. pie tñ ſic creditur. **V**nde et romana ecclēſia hoc cōprobare videtur: que ſtatū ipa die apud ſcām marī mai crē ro me celebret ſtacionem. p̄ hoc innuens b̄tē marie primo factam appiōnem. **Q**uid em̄ ſi euangeliste hoc non dicant. Non em̄ vt ait iohannes oia eius facta ſcripta ſūt. Nam ſi hoc ideo non creditur q̄ nullus euangelistarū testatur: conſequens ē vt poſt reſurectionem nunq; ſibi appauertit q̄i vbi vel quando nullus euangelista edifferit. **S**ed abh̄ ut talem matrem talis filius tali et tanta negligencia de bono tauerit. q̄ pat̄ m̄tē honorā p̄cepit. **S**i ideo forſitā hoc euangeliste ſubauertit. q̄a eorum fuit officium ſolūmodo reſurrectionis teſtes inducere. matrē aut̄ ad teſtificandum pro filio eos inducere non deuit. **S**i em̄ v̄ba extaneatū mulierū delirā mēta ſūt v̄ ſia: quō non magis m̄tē pro honore filij crederet delitare. **H**oc igitur euangeliste ſcribere nolue rūt. ſed pro constanti ſequitur. **H**oc etiam teſtatur ambro. dicens. **V**idit maria reſur rectionem dñm. p̄tima vidit: et credidit. **V**idit maria magdalena. quā mūis adhuc iſta mu taret. **V**nde et Anſel'm? At ſi aliq; querit cur euangeliste non reſeruant ipm p̄iſſinū dñm a morte reſurgentem. hūc dulcissime m̄tē ut e ius dolores mitigare p̄imo ac p̄cipue ap paruiſſe dīci. q̄ a quodam ſapiente de hoc ipſo ſcīſtātē audiuimus. Ait ergo. Tanta ſcīture autoritas narrātōis euangelice ut mi chil in ea dependēs vel in aīe vel ſupfluū re piatur. **I**eaq; ſi maria ſi domīne mundi ip̄e filius eius ab iſferno reſurgens ſcriberet. hūc alijs aparuiſſe eamq; de ſua reſurectione do cuiſſe q̄s nō tate ſcriptum ſupfluū dice ret. Regim̄ v̄dolice celi et terra om̄is q; crea ture coequaret illi vel illi q̄bus appauit viro aut mulieri. Sp̄us eius plene acq; pfecte in illa quiescebat q̄ ſibi et eſſe illius et oia facta eius et luce clarius reuelabat: et euangeliste ſcriberent tunc vel tunc illi talem vel talem ſe met exhibuſſe. **H**oc Anſel'mus. **V**nde etiam

sedulus. Semper virgo manens: huius se
vibus astans luce palam dñs p̄us obtulit.
Dicit etiā ignacius q̄ p̄mo dñs apparuit ma
tri sue post resurrectionē et consolabatur eam
ex q̄ tanto repleta fuit gaudio. q̄ oblitā fuit
omnis doloris quē habuerat de sua passione
Quod ergo ista dicit̄ apparuisse p̄mo marie
magdalene intelligitur inter eos q̄bus voluit
suam resurrectionē p̄bare. Matti em̄ viēgim
primo oīm apparuit non ut resurrectionem
suam probaret sed ut eam de viso suo leti
ficaret.

O Maria dei genitrix et v̄go graciola.
Oim desolatorū ad te clamancū cōso
latrix vera. p̄ illud magnū gaudiū quo
cōsolata es. q̄n cognovisti filium tuū ih̄m die
tercia a mortuis ipassibiliē resur̄rexisse. sis cō
solatrix aie mee et apud cūndē tuū dei natū
v̄migemū in die nouissimo quando cū anima
et corpe ero resur̄recturus et de singulis meis
factis rationē redditurus me dignis iuuare
q̄ Petue dampnacōis sentēciam p̄ te pia ma
ter et virgo valeam euadere et cū electis dei
omnib⁹ ad eterna gaudiā felicit̄ pueice Amē

De eo quō maria magdalena et alie ma
tie et petrus et iohannes venerunt ab monu
mentum.

Capitulum LXXI

TEs p̄ igitur sabbati id ē noc
te sequente sabbatū nomine
em̄ v̄spis q̄d p̄incipiū noc
tis ē significat noctē sc̄z a p̄
totū et ideo mutat genus re
fērēs ad sensū nō ad nomē et
ait que sc̄ilicet nor̄ lucessit id ē lucescere in
cipit in prima sabbati id ē p̄ma die post sab
batū seu prima die septimane: q̄ ap̄d nos do
minica dicit̄ valde diluculo et mane oīto iā
sole id est oītu suo iam celum illustrat̄: q̄uis
nondū apparet̄ terris ratis adhuc tenebr̄s
existentib⁹ hoc ē iā tubescēte aurora et celo
ab orientis p̄te ob solis vicinitate iā abescen
te aurora em̄ media est iter tenebras noctis
et pfectam lūcē bieī et ideo tan p̄ mediū ab
utroq; extremo p̄ nominati maria magda
lena et alie dñe marie iuerū et venētunt ad
monumentū cū vnguētis ex deuōcione. Vbi
sciendū q̄ si aut gentiles denominabāt di
es totius septimane a noībus deorū suorum
sc̄z planētarū. vt a luna diem lunc a marte
diem martis Et sic de alijs ita iudei quia di
es sabbati apud eos solēpm̄x habebatur sab
batum sic nominabant absolute ppter reue
renciam illius diei et ab eo tan p̄ a digm̄x o
nes alios dies nominabant ita q̄ dies mme
diate sequēs sabbatum dicebatur prima sab
bati id est prima post sabbatū. alia sc̄ba sab

bati et sic consequenter. Et quia hebrei et
greci noīmib⁹ numeālib⁹ pro ordinalib⁹
noībus v̄tūtū. ideo v̄nū apud eos in ordine
dierum significat p̄tmū. Unde in geneſi dicit̄
factum est v̄spe et mane dies v̄nus id ē pri
mū. et ideo consequenter ibi subdit̄ secun
dus et tertius et sic de alijs. Unde lucas dicit
vna sabbati id est p̄ima die post sabbatum
vel p̄ima die septimane. Quia em̄ sabbatū a
pud hebreos nō tantum diem p̄incipalem a
quo septimana apud eos incepit sed ecīa sep
timanā ex p̄ero gatiua sabbati dēnominat
vt ibi ieūno bis in sabbato id est i ebdomo
da ideo etiā cū dicit̄ p̄ima vel vna sabba
ti p̄t intelligi p̄ima die septimane vel ebdo
made que apud nos ppter dominicam resur
rectionem vocatur dominica a qua etiā ap̄d
nos incipit septimana. Nobis em̄ celeb̄tis
vocat̄ sabbati conuersa et translata est i do
minicam que ceteris diebus celeb̄tis est p̄p
ter dominice resurrectionis sanctitatem gau
dium et reverenciam. Latini vero seu romani
et ecclesia modo dies vocant ferias diem do
minicam vocantes feriam p̄imam diem lune
secundam. et sic de alijs v̄sq; ad sabbatū. Et
vocatur feria a feriare quod est cessare vel a fe
redis victimis quia omni dīc feriare id est a
pccō cessare et victimas ferre et offerre deb
mus. Huius et ergo iste v̄tūtū ita mane q̄
adhuc teneb̄re erat vt dicit iohannes et sc̄dm
lucam v̄nerunt diluculo que est c'aritas me
dia iter noctis tenebras et diei claritatem q̄d
aurora appellat̄ solet. Et sc̄dm marcam v̄ne
runt orto iam sole. Et potuit esse ad līam q̄d
val de mane cum adhuc teneb̄re essent venire
ceperunt: diluculo autem v̄nerunt sed orto
iam sole ad monumentum p̄uenerunt. Et
nota q̄ non sine mīsterio euangeliste sic di
uerisimo de loquuntur de isto mane sed om
nes concordant in hoc q̄ fuit mane. Nam
vt patet ex p̄missis istud euangelium mīst̄
ce procedit. sc̄dm tres statūs electorum p̄e
tres marias significatos. Quod enim iohā
nes dicit cum adhuc teneb̄re essent respic
statūm incipientium. quod vero lucas dicit
diluculo respicit statūm proficiētū. sed
q̄ dicit marcus orto iā sole respicit statū p̄e
sectorum. Debent ergo fidēles querentes
cūstum quālibet pro statū suo mane venire q̄d
est contra pigros. Debent etiā venire vna
sabbatū per quod quies et pax cordis sig
nificatur. sabbatum enim quies interpret̄
tur. quod est contra discolos et discōs de s.
Debent etiā venire ad monumentum:
et ibi querere dominum. Monumentum est
mens humana quantum ad quālibet statū in

Nam cor penitentium dicitur monumentum rōne luctus q̄ circa monumēta fieri solet. et p̄nitētum ē lugere et flere sup seip̄os Proficiētum aut̄ cor dicitur monumentum rōe opis misericordie qd̄ insexiendo mortuos exercetur et actuofū est in hīstere opibus misericordie Contemplatiuorū vero cor mumentum dicētatione q̄etis. dicitur em̄ corpora in monumenis q̄escere: et q̄es maxime ad contemplatiuos noscitur p̄tinere In tali ergo monumēto pro quolibet statu recte queritur cr̄stus. Debet etiam obstaula ipediencia remouere q̄ intel liguntur p̄ lapide magnū ad ostiū monumenū aduolutū et p̄ angelū ut statim infra patet reuolutum Nam in quolibet statu ē ali q̄s lapis obstans ne q̄s possit intrare in intima mentis. et exercere actus suo statui cōpētēt. Lapis obstans p̄mitentibus ē p̄mitas ad malum. lapis obstans p̄ficiens ē diffi cultas ad bonum. sed lapis obstans cōtempatiuū ē materialitas sp̄ētum Sed iste lapis p̄ quolibet statu plerūq; remouēt ad solūm de fideiū aie pie q̄uentis p̄ graciā sp̄ūs sancti felix maria id ē id ē aia que ad sepulchrū cr̄sti venit videre p̄ meditacionē: plāgē p̄ copassione: vngere p̄ deuocionē. Initemur ergo et nos easdē sanctas et deuotissimas mulieres ut faciat illē cum aromatib⁹ dñm toto corde ac desiderio querebant in sepulchro q̄ est p̄p̄tūs mortuorum locis. ita et nos cum nostris aromatib⁹ scilicet opinione bonor⁹ opm et odore virtutum suauitate q; orationū toto affectu mentis ad deum p̄ sancta fideitā profiscamur et queāmus eum nō in sepulchro sed in celo quo ipm ascendisse credim⁹. atq; nouim⁹ Vnde Greg⁹. Sancte mulieres que dñm fuerat secūtū cū aromatib⁹ ad monumentū venerunt et ei q̄e viuentem dilexerant etiam in certio studio humanitatis obsequuntur. Et nos ergo in eum q̄ est mortuus credentes si odore virtutum refecti cū opinione bonor⁹ opm dñm querimus. ad monumētum p̄fecto illūs cum aromatib⁹ remīnus Hec Gregorius. Mystice monumentum est corpus dominium: ad quod accedere nemo debet nisi una sabbati id est in pate et quiete pectoris. et valde diluculo id est cum feroce mane enim significat feroce querendi: vel diluculo id ē exauis viciorū tenebris p̄ diluces centem graciam: portans aromata opacōmis et fame bone. Quā aliter accedit. caueat fibi ne iudicium manducet et bibat. Vnde Be da. Quod autem valde mane veneerunt mulieres ad monumētum. iuxta hystoriā quidem magna querendi et inueniendi dominum seruōe caritatis ostendit. Juxta

intellectum vero mysticum datur nobis exemplum illuminata facie deuallis q; vicio rū tenebris ad sacrosanctū corp⁹ accedere Nam et sepulchrum illud venerabile figurā dominici altaris habet. in quo carnis eius et sanguis solēt misteria celebri aromata au tem que mulieres deferunt odore virtutū et olationum suavitatem quibus altari approximante de bēm significat: Nec beda. Miser ergo q̄ iuit ad culpā nunc p̄ma vit ad veniā et que p̄ma perfidiam summis in paradiſo festinat nunc p̄ma fidem sumere de sepulchro. contēdit de morte rāpe vita que de vita rapuit morte Qz aut̄ dominus diluculo surrexit huic cōsentit autoritas illa que dicit dominū q̄draginta horis fuisse mortuū et totidē diebus ante ascensionem post in terra moratu. quia quatuor horis pasceues et trigesim⁹ duarū noctū et vni⁹ diei quod eccl̄ia cōsentit vide tur que matutīas laudes celebitat pro xp̄i resurrectione. Vnde petrus cātor. Vnde de mane dicit diluculo. Diluculo em̄ ē inter tenebras noctis et diei claritatem in qua salus humanae generis felici vicinitate puenit in ecclesia de clara mole solis q̄uā prima luce consurgens soleā p̄mittit aurora. ut cātus splendor p̄paratis oculis possit intueri qn̄ tempus dominice resurrectionis illupit ut tūc scilicet diluculo laudes xp̄i tota caneret exemplo sanctarū feminarū eccl̄ia. quādo genus humanū exēplosue resurrectiois animauit qn̄ fidē prestitit et lumē credulitatis ifudit Ergo xp̄us mane et viēno cōtu solis surrexit scđm aug⁹. q̄dicit dñm cātum q̄draginta horis q̄euisse in sepulchre. sexta hora pasceues passū et ita cū esset eq̄noctiū diluculo surrexit. Ecōtra ih̄eo dicit dñm surrexisse media nocte. legit em̄ in libro iudicij tunc samsonē asperasse portas gaze usq; in supciliū montis. Solucio autē contrarieatis est q̄ in tempore medio int̄ diluulum et mediā noctem surrexit. Nec petrus. Dum ergo mulieres ad monumētū euntes essent extia portam ciuitatis ceuocabant ad memoriam afflictiones et penas sui magistri et domini. Et in omnib⁹ locis in quib⁹ cōtra ipsum et per ipsum notabiliter aliquid factū fuerat aliquitum subhīstebat genitūtētes et osculantētes terram gemitus et suspicīa dātes atq; dīctētes Hic obiūauim⁹ ei cū cruce sup collum quādo in aer eius se mōmortua facta est et hic se retinet ad mulieres hic crucem deposuit fatigatus et super isto lapide se patim⁹ appodiauit. hic fuit ubi crudeliter et fortiter eum impulerūt. vt velocius ambularet et eum q̄si curvete coegerunt. hic spoliātū eum et nudauerūt et hī

eum crucis patibulo affixerunt. Et tunc cum magno clamore et mundatione lacrimarū p̄cidentes in facies suas adorauerunt et oscula te sunt crux adhuc precioso sanguire dñi tuberculatam. Deinde surgentes et versus sepulchrum euntes cū sexus sui fragilitate considerauerunt et magnitudinē lapidis recolecerūt qui tam magnus fuisse fertur ut vix a vigili hominib⁹ moueri posset. dicebant admirante. et colloquentes se mutuo interrogabant. Quis reuoluet nobis lapidem de ostio monumenti ut scilicet possimus in illud ingeri. Quasi diceret. Non possimus per nos ipsos reuoluere: qui eāt magnus valde. Sed quāuis talia dicētent. non nō tamen a cepto itinere cessabant. credentes domino esse possibile quod huāne fragilitati videbatur impossibile. Et respiciētes videbunt reuolutum lapidem per angelū qui p̄bens dño suo obsequium veniat ad manifestandum crucis resurrectionem iam factam. et ipsum angelum domini sedente in sup̄ lapide extra monumentum. Monumentum potest dici scriptura in qua dominus olim iacuit multis figuris occultatus. sed post resurrectionē angelus magni consilii scripture difficultatem aperuit. Vade secundum Bedam reuolucio lapidis misticæ reuelacione sacramentorum christi que relamine trē legalis tr̄gebatur insinuat lex em in lapide scripta fuit. et ideo per lapidem designatur. Et secundum eundem angelus sedebat sup̄ lapidem quo ostium monumenti clavidebatur ut clavis inferorum sua ipsum dominum virtute deieccisse doceret. Moraliter hic lapis designat penitencie pondus ab quod aspicientes incipientes ad deum conuerti timē incipiunt. ne possint inchoata penitentiam consummari. Ideo dicitur ingemiscētes. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti id est a corde in quo christus affectat sepulchri. Sed non debent diffidere et retrocedere. sed cum his mulieribus minus procedere et videbunt quantoius lapidem reuolum. descendet enim angelus de telo id est gratia spiritus sancti que lapidem amouebit quia totum pondus penitencie sublevabit. Ipse enim ait. Jugum meum suave est et onus meum leue scilicet gracia dei. Et introeunt ab oriente in monumentum id est itia clausuram et dominiculam rotundam que erat circa sepulchrum. viderunt alium angelum sedentem a dextris sepulchri ihesu stola candida copatum: et obstupuerunt et pre gaudio et admiratione tante visionis. Videbunt enim iuuenem ipso habitu corporis iuuenilis precedentem immortalitatem resurrectionis in qua renouatur ut aquile iuuentus et nemo senescit. seden-

tem in dextris id est ad meridianam p̄tem loci illius ubi corpus positum fuerat. hoc quippe in dextris ihesu erat. Corpus enim domini quod supimum iacent habebat caput ad occidente et pedes ad orientem. dexteram manum necessario habebat ad meridiem et sinistram ad aquilonem. Ex quo tempore consuetudo exercituit christiani nostrum ad hanc similitudinem corpora sepulchri defunctorum. Videbunt inquam sedentes in dextris copatum stola candida id est alba candite propter gaudium resurrectionis et obstupuerunt pre admiratione tante visionis. In dextris et in albis angelus apparuit qui dexteram p̄petuam vitam designat et candor vestis splendorem solemnitatis denūciat. Unde Gregorius. In dextera sedebat qui in stola candida apparuit. quia et sue et nostre festivitatis gaudia nunciavit. Illa enim domini resurrectio et nos ad immortalitatem rediit et angelorum numerum restituens celestis patrie dampna reparavit. Hec Gregorius. In stola etiam candida angelus apparuit. ad designandum p̄titatem vite quam p̄st baptismū quicquid debet obseruare. Unde et vestis alba in baptismo traditur in signū glorie resurrectionis ad quam p̄ baptismum puenit. Sic ergo duo erant angelii propter testimonij sufficienciam quod in ore duocū vel triū stat omne probum. Nam quidem terre motus factus erat dñs resurgentē et monumento clauso egressus erat ihesus ad reuolucionem lapidis sic intrauit ad discipulos ianuas clavis. sed post egressum accedens angelus reuoluens lapidem ut sepulchru vacuum ostendebat. ac resurrexisse dominum et egressum eiā in factum indicaret. Non enim indiguit in resurrectione auxilio angelorum qui propria virtute claustra dissipauit inferorum. Unde et beda angelus reuoluit lapidem non ut egressuro domino ianuā p̄aderet. sed ut egressus īā factū p̄sta ēt. Qui enim mortal ad clauso regis p̄ter potuit nascendo mundū ingredi: ipse īā factus immortalis clauso licet sepulchro potuit resurgendo exire de mundo. Hec beda. Hoc tamē aliter et aliter fuit quod in resurrectione habuit corpus gloriosū cui aliud nō resistit sed exiūs de p̄tero mirabilis fuit. Vbi nota quod cuidam monacho sancti lauretani nomine extia muros admiranti. quomodo christus clauso sepulchro exire potuerit. cingulus quo cinctus erat insolitus dilapsus est: et vox in aere facta est. Sic potuit christus clauso prodire sepulchro:

Igitur ut dicat g̃o. mulieres et añzelos vidēt que cū aromatib⁹ venerunt: quia illentes supnos c̃ives aspiciunt. que cū victum odorib⁹ ad d̃eū p̃r sancta desideria p̃fiscuntur. Et describitur angel⁹ aspectu fulgureo et restitu cādido ut aspectu malos terreat et restitu bonos mulceat ad credēdū cr̃is t̃i resurrectionē. timor em̃ et amor debent inclinare ad credēdū. Erat em̃ aspect⁹ eius sicut fulgur quia facies eius videbāt ignea ad incendiū terrorē custodib⁹ vestimenta eius sicut nix ad bandū consolacōem mulieribus. Fulgur enim terrorē timoris denotat tardor vero vestis gaudū domīnī resurrectionis dēnūciat. Vnde usus ecclie habet ut eo tempore in ecclesia in albis psallat et consuetudo est palestini dies festos celebrantib⁹ ut alba vestimenta induant: ppter qđ subditur. Pre timore aut̃ et fulgore vult⁹ eius exterriti sunt custodes et stupfacti ad istar mortuorū iacentes. Ecce quō malos terruit et eis durus fuit. Vbi tabanus Timoris anxietate sūt exterriti qui amoris fiduciā non habebant et facti sunt velut mortui qui resurrecti om̃is rectitate credere noluerūt. Et seuerian⁹ custodiebat em̃ crudelitatis studio non pietatis obseq̃o stare aut̃ non potest quē cōsciētia destituit ip̃ellit reatus. Hic nota qđ in hoc cognoscit bonus angelus a malo. Nam bonus angelus in p̃incipio terret ex suo fulgore in medio confortat ex sua allocutōe in fine letificat ex immissa consolacione. Malus aut̃ angelus econtra i p̃incipio terret ex sua horribili voce. in medio decipit ex fallaci p̃missione. et in fine cōtristat ex subseauta deceptione. Et respōdens angelus mulier⁹ trepidationi et affectib⁹ dixit eis. Nolite timere vos. Ac si sc̃dm Grego. apte dicat. Pauent illi qui non amant adūēā supnotū cūrum. p̃timescant qui carnalib⁹ desiderijs pressi ad eorum societate p̃tingere desperat. Vos autem tū p̃timescitis. qui seruos eius quē queritis et vestros cōcives videtis. Ecce quomodo bonos multet et eis bland⁹ extitit. In quo etiam ostēdit quia d̃ns ihesus p̃pus qui est angelus magni cōhilij dictus in ultima et generali resurrectione apparebit et terribilis ex p̃bis quib⁹ dicet ite maledicti in ignem et humum. et blandus iustis quib⁹ dicet venite benedicti p̃apite regnum. Hic mortaliter p̃latus bonus. qui angelus d̃m̃ exercitū ē obstinatos terret et penitentes demulcet. Hic em̃ nofantur due cōdicoes que debent esse in angelō sacerdote ac p̃lato et predicatorē qđ debet p̃mo venenum peccati p̃ terrorē exp̃ugnare. et sc̃bo p̃ honeste cōuersacionis amorem.

bond̃ alliceā. Et subiungit. Hic em̃ qđ ihesum saluatorem qui crucifixus est. queritis in sepulchro sicut mortuū. Qui crucifixus ē addit̃ ad differentiā aliorū qui etiam nomine ihu vocabant. Item addidit ad beneficj passionis cōmemoratiōem. Vnde apl̃us recogitatē cū qui talem et cetera: Item addit̃ ad cōmendationē mulierū que et ihesu et crucifixum querebant. Multi enim ihesu querebant id est salutem s̃ non crucifixum quia nō per crucem: cū tamen illa non nisi in ista iumenta. Vnde cr̃is. Multi libenter querunt purpuratum sed pauci querunt eum crucifixū vel flagellatum. s̃ ante qđ inueniat p̃p̃uratum? p̃mo queri debet flagellatus Marcus addit nazarenū et sic tāgit nomē ac patriā et cōdicio onem. Et subdit angelus. Non est hic sc̃iz p̃r p̃ncipiam carnis et corporis. qui nusqđ dē p̃r p̃senciam diuinitatis et maiestatis. Hic rex enim p̃ humilitate. qui nullum casum patitur in diuinitate. Et addit sicut dixit. ut reduceret ad memoriam ṽba xp̃i dicta āte passionem suam ut sic magis crederent resurrectionē eius iam factā. Impossibile em̃ est non fieri quod ipse dixit. Quasi diceret. Et si michi non creditis memētote verborum illius. Deinde ostendit eis locū dices Venite et videte locum sc̃ilicet vacuū vbi positus erat domin⁹. hoc est corpus d̃m̃cum. Vnde cr̃ostī. Corpus domini d̃ns dicit deitas enim nūnqđ separata fuit a corpore etiā mortuo. Ac si dicat angelus. Vultis certificari de eius resurrectione. ecce locus vbi posuerunt eum. Si verbis meis non creditis. visui et vā aio sepulchro credatis. Prop̃ hoc em̃ et lapidem reuoluerat ut locū ostenderet. Vnde cū p̃c vniuersum mundū a fideliis dicitur surrexit dominus de sepulchro. qui p̃ nobis p̃p̃edit in ligno soli canonicē et cōcētis resurrectionis domini cōspeciali gaudēt p̃rogatū. dicentes et ad oculum dēmonstrationē facientes surrexit dominus de hoc sepulchro. Similiter in euangelio paschali cū dicatur surrexit nō est hic dyaconus qui legit euāgelium dīgito dēmonstrat d̃m̃cam sepulturā. Et subiungit. Sed ite festināter dicite discipulis eius cōmunit̃ et p̃etro sp̃ealiter. qđ surrexit et p̃cedet vos in galileam hanc dixit vobis ante passionem et ideo sequimini eum ibidem. Quasi diceret. Nō concessum est vobis h̃oc gaudiū occulto cordis tenere s̃ similiter amantib⁹ pandere. Nō dicat amatorib⁹ m̃bi sed discipul⁹ xp̃i. Sc̃dm g̃te. ṽo nō sunt discipuli qđ cū eo pascha nō faciunt. nō sunt discipuli qđ retro aspiciunt qđs curiositas vite detinet illecebria capit et sp̃ime retrahunt scandalorum; Ibi eum videbāt in

Pro pinqua regione et propinquo tempore In galileam p̄t̄ cslit ut ubi fuit inīcium splēdo-
ris grē ibi esset inīcium splendoris glorie Vo-
luit etiam dñs specialiter in galilea apparet
ut veritas resurrectiois probaretur quia ibi
plura miracula est opatus et amplius couer-
sata. et īdeo melius cognitus. Mulieribus
ergo dicitur ab angelo ut nūcident aplis vi-
tam resurgentem q̄r suadente dyabolo mōs
nūcīca fuit ad p̄ mulierem Vnde hūc fuit
progressus in p̄ima temptacōne mortis ad di-
abolo in mulierem et a muliere in vitum. sic ī
p̄ima annunciatione vite fieret processus ab
angelo in mulierem et a muliere in viros Di-
citur autem specialiter et petro. tūm propter
principalitatem inter discipulos. tūm ne des-
peraret de recōciliacōe p̄op̄ter magnitudinē
peccati apostasie. tūm ne ad p̄senciam dñm
quem negauerat et ad discipulos remte tre-
pidaret. Quia ut ait Iheronimus. se indig-
num iudicabat discipulatu. dū ter negauit
magistrum. Vnde et Gregorius Si hunc an-
gelus nominatim non exprimeret. qui ma-
gistrum negauit remte inter discipulos nō
auderet. Vocatur ex nomine. ne de p̄aret ex
negacione. Vnde scdm Aug et Iheronimū
Peccata p̄t̄ita non nocent. quādō non pla-
cent. Videamus autem scdm Augustinum.
cur ab angelo et a domino dictum est q̄ p̄
cedet eos in galileam cum hoc sit post multa
completum. et tamen sic mandatum ut aut
hoc solum aut hoc primum expectaretur fieri
debuisse. Et soluiuit scdm eundem Aug. q̄
hoc p̄pheticē et significatiue est ac ipiendum
Galilea namq; interpretat̄ vel transmigra-
cio vel reuelacio In galilea vero scdm transmi-
gracionis significationem intelligendum oc-
cūrit. quia de populo israel transmigrari
erant ad gentes. que apostolis predicatorib⁹
non cedent. nū ipse dominus eis viam in
cordibus hominum preueniens p̄pararet. Et
hoc intelligitur. p̄cedet vos ī galileam Ibi
eum videbitis. id est ibi membra coegis ei⁹
quod est ecclia in hijs qui vos suscepserint in-
uenietis Scdm illud aut̄ q̄ galilea interpre-
tatur reuelacio non iam in forma seu intel-
ligendum est sed ī illa in qua equalis est pa-
tri quam promisit dilectoribus suis et illuc
nos p̄cessit vnde ad nos veniens non feces-
hit et quo nos precedens non deseruit Illa e-
rit reuelacio tanḡ vera galylea. cum similes
ei erimus ibi eum videbimus sicuti est Ipa-
eciam erit beatice transmigratio ex isto seculo
in illam eternitatem. si eius p̄cepta sic am-
pleteamur ut ad eius deitatem segregati me-
reamur Et scdm Greg⁹ q̄ gallilea transmigra-

tio facta interpretatur fecte in galilea domi-
nus videndus nūciatur siue quā ip̄e de cor-
ruptionē ad incorruptionē de mortalitate
ad immortalitatem trāsit siue quā illi ad spe-
ciam eius contemplandam puenit̄ merebun-
tur qui modo transmigrant de r̄ichis ad virtu-
tes a malo et facientes bonum querentes et sa-
pientes non terrena sed celestia Cum dicitur
ibi eum videbitis. scdm Iheronimū bre-
uis est sententia in hilab⁹. sed ingens in ḡ
titate promissio Ibi est gaudiū nostri fons et
salutis eterne origo p̄parata Ibi congregan-
t̄ disphones et sanantur contum̄ corde Ibi
inquit eum videbitis sed non sicut vidistis.
Vnde Iheronimus. Mulieres vero fraude
spe sua q̄r corp̄us domini inuenire sperabant
non attendentes ad verba angelī quē audie-
rant contrite ex insolita apparitione angelō-
rum et gemetes quia non inuenient̄ domi-
num redeunt ab discipulis dicentes. Corp̄us
domini esse sublatum Nūciāt discipulis ut
aut secum quētent aut secum tolerent De
angelo quādō et eius verbis quib⁹ domi-
num resūterisse audierat nichil eis dixerūt
hoc solum nūciantes eisdem scilicet dominū
in monumento non esse Et v̄isa sunt eis ver-
ba ista sicut deliramenta id est quasi fantas-
ia et non vera scilicet q̄ domin⁹ surrex̄set a
mortuis et ideo non credebant illis et quia res
noua erat et contra cōsuetudinem q̄ mortui re-
surgent̄ Ut em̄ ayt Theophilus ē naturali-
ter incredibile mortalib⁹ resurrectionis mi-
culum Petrus autem et iohannes hec audi-
entes tollunt moras. et cūcurrent ad monu-
mentum ex deiderio videndi factum. quia ig-
nis materie īgestus non nouit moras. Isti
duo p̄ceteris curabant q̄r p̄ceteris p̄pm
amabant et sic familiares inūcim se tenebāt
p̄pter quod in plurib⁹ locis leguntur simul
continati. Sed iohannes cūcūs p̄ceacit
rit petro. quia erat iūm̄ et agilior illo. No-
tamen introiūt propter petri reuerenciam q̄
expectauit. ipso sermō et inter apostolos p̄
cipalior erat. Conspice nūc bene ipsos Cur-
rūt ip̄i. Curru magdalena et socie eius p̄
eos oēs curvant ad q̄rendy dñm suū cor suū et
aiaz suā Curru multū fideliū multū q̄r feruēt
ml̄ū ap̄ie et multū studiose Curre et tu p̄ eos
siue p̄cātū cū eis vt cū eis solari merear̄is Cū
aut̄ pueniunt ad monumentum respiciētes in
ipso p̄ exterius ostiū itauerūt primo petrus
deinde iohannes Et quidem scdm littēa iohes
q̄ p̄o pueit nō itauit p̄p̄e reuerēcā p̄etri ai-
pm̄ū īgressū se riabat s̄ mistice scdm greg⁹ p̄
iohanem synagogā p̄ petrum ecclia defigurē.

Venit synago ga p̄tū ad monumētū sed
mīmīe intrāuit · quia et n̄ p̄mo scripture sa
cramēta agnouit : tñ ad fidē passiōis dñce
intrāce distulit. Eccl̄a posterice eccl̄a genicū in
troiūt in monumētū · q̄r cr̄stū ihesū et cog
nouit cāne mortuū et viuentē credidit deum.
Sed post p̄tū intrāuit et iohannes · q̄a in fi
ne mundi ad redēptōis fidem etiā iudea col
ligetut. Et introētes non inuenetut corpus
sed viderūt sola sciz hnc corpore līntheamina
q̄ib⁹ corp̄us erat iuolutum · posita id ē bene
disposita et plīcata · et sudariū capitl⁹ nō cum
līntheaminib⁹ positiū sciz id distincte et confu
se · sed sepatim iuolutum id ē bene plīcatum
in vñū locū ac si ex idūtū esset factū q̄d
totum factū ē ad ostendēdū cr̄sti resurrecti
onem iā factam et q̄d corpus non fuerat subla
tum · et credide tūt̄ rex esse q̄d mulieres dire
tant sciz corpus xp̄i de monumētū sublatum
esse non autē surrexisse nō dū em̄ sciebat scrip
turas de xp̄i resurrectione loquētas q̄a nondū
erat eis aptus sensus vt intelligeret illas · Et
recesserūt stupefacti et apud se mirantes euen
tum tēi · qualiter sola līntheamina derelicta
fuerē cor̄pore puncto · vel quantā oportau
tate sūr habuiss; vt hec seriatī iuoluta dmit
dens p̄tibus militib⁹ corpus auferret · non
cogitantes de xp̄i resurrectione · nec intelligen
tes non esse sublatum quia simili fuisse līn
theamina asportata · et maximē quia ppter
vñctionē etant fortiter corp̄ti adherēcia · iō
per hoc q̄d sic pannū relictū et dispositi fuerant
manifeste apparebat q̄d resurexerat. Sepacio
em̄ līntheaminū a corpore dñi et desercio corp⁹
in sepulchro signū fuit dñce resurrectionis nō
trāspōl̄ionis. Vnde cr̄st̄ Cōsidētāt̄ līnthe
amina posita · et sudariū sepatim iuolutum in
vñnum locū · quod etat resurrectionis signum.
Ne q; em̄ si trāspōl̄issent quidā hoc fecisset
corpus denudantes · ne q; si furati essent b?
rei solicii fuisse ut leuarent sudarium et in
iuoluerent et ponerent in vñnum locū seorsum a
līntheaminib⁹ sed simplicē ut se habeat sus
cepissent vñiq; corp⁹ · Prop̄t̄ hoc em̄ et io
hānc ait qm̄ aū myria sepultus est multas
que cōglutinat corp̄ti līntheamina vt non de
cipiaris ab hijs · qui dicūt eum fuet sublatū
esse · Quid autē est seorsū līntheamina iacere
et sudariū seorsum iuolutum. Vt discas qm̄
non etat festinancū hec res : sciz seorsū qdē illa
seorsū vero hec et iuoluta esse · Non em̄ ita
insensatus esset qui furaretur · vt circa tē super
fluam tantū studiū cōsumeret. Hec cr̄st̄ Mo
talit̄ monumētū in quo sunt līntheamina so
la potest dici claustralī i quo ē vestis religi
sa extētus tātū fine habitu interiōt̄ · Vnde

legitūt̄ in libro regum dñi remiss̄nt quā que
rebāt dauid iuentū esse simulachr̄ sup lēc
tūm eius. Hec est tunica ioseph inuēta fine ip
so · Hec est vestis ouīna · sub qua latet mens
lupina. Hic sedm grgo · diuine dispēsatiois
magnitudo p̄sanda est q̄d discipulor̄ corda
et accendunt̄ vt querat / et differtunt̄ ne m
uemāt · quatinq; infirmitas animi ipso suo me
rcore cruciata purgatione ad inueniendū fiat ·
et tanto validius tenet̄ quāto tardius inuenit
quod querat : Cōpaterē igīt̄ discipulis ipis
et mulierib⁹ quia in afflictione magna sunt:
Querūt dñm suū et non inueniūt et nesciūt
vbi eum amplius querere debeat. Igīt̄ dolen
tes et flentes discipuli et nō audētes diu ma
nere iuxta sepulcr̄ ppter metum iudeoz abie
runt ad se metip̄os id ē ad hospicia sua et il
luc vbi habitabāt et p̄s latitabant et vnde
ad monumētū curirebāt nichil certi scienc
es de dñm resurrectione · Marie autē ibidem
remāserunt · Et dum mente cōstēnate id ē stu
pēfacte essent de hoc q̄d viderat · quā et lapi
dem̄a immēse magnitudinis reuolutū stupe
bāt et corp⁹ tā eximie venerabilis nō inuentū
dolesbat respi cientes in monumētū viderūt
duos viros id est duos āgelos in specie viro
rum stātes circa illas in vestibus albīs ad de
signandū gaudium dñce resurrectionis · An
geli non solum vbo sed etiam fulgenti habue
gloriam annunciant triumphatis · Apparicio
nes eī angelois faciunt ad instructionem ho
minum · et solent p̄ illū modū apparet̄ q̄ com
petit tēi de qua debent instruēt̄ cōdor autē vestis
splendorēm denunciat solennitatis : et ideo in
albīs apparuerunt vestib⁹ ad denotādū gau
diūm dñce resurrectionis · Apparuerūt autē
duo ad solennius denunciandum cr̄sti resur
rectionem q̄a solenniū denunciaē per duos q̄d
per vñum. Vbi beda Quomō autē posito in se
pulcro corp̄i saluatoris āgeli astitisse legū
tur · ita etiā celebāt̄ dis eūs dē sacratissimi cor
poris mīsterijs tēpē cōsecrationis assūtēre sūt
credendi · monēte apostolo mulieres habere ve
lamen ppter angelos in etiā · Cumq; mulie
res timeret̄ ex vñtione angelor̄ insolita · et de
climarent vult̄ in terra ex verecūdia · dixerūt
angeli ad illas cōsolādo eas benigne et instru
endo de cr̄sti resurrectione · Quid queritis vi
uentem et iani resuscitātūm cum mortuis · Qua
si dicēt̄ Nolite cum mortuis hoc est in mo
numento q̄lo us proptie est mortuorum que
tere eum qui ad vitam iam resurxit a mo
rtuis · Verūtamen multi querunt viuenti m
ūtūm mortuis · vt illi qui h̄c sint boni tamen
libenter conuersantur cum malis · quib⁹ p̄t
dīc illud · sine vt mortui se peliant mortuos

suos. Et subiungit. Non est hic scilicet in se
pulcro presencia corporis qui tamen nul^o de
est p^{ri}ncipia deitatis sed surrexit inde scilicet p^{ri}
pria virtute. Et addunt dicti sui confirmationē
dientes. Recordamini qualiter locutus est
vobis quia veritas et non fallit. cum adhuc in
galilea esset dicens quia oportet filium homi
nis tradiri in manus peccatorum et crucifigi. et
tertia die resurgere. Quasi dicerent. diu aetate
predixit hec omnia. et ideo non mirum si modo
auditis esse facta. Jubentur verborum recordari.
vt predictione euentus futuri coheme
tus in fide iam facti. Quia vero ut dictum est
mulieres viis angelis timetates declinaverunt
vultus in terram. mistice cum celstibus mis
terijs appropinquamus exemplo mulierum
hac vultus in terram declinare debemus nos
terram et puluerem esse recolentes. Vnde Heda
Et nos ergo exemplo deuotarum deo semina
rum quo ciens ecclesiam intramus et myste
rijs celstibus appropinquamus. sive propter
angelice presentiam virtutis sive propter reue
niam sacre oblationis cum omni humilitate
et timore ingredi debemus. Ad conspectum
quippe angelorum vultum declinamus in terram
cum supernorum cibuum que sunt gaudia ete
na contemplantes nos cinerem esse terram quod
recolimus sicut beatus abraham loquatur inquit
ad dominum meum. cum sum puluis et cimis.
Et notandum. quod sancte mulieres astantibus
sibi angelis non in terram cecidisse sed vultu
dicantur in terram declinasse. Vnde mos obti
nuit ecclesiasticus. vt in memoriam dominice
vel in nostre sp̄e resurrectionis. et omnibus
diebus dominis et toto quinque gesu ne tempore
non flexis gemibus sed declinatis in terram
vultibus oremus. Hec Heda. Ille autem mu
lietas nec tunc attenderunt ad verba angelo
rum. nec aliquam consolacionem ceperunt de
visione eorum. quia non querebant angelos
sed dominum angelorum ymo ille due matie sciz
iacobi et salome contigit. et quan ab sorpte ex
euntes fugerunt de monumento et elongauer
unt se inde aliquantulum et sedebant dolen
ter quia tremor et paucus id est stupor eas in
uaserat. propter visionem angelorum et custo
dum. et nemini scilicet de custodibus quicq^{uo}
dixerunt. nec etiam angelis loquentibus
respondent. Vide Augustinus. Intelli
gamus ipsorum angelorum nemini ausas fuisse
aliqd dicere id est respondere ad ea que ab il
lis audierant. aut certe custodibus quos ia
centes videbant.

Oratio

O Domine ihesu criste vmea proles su
mi dei. qui dilectis tuis desiderium
te querendi inuidisti sed vt magis ac

cederentur effectum inueniendi distulisti eos
quod in galilea te visutos per angelum certificare
voluisti. Da mihi misericordia ardenter te querere
et gaudenter te inuenire. vt de viciss ad vir
tutes et de amore mundi ad amorem tuum trans
migrans metear post hanc vitam ex isto seculo
in illam eternitatem transmigrare. te quod de
um deorum in syon et in galilea vera cum elec
tis tuis gratia tua largiente tunc videre. Amem
Deo eo quando dominus apparuit marie
magdalene

Capitulum

LXXII

Agda aliena vero amaritudine
plena. estuans amore et nesci
iens quid aliud deberet face
re quia sine magistro non po
tit vivere. nec ibi eum in
uociebat. et ubi eum quere
ret ignorabat. stabat ex seruore et constacia
quia vis amoris nec sedere nec jacere fine
bat. ad monumentum fortis et ab extra scili
cet in orto. et ante domum uulam in qua erat
sepulchrum predictum et lamentans dominum
suum. Tanto enim cordis se rebatur in an
dio. tanta pietatis afficitur dulcedine et
validis trahebatur vinculis claritatis. vt fe
minee infirmitatis obliterata. nec tenebratum et
ligime. nec plectorum mma nitate retrahere
tum a sepulchri visitatione. quin potius fo
ris stans et lacrimis monumentum irritans
recedentibus discipulis non recedebat. pro
eo quod dama dilectionis igne succensa. et tam
inualecenter vibrabat desiderio et impatiencie
vulnerabatur amore. vt nichil ei sapet. nichil
flore posset quod illud prophetium veraciter ex
structare. fuerunt nichil lacrime mee panes
die ac nocte dum dicitur nichil cotidie ubi est
deus tuus. Secundum Augustinum. Feruencio
et deuocior erat ad christum alios mulieribus:
et nimius ardor amoris eam sollicitabat.
Maria enim quicquid voluit. flendo ob
tinuit. Flendo obtinuit remam peccato
rum. Flendo obtinuit fratris resuscitacio
nem de fauibus infernotum. Flendo obti
nuit consolationem de resurrectione. Laci
mas ergo sudit compunctionis compassio
nis et deuocionis. Vnde Gregorius. Quia
in te pensandum est huius mulieris mentem
quanta vis amoris accederat quod a monumento
domini etiam discipulis recedentibus non recede
bat. Vnde contingit ut eum sola tunc videret
que remansit ut querret quod virtus boni opia
perseuerancia est. Vbi et Augustinus. Viri
enim deuotibus infirmitatem servum in eodem loco
forcius figebat affectus et oculi qui dominum
queferant et non inuenient lacrimis iam obstat

amplius dolentes q̄ fuerat ablatus de monu-
mento q̄ q̄ fuerat occisus in ligno quoniam
magistri tāti cuius eis vita subiecta fuit
nec memorīa remanebat. Tenebat itaq; ad
monumentū iam dolor iste mulierē. Unde et
origenes. **A**udiūmus fratres matrā ad mo-
numentū foris stātem. audiūmus matrā plo-
rantem Amor faciebat stare. dolor cogebat eā
plorare. Stabat et circūspiciebat si forte vi-
deret quē diligebat. plorabat vō quia subla-
sum estimabat quem q̄rebat. Dolor renoua-
tus erat ei q̄a quem prius doluerat defūctum
nunc dolebat ablatum. Et iste dolor maior e-
rat quia nullā cōsolatioē amplius habebat.
Prima ergo fuit causa doloreis quia viuuū per-
diderat sed de hoc dolore aliquantulū cōsolati-
onem habebat. q̄a mortuum remanere vide-
bat. **N**ūc autē de isto dolore cōsolari non po-
tait quia nec corpus defūcti inueniebat. Ne-
tuebat autē ne amor magi sui in suo pectore
refrigesceret. quo viso recalesceret. Plorabat
itaq; maria vehementē. quoniam dolor additus
erat sup dolorem. **D**uos itaq; dolores epimi-
os uno gestabat corde. quos mitigare lacti-
mis volebat s̄ non valebat ac ideo tota pos-
ta in dolore. mente & corpore deficiebat et qd
ageret nesciebat. **P**etrus quidē et iohannes
timuerunt et ideo nō steterunt. maria nō time-
bat q̄a nichil suspicabat sibi supesse p̄ quo ti-
mēre debet. Perdiēt em magē suum
quē ita singulaē diligebat ut p̄ter ipsum ni-
chil possit diligere vel sperare. Perdiēt vi-
ta anime suę et iam melius arbitriabat fore
sibi mori q̄ viuere. q̄a forsitan motus inue-
niret quem viuens iuenire nō poterat. Fortis
namq; vt mors dilectio. qdnam aliud in ma-
tria faceret. facta erat exanimis fā erat insensi-
bilis. Sencientēs nō senciebat. videns non vi-
debat. audiēs nō audiebat sed neq; ibi erat
vbi erat. q̄a tota ibi erat vbi magē suus erat
de quo tñ vbi esset nesciebat. Querebat autē
eum et nō inueniebat. et ideo stabat ad mo-
numentū et plorabat. tota lacrimabilis & tota
misericordis. Certe iam nil sapiebat maria ni-
fi diligere et p̄ dilecto dolere. Oblita erat tū
mortē oblita erat sem etiā am oblita erat dēm;
omnia p̄ter illum quem diligebat sup omnia.
Sensus null? in ea remanserat om̄e consiliū
ab ea petierat. spes om̄is deficerat. solū nō
flete superat. Hec origenes. Dū ergo fletet
ppter corporis xp̄i absenciā inclinavit se corpo-
lit et p̄spexit in monumentū q̄a semper spē-
tabat ibi eum inuenire vbi eū se pelierat et a-
mor inq̄sitionem m̄tiplicabat. Si autē enim
nos cum aliquā rem p̄dimus q̄uis huc illuc
discueramus tamē ad eum locū sep̄ respiciendū

vbi eum habuisse meminimus. ita et hec mu-
lier q̄uis huc illuc q; dōmini corpus quere-
ret: anxia tamen de eius absencia frequen-
tus monumentū aspiciebat. vbi eum possum
nouet. **V**nde gregor. Amanti semel asper-
isse nō sufficit q̄a vis amoris int̄encionem m̄
tiplicat inq̄sitionis. Quesuit ergo p̄pus et m̄
mine inuenit persecutus ut quereret vnde co-
tigit ut iueneret Actū q; est ut desideria di-
lata cresceret et cōscendo caperent qd inueni-
sent. Sancta c̄m desideria dilatatione crescunt
si autē dilatione deficit desideria nō fuerint:
Hoc amore ar̄ht quāl̄ q̄s ad virtutē pertinere
potuit. Nec gregor. Quāuis ergo maria vidish
corpus cr̄isti abesse volebat tñ adhuc videte
si aliquod eius vestigium posset percipere et ideo nō
sufficiebat sibi semel cōsiderisse. In hoc q̄ in
clinauit se et p̄spexit in monumentū dāc itel-
ligi q̄ cum humilitate cordis debemus prospic-
tere mortē cr̄isti et in hoc q̄ iterū prosperit
datur exemplū continue oculo mentis mortē
cr̄isti prospicere. Et vedit maria oculis corpo-
ris ip̄os duos āgelos p̄fates in albis se dētes
supra sepulcrum et loculum corporis. vnum ad ca-
put aliū ad pēdes. ppter reverentiā loacense
cr̄ati ex tactu corporis dīni. ex seruore em̄ de-
uocōis quam habebat illam visionē metue-
rat. Angelus ad caput est reuelās diuinita-
tis archana: q̄a caput xp̄i de us est. angelus
autē ad pēdes est dōces humanitatis eius ob-
seja in redēptiōe nobis imp̄sa. Qui dicūt illi
Muliet qd ploras Angeli lacrimas prohibe-
bant & futurum qdāmmō gaudium nūciabant
Ac si diceat. Plorare noli nō habes causam
flendi s̄ magis gaudendi ex resurrectiōe xp̄i
Non est plorandum sed plaudendum. hic dies
leticie est. nō meroris leta. nem̄ nunciare t̄l-
bi. Noli ergo plorare s̄ pocūs ad illum respi-
ce quem tāto amore desiderias videre. At illa
putas iterrogare q̄si nelcientes. et non ange-
los esse s̄ homines prodit lacrimaz causas.
Quia tulerunt inquit dominum mecum de mo-
numento et nescio vbi posuerunt eum: arbī-
trans custodes vel iudeos. eum esse furatos.
Magis ergo dolor me flete cōpellit. magna
tristitia viscera mea coartat. Timebat emm
ne iudei corpus cr̄isti in aliquem locum inho-
nestum proiecissent inuidentes honori sepul-
ture eius vel ne forte asp̄ctassent ut ei igno-
miniam facerent. Agebat in ea vis amoris
ut non inuentum non cōcederet nisi sublatum.
Et hec agustie causa erat quia nesciebat vbi
inueniret et officium funeris imp̄dere. Non
dic̄t corpus domini mei. sed dominum. a toto
designans partē. sicut omnes confitemur ihe-
sus in cr̄istum filium dei sepultum. cū sola eius

sepulta sit caro. Vide hic mirabilem operacionem amoris. Paulo ante audierat ab uno angelo quod resurrexerat et postea a duobus quod viviebat et non recordatur et dicit nescio. A more hoc faciebat. quia anima sua non erat ubi ipsa eat. sed ibi erat ubi magister suus erat. Nam secundum Origenem. spiritus marie magis erat in corpe magistri: quod in suo Nesci erat cogitare loqui vel audire nisi de ipso. Et nescio inquit ubi posuerunt eum. Hec erat ei maxima causa doloris et desolacionis quia nesciebat quo ieret ad consolandum dolorem et ubi eum inueniret. Maria quia vidit lapide sub latum credidit christum furatum et deportatum lapide enim sublato corpus faciliter amouetur de monumento quod fieri non potest quam diu lapis suppositus est. Sic ergo diu lapis timoris dei in corde est. christus ab eo auferri non potest. si autem amouetur cito ipsum videt. Cum autem maria sic ploraret nec de angelis aliquid curaret amore suus magister superius se tenere non potuit. Dominus igitur ihesus refert hoc matre sue et dicit quod vult ire ad consolandum eam. valedicensque martri rem in momento in certum ubi erat magdalena. Stat mulier et plorat. adegit ihesus mercenarium consolatori et pias mulieris lacrimas intuetur. ei quod ab angelis se retinet et retrosum conuersa apparere dignatur.

CPer hoc ostenditur quod si quis christum videre desiderat. oportet ut ad deum conuertatur. quia illi ab deum videndum perueniunt qui se totaliter per amorem in eum conuerunt. **V**bi Christostimus. Cur non expectavit eorum responsum. sed conuersa est retrosum. cum ab minus homines multe reverentie appaterent. **D**ic quia cum maria illa diceret christus aduenit. cum angeli reverentiam exhibentes assurtererunt. quod magdalena admixans conuersa est retrosum ut videbat ab quid assurtererunt. Et non cognovit quod ihesus esset. quod videbat eum in spiritu non gloriosum quod angelii gloriosum videntes honorabant. Ipsa enim non dum habebat fidem de criti resurrectione et ideo talis apparuit in corpe: quia his apud eam erat in mente. **N**on quod iuxta hereticos formam dominus vultum quod mutasset ut pro voluntate diuersus ac varius videbatur sed quo maria obstupefacta erat miraculo. **Vnde Bernhardus.** O delectabile pietatis spectaculum qui queritur et desideratur oculat se et manifestatur. occultat se ut ardencius requiratur. et requiritur cum gaudio inueniatur. et inuenitus cum sollicitu dñe teneatur. tentus non dimittatur. Secundum Gregorium maria que adhuc de domini resurrectione

dubitabat conuersa est retrosum ut videbat ihesum. quia videbat per eandem dubitacionem suam quasi ter gum in faciem domini misserat quem resurrexisse minime credebat. Sed quod amabat et dubitabat videbat et non cognocebat. eumque illi et amor ostendebat et dubietas abscondebat. Et dicit illi ihesus. Mulier quid ploras? Quem queris? Non petis quasi ignorans. sed ut eius responsive conuenientius eam instruat. Secundum Gregorium interrogatur doloris causa ut augatur dehinc. quatinus cum nominaret quem quereret in amorem eius ardencius evanesceret. At illa cum abhuc non cognoscens putauit eum esse certulanum cui intubebat aura certi illius in quo monumentum erat. eo quod mane primo cum in orto videbat: estimabat enim nullum circa loca illa occupari nisi cum qui illorum cultor erat. Bene autem spiritualiter certulanus ei erat: quae sentes phidie et victorum iam etadicauerat ac vicentia semina fidei et virtutum per amoris sui vim in eius pectore et certo aie seminare et placare curabat. Sicut ei ad certolam officium pertinet noxi as herbas eradicare ut bone possint proficere ita dominus de certo suo id est de ecclesia cotidie vicia eradicat ut virtutes proficere valant. **V**nde Origenes. O maria si queris ihesum. quare non cognoscis? Ecco ihesus veit ad te quem tu queris et tu certimas certulanum esse. Verum quidem est quod certimas. sed tamen in hoc erras. dum enim hic certulanum existimas ut ihm esse non cognoscas. Est enim ihesus. et certulanus. quod ipse seminat omne bonum semine in certo aie tuo et in cordibus fidelium suorum. ipse omnino bonum plantat et rigat in animabus sacerdotum et ipse est ihesus qui tecum loquitur. **H**ec Origenes. Marie etiam in spiritu certolam applicauit tale enim officium talis actus tale officium talis quod non inter rectacio incipiendi congruunt. Oportet enim ut penitus gerat modum certolani scilicet ut oia nocua eradicet et bona inseriat. Si ergo vis ut appareat tibi versus certolanus oportet te herbas nocivas esse et salutares issevere. Illa vero ut ebria respondit ei sicut certolano dicens. Domine si sustulisti eum dicito michi ubi posuisti eum qui michi est sic zuarialis thesaurus etiam moxius et ego eum collam cum omni deiderio et accipiam. Dominum vocat. ut benevolentia eius capite. **N**on dicit si sustulisti ihm crucifixum loquendo determinate et nominando eum vel alias designando sed dicit eum in generali nichil addendo: quia vis amoris et affectus cum desiderio queritis vel feruenter amantis hoc agere maius solet. ut quem ipse querit vel cogitat omnes cogitare estimet et nullum alium ignorare credit

Vnde quasi de cognito loquitur. et quem ipsa diligebat oes scire cogitabat nec putauit alterum incognitum quem sic ipsa continuo plagis desideratum. Si ergo tu propter timorem iudeos leuasti eum hinc dico michi ut ego eum accipiam. **T**imebat enim ne iudei etiam corpori inservient exanimi. et ideo volebat in alium locum incognitum illud transponere. Mirabilis mulieris audacia quam mortui non terret aspectus et cuius validudo ad graue mortui funus tollendum plus temptat quod possit. Ex virtute enim amoris credebat se posse datum corpore etiam mortuum portare quam feruenter amanti nichil videtur difficile: Cum enim sexus feminorum fragilis sit ad onera deferenda et pauidus ad mortuorum corpora bauulanda quocquam alijs impossibile est hec propter magnitudinem amoris. leue et possibile arbitrat. **Vnde** **O**rig. Joseph timent et ausus non fuit tollere corpus de cruce nisi in nocte et nisi hoc expetisset a prophetate maria aut noctem non postulat nec recte sed audacter promittit dices ego eum tollem. **O** mirabilis mulieris audacia. **D**ulcissimam etiam non mulier. Nullum locum exceptit. nichil animosum sine timore dicit absolute promittit. Dicito michi ubi posuisti eum et ego eum tollam. **O** maria magna est ostentatio tua. magna est fides tua. Hec **O**rig. Hic ergo ostenditur magna marie deuotio et dilectionis fervor et ideo meruit quem mortuum querebat viuum videre et audire. Respice bene eam. quomodo lacrimabilis vulnus suppliciter et deuote ipsum exorat. ut sibi illum quem querit ostendat. **S**pem sperabat audire aliqua noua de suo dilecto super omnia. Postquam autem ut ait Gregorius eam communim vocabulo appellavit ex sexu. et agnitus non est. vocat ex nomine proprie eam magis intentionem faciat et talem se exhibet ut cognoscatur. dicens **M**aria. Desiderium eius vitius affligi non sinens. per vocationem nominis apertam sui declarat cognitionem. Ac si aperire dicat recognoscere eum. a quo recognosceris. Cum enim apud deum certus sit numerus electorum magna gratia aliquibus datur. qui propriis nominibus deo voti esse monstrantur. Proprio ergo nomine votat maria. ut designet specialem quam ad sanctos habet noticiam. Illa vero conuersa corde et oculis mentis: sicut ante erat conuersa corpore et oculis carnis mortis ut se suo nomine vocari audiuit. eum in voto si cuit bona deus pastore recognovit. Prior enim conuersa corpore ihesum esse quod non erat putauit. nunc conuersa corde quod erat agnouit. ac quasi ceuiscens et adorans cum indicibili gaudio dixit Rabbomi id est magister. sic enim a passionem vocare consuerat. qui doctores apud

iudeos et sancti magistri. Tu es quem querebam quod tamen te mihi celasti. Qui ergo pseuerauit ut quereretur. otigit ut inueniret. **Vnde** **G**regorius **M**atia qui vocat ex nomine recognoscit autem. atque eum proximus rabbomi id est magister vocat. Quia et ipse erat qui querebat exterius. et ipse quem interius ut quereretur docebat. **Vnde** et **O**rig. **O** mutato dextre excelsi Conuersus est dolor magnus in gaudium magnum. Nutata sunt lacrime doloris in lacrimas amoris et exultationis. Ut ergo audiuimus hoc subiectum maria sic enim consueuerat illa vocare meum suum. persensit in ipso nomine quandam singularem vocationis dulcedinem. et per eam cognovit ipsum a quo vocabatur esse magister suum. **Vnde** etiam **A**nselmus. Noli magdalene de serere comitatu. sed petritis aromatibus cum ea dominica sepulchrum visita re memeto. **O** sicut illa oculis tu in spiritu carnem meteatis. nunc super lapide reuolutum ab hostio monumenti angelum videbis: nunc intia monumentum. vnum ad caput alium ad pedes resurrectionis gloria predicantes. nunc ipsum christum mariam flentem et tristem. tam dulcem oculo respicientem. tam suauem vocem dicentem. **M**aria. Num punc ad haec voces oes capitum catharacte. ab ipsis medullis elicium lacrime. singultus atque suspitia ab imis trahunt visceribus. **M**aria. **O** beata. quod tibi mentis fuit. quid animi cum ad hanc vocem psterrens. et reddens vicem salutantis clamares. rabbomi. Quo rogo affectu: quem mentis desiderio clamasti. rabbomi. Num placere latrone prohibent. cum vocem excludant affectus. omnesque et anima. et corporis sensus nimius amor absorbeat. Et iterum dominus nominat dominus consuetum ancille nomen et cognoscit ancilla consuetam domini vocem. Puto vel certe affirmo qui sensit solitam suavitatem qua vocationi consueuerat **M**aria. **O** vox delectabilis. **O** quantum blandimenta. quantum sapientiam amoris. Nec certius hoc exprimi potuit. Scio que his et que velis. Ilico mutata sunt lacrime. Non enim credo moris esse restrictas. Sed quas occitum cor se torquebat prius expomebat. eas post modum cor gaudes effundebat. **O** gressus sicut rabbomi. et si tu sustulisti eum. dico michi. **O** gressus sunt. tulerunt dominum. et nescio ubi posuerunt eum. et illud. quod vidi dominum et hec dixit michi. **V**ec Anselmus. Et certes ac procedens maria ad pedes ihesu vestigia eius adorando. statim voluit ex devotione amplecti vestigia eius quem recognovit: ac pedes tangere et osculari ut consueuerat. Amor fortis et impaciens. Non enim sufficiebat ei videre ihesum et cum ihesu loqui. nisi etiam tangere ihesum. Sciebat enim qui virtus de illo exibat; et sanabat omnes. Ipse vero vicens

fidem in corde illius ut cordolanus seminare : et animū eius ad celestia eleuare **Dixit** nō me tangere scilicet manibus corporis quem nondum diligisti fide cordis Quasi diceret Pocius volo ut tangas me tactu mentis credens me patrem equalē q̄ tactu corporis credens me bonū putum et patre minorem Adhuc em̄ carnaliter in eum credebat quem sicut hominem flebat Prohibita est ergo q̄ apter defectum fidei indigna erat et ideo subdit Nondum enim ascendī id est eleuatus sū scilicet in corde tuo ad patrem meum id est ad equalitatem patris quia non credis me p̄ uenisse ad equalitatem eius ac me filium equalē et coeterum patris qui me suscitasset a mortuis sed esse sublatum tangi cādauer p̄sum ac diceret Quia me tangi mortuum in se pulcro queris et resurrexisse non credis ideo viuentem tangere non mereris Tibi cū non dum ad patrem ascendi quem viuentem cū mortuis queris Cum tibi ascendero ad patrem tunc mereberis me tangere patrem equalē **Vñ Anselmus** Sed o dulcis ihesu cur a sanctatis ac deideratissimis p̄dibus tuis sic arcet amātem Noli inquis me tangere Ut quid dñe Quare non tangā illa deiderata vestigia tua pro me p̄forata clavis p̄fusa sanguine nō tagam nec de osculator An inimicior es solito quia glotoni⁹ Ecce nō dimittam te nec recedam a te non parcam lacrimis pectus singultibus suspensus q̄ rupetue nisi tangā Et ille inquit Noli timere nō auferetur tibi hoc bonum sed differtur Hec Anselm Sic ergo maria dubijs plena luctu inquēta preparacione indiguit ante tangēdum tantam sanctitatem accederet Si aut illa que dominum resurgentem prima post matrem eius videre meruit que tantum dilecta est a dño et tota eius manu p̄ata obsequo ab omni pectore ab eo libertata a tactu p̄dum eius est prohibita quanto magis pollutus vicis ne eum toum tangat confiendo re sumendo Sed vade iam letificata dic et nūc fatib⁹ meis sc̄z apostolis q̄ surrei⁹ et ascendō id est ascendam ad patrem meum p̄ generacionē et natūram et p̄tēn vestrum p̄ adoptionem et ḡtiam deum meum q̄ me hominem creauit et sub quo ego homo sum secundum humantatē et deum vestrum q̄ vos creauit et ab errore liberauit inter q̄s et ipm ego mediator su⁹ Quasi dicat In primo est ut videat ascendente **Locutus** in p̄posito inquātū hō q̄ alcedere nō possit ei secundum diuinā natūrā q̄ ē altissim⁹ q̄d etiā p̄p̄ ex hō q̄ vōt ap̄los fr̄es p̄p̄ similitudinē et conformitatē naturae huāne et p̄p̄ spiritualitatē amicitie et etiā p̄pter adoptionem ḡtē q̄ e

ius patris sunt filij adoptiuū cui⁹ ipse est fili⁹ naturalis **Vñ** seuerianus Vocat fr̄es quos copis sui fecit eē germanos vōt fr̄ates quos patrī suo ad optauit in filios vōt fr̄ates q̄s benignus ihesus hibi prestitit coheredes vōt fr̄ates p̄pter specialitatē amicitie quam habuit ad ipsos **Vnde** et Ambroſius Descēdit quidem filius hōis nēc patrī cum descendentes abfūisti sed descendisti nobis ut te ocul⁹ ac mētibus videremus ut in te crederemus Ergo et ascende nobis ut te sequamur mētibus quē oculis videte nō possumus **Hec Ambroſius** Stant ergo dilecti cum iocunditate et gaudio magno loquentes admūcē sicut amīs cum amīco Ecce igitur et hic similiter magnum pasca **Sic** itaq; dominus a matre rediēs apparuit primo marie magdalene q̄ iphis apostolis vel aliqbus alijs **Vñ Ihero** Marie magdalene primo ostēdiē de qua eiecerat septē demona q̄ mētrices et publicam precedet sy nagogā in regno dei ut latro p̄ces fit ap̄los **Locis** autē vbi dñs apparuit magdalene distat quindēcū passibus a sepulcro Hāc igit mulierē q̄ mane surrexit amare fuit ardētissime dilexit diligentissime q̄hūit et iō prece teris inuenit et nos imitemur eius q̄ exercitum gerentes cum lacrimis et persequitā : Dominum queramus ut simul cum ipsa dominum inuenire et ab eo consolari meāramur **Vnde** Origenes Sequamur ergo fr̄es carissimi hōscē mulieris affectū ut pueiam⁹ ad effectū Ploret vñusq; ad ihm et q̄tat fidēlē ihm q̄ nō dēē aie q̄renti illū **Disce** g° o hō p̄tēcē muliere peccāte aī tñ dimissa sūt oia p̄tēa sua **Disce** p̄tēcē hō p̄lorare dei at senīā ac itime deiderate ei⁹ p̄ficiā **Disce** a maiā ihm amāē et ihm sperare ihm īdefinēt q̄rē et q̄ndo īvestigare nulla adūla formidāē nullā consolationem extra ihesum recipere oia preter ipm ī temnere **Disce** a maria q̄rē ihm ī monumēto cordis tui reuolue lapidē ab ostio monumēti dei Amoue omnem duriciā et repelle omne obstaculum a fide tua **Tolle** ergo omnem concupiscentiam et ī mundiciā a corde tuo : et diligenter perscrutare si fit ihesus ī eo **Si** autem non inuenies ī te ihesum sta foris et plora et permane ī fide : et respice foris ad alios si forte alicubi inuenias et videas ī aliquo eum et plorando ota ihesum : ut dignetur intrare ad te habitare ī te **Et** ne forte erecta cērūce repellas cum ad te humiliando inclina te **Et** iterum prospice ī monumento dei quod debet esse ī te : **Et** si ibi videbis duos angelos vñū ad caput et vñū ad pedes id ē si cognoveris ī corde tuo q̄ celestia deiderat ī ad cōtemplatiā vitam

q̄ ad actuum pertinencia. per quæ adhuc nō possis ihesum videre nec ihesū h̄c noli his cō tentus es. noli adhuc deficēdo quiesce. h̄ plora et q̄ce ibm in tē donec inuenias. Et si forte aliquo mō tibi apparuerit et desiderio tuo se re p̄ntauerit. noli presumē de te tanq̄ ex tuo de siderio vel merito tibi a patuerit. et tanq̄ eū agnoscas. h̄ bonitati pietati qz eius attribue. et interrogā illū et ota vt indicet tibi se ipsū. Audeo em̄ tibi confidenter p̄mittere. si in si de ad monumentū corbis tui frēteris. si plo- tanō ihesum quiesceris. et querendo perseuerā ueris. si tū humilitate te inclinaueris. si exē plo marie nullā aliam solacōem de ihu. mihi ipm̄ t̄cipere volueris ipō truelāte ipm̄ sū dubio inuenies et ipm̄ agnoscēs; ita vt non sit tibi necesse querere ab alijs vbi est ihesus. sed tu maḡ in bicabis eū. nuncians q̄ vi di deminū et hec dixit mibi **Hec Origenes**. Post ali quantulā vero morulam dominius discessit. dices qz et alios visitare tum oportet. Tūc in magdalenā benedictōe ab eo recepta et dño disceden te recessit. et iā credens ad socias su as venit et hec eis nunciavit. Ille vō de resur- rectione dñm gaudēxa sed q̄ eum non videbat dolentes. recedunt cum ea de monumento id est de loco ante monumentū. sciz de septis or- ti in quo erat monumentū cum timore et gau- dio magno. certe nunciate hec discipulis domini de ipso. Scdm̄ glosam duplex erat in eis affectus scilicet timoris et gaudii. alter de magnitudine misericordi. alter ex desiderio re- surgentis. et uterq; gressum concitatbat femi- neum.

Oratio

O p̄fissime domine. o dulcissime mag- q̄bonis es h̄js qui recto sunt corde. q̄s uavis h̄js qui diligunt te. O q̄ felici- ces sūt qui querunt te et q̄beati qui sperant in te. Verum certe est q̄ tu diligis omnes dili- gente te. et nūquā delinquis speran- tes in te. Ecce enim h̄c dilectio tua simplicē querebat te et retinacere inuenit te. Sperabat in te et non est derelicta a te sed plus ē oseua ta p̄ te q̄ expectaret a te. Obsecro ergo te dñe da et mihi diligere et querere te ac sperare in te vt et ego a te diligi et te inuenire merear et a te nunq̄ derelinquer **Amen**.

Quō dñs apparuit tribō maris
Capitulum LXXXII

O m ergo iste tres marie simili- pergēt de monumēto ēuertēdo anq̄ p̄uenīt ad ciuitatē et ad ap̄los. occurrit et apparuit eis dominus ihesus **Vbi Hieroni?** Pergebant em̄ ad apostolos. vt per illos si dei seminariū spāgeret. Que aut sic querebāt

que ita curiebānt. merrebātur obuiām habē dñm resurgentē. Et vt apt̄ taban? per hoc ostendit se oibus iter v̄tutum in hoantib⁹ ut ad salutem p̄uenīt q̄ant. adiuuādo occurret. **B**londa qz salutatione dñs de ictas erigens. et verbo consolatoriō tristēs consolans ait auete. ex tua formās aue. **Vbi** iheromim? Primo mulieres met̄t audire auete. vt maledictum eue mulieris in mulieri bus solueretur. Ille vero v̄lta quā dici posset exhilarare. ac esserunt ut iam credētes et p̄ fidē illūnate. q̄a vt ait ap̄ls accedētē oportet crederē. et tenuerunt ac de osculate sunt p̄des eius ex deuocione. humanitatem in qua sur- rexit p̄bantes apte. et de resurrectione eius cer tificante deum ac dñm adorauerunt adora- tione lattie. tanq̄ fidē trinitatis astuentes. Vñ cr̄s. Tenuerunt p̄des ei?. et tū sup̄bas abundanti ad eum leticia currentes accepterunt. et per tactum p̄iecturam et certitudinē resur- rectionis. et adorauerūt eum. Fortassis aliquis v̄r̄m vellet et sc̄m illas effia mulieres. et p̄des de tincte ihu. Potestis et nunc q̄nq; vul- tis non p̄des et manus solū sed et caput deti- nere sacerū illud. terribilib⁹ potētes misterijs p̄uta oscia. **N**on hic aut̄ solū. sed et in illa die videbitis eū tū ineffabili gloria illa et plebe ā geloz veniente si volueritis esse m̄sericordes et audietis v̄ba illa v̄cita benedicti p̄tis mei. he- reditate p̄cipite regnū paratū v̄b ante cōlitu- onē mbi. **Hec Cr̄s;** Iste est modus ueniendi ad veniam. scz. accedēdo ad p̄des xp̄i. **Vnde** de bēmus ite ad osculū p̄dis xp̄i per deuotā oto- nē. eius scz. si desado h̄umanitatē. Si vis capē celitudinem dei. capē p̄us humanitatem xp̄i. Moralit̄ accedēt ad xp̄m per fidē illuminantē. **Vnde** in psal. accedēt ad eū et illuminamini. te- nec per caritatem dūgentē. **Vnde** in canticis te- nui eū scz. dilcm̄ meum nec dimittam. adeatē per debite cultus exhibitionē. **Vnde** sup̄ in eu- angelio dominū deum tuum adorabis et illi so- li seruas. Et tū magdalene ē datū scz. vt tan- get eum. q̄d fuit ante dilatū quando querebat viuente cum mortuis. scilicet in sepulchro et loco mortuorum. Cū maḡ igitur iocunditate loquunt̄ adiuuācē. et faciunt similiter pasca magnum. **N**ic vt ait **Anselm** q̄diu potes m̄otaē non has delicias tuus somnus interpolet. nul- lus exterior tumultus impeditat. Tunc ait ill̄ ihesus. **M**olite timere. **N**oc dicit ad eārum p̄fectam consolationem. qz timor qui eas inua- serat adhuc totaliter ab eis nō recesserat. **S**ic occurrit currentib⁹ auete dixit gaudētib⁹. ita timorē excludit a timentibus. **E**t subiungit. **I**te nunciate fratibus meis vt eānt in galile- am. sibi me v̄idebunt. **Vbi Hieroni?** **N**on in

iudea seb in multitudine genium. ḡ facia em̄
trāsimigura de iudea ad ḡētes p̄cedet viā i cor
dituꝝ preparando de galylea et hac maria lacū
us est dictum ante precedens capitulū. Vides
hic et supra q̄ magister humilitatis vocat di
scipulos suoꝝ fr̄atres; eos amicabilius solito
noiana vt securius ad eum accedant. et non
timeat accedere ppter hoc q̄ eum in sua cap
cione reliquant. et vt v̄iam resurrectiōem do
ceat. vt ad honorem et ad amorem accendat.
Vn̄d̄ tabanis Vera fraternitas est que fr̄em
veneratur deuotum. et corr̄ipit dissolutum. que
presenti obsequit. absentem non rodit. sano
applaudit. infirmum non deserit placatum nō
prouocat. ir̄tu metuit vt maiore. Hec tabā?
Angelus apostolos vocat discipulos racōe hu
militatis debite domino d̄ans honorem. ihe
sus aut̄ ḡuis dominus vocat eos fr̄atres et ca
ritatis et humilitatis racōe. in quo d̄at platis
forma caritatis et humilitatis. iux illud ecclē
hastici. rectorem te posuerunt. esto in illis q̄ si
vnus ex illis. Nunc ihes? omniū dñs humi
litate in dimisit. sed v̄sq; ad mortem. fidem ei
seruauit. et etiam post in certem necnō et post
ascensionē. Nomē in fine p̄des discipulis la
uit. Nomē humiliatus ē v̄lta quā dici possit
crucis patibulum sustinendo. Nomē post re
resurrectionē vocauit discipulos fr̄atres. Nōne
post ascensionē loautus ē paulo humilius q̄ si
ad cōparem suum. saule saule quid me perse
queris. Nec nominauit se s̄m sed ihesu naz
are. nō. me etiā in se de maiestatis consi
stens dicatus ē in die iudicij. q̄ dū fecistis
v̄ni de his fr̄atibus meis minimis michi feci
stis. Non sine causa virtute hanc tantū ama
uit. et suo nobis exemplo cōmendauit. Sine
hoc enim fundamēto. fructuā sit aliatum vir
tutum edificiū vel cōstructio. Vnde nec de casti
tate. nec de pauxeritate. nec de aliqua virtute
vel opere confidas sine humilitate. Venit ergo
maria magdalena cum alijs duabus ab de
nun i. in dum bonos tumores cr̄isti discipulis
et fr̄atibus de morte domini. hec enim dies boni
nuncij fuit. nuncians eis quā vidi dominum
et hec que dicta sunt dixit michi scilicet nun
ciare vobis. Mulieres opus faciunt euangeli
ste. facte que ap̄t̄ole apostolotum festinat
ad nunciandum mane misericordiam domini.
Omniꝝ enim quā recte intelligit al̄ijs nuncia
re debet iuxta illud ap̄caliphis quā auidit di
cat ve n̄. Vnde per istam que p̄e omnibus fu
it sollicita vides etiā sepulchrum prop̄ q̄d
dominus ei primo apparuit. significatur que
libet persona de cognitōe veritatis diuinī val
de sollicita et p̄e hoc meretus assequi. et talis
debet veritate n̄ agnitam nunciare q̄ sicut ma

ua nunciauit discipulis: ne de abscondito ca
lento debeat merito reprehendi. Vnde Beda.
In eo autem q̄ hec mulier discipulis christū
resurrexisse nunciauit: omnes monemur mag
ime quibus est commissum predicandi officiū
vt si quid eis celitus reuelatū fuerit. studiose
proximis propinent. Hec Beda. Misericor
dissima dei pietas in hoc loco erga sexum semi
neum declaratur. Mulier resu rectioinis accipit
primū misterium et mandata custodit: vt vete
rem preuaticationis errorem aboleret. In de
scdm Gregorii. humani generis culpa absci
ditur: vnde pro cessit. Mulier in paradiſo vi
ro propinauit m̄xtem: a sepulchro mulier uā
ris annunciauit vitam: et dicta sui vivificato
ris narrat: que mortali serpens verba nar
raverat. Mulier que fuerat ianua mortis: p̄t̄
ma predicit resurrectionem et ostendit ianuam
vite. Ac si scdm Gregorium. humano ḡheri
verbo dominus sed rebus dicit. De qua manu
vobis illatus est potus mortis: de ipsa suscipi
te p̄culum vite. Vnde Agustinus Resurgen
tem deum priores femine apostolis nunciaue
runt. Nunciauit viro suo mortem femina in pa
radiso: nunciauerunt et femine salutem viris
in ecclēia Resurrectionem cr̄isti apostoli etat
gentibus nūciatur. apostolis femine nuncia
uerunt. Vnde et Ambroſius. Sicut in principio
mulier aut̄ aulpe viro fuit. vir exactor ee
roris: ita nunc que in xtem primo gustauit
resurrectionem p̄ce vidit. culpe cōdime ēmedio
prior: et ne perpetui reatus apud viros oppro
bium sustineret: que culpam viro transfu
rat. transfudit et graciam: veteris q̄z lapsus co
pensat erinniam resurrectionis indicio. Per
os mulieris m̄ors ante processerat: per os mu
lieris vita reparatur. Vnde etiam Beda. O q̄pfe
lices femine: que triumphum resurrectionis
mundo meruerunt annunciare: ac mortis q̄m
eua serpentinus affatu seducta contraxit. impx
tum disruptum predicare. Quanto feliores
anime virorum patiter et feminarum: q̄tq̄t
in die iudicij percutisis pauro ac digna vltioe
reprobis: ipse celesti gracia adiute triumpha
re d̄ morte ad gaudium beatitudinis me
meruerint intrare. Hec Beda: Et quā constan
ciam p̄dicandi non habet se p̄us inferior et ad
exequendum infirmior: et mulieribus docere
in ecclēia non permittitur: mandatur viris
officiū euangelisandi. Hic autem nunciatur
mulier iam non vt mulier: sed vt ecclēiam
gestans. Recte quoque hec mulier: que le
ticiam domīne resurrectionis prima nunciatur
scilicet sancta Maria magdalena a septem de
monibus: id est ymueris richis: et criminis
bus curata esse memorat: vt vbi abundauit

peratum superabundare gratia monstraretur et ne quisque dignus penitus de venia commisso desperaret. videlicet eam que tot erat subdita vicis in tantum culminis subiecto esse promota ut ipsius euangelistis atque apostolis prima mirabilium resurrectionis euangelisaret. Tum eciam ut nullus de sua innocencia presumat a peccatum despiciat. tunc ut pateat quod per dei habundantem gratiam et aliqui resurgent melius quam anno casu fuerat. Secundum autem peccatum lapis est motus non evulsus. Cadat iustus. labefactus iustus resurgat iustus. melior erit. Secundum enim omnes cooptantur in bonum. **I**hesus nostra redemptio amor et desiderium qui deo tuis misericordibus te querentibus te defensatibus et a tuo sepulchro redemptibus resurgens a mortuis Christi ius occurreris appetere voluntati. quod ego te quem diligenter am mea ihesu dulcissime. quod et non muello. Occurrete igitur aie querenti te o vincere fili dei preciosum. et si differt in precio desiderabiliter tuam presempre non auferas in futuro ut in ultima resurrectione fidelium michi cum eis te ipsum placitum ac benignum exhiberas. ut de tua plenaria probemittere cum electis tuis merear iocundari. Amen.

De mendacio custodi septuaginta quartum. Capitulo. **E**m deum misericordes abiisset a mortuorum ad explicationem iussionem dominicam. quod de militibus illud custodientibus quod viderunt factum et audierunt sibi angelicum. venerunt ipsa die testes resurrectionis in ciuitate sancte irem. et principibus sacerdotum a quibus postea erant ad custodiendum sepulcherum Christi nuntiauerunt oiam quod fuerat facta. scilicet Christus resurrectione et angelus tribulatio a participatione ac tormentu. et ex his quae videbatur et audiebatur facti sunt vellent nollent testes et predicatorum veritatis et resurrectionis dominum uniphatoris mortis. Et hoc quod est validum testimonium quod ab iniuris et crucifixoribus Christi iudei audiantur superesse ipsum. Unde secundum certitudinem angelii apparicio et tormentum milites facta sunt ut stupescerent et ab eis fieret testimonium veritatis. Veritas enim a contraensis diuulgata magis effulget. Quod et ostenditur quando predicari custodes nuntiauerunt principibus omnia quod facta fuerat. Vbi notandum quod voletes impetrare diuinam protectionem contra suam intentionem promouet illam. sicut fratres Ioseph vendiderunt ipsum ne adorarent eum. et per hoc compulsi sunt eum adorare secundum ordinem protectione diuine. Dic principes iudeorum voletes impetrare celebriteratem nostris christi. fuerunt valde diligentes de custodia sepulchri. et per hoc celebrata est fama de veritate sue resurrectionis. et per sequens sui nos. Inducta igitur simplicitas fateatur veritatem. astuta vero duplicitas principum modum querit

quo astruit falsitatem. Unde Rab. Simplex animi cogitas et indocta hominum rusticitas sepe veritatem tei ut est si fraude manifestatur. ac contumeliosa malignitas falsitatem versus omnibus obvis pro vero commendare decertat. Hec Rab. Unde nequaquam iudeorum per hoc non quiescit quod congregatus cum semiotibus ad confingendum falsitatem. consilio accepto dederunt militibus pecuniam copiosam ad peruerendum veritatem iniungentes eis ut ad denigrandam resurrectionis famam diceant quod ipsis dormientibus discipuli eius nocte fuit eum essent Ecce aperi mendacium Unde Regius. O stulta insania. dormientes testes adhibes. si dormierint quoniam furci videantur. Si non viderunt quomodo testes sunt. Quod si etiam fures viderint. cur non eos detinuerint Unde et Celsus. Tunc vere formam mendacij habebat quod dicebant. qualiter enim furarentur discipuli domine pauperes et puto te et neque appetere audires. Si enim adhuc christum vivum videntes fugerint. quod si mortuo eo non timuerint tot militum multitudinem. Numquid hostium sepulcri poterat euertere. Lapis eminebat magnus multis indigenis manibus. Numquid etiam non erat sigillum superimpositum quare non persuasibilia sunt quod deferto dicta sunt. Unde per quod resurrectionem ob umbrare conantur per hec eam faciunt clavis. Discentes enim quod discipuli furati sunt confidentem corpus non esse in sepulcro. furci autem ostendit esse mendax custodia militum et discipulorum pauperum. Hec Celsus. Per hoc etiam moliebantur discipulorum predictionem imponendo eis fureti crimen. Spiritualiter autem discipuli crucifixi fures erant quia ab ingratis iudeis scripta noua et veteris testamenti ablata in viam ecclie conserbata et salvatoria quae eis promissus fuerat illis nocte dormientibus. hoc est infidelitate tormentibus abstulerunt. gentibus credendum trahentes. Et ut dicit Scuerianus. Amiscent milites predicti lucide huius discipuli magistrum suum non fuerunt sed fide viritate non trahunt. sanctitate non citrine. viuum non mortuum sustulerunt. de templi vero etatibus et oblatione pauperum non de burinis propriis accepterunt per cum et copiosam ut ea famam Christi extingueretur cuius sanguinem et vitam prius huiusmodi paucia emerant. de communum prodigi sumus. adeo ut de propria milite ergemus. Sic proprietas diligitur. Et communio contemnitur. Unde Thero nimis. Custodes miracula confitentur. Illi autem qui post tale testimonium debuerant conuerti ad penitentiam et ihesum querere resurgentem persequerant in malitia. Et pauciam que ad vias templi data fuerat sunt in redecimus menda eis sicut et ante triginta argenteos iudee dederat proditor. Omnes igitur quod stipendi templi et his quod

et implet eos benedictione Jacobis interpretat
luctator. et typum gerit eorum. quia in temptationibus fortis sunt et viae vitiliter supplata.
qui dominius etiam frequenter se manifestat. Esto ergo pectus obediens. esto iacobus
viae supplantator. esto ioseph de virtute in virtutem proficiendo. et in hoc perseverando. et non
obliviscere minus te per suam gloriam visita-
re. et per ut tibi expedita noverit solari. Et sci-
ebum per animam cui se dō minus in quaque spe
dignatur ostendere. nunquam dimittit sine consola-
tione et aliqua salubri reuelacione. Quid patet
in omnibus apparitionibus post resurrectionem fac-
tis Nam marie matris sue pre ceteris plus de-
morte eius dolenti et resurrectione eius expec-
tantibus totius festivitas gloriose apparates. totū
merorem in leticiam convertit. itaque omnis do-
loris pristini obliterata fuit. Mariā etiā magda-
lenā cui in specie eatalani apparuit. plorantē
consolabatur: vocans eam appō nomine et di-
cens maria. quo vobis statim conuersa ac conso-
lata et edocta agnoscēs dñm cum gaudio mag-
dicit tabloni. reuelauit quod ei dñs misterium sue
voluntatis dicens. vade ad fratres meos et
dic eis ascendendo ad patrem meum. Item tres
mulieres quibus occurserat solat. dices auete
et demū subiungens nolite timere eis quod misteriū
vobis reuelauit dices ite nūciate fratribus meis ve-
cant in galyleam. ibi me videbūt. Ne duobus
discipulis euntib⁹ in via apparuit in spe pegrini.
quibus aperuit sensu scripture. et eorum corda
fecit ardētia et demū in fractiōne pāis eos ple-
ne consolabat sui noticia. Itē cū a pateretur disci-
pul⁹ aggregatis in viā iuxta spe. consolabat eos
dices par vos. quid turbati estis ego sum noli-
timere. videte manus meas et pedes meos. et
aperiuit illis sensum ut intelligeret scripturas.
Et sic similiter de? in qualibet alia sua reuelaciōne
solatus est videntes se. cū aliqua reuelaciōne.
Vnde nō dubiuim est quā simili est istos
suis dilectos solatus sit. Et notandum
per diuinam consolaciōnem. acquiritur primo per si-
militudinem. secundo per lacrimacionem seu lacrimum
deuocionem. tertio per tribulationem sustinenciam. quarto per sui humilacionem
quinto per tētēne consolacionis vitacionem.
sexto per supernum contemplatiōnem. Dñs
igitur ihesus inde discessit. quia nondū sanctos patres. post resurrectionem suam visitau-
erat. quos in paradiſo deliciarū dimiserat.
Rebūt ergo ab eos pro x̄dens in stola candi-
ba cum multitudine angelorum. Quem ipsi
in tanta gloria alonze confipientes. cum in-
diciōli gaudio exultacōe et iubilo canticis et lau-
dib⁹. eū suscepserat et procedēt ē tā adorauerū.
Deinde surgentes et stantes coram eo reuererat

et iocundū compleuerunt laudes suas feruent
et omni qua poterat deuotione. O qualis cantus
et quanta gaudia ibi erant: ubi tanta conatio
sanctorum filii psallebat. O pro bonum et proprie-
tudē talibus interesse: vel saltem aliquid de
his participere. A propria qua ergo tu si permis-
teris et admiscere laudibus istis: vel salte au-
sculta alonze et iocundare in eis.

Oratione

Dñe ihu christe. da ut sim petrus obedi-
endo: et Jacobus viae supplantando
ac Joseph de virtute in virtute per au-
gmentū perficiendo. et in hoc per longam nitatē
perseverando: ut tu qui illis in angustijs digi-
es apparē: digneris et me sepe per tuam grām
xpicius visitare. Da etiā mihi. ut si aut sancti
près gaudiū de tua p̄nīa habueāt. cū te post
resurrectionē tuam glorificatū videāt inueniē:
ita et ego in illo ineffabili gaudio quod nunc tecū
gaudet in celis: merear de aspectu tuo semper
gaudere cum eis. Amen

Quonodo dominus apparuit duobus di-
scipulis in via. :: Septuaginta mēsi-
timū. ::

Capitulum

Apsa autē die resurrectionis dñm
duo ex septuaginta duobus di-
scipulis eius de iherusalem egressi
ibant vobis castellū emaus quod
discebat ab iherusalem stadijs se-
raginta. id est septem milib⁹
passuum quingentis alia occidēt. Octo q̄ppe sa-
dia faciunt milia reynum: et sic distabat ab
iherusalem per septē milia et dñm diū: quorū duo
vel secundū quosdam tria faciūt vna leucā. Unius
istorum duorum nomen exp̄mit lucas: tū inqens
nōmē Cleophas: calteius vobis nōmē taceat tā
huius mātis: q̄i secundū Gregorius Credidic suisse ipse lu-
cas: h̄i secundū Ambrosius: putat suisse Amon fili-
us rufi. Et cū iphi q̄i speratū dñ ihu ad inuicē de
his quod accideat. sc̄i de eius conuersione et in re
te tristes oferret: maxime doloretes. q̄i cū fine
culpa et immorātū occisum nouerat: venit do-
minus ihesus et iunxit se illis scilicet corporaliter
et spiritualiter: et ibat cum eis tangit socius itiner-
tis. interrogans et respondens. ac verba salu-
bitia cum ipsis conferens. Ut secundū Bebam:
fides sue resurrectionis mentibus eorum incen-
deret: et quod se facturū p̄misserat implēt. sc̄i
vbi sunt duo vel tēs in noīe meo aggregati ibi
sū in medio eoz. In iō loco ī q̄ se eis iūxit: post
ea capilla facta fuit. Et quia misericordia do-
minum amabant. sed de eius resurrectione du-
bitabant: id dominus eis fons in cor corde ap-
parebat: sed quis esset non agnoscebant.
Hoc apud eos agebatur fons. in oculis cor-
poris; quod agebat in oculis cordis

Quia enim amabant videbant. quia vero dubitabant eum quem videbant non agnoscabant. Et hoc est quod dicit oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent. quia incedulitas eorum et dubietas demerebatur. quod Christus cognicionem sui corporis ab eis retardaret. Tenebantur oculi eorum veritate non falsitate. sed ipsis non valentibus veritatem recipere vel percipere. Vnde non ab ipso domino Ihesu sed propter dubitatione tenebantur. Vbi augustinus. Quod autem ait marcus eis in alia effigie dominum apparuisse hoc lucas dicit quod oculi eorum tenebantur ne cognosceret eum. Oculis quippe eorum acciderat aliqd. quod ita manente permisum est. ut sicut ad fractionem panis. Non quia dominus non potest transformare carnem suam ut alia reuera esset effigies quam solebant intueri. sed non ita est factum. Hec augustinus. Et ait ad illos. qui sunt hi sermones quos confortis ad iniuriam ambulantes et estis tristes. Non querit enim Christus iustitiam. sed ut ex corum responsione incredulitas eorum conveneretur arguatur. Ut dicit gregorius. offerebant quidem inter se quasi non apostoli expectantes proximum viuentem. sed dolorum quam prompto salvatore. Et respondens cleophas dixit ei. Tu solus perigrinus es in Iherusalem et non cognovisti que facta sunt in illa Ihesus diebus. Hic solus. non facit exclusionem aliorum peregrinorum. cum valde multi peregrini et de diuinis prophetiis remissentur in Iherusalem ad diem festum pasche sed notat exclusionem cognitionis ab isto sic apparente. scilicet noticie mortis Ihesus quam solus videbat ignorare. ut sit sensus. Cum multi peregrini huius diebus venierint in Iherusalem. nimirum est quod tu solus iter alios peregrinos ignores ea quae sunt non a Iheso ostendit. Vbi theo. Quasi diceret. Tu solus quod tam peregrinus es et extra omnia in Iherusalem habitas et experies eos quam in medio eius contigerunt ut hec ignoreas. Vbi et beda. Peregrinum putabat eum cuius vultus non agnoscerebat. Sed reuera peregrinus erat eis a qua natura fragilitate precepta iam resurrectiois gloria longe distabat. et a qua fide ut potest resurrectiois eius nostra manebat extraneus. Et cum non ex ignorantie sed ut ex responsione eos argueret de factis in Iherusalem quoniam esset eos interrogaret; differunt de Ihesu nazarenus. quod fuit vir propheta poteris in operibus miraculorum; et secundum mones scilicet predicationis et doctrine: quoniam esset traditus in mortem et crucifixus. Vbi beda. Prophetam satenem: filium dei tacet: vel nondum perfecte credentes. vel solliciti ne scirent in manu iudeorum persequentiem quoniam nesciebatur quod esset rex regnus credebatur celates. Et secundum quod sperabatur ipsum redemptum Ihesum. qui iam euangelizaret spes eorum. cuius causam subdunt. quia iactitia dies ab illis factis erat quod se resurgere

proferat; et tamen abhuc discipulis non apparebat; licet tercia dies propter finem esset. Et addunt quod quidam ex eis abeuntes ad monumentum terruerunt eos. non de resurrectione Christi quam nunciabant. sed de ablatione corporis eius non inventi quam discipuli timebant et ipse dixit ad eos ex responsione eorum arguens ipsos. Stulti propter cecitatem intellectus tardorum cordem propter tarditatem affectus ad credendum in his que locuti sunt prophetice de Christi morte et resurrectione. Nonne hec oportuit pati Christum. Tunc propter patias precedentem. Tunc propter humam generis redemptionem. Tunc propter scientiam impletionem. Et ita secundum passionem et mortem intrare in gloriam suam. ad quam neque perueniet nisi per passionis viam. Et interpretabatur et exponebat illis in omnibus scripturis que de ipso erant: mouendo testimonia aliqua et apertiendo mysteria quantum ad prophetum ostendendum sufficiebat; ostendens eis omnia circa ipsum facta ante fusile predicta. Fides enim fidei in eo est. quia omnia que in Christo videntur predicta sunt. Considera hic multiplicem dominum benignitatem et lenitatem. Primo quod non potest eius feruens amor sustinere; suos habet misericordiam et eritare. Vere fidelis est amicus fratris eius coenes et benignus dominus. Jugit se ipsis quod est tristis causa. et expomit eis scripturas inflammans corda eorum. Sic cotidie facit nobiscum spiritualiter. Si enim aliqua perplexitate vel accidia grauata pie de ipso loquimur. statim adest confortans corda nostra et illuminans et etiam amore suum inflammans. Optimum enim remedium est contra tales perplexitates. loqui de deo. si iter et cogitare de ipso propter quod istorum discipulorum exemplo. cum per viam incedimus de salutiferis locis debemus. ut Christum nobiscum pergenremus. et non solum peregentem. sed etiam nos docentem habemus istis discipulis cum quibus ibat scripturas appetiebat. Et universaliter ubique bonum est loqui de Ihesu bonum enim eum in mente semper habere. qui ipse nec obliuiscitur eorum qui memoros sunt eius. Sicut et hic videtur. Promisit enim quod ubi duo vel tres congregari sunt in nomine eius: ibi est in medio eorum. Specialiter autem de passione loquenter comitatur dominus. quia amplius placet ei recordatio eorum que ipse pro nobis est passus. Unde ad hoc specialiter monet: dicens Recordare paupertatis mee scilicet contra diuicias: et tunc gressiorum id est vilitatis scilicet contra benes: absinthij et fellis scilicet contra delicias. Proinde considera bonitatem eius non solum ex amore ut datum est sapientia. sed etiam ex humilitate profunda. Conspice quomodo humiliter yadit dominus.

omnium cum istis discipulis. quasi unus ex eis
Nomine tibi vide ut redisse ad proxima huius
licitatis. Sed et in alio arte de humilitatem eius
qua non est designatus hos discipulos infel
ocis gradus. Nam enim erant isti de apostolis sed de
alii minoribus discipulis. et tamen familiariter in
git se ipius. videt et loquitur cum eis. Non sic
fatiunt elati. quia non olunt minima pauperrimis viciis a
bulare et uersari. Nec in alio relucet hic sua
humilitas. Nam si consideres elatos. videbis quod
non sunt uba ampullosa spargere iter paucos
quia ea perditae existimat. nec illos dignos
ea suscipere reputaret. Sed dominus etiam cum du
obus loquitur archana sua. Non vilpendit
paucos: nec etiam unum. sicut fecit loquendo
cum lamaritana iuxta puteum. Tercio ostendit domini
benignitatem. et vide quo discipulos suos iusti ac
sermonibus consolatur et reficit. induces eos ad
credendum et dices. O stulti et tardi corde ad cred
endum. et cetera. Quasi diceret nobis. O stulti
et tardi ad credendum: o stulti et tardi ad qui
tendum precepta et voluntate dei. o stulti et tardi
ad implendum intellecta et faciendum ea. Huiusque
ergo nos ut sancta scripturam inquiramus. et se
cundum eam vivamus. Humiliemus etiam nos
ad toleraciam passionum. ut participes passi
onis Christi effecti sumus locorum resurrectios et glori
e ipsius. Qui enim non compatitur non intrabit in glo
riam illam. quia etiam procedit mandatorum
iniquitudo et implecio. Unde beda. Hoc no
bis in loco non ullam scripturam interpretan
di sed gemina nos ipsos humiliandi necessitas
iumentum: qui neque in scripturis quantum oportet
edocere. neque ad hunc etiam quod nouimus quantum
decet sumus intenti. Nam si moyses et omnes
prophetae Christum locuti sunt. et hunc per angu
stiam passionis in gloriam suam intraturum per
dixerunt: qua ratione gloriantur se esse Christia
nos. qui iuxta vitium suum modulum neque
scripturas qualiter ad Christum per tinent iue
stigare. neque ad gloriam quam cum Christo habe
re cupiunt per passiones tribulationum deside
tani attingere. Hec beda. Nps enim per pas
sionem et in retraquam per portam angustam
intravit in gloriam suam. ostendes nos per mul
tas tribulaciones itare in regnum dei. Delirant
ergo et fatui sunt qui sine pati et tribulacionibus
sumunt itare in gloriam alienam. cum Christus sine
his non intrauerit in gloriam suam. Si oportebat
multa pati illum cuius naturaliter est regnum
multo magis nos quem non est regnum nisi de
gracia oportet per multas tribulaciones itare
in regnum celorum. Exemplum habet de omnibus
caris et electis Christi. quod omnes per viam passionis
voluntarie venerunt ad regnum dei. Miru quippe
eis si quis itare nollet portam per quod regnum suum intrasset

Vnde Bernhardus. Caput nostrum per pas
siones et angustias celum introice videmus
et nos membra eius nobis alia itinera somni
amus. Monstruosa res est si per unum foramen
caput trahia videmus. per aliud corpus. Pu
deat sub spinato capite membra fieri delicata.
Hec Bernus. Vereditas quippe transhit ad he
des cum suo onere et honore deus aut hec diuina
brevitudinis ecce adiunxit onus id est toleranciam
passionis. et cum isto onere habuit eam Christus
qui ut hic dicit oportuit ipsum pati et hoc intrare
in regnum dei. habuerunt eam apostoli. qui per se u
tionem pro Christo ut ipse eis prediperat sustinuerunt.
habent eam omnes fideles qui ut dicit
Apol. Omnes qui pie volunt vivere in Christo
Ihesu persecutionem pacient. Qui ergo vult allequum
eternam beatitudinem et nullam pati tribula
tionem videtur quod velit esse et Christo dignior
et apostolis sanctior. et auctis fidelibus meli
or. Et cum appropinquaret castello quo ibant
tunc ipse dominus finxit se longius ire. ut scilicet
et eorum augeret desiderium. ut iniuriae ab
eis et teneres. Unde Bernus simulabat se longi
us ire non quod volebat. sed volebat audire mane
nobiscum quoniam aduersus erat. Hec Bernus. In hoc
tamen nulla falsitas fuit quia sicut aliquod per
fingi verbis ita et factis. Primum ac fit sicut falsita
te ut patet in parabolis testamenti Novi et ve
teris quibus aliquid fingitur verbis ad recta
tem aliquam conuenientius designandum et eos
modo hic propositus finxit se longius ire ad designa
dam a cordibus eorum propter fidem defectum. Unde Au
gusti. Quod non ad mendacium pertinet. non omne quod
fingimus mendacium est. quoniam id fingimus quod nihil
fingit. Cum autem fictio nostra ferre ad aliquam significacionem
non est mendacium sed aliquod figura. Ita
est fingimus quod fera sicut mendacium ad aliquod rectum significandum
hunc Aug. Propterea factis scilicet maliis trahendore mar
neret. ac vobis et robus alliando obmire co
gauerunt dicentes. Mane nobiscum quoniam aduersus era
scit et inclinata est dies scilicet ab occasum. Quo
exemplo secundum Gregorius colligit quod peregrini non so
lum ad hospitium iniurabunt sed etiam trahendi. Quilibet
mortuus appropinquans. et ad vesperum seu octa
sum vite tendens. et gaudenter etiam possit hoc vobis
dicere. et dominum ad manendum fecit corde et ore
inuictare. Tandem incautus cum illis et reuolvens
cum eis. accepit panem et biberit ac frangit et por
rigebat illis. Conspice bene quomodo ad corrum
inuictationem et coactionem benignem cum eis intrat.
mensam ponunt: abdos offerunt: panes acci
pit. ac benedicens eos: mambus sacratissi
mis frangit et porrigit illis. Faciens in hoc
sicut ante passionem quando adhuc inter eos
conuersabatur seu morabatur. facere consueverat.

Vnde p̄t̄ hoc seip̄sū eis t̄uelāt̄. q̄a fīm̄ apt̄
sūt̄ oculi eorū sc̄z int̄c̄ōres. et cognouerūt̄ eū
in modo fractiois panis. assuetā eius assuetu
dīnē vidētes: sic enim frangebat panē sola
manu ac si scinderetur cū cultello. **C**ognoue/
runt eum ex modo frangendi et eciam bene/
dicēdi panem. legitur enim panē sic fregisse
et benedixisse pluries. p̄mo in q̄nq; p̄ anū m̄l
tiplicatioe. sc̄do i septe panū distribuoē. t̄cō
in sui corporis a secratōe. q̄rto hic in discipulo
rum illuiacōe. **I**n hīs autē q̄tuor fractioib⁹
significatur quadruplex expositō sacre scrip/
ture sc̄dm quatuor eius sensus. sc̄z hystorici
topologiam. allegoriam. et anagogicā.
Vbi auḡ. Non incongruenter accipimus h̄c
imp̄dimentum in oculis eorū a satana fuisse
ne agnoscerūt̄ ibus. sed tamē a cr̄isto factā
est promissio v̄sq; ad sacramentum panis.
vt vnitate corporis eius p̄cipata remouerī
intelligatur ip̄dimentū inimici ut cultus pos/
fit agnoscī. **V**bi et theoph̄. **S**; et aliud inuit
q̄ sc̄z sumentib⁹ sacram p̄anem aperiuntur
oculi vt eum agnoscant̄: magnā enim et ī
effabilē vīm habet domini caro. **N**ec theoph̄.
Ista circa discipulos gesta quotidie facit dō
minus nobiscum inuicibiliter q̄ in aia. **N**am
tenetī vult et etiam inuictā p̄ deſideria et
orōnes: ac sc̄as meditationes. et deo oport̄;
orare et non deficerē. **I**sta etiam fāt̄ ad nos/
tā erubitionem. vt sc̄z intendamus in opera
taritatis pietatis et hospitalitatis: et quō nō
sufficit diuina eloqua legere vel audire nisi co/
plementur opere q̄a dō minus non est cognitus
dum loqueretur et dignatus est cognosci dū
pascitur. **P**ius et misericors dominus fidei iſ
tor̄ subuenit quos misericordes reperit̄. eis
q; misericordiam imp̄erit. **H**inc ergo cognoscere
possimus q̄ fides sine operibus mortua est.
q̄a dōminus quem discipuli nec ex viuō n̄
ex scripturā interpretatione et expositōe co/
gnouerat̄. mox vt opere q̄d scripture p̄cipiūt
prefererunt̄. eum in fractione panis cogno/
uerunt̄. **A**udiendo scripturas et precepta dei
illuminati non sunt: faciendo sc̄z ipsū trahēdo
ad hospitium et apponendo cibum illuminati
sunt. q̄i non auditores legis s̄ factores ius/
tificabuntur apud deum. **I**n operibus ergo pi/
etas et misericordia vt in hospitalitate et huī/
modi amplius cognoscitur deus q̄ in lectioē
disputatione et scripturā expositōe. **V**eitas
enī melius op̄ā do quam audiendo intelligi
tur: et melius ipso opere quam v̄bo manife/
statur. **N**os ergo q̄ peregrini in hoc mundo
sumus. q̄a non hic manente ciuitatem sed fu/
tūtā inquit̄. si sp̄ualiter i nobis habemus
que in se habebat isti peregrini. erit dñs comeſa

itineris nū **P**eregrini isti labotabant quā am/
bulabant. tristabantur et de p̄po cofabulabāt̄
Sed christus se eis iungit. cor v̄t̄ incip̄u/
tas aperit. lōgius se ire fingit. **S**i tales esse?
scilicet labotando ōtra accidēt̄. tristando et a/
yanam leticiā: de p̄po cofabulando contra va/
mlo quū tūc r̄ps se nob̄ iūget̄. cor a cēde re/
scripturas aperiret̄. et intellectū daret̄ licet ali/
q̄h̄ longius se ire finget̄ et vt nos probaret̄.
Itc̄ peregrinus ab omnib⁹ ad eū non p̄tinēt̄
se exonerat̄ et alienat̄: viam querit̄ sumo dē/
betio p̄t̄iam suam appetit̄: et cor atq; oculos
ab omnib⁹ ne retinat̄ vel impedit̄ auertit̄.
Esto talis peregrinus et apparebit tibi r̄ps. et
hec tria facit tibi hāit̄ fecit et illis duob⁹ pe/
regram̄. **T**empus abbreviat̄ p̄ dulce in te col/
loquā: viam instruit̄. dans v̄t̄ intellectū.
ultimo pane benedicto p̄ se ip̄m fracto reficit
affectū et hoc si compellis ip̄m. se longius i.e
fingente manere tecū. **P**er istos discipulos e/
untes in emaus signatur volentes implete cofi/
lia dñm: q̄i emaus interpt̄at̄ dehideriū consiliū:
q̄b⁹ dñs sepe sua vīsitatione dignat̄ apparere.
Non aut̄ dedit dñs istis discipul̄ suis tūc ma/
gnā sui copiam: sed statim portecto pane euā/
nauit ab oculis eorū: vt ex hoc ip̄tū augeret̄
affectū: simul ostendens se corpus gloriolum
h̄c: q̄d p̄ dōte agilitatis subito potest dispa/
rere. **S**ubtilihebat̄ carnalib⁹ oculis sp̄es infi/
mitatis: vt mentib⁹ eorū incip̄t̄ apparē gl̄a
resurrectiois. **V**nde iam certi cum resurrexisse
dixerūt ab inuicē. **D**ōne cor n̄m ardēns erat
in nobis scilicet ardeore caritatis: dum loquere/
tur in via et aperiret̄ nob̄ scriptas nos instru/
endo ex eis. **Q**uare eū non temuimus. Quare
ad p̄edes eius nō corrumpimus. Quare nobis ip/
his et cordibus nūs non credidimus. **V**bi eum
queremus. **V**bi inueniem⁹. **P**er quod vt dicit̄
Dīḡ innuunt̄: q̄ prolati sermones a salua/
tore: accēdebant audientium cor ad amorem
diuinū. **V**nde Greḡ. Ex auditō quippe sermōe
in ardēcit̄ ai⁹: torp̄is frig⁹ ēredit̄: sic mēs
in superno dehiderio anpia: a conāpi cencis ē
remis aliena: audire ei libet p̄cepta celestia:
et quot mandatis instruit̄: quā tot faciō
inflammatur. **H**ec Greḡ. Idcirco quoq; cito e/
uanuit: q̄i etiam alios consolati festinabat:
cū quib⁹ tamen simul et istos solutus est vt
statim infra p̄t̄bit̄.

Otatio

Dōmine ihesu christe qui discipulis e/
untib⁹ in emaus apparuisti: et corda
eorum tuo amore inflammasisti: illumī/
na quēlo cor meum: vt leta voluntate impleā/
tui consiliū dehiderium: videlicet vt purificem⁹
me ab omnib⁹ operibus māis et faciam op̄e/
ra misericordia: ac p̄ iactia vt in futura resurrectiōe

delicata tuam invitacionem gaudenter cum eis
lectis tuis audiant te ita dicente venite benes
dicti patris mei principite regnum quod vobis
paratum est ab origine mundi . q[uia] vobis dulcissi
mam fac me audire vniuersitate filii dei Amen
Quomodo dominus apparuit discipulis thoma ab
sente

LXXXII

Capitulum

Surgentibus autem eadem hora p[ro]pt[er] die
duo discipuli regressi sunt ipsa
die in iherusalem ad alios discipu-
los . propter metum iudeorum inclusos . Vnde theop[hol]os . Ardebat
ergo cor eorum igne vberum domini
quibus interdebat et adeo letati sunt . ut nullam
motu passi mox reuerhi sunt in iherusalem . vide hic
discipulorum diligenciam et fidem feruorem ad eum
landum resurrectionem . qui tarda scilicet respertima
hora autem mensa seu fatigacione itineris non de-
tentis . et remoto iudeorum timore ad annuncian-
dum resurrectionem dominam et q[uia] de ea in via co-
perebat curare rerunt impingu[is]. Nec mitum si ea
dein die et hora supererunt : erat enim dies boni
nuncij . et ideo timore poterant si differerent usque
in mane illud quod timebant illi qui dicebant :
hec dies boni nuncij est . si tacuerint et noluerint
nunciare usque mane . sceleris arguementum . Pre-
dicatio enim non est differenda et ea que sunt ab
salutem communem non sunt tacenda sed revelanda
Ex quo exemplo prelati moti . ad diligen-
tiam predicationis debent accendi Et inuenie-
tunt in monte syon subtus cennatum congregatos et inclusos . propter metum iudeorum et
propter dominice resurrectionis gaudium qui prius
dispersi fuerant propter metum iudeorum et propter pas-
sionis metum : undecim et qui cum ipsis erant
de septuaginta duobus discipulis loquentes
mutuo et dicentes ipsis duobus q[uia] resurrexit
dominus vere et apparuit symoni Et ipsi duo ad ma-
jorem certitudinem faciendam de resurrectione
conuersi narrabant illis que gesta erant in via
et ap[pe]aritione factam eis et quo cognoverunt
eum in fractione panis . Sed quidam ex eis
nec istis duobus nec alijs credebant . ex quibus
vnum thomas erat . Considera m[odestus]o quanta ibi
leticia fuerit . dum illi viciuum sua gaudia
nunciatet . Et dum hec loqueretur ad inuidem . er-
ruit thomas inde Quo egresso . dum adhuc alij
colloquientur de his quae audierat et videbatur . et
sero iam esset die illa predica scilicet una sabbatum
id est prima post sabbatum que est dominica hoc est eadem
die resurrectionis domini . et fores id est ostia
quae fores dicuntur q[uia] de domo ducent foras essent
clausae propter metum iudeorum . quod etiam
domina ordinatio est factum . ut scilicet iesus itas
ad discipulos ianuas clausis manifestaret eis

virtutem sue potestatis et gloriose sui corporis
comme domini iesu ad suos a deinde eo r[ec]uatus
indutus albissimus vestimentis glorie resurrectio
nis sue et nouitatis . et intans ad eos ianuas
clausas . stetit in medio eorum ut videtur ab
omnibus . qui congregati erant in nomine eius
Scdm Sedam Ideo sero apparuit quia tunc
maxime timidi erant Et secundum Theophilum . presto
laborabat ut omnes conuenient . ostijs vero clau-
sis ut se corpus gloriosum . cui aliud non reli-
stit habere ostenderet . Ipse etiam ab eis congrega-
tos venit . et spiritus ad eis congregatos descendit
quia christus et spiritus sanctus non nisi in carita-
te congregatis assunt Stetit in medio ut oes
eum tertitudinaliter agnoscerent : et omnes
consolationem sue presencie recipierunt Et nota
q[uia] sic dicit . Salutius mebius Iudas est di-
gnitatis et debet honorabilioribus propter quod
christus stetit in medio discipulorum . sic autem
sol inter inter fidem ut eos illuminaret . sic autem
flos inter lilia ut eos decoraat : sic autem princeps
inter milites ut eos roboraret : sic autem magister
inter discipulos ut eos informaret : sic autem pa-
ter inter filios . ut eos concordaret . sic autem
inter membra ut eos vivificaret : et sic autem com-
munis amicus ut omnibus eis se comunicaret
Vnde quando sumus plures aliquem diligen-
tes . si superuenient . statuimus eum in medio
ut hincut possimus eius fruam presencia Est atque
ibi altare in loco ubi dominus dicitur tunc ste-
tisse Considerandum est hic q[uia] de se colloquen-
tibus dominus in medio stetisse dicitur ut in
delegamus . quia eum nobiscum habitantem
habebimus si quisque in unum congregamur
ea que ad eius laudem et nostram salutem per-
tinent agimus : iuxta quod ait . ubi fuerunt
duo vel tres congregati in nomine meo . ibi sicut
in medio eorum Quando autem ihesus salua-
tor ad discipulos venit ipsi erant in timore . se-
re factum erat : in unum erant congregati : et
fores erant clausae . In quibus quatuor inueni-
nobis valde necessaria . ut saluator in quem
expectamus suscipere mereamur . Primum est
timor qui dominum conscientie mundat . secundum
illud ecclesiastici timor domini expellit peccatum
Nam qui sine timore est non poterit iustificari
Scdm est contemptus vanae glorie . quod sig-
nificatur in hoc q[uia] sero factum erat . ad eum enim
dominus venit . cui lux mundane glorie occu-
biuit et qui vere eam contemnit . Tercium est
unitas . quia erant in caritate congregati . Non
enim visitat saluator homines discordes . Vnde
Ap[osto]ls Pace habete et deus pacis erit vobis
Quartum est stabilitas . q[uia] aliquis in domo oscie-
manet non curiose exterritus euagabo . Unde fores sen-
suum claudende sunt et sic saluator est expectandus

Per istos vero discipulos in unum fortibus clausis congregatos significare religiosum fortibus quinque sensuum clausum quibus dominus sepe appareret eos quod sua visitatione consolans et letificans. **E**t dixit eis. **D**uxi vobis. Non par tempiis quia exponendi erat multus tribulacio ibi. sed par temporis et par eternitatis. prima in presenti secunda in futuro. **D**e utramque dicit in iohanne pacem scilicet pectoris relinqvitur vobis in presenti. pacem meam scilicet eternitatis quod est specialiter par mea dominus vobis id est cito dabo. dicit ergo par vobis scilicet reconciliatiois quam ad deum factam nunciamuit. ac caritatis et unitatis quam eis servandam precepit. itaque eternitatis et immortalitatis quam eis futura permittit. **P**ace offert. quod propter pacem veniret. **V**nde postea precipuus sponsus ecclie in persona christi hinc spem iialis vicarius eius dicit par vobis cum in missa primo le vere ad plenum. quia hec fuit prima vox christi ad discipulos post resurrectionem. ad instar vero a iohannes saecularium dicit postea dominus vobiscum ut se unum ex nobis ostendat. **C**um autem ecclesia primaria quotidie et generaliter. et post tamen diebus de iniiciis post vero tamen in tribus solemnitatibus communicearet corpori et sanguini domini. nunc ecclesia per osculum pacis quod designat unitas ecclesiastica conuicat in missa spiritualitate et si non faciatem taliter. Et pulchre resurgens a mortuis dominus unus primo pacem discipulis commenauit. ut illos ad sui visionem puenturos esse demostearet. quod pacem et concordiam corde et corpore seruaret. Ex quo patet quod illi sunt pacifici. quod vere sunt esti discipuli. Secundum christum discipulis dixit par vobis: quia plenum inexpugnabile ad iudeos habebat. **M**ulieribus autem gaudiu[m] euangelista. quod in testimoniis genitivis illud erat. Alterna[rum] igit[ur] virtutis quodammodo propter plenum pacem mulieribus propter tristiciam euangelis lat gaudiu[m]. **E**t ne discipuli eu[er]um alium vel fantasmatum putaret: subiuxit. Ego sum scilicet in persona propter non res fantastica seu illusio dyabolica. non iterum timere vel dubitare. **Q**uidam vero ex ipsis conturbati per stupore et admirationem. et a terribili per timore seu quoddam naturali horrore. quo viui solent mortuos horre. exultimabant se spiritum quem in passione emiserat non carnem. videamus. nondum enim credebant vel tercias die rectam carnem potuisse de sepulchro resurgere vel resuscitata clausis ianuis ad eos posse intrare. **D**iuina autem prouidencia permissi sunt dubitare ad maiorem certificationem fidei de dominica resurrectione. **E**t dixit eis. Quis id est qui de causa turbati estis: et cogitationes ascendunt quod ab insano tamquam false et fantastice. non desuper de celo descendentes tamquam vere et bone in corda vestra infixa et dubiticia. Et haec ad illud corpus quod videtis. potest fides inuenientur dubitabat. ut videtur

titat[er] carnis probante exhibuit eis m[odum] a pedes et latus ad videndum et palpandum de clausis quod ipse quod crucifixus mortuus et laceratus fuit in illo eodem corpore surrexit. **V**ide te inquit manus meas et pedes. quia ego ipse sum. **Q**uasi diceret. **P**er huiusmodi cicatrices potestis percipere. quia ego sum qui passus fui et resurrexi. **P**er cicatrices enim remanentes ostendit quod et idem corpus numero Resurrectionem vero est eiusdem in numero iterata resurrectione. **P**alpate et videte. quod spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. quasi dicatur. **P**er hoc potestis etiam cognoscere. me vobis re corpus vestrum non fantasticum. **A**d dubitanum enim corda sananda. vobis nec seruata sunt vestigia et ideo vulnerum cicatrices ostendit ut dubitatis et infidelitatis eorum vulnera sanaretur. **O**stendit ergo manus ut incitaret ad pugnandum. **Q**uasi diceret. **V**ide manus. quibus propter vobis fideliter pugnauimus: has vobis ideo ostendo ut et vos pugnetis. quod sine pugna victores non eritis. **V**ictoriter ergo agite. quia vincenti dato sedere meum in throno meo. **O**stendit etiam latus ut prouocaret ad amandum. **Q**uasi diceret. **V**ide latus a pertusum. cor vulneratum ut videatis quantum dilexerimus vos ut et vos medilicatis. **O**stendit et pedes ut stabiliret ad persone uestram ut ab inceptione bone vite non defessastur. **V**nde perseveracia vel stabilitas est quando homo nec nimis nec amore nec timore nec modo nec in modo a bono vita vel a peccatis vel a morte quod vobis retinabatur. Sunt autem quinque principales dyaboli impugnantes nos contra quod debemus esse fortis. **P**rimus est amor culpe et iniustiarum rerum vel amore carnis. vel amore honoris. qui in quotundam cordibus est ita fortis quod pro eo celestem gloriam deseruit. **S**e secundus est timor diffidie. qui etiam multos impugnat quando dominus non it eos iuuare. quod possunt in bono perseverare. vel quod non possunt sustinere dum tam penitentiam cum tamen deberent sustinere diuinen[rum] gehenne penam. **T**ertius est dolor delectationis carnis vel mundi dimittende vel iam dimisso. **O**miser quod facis. mortuum eligis pro laetitate: morte pro vita: tristiciam pro leticia penam sempiternam pro gloria. **Q**uartus est pudor operationis bone. quando quod coquitat quod homines derident eum si humili veste incedit si ieunat. orat. peregrinatur et familia facit. **Q**uitus est spes venie. quando quod dicit deus misericors nos defacili non damnat: et christiam sumus hoc oculi spes confundit. quod spes est certa expectatio future beatitudinis ex mercutis proueniens sed isti qui erant meritis non proprie spes tant sed presumunt. **H**oc autem quod se palpabiem prebuit factum est in talium. **C**ontra corpus

domini incorruptibile à corruptilibus et moe-
talibus naturaliter palpari est impossibile
Micro ergo et ineffabili modo secundum gregorii
corpus suum palpabile prebuit ut re-
fotaret nos ad fidem et corruptibile deo-
stravit ut nutritaret ad premium. **S**iue et pal-
pabile exhibuit et incorruptibile. ut ostend-
eret se eiusdem esse nature cuius fuerat ante
passionem: id est carnem habere et alterius
glorie id est eandem carnem incorruptibilem
esse. **E**t quia in domini resurrectione nostra ge-
neralis resurrectionis est prefigurata. ostendit
per hoc nostra corpora post resurrectionem ita
esse incorruptibilia et subtilia per effectum
spiritualis potentie. ut possit esse palpabili-
ta a consimilibus corporibus per veritatem
nature. **C**aro enim nostra ab eo corruptio-
ne vel fragilitate mortis in veritate substantie ē
resurrectura. **V**nde beda. **P**atum fuit oculis
se videndum prebere si non preberet etiam
manibus correctandum. **Q**ui dum palpanda
discipulis ossa carnem quo premonstrat a
percute statum vere resurrectionis que et in se fac-
ta et in nobis est futura significat. **V**nde et
gregorius. **N**on enim in illa resurrectionis
gloria corpus nostrum erit impalpabile et ven-
tis aere quo subtilius ut eutius dicit. **H** sub-
tile quidem per effectum spiritualis potentie
palpabile aut per veritatem nature. **S**ed ut
dicit augustinus. claritas qua iusti fulgebut
haut sol in regno patris sui. in cristi corpore
cum resurrexit ab oculis discipulorum post
abscondita fuisse quod defuisse credenda ē. **N**on
enim eam ferret humanus atque infirmus a-
spectus. quando ille a suis ita debret atten-
di ut posset cognosci. **E**t cum quidam
eorum adhuc dubitarent. percutit ab eis si al-
li quid manducandum haberent. ut per comedere
melioris resurrectionem atriueret.
At illi obulerunt ei partem pisces assū. qui
ferte iam aliam partem comedent et fauū
mellis. Fuerunt autem ei hec duo competen-
tes oblata. ipse enim erat pisces assus per na-
ture humanae passionem. **H** fauū mellis per na-
ture diuine duicedinem. In fauū quā pē mel-
lis utrāq; natura sue persone exprimitur. fa-
uū enim est mel in cera. hoc ē diuinitas seu
diuinitatis dulcedo in humanitate. **D**ec au-
tem duō domino oblata significanti quo que
et nos debemus domino offerre. scilicet pisces as-
sus per carnis mortificationem. et fauū mel-
lis per mentis deuotionem. vel in cibo suo dñs
pisces asso diligenter voluit fauū mellis. qui ipse ut pi-
scis late dignatus ē in aquis hūani gentis et
tandi mundi fluctibus. ac capi laqueo nostre
mortis. et assati igne et tribulatione sue passi-

onis et deco quā in aia crucis: et quā pistis as-
sus fuit in passione: fauū mellis et melle dul-
ci et nobis extitit in resurrectione. **P**iscis ergo
assum et fauū mellis ei offerunt qui fidē passi-
onis et resurrectionis eius tenet. **V**el secundum the-
opis. per pisces assum significat vitam activā
consumente nām humānū tam laicū primum
adēplationē vō significat p fauū mellis. pp̄t dul-
cedinem eloquor dei. **E**t manducantur coā eis: p
qđ ostendit se h̄c corpus viuu aia vegetativa
anima. **M** inducat ut quidē non qđ tunc cibo
carnali sustentati indiget: sed ut in veritate
carnis se élucuisse māret: qđ comedere prope
ad corpus non ad spiritū pertinet. **Vnde beda.**
Ad insinuandā resurrectionis sue veritatē: nō
solū tangi a discipulis. sed etiam conuisci cum
illis dignat. Non qđ qđ post resurrectionē cibis
indigens: nec qđ nos élucisse indigens:
nec quā nos in resurrectione quā expectamus
cibis significans. sed ut eo mō naturam
corporis resurgentis astrueret: ne illud non
corpus sed spiritū arbitratē et nō solide
sed imaginabiliter apparere. **T**ercium sensum er-
go italem. certificante eos de sua resurrectione
per tria. **P**rimo per visum dices. **V**ide te manū
et pedes. quā ego ipse sū. **S**ecundo per tactum. dī.
Palpate et videte. qđ spiritus carnem et ossa
non habet. **T**ertio per gustum cum dī. Habi-
tis hic aliquid qđ manducet. **M**istice vō p̄p̄m
resuperisse vident. qđ resurrectionis eius gloriā
meditantes ipm tangunt et palpant. qđ habi-
tate populare. **P**iscem assum offerunt. qđ pāci-
enciam igne tribulatiois decoctam habent p
nōie christi. **S**ed illi offerunt fauū qđ mēbris
eius exhibent opera piefatis. **E**t cū manducat
se totā eis debit eis cibos reliquias: scilicet ad ma-
iorē probatōne. qđ vere residuum manducasset.
Et ad insinuandū qđ suām passionē eis imita-
bā ēē oīt: qđ amara ē in dolore corporis. **H** dulcis
fima in glā emunerationis: illos ergo in suo
corpe ad eternā requiē suscipit. qđ cū hic tribu-
lationes p̄ deo sentiūt ab amoē interne dulce-
dimis nō cedunt. **Q**ui hic p̄ veritatem qđ pisces
afflictioib⁹ assant. illi qđ fauū vē. dulce-
dime etē bātūdīs faciābunt. **D**enī certificat
eos de élucisse p̄ auditū. **D**icens. Ecce
sūt vba id est res v̄ locū. **V**erbū emī qñq; dīcē
vē quā p̄ficiātus. quando qđ res quām p̄
vēcē significamus: que locūs sum ad ws-
scilicet supra. **D**icens. Ecce ascendimus. **I**herō
solimam. et cerea. **C**um adhuc esse vobis
scilicet in carne mortali ante passionis instan-
tiam quoniam necesse est impleri per re-
turn exhibitionem. omnia que scripta sunt in
lege moyū et prophetis et psalmis de me. **In**
bis enim tribus vetus testamentū cōpendiat

Tunc post predicta aperuit illis per gratiam internam sensum et intellectum qui scilicet prius erat clausus. ut intelligeretur scriptas. et ex illis cognosceretur resurrectionem suam. sicut per predictam probauit veritate sue resurrectionis quam ad humilitatem. sic per istud illam probat quantu ad deitatem quod illuminare mentes ignorantium intellectu sacre scripture et subito est ipius deitatis proprie. Sicut ante passionem declarauit se verum deum et hominem. Ita etiam post resurrectionem suam. Et dixit eis inserviendo per doctrinam quam sicut scriptum est. Quia diceret Bene debetis credere. quam sicut scriptum est sicut euemerit et sic contigit sicut scriptum est. Unde subdit et hoc oportebat christum pati scilicet per lignum crucis et resurgere a mortuis die tercia. Quia ut dicit Beda perdidit christus fructum passionis. si non est veritas resurrectionis. Oportebat autem non quid pro se sed pro nobis. ut per suam imdebitam passionem a subita pena nos liberaret et per suam sanctam resurrectionem nos secum regnatores ostenderet qui sicut ait apostolus. Mortuus est propter peccata nostra et resurrexit propter iustificationem nostram aperuit eis scripturas. Tunc enim agnus qui occisus est. iudicatus est esse dignus accipere librum. et per spiritum deitatis solvere septem signacula eius. hoc est que cuncte scriptae sunt de sacramentis incarnationis. baptismatis. predicationis. et de terra promissori. et operationis ipsius ac passionis. resurrectionis. et ascensionis eius. Ex hoc patet quod sacre scripture non possunt sufficienter intelligi nisi ille aperiat qui habet clavem David. qui aperit et nemo claudit. Et cur pro nobis ut dictum est morti et resurgete volunt. manifestate cum subdatur. Et predicari in nomine eius. penitentiam scilicet ex parte hominis. et remissionem peccatorum scilicet ex parte dei cuius solus est peccata remittens hominibus in omnes gentes. non in una tantum gente iudeorum vel in una parte terrarum. quia non est acceptio personarum apud deum. Commendata igitur sui corporis veritate. commendat ut iam dictum est unitate ecclesie qui ut dicit Theophilus non decebat amplius bipartitum esse humanum genus et gentiles. A prima ergo sicut et Christi sic et pueroris et apostolorum incepit predicatione. Et ne aliquis propter magnitudinem peccatorum desperaret de venia subiunctum est incipiētibus ab ihesu. Hec enim est in medio terre habitabilis et iduementer ab illa incepit predicatione euangelij et propter discipulos circa unquamque per orbem dispersos in omnem terram erit sonus predicationis eorum. Unde dicit Theophilus. quod ideo ut omnes in unum venirent mandauit incipere sermonem a ihesu et ad gentes terminari. Nullus ergo per magnitudinem peccatorum suorum remissionem se posse

sequitur desperet. quoniam ipsis iherosolimitis cognoscit indulsum. qui cruentis mammibus et medacibus vocibus ipsius sanguinem. per quem in genus humanum redemptum est effundetur. Vnde secundum Bedam. incipiunt ab iherosolima non solum quia credi a sicut illis est opera dei et eorum adoptione filiorum et gloria. retum etiam ut gentes variis erroribus implicatae hoc misericordia diuine pietatis ad spem recte prouocantur. quod eis quodlibet dei crucifixum ratione dicuntur. Vnde et confessimus. Insup ne dicarent aliquid quod obmissionis notis uicerunt se ostentatores ab extraneis. ideo primo apud ipsos occisores pandunt resurrectionis imaginem in eadem civitate in qua proutcupit temerarius ausus. Vbi enim crucifixores credere videbantur. resuscitatio plurimum demonstrabatur. Et quia ante passionem eis dixerat. iterum video vos et gaudium debitis cor vestrum. hoc nunc ope ostenditur noster pleatum. Vnde sequitur. Gauis sit ergo discipuli viso domino id est agmito. et qui ante erant tristes et sic ex paucis facti. lesfatur coram eo consolati. Quis enim sine magno gaudio videtur tantum pietatis spectaculum. Ostendit manus clavis perforatas. quibus operatus est salutem in medio terre. pedes quibus predicando discuerit et in itinere lassatus fuit. latus ex quo sacramenta redemptiois profluere fecit. in quibus oculis ad dubitacium corda sananda vulnera sunt seruata vestigia. et ideo in talibus signis pietatis gauis sit discipuli viso domino. quia iste visus non potuit esse sine maxima leticia et gaudio. Ecce duplex eorum conscientia est amora. scilicet de morte christi et meta iudeorum. et erant enim confortati de ipsius christi morte et de iudeorum persecutione eis minente. poterat quod eos per suam presenciam custodire et de sua resurrectione certificare. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Cessimat pacem propter duo precepta caritatis. scilicet dei et proximi. Gemina enim pacem suant. qui hanc geminam dilectionem habent. Siue ideo rexit quia ipse est qui virtus. unum fecit. Iterat etiam pacem. ut mostre per suum sanguinem esse pacificata quia in celis et que in terra sunt. Quasi diceret. Propter relinquendo id est reliquias pacis scilicet pectoris in pectore vobis. pacem meam scilicet beatitudinis in futuro deo id est dabo vobis. Ecce hanc pacem iterum. ut ostendam vobis deo reconciliatos hominem angelis hominem hoc. ut homo deum diligat et homo hominem propter deum. Et secundum etiab simul quoque de mostre crucis efficaciam. per quam solvit omnia officia et contulit omnia bona. et hec est pax. Deinde subiungit. Sicut misit me pater ad veritatem fidei docendum in iudea. et ego mittio id est mittam vobis. ad hanc veritatem publicandam.

potest. q̄ ihesus ad verba thome respōdet. in
quo etiā suā deitatem declarat. iōtūm absens
co: palic eius vba sciebat. Thomas em̄ du-
plici sensu scz vīsu et tactu certificari vles dīpe-
rat. nū videro i manibz eius frūta clauo rū. e
mittā digiū meū in locū clauorū et manū me
am in lat? e us. non credā ihesus vero quasi
respōdes dicit ei. Infer digitū tuum huc scz i
locū clauorū. et vide manus perforatas et clau-
orū frūtas. De m̄ subiūgit. Et afer manū tu
am et mitte in latus meum. lantea perforatū
et cognosce me illum eundē esse. qui p̄pendit
in cruce. Magnum certe fuit vulnus vt illud sa-
eratissimi lateris in quo non digiū sed manū
mittere debebat. Nō istice p̄ digitū significat dis-
trecio. per manū op̄ nostū. Nonc ergo digi-
tū et manū in locū clauorū et lancee mittere:
vt qdqd in nobis est diligētū et operis in ser-
uiciū cristi erp̄ idam? Dom̄ subdit. Et noli
ee icredul? h̄ ē ad credēdū tardus. h̄ fidel? h̄ ē
fide firmus. quia in p̄tō infidelitatis me iterū
crucifigis. tā; mee itēas passiōis. Hoc dixit
ih̄s q̄ thōas dix̄at discip̄lis ēsūrectō; p̄ nūc
ātibz se alē n̄ credituz. Sicut ergo thomas p̄ ce-
teris dubitauit. ita p̄ ceteris palpate et vide
mone. Vbi cūs. Tu vero cū videris de credē-
te discip̄lm exogita dominatoris clemēciā q̄
līcē eē p̄ vna aia ostēdit se ip̄; vlnēa habēte et
accedit vt salu; vnu. Non em̄ statū ei appetit
sed post dies octo. vt in medio a discip̄lis ad
monitus ascendat ab mai? desideriū et fide-
liz fieret in futurum. Tūc thomas cicatrice a
dom̄ tetigit. et non solū cor de credēdo h̄ etiā
ore confitēdo q̄ vtrūq; ad salutē reqrūc. ex-
clamans dixit. Dom̄ meus et deus meus
scz tu es. Dns mens se ādū humanitatē i qua
me sagine tuo redēmisti et oportasti. et de? meus
sc̄m dīmītātē q̄ me creasti et de limo formasti.
Nam nichil dubito. cert? sū dīrmo resurēc-
tionē. p̄dīo immortalitatē. Tu es dñs meus et
m̄ḡ me? ego seruus tu? et filius ācille tue. Tu
es dēi? de? me? q̄ me creasti et p̄ me cānē su-
sc̄p̄isti q̄ vt me ēdīm̄s. mōti tradidisti et vt
me teā ēlusc̄tare nūc a morte ēsurexisti. H̄;
ē fides mea ita fencio et ita credo. O felix thō-
ma. q̄ felicē habuit līcciciā mā? tua. Magnā
q̄p̄e līccia et maḡ gā ē. mttē manū i latus il-
lud dulcissimū. i latus illud saluberrimū i lat?
iquā vñ ab ita saluam. vñ a culpa sanam.
vñ i grā generam. vnd i glā sublimam. Ipse
ergo thomas q̄ dīcē dīdimus. p̄p̄e dubiū cor
i credēdo q̄ dīdim? grec gemius ē latie. bene
et dīcē abissus q̄ altitudie; dīmītatis c̄ta fida
penetrant. Quātā āt ēmūeratō; fides habebat
manifestatē cū subditur. Dicit ei ihesus beatū
fīdī dīfēssioe; ip̄. Quia vidiſti me thoma

Id ē. q̄i exp̄t? es etiā p̄ factū ideo credibī
sti bū q̄ nō viderūt et credidēt. In hoc vī-
culo nō solū fides thome amēdat: h̄ etiā nā
salus futura predicit. Ac si dicere dīminus
Tu quidē beatus es quia em̄ me vidiſti credi-
bisti: h̄ et illi bū eēt q̄ nō vidētes me corpō
credidūt sūt mētē. Vbi secūdū auḡ p̄cētē t̄pis
vīlus ē vīz? p̄p̄e cītūdīmē. tāq̄ ille qui q̄d erat
futu; in sua nouerat p̄dēstīmātē iā factū: q̄a
ap̄ eius p̄sēciā oīa futuā p̄teritā st̄. h̄ aliud cre-
didi: corde q̄i fides salte q̄ a actū nō p̄t ee d
vīla et appārētibz nā fides ē agūmētū id est
ostēho nō appārētū: a guere eni dīcebāt ātīq̄
ostēdē. hominem nāq; seu hūamītē vidiſt et
tetigit: et deum seu deitatem que in presen-
tā videri nō potest cre dīdit. Dicendo em̄ dom̄i
nus me? humanam naturam cui dātū ē tocī?
creaturā dōmīnū. dicendo vero deus meus di-
vīnam que omnia condidit. confessus est: et
vñū euēcē deū et dōmīnū. Vnō theoph̄ q̄p̄s
infidelis fuerat. post lateris tactū optimū the-
ologū ostēdit. Nā duplē naturā vñtāq; ypo-
sta i c̄p̄i ed. sserit. Nos ḡ oſolādo subiūnrit
bū q̄ nō viderēt et credidēt. Vnō greḡ Letiſ
at mente āt valde q̄d sequit̄ bū q̄ nō viderūt
et credidēt. In q̄ hīa nos spālē figūt̄ sū? : q̄ eū
q̄; caē nō vidiſt m̄tē tē? Si tñ fidētā; opibz
seqm̄. Ne em̄ vīte credit: q̄ exerct̄ opādo q̄d
credit. Vnō greḡ. de his āt q̄ fide noīe tē? ētēt
paulus dīcit. Cōfītēt se noīce dīm̄: factis āt ne-
gāt. et iacob̄ fides sū opibz mōta ē cū ḡ dīt
crib̄ aq̄s sic isto t̄pe dīxit vñtā i tyibz il̄ fu-
isse et vīdīsse xp̄p̄; mīlēa faciētē. tūc exogit;
bū q̄ nō viderēt et credidēt. Potuit āt ee xp̄p̄?
dīfēssioe; q̄ dīxit dīs meus et dīs ih̄s
īflās dīxit acīp̄te sp̄m sc̄m. q̄; tēsētis p̄tā
et cētēt: licet hoc nō dīcat euāgēlīsta q̄i mīta
fēcit ih̄s q̄ nō sūt scripta i libro hoc. Vnō ip̄e
q̄ vītētē suā nō alligauit saēmītis: potuit sū hī
no fēibili dare sp̄m sc̄m. et dīfēssioe ei p̄tātē et cē-
dīmē e p̄ale. Nā credēb̄ ē q̄ eū fīc̄t̄ alios e p̄p̄;
ordīnauit. Attēde h̄ q̄i p̄p̄s thōe apparuit q̄n
i errore fuit. i q̄ maḡ p̄ p̄etas ondīc̄ q̄ p̄tē
vñū lo? vīt. Vnō crib̄. Confidēta dīnatoris
clemēciā. q̄līcē eē p̄ vna aia ostēdit se ip̄m vī-
lēa habēte: et accedit vt saluet vñū. Hoc āt
de thome dubitacō. dispēlatō p̄missū est
vt euēdēcō t̄bā agūmētā ēsūrectō dom̄i p̄ ba-
ret. Isto em̄ dubitacū ē ab illo ne dubitet a no-
b̄. Vnō f̄m̄ greḡ iā h̄ dīm̄ p̄tātis dispēla-
tōe gestū ē. vt ille elect? discip̄l? tūc desh̄ q̄
audita ēsūrectōe dubitacēt. dubitacē palpāet
et palpāis credēt. ut a nūs eōdibz oē; dubitacē
q̄i exp̄lēt et dū eū magist̄o suo vīlēa pal-
patet tācīs. i nob̄ vīlēa sanatēt īfīdītātē

Volebat certificari duplice sensu scilicet visu et tactu. isti enim duo sensus sunt quod minus decipi possunt. Tantaque videtur mortis supplicia quod ueratio misericordie non poterat accipere argumenta. nisi non solu[m] visu sed etiam tactu perciret ea. Unde ceteris. Alijs enim grossior exsistens. ea quod et per sensum grossissimum scilicet tactu querebat fidem. et neque oculis credebat. sed manserunt autem discipuli famelici et hibisci de domino suo. de quo tantam copiam habere consuecant. et eum sepe suspiciens et desiderans recordabantur. Viditque quocumque hodie pascua habuisti. Nam omnes predicte apparitiones in die resurrectionis fuerunt. de quibus tamen quinque in euangelio scriptae sunt. Et has quinque representationes sacerdos in missa quinque se vertentes ad ipsum et quatuor per apparitionem representantes eis vultum. sed tercias vero est cum silencio. que significat tecum ex his apparitione factam proximo. quia nescitur ubi vel quoniam facta fuerit haec apparitione. Per hoc etiam eas representat. quod quinque dominus vobiscum dicit. Sed forte audisti non tam sensisti. quia nec forte in passione et passionibus habuisti. Credo enim quod si in passione compati scires. et mente uiritate et non sparsam ad secularia aut superflua vel curiosas haberes. in qualibus vice sentires pascua. et hoc tibi contigeret posset qualidet die dominica. si mente integra feria sexta et sabbato te in passione dominum pacem quia secundum apostolum si fuerimus sic in passionum erimus et consolacionum. Tunc vero dominus iesus rediit ad sanctos patres. qui coram eo non occidere sed vigilanter laudibus insisterebant iocundantes. Stabant enim in ecclesiis et laudibus omnibus sancti patres et angeli tota domino reverenter alacter et deuote. ac tamquam gloriis iubilabantur. Conspice igitur eos et tu cum leticia et eis congratulare. ac discere deum venerari et laudare et sibi gratias agere et sua beneficia reconoscere. ac toto conatu ad illam gloriam tendere non cesses; ubi semper in conspectu dei tui cum nobili multitudine in laudibus dei perseveras. **Oratio** O alme fili dei patris qui foribus clausis apparueristi discipulis in unum et gregatis: obstrue quodlibet claustra sensuum meorum interiorum et exteriorum et tra picula temptacionis secundum timorem reverentie tue. mortifica in eis omnia mala cum vinculo tue caritatis delicate. et illumina eos cum lumen religiosis divinis. ut mettere tua leta visione consolari. per quod pectoris in quiete et beatitudinis in futuro te donare valeamus inuenire. ubi cum angelis ac oib[us] sanctis et electis tuis te laudare mettere sine fine amen.

Quo dominus apparuit discipulis inclusis. Thomas presente.

LXXXVIII. capitulum

Huic autem octauo die resurrectionis iterum apparuit dominus iesus discipulis suis. Nam quia non malitia. sed ignorantia. Thomas dubitauit: noluit prius magis tam dilectum discipulum in iniustitate calunque sed ad fidem eius reformandam iterum dignus est a parte. Igitur cum in predicto monte honoriter essemus discipuli intus et Thomas cum eis pastor bonus et de puerillo grege solicitus remanserat ianuas clausis. et stetit in medio coru[m] ut possit vide ab omnibus: et dixit illis pax vobis. Et stetit in medio et dixit pax vobis. Nunquam peresse pax in collegio. nisi prelatus sit in medio loca quod non plus ad unam partem inclinetur sed ad aliam columnam nunquam lustrum edificium si sit ad partem aperte parietem et non in medio. Omnia eleminta preter terram mouentur quia non sunt in medio. Terra autem immobilis est quia in centro est et in medio. Sed predictus pacem discipulis commendat et persuadet habere. quia sine pace impossibile est deo placere: In eis enim quoniam pacem et concordiam diligunt habitat deus quia factus est in pace locus eius. Pace venies attulit: et hinc abiens pacem reliquit. quia tota perfectio christiana vita et religionis in pace et dilectione consistit. Cum magis ergo diligentia debemus eam inquirere et studiose observare. **Vnde Gregorius nazarenus.** Pudeat ergo nos patis munus deserere quam nobis hinc discendens christus reliquit. Pax et res et nomine dulce: quam et dei esse accipimus. Iuxta illud pax dei: et eius esse deum iuxta illud deus pax: et ipsam esse deum iuxta illud ipse est pax nostra. Pax bonum commendatum ab omnibus obseruat a paucis. Que autem causa est? Fortassis ambitione dominij. a faultatum. aut luco. aut odio. aut contemptus. aut aliquid huiusmodi ex his que de ignaro sive deum iniurare. Deinde dicit Thomas. quasi respondens petitioni eius supposito. Infer digitum tuum huc. et vide manus meas. non quod in digito habeas visus. sed quod dicaret. Tange hoc et experire. **Vnde** videre in hoc loco pro sentire et intelligere ponitur: quod genus locutionis adeo vobis est ut per omnes sensus accerte videatur. Sicut autem dicimus audi et vide quod modulante cantat. Olfac et vide quod suave et doleret. Palpa et vide quod plene sit. Gusta et vide quod dulce sit. Unde in exposito dicitur. Cunctas videbas voces id est sendebat. Visus ergo propter sui certitudinem pro omni sensu accipitur. **Vnde** secundum Augustinum. visus generaliter aliud quod sensus consueunt nominari. immo etiam aliqui pro intellectu accipiuntur. ut cum aliqui dicuntur vides tu hoc id est intelligis. Vel simpliciter dici

per totum mundum. Neos vicarios vos astigit
mea vice vos mando. meum officium vobis commendo
ad doctitudinem ad predicandum ad baptismandum ad me
cum et patris nomine glorificandum vos mitto. Me
diu et mediatorum se ostendit cum ait. Ille me et e
go vos. Misit deum pater filium suum quodcumque eum incarnari
constituit. misit filius apostolos quoniam eos ad predicationem
incarnationem eandem per celum vniuersum direxit. Et sic pater amans filium misit
eum in mundum ad pressuras et passionem tolerandas pro salute fidelium. Ita et filius amans
apostolos misit eos ad mala et passiones tolerandas
pro suo nomine non ad mundi gaudium
Vnde gregorius Itaq; dicit. Sic misit me pater et ego
mitto vos id est ea caritate vos diligio cum in te
dala persecutorum misit qua me pater diligit
quem venire ad tollerandas passiones fecit. Et
quia exercitio humus officij non potest conuenienter fieri sine gracia spiritus sancti. ideo cum
becc dixisset. insufflauit in eos et dicit. Accipi
site spiritum sanctum. insufflando spiritum de
dit. ut se ipsum esse ostenderet quoniam in facie pri
mi hominis spiraculum spirauerat. vel certe ut
ostenderet spiritum sanctum a se procedere si
aut procedit a patre et non patris solius sed
et suum esse. flatus enim procedit a flante non
tamen intelligendum. quoniam huiusmodi flatus
casti fuerit spiritus sanctus sed signum eius Vnde
augustinus. flatur ille corporeus substantia spiritus sancti non
fuit. sed demonstratio per agitum significacionem
non tam a patre sed etiam a filio procedens spiritum sanctum
Nec augustinus consuetudo ecclesiastica obtinuit
ut in eorum facie quoniam per gloriam spiritus regenerandi
sunt a sacerdotibus insufflati. Et quoniam per spiritum remissio re
missionis patrum tribuitur. que est fructus et effectus
spiritus sancti. recte per eundem spiritum datum discipulis
dicunt. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. et
quorum retinueritis retentur sicut Vnde dedit eis po
testate ligandi et soluendi mysterio non autoritate
eos quoniam per peccata ipsi remiserunt vel retinuerunt
id est resuenda iudicauerunt vel non remiserint.
Hoc tamen intelligentiam est quoniam iudicium est deo iur
dictio auctoritatis. Vnde augustinus. ut euidenter ostendat
deus ab spiritu sancto quam donauit fidelibus suis di
mitti peccata non meritis hominum continuo subiecit sed cui
dimisit peccata dimittitur ei Hoc est spiritus dimis
tit non vos. spiritus autem deus est deus qui dimittit non vos
Deus ergo habitas in templo sancto suo in sanctis
fidelibus in ecclesia sua per eos dimittit peccata. quia
viva et plena sunt. Hec augustinus. Licet ergo solus deus
principaliter peccata remittat tamen misericordia est per virtutem
clavium ad hoc misericordiam operantur. dimittitur autem
peccata in ecclesia in unitate et caritate constitutis sed non aliis
Vnde augustinus. ecclesia unitas quoniam per spiritum sanctum diffunditur in
cordibus nostris participum suorum peccata dimis
tit eorum autem quoniam non sunt principes tenet Hec augustinus

Potestas ergo contiendi corpus christi datur
sicut discipulis in cena quando dominus dicit
Hoc facite in meam commemorationem Sed
clavium potestas super corpus christi mysticam
quam promissa fuit petro et in petro certe. et post
item expresse aliis hic eis collata fuit Et nota
hic dominus apostolos ordinasse episcopos Unde Augustinus
Ne mo tunc dubitat dominum apostolos episcopos ordinasse
cum insufflans eis dixit Accipite spiritum sanctum.
quoniam remiseritis peccata remittuntur eis. et quoniam reti
nueritis retentur Unde quoniam oia ista sunt ple
na iocunditate et leticia. et hic nunc esse magnus
pascha. Unde quoniam domus in qua sunt ista. et
gloriolam habita est in ea. Et hoc facto apparet
domini tria spiritualia et mystica accipiuntur quoniam in aia
fidei appellatione et precium ubi eterni mentali
ter flagitiae exiguntur Optimus est anime ab o
ope exteriori auctoritate quoniam notarum per die sabbatum
per sabbatum enim requiescit quoniam iudei ab omni
ope vacabant Secundum est virtus ab omni specie ex
tranea custodito. quoniam notarum per fore clausas.
Fores enim aie sunt sensus corporis et vires alienae
Tertium est virtus omnium ab intima recollita. quoniam
notarum per discipulos congregati. vires enim aie
sunt quoniam discipuli sub magisterio ubi eterni
Sed dominus non venit ad asam nisi de sero. propter
quoniam dicitur cum esset sero. Per sero intelligitur per
boni opes. non enim in inicio boni opes dominus ap
paret. sed sero postquam sol dominus genitrix aries suum in per
fectione operis perficit tunc deus homini se ostendit Ihesus
autem viiens in aia. operatur ibi quoniam Unde stat in
medio discipulorum omnium viri virtus id est in ultimo aie
quam inhibitat et ipsam essentiam aie quoniam mediun est
omnis potencia per gratiam perficit et fecerat eoferendo hi
bi eum dominum Secundo annuntiat discipulorum pacem Ecce
quoniam loquitur pacem quoniam discipulorum Esto et tu di
scipulorum discipline christi capax et audies. Tercio
ostendit eis manus et latus. confederat scilicet eis et
divinas operationes quoniam per manus et affectiones
quoniam per latus ubi cor latet et signatur. Quartu
scit gaudium discipulorum excitando videlicet in eis gau
dium internum. quoniam gaudi sunt discipuli visio domino
Quinto inflat dando eis spiritum vivificantem ad
nouam vitam. ut viviant tamen sibi quoniam alii ad salutem
Sed dominus cum discipulis tunc parum ostendit. quoniam multum
sero fuit Tamen forte est ipse coegerunt eum aliquantulum
propter stare rogaentes ne hic cito recesset. Nec hoc
domino displicebat. tenet enim rursum per ut supra
domini est Tandem benevolenter oes discessit ab eis. ait
ab eis evanescere rediit thomas quoniam dominus adiuv
tum eruebat. Dixerunt quoniam anno leto alii ad eum nun
ciantur ei bonum nuncium. vidimus dominum
sic enim ante passionem appellaverunt eum
Qui dixit se non creditur mihi videret et eti
am tangeret cicatrices vulnerum. utque visus
deciperetur. saltu tactus nunciaret peritatem

191

Plus enim in nobis incredulitas thome q̄
aliorū credulitas ad fidē profuit q̄a dūm ille
ad fidē palpādo reducīt. mens nāa oī dubita-
cione post posita in fidē solidatur et non solum
nostam fidem roborauit. h̄ eciam hereticorū
errorem dicēāum ibesum verum corpus non
babui se exclusit. Vnde et leo papa. Sufficit
thome ad fidē xp̄ā vidisse q̄d v̄deiat. sed no-
bis oī peccatus est vt tangeret q̄d videbat. Vn
et gregorii de iphus thome et aliorū etiam
discipulorū dubitatione sic dicit. Qz resur-
rectionē dō mīnīa discipuli taēde crediderūt
non tam illorū infirmitas quam nāa vt ita di-
cam firmitas fuit. Ipla nāq; resurrectio illis
dubitatis p̄ multa argumenta monstrata est.
q̄ dūm nos legentes agnoscim⁹. qd aliud
q̄ de eorū dubitacōe solidamur. Min⁹ enim
michi maria magdalena p̄sticq̄ cicius cre-
dedit. q̄ thomas q̄ dūm dubitauit. Ille etenī
vulnetū cicatrices teti git. et de nro pectorē du-
bietatis vulnus amputauit. Hec ḡre. Disp̄
sacris at grā non ex autadi i potēcia dominus
q̄ mortis regna destruxit. signa mortis deleas
noluit. h̄ plurib⁹ de cauīs vestigia passionis
sc̄z ciatces vulnerū in corpore licet incorrup-
tibili reseruauit. Primo ad astrenā et pbā
dam resurrectionē ac reformandam et cor-
roborandā discipulorū fidē de sua resurrectione
dubiam. vt credant q̄ ipse q̄ crucifixus fuit
in eodē corpore numero resurrexit. In eo enim
q̄ vulnera ostendebat. manifestabat q̄ id
resurrexerat q̄ in cruce p̄pedit. Vnde lucas.
Videte manus meas et pedes meos. q̄a ego ip-
se sū. Sc̄o ab comendandam ei⁹ circa nos
dilectionē. vt q̄ misericorditer h̄mis adiuti
ostenis sue in mortis indicis insinuet: nos qz
ad dilectionē rep̄dēdam magis p̄uocet. Vnde
in apostolisi. Qui dilexit nos et lauit nos a
peccatis nostris in sanguine suo. Tercio ad ostendē-
dam nāz redēptionē. q̄a illa vulnera fuerūt
nre redēpcōis signū. Vnde ysaias. ip̄e vulne-
rat⁹ est xp̄t iniquitates nostras. Ido qz misericōias
dni cātare nō cesset h̄ dicat q̄ redēptis a dñi
qm̄ bon⁹ qm̄ isclm misericōia eius. Quarto xp̄t
nāz edificaōez et iſtructōez. Si em̄ in corpe
xp̄i gl̄oso etiā māebāt signū sue passionis: et
nos q̄hi op̄acendo eadē vulnera cōcūe i mēts
portare et p̄ eis grās agē debē. Vnde apls. Hoc
sentite in vobis: qd et in xp̄o ihu. Quinto xp̄ter
nāz reordācōez et mētiā ap̄d se sp̄ retinādam
Neq̄p̄ em̄ nāz obliuiscit. p̄ q̄ba sic crudeliter
plagat⁹ dimōscit. Vnde in ysaya. Ego tui nō ob-
liuiscar: ecce in māib⁹ meis desp̄p̄ te. Septo
xp̄ter dei pris recōciliacōem. vt deus p̄ igno-
scat hūano grāi. pro q̄ filius sic voluit plagaū
Vnde apls aduocatū h̄emus apud p̄tem iib⁹.

cristum iustum! et ipse est propiciatio p̄ pec-
catis. Nam patri p̄to nobis supplicat obedi-
enciam representans et quale genus mortis
pertulerit semper ostendens quod est quādam
modus intencionē p̄to nobis. Vnde Bern-
hardus. Secūrum accessum habes. O homo
ad deum. vbi h̄ates filium ante patrem. ma-
trem ante filium. filius ostendit patrū latus
et vulnera. mater ostendit filio pectus et vbe-
ta. nec vlla poterit ibi esse repulsa. vbi tot ca-
titatis occurunt insignia. Septimo ad im-
piorum confusione ut ostensis eis in iudic-
io vulneribus. denunciant qm̄ iuste damp-
nari debeat. Vnde secundum Augustinum.
Conuincens eos de peccato sue mortis: dicit
Ecce hominem quem crucifixis videtis vul-
nera que inflixistis agnoscitis latus quod pu-
pugistis. quoniam p̄ vos et propter vos ar-
perfum est nec intrate v̄lūstis. Octavo ad
electorum exultationē dum in deo suo insig-
nia amoris precipui quem ad eos habuit vi-
debunt. Nam secundum Bedam. Magnum
gaudū erit sanctis v̄de vulnera in carne xp̄i
fulgida. p̄ q̄ victor trūphavit de morte. et sal-
uauit ełcos. Venies ergo dñs ad iudicū i eas
forma om̄ib⁹ apparebit sc̄i iustis et iustis ut
iusti vidētes q̄nta et q̄lia p̄ eis sustinuit in eis
amore amplius exardescat et in laude ac grāz
actiōz proficiant: iniusti v̄o deterius puniātē
Confundant et pereant. q̄nto maḡtantis bñfī-
cīs inḡti extiterūt et largiora bñficia dei indig-
nus atēperūt. Nono ut triumphū seu titulu-
trūphale et signū vitorie sue om̄i carni ostē-
dat et in p̄petuū circūferat. que eū vīctōre dy-
boli per infinita secula demīent. V̄bi grā. Miles
p̄ totius gentis salute fortiter egit. et mītia
vulnerib⁹ p̄fossus ē. hostē tū mēfecit eius qz
spoila dīcipuit et vīctoriā sue genti reportauit
Ait illi medicus. Vis sanari fī om̄i cicatrice.
vel āi cicatricib⁹ fī oī deformitate. Puto q̄ in
signū sue vīctōie q̄ p̄ exēplo animādi alios ab
ide reseruāt h̄ibi cicatrices. Ille em̄ cicatrices sc̄
in xp̄o nō in deformitate h̄ in mēgnā pulchritudi
mē. Vnde dicit cris. q̄ cicatrices sūt in xp̄o sup̄
radio soli lucidioēs. Vnde eccl̄m Auḡ in illo re-
gno app̄ebunt in corpib⁹ bōtorū mātrū cicatri-
ces vulnerū q̄ p̄ xp̄i nōie p̄tulerūt h̄i stella in
celo. h̄i lap̄ p̄ciosus in anulo. h̄i flos in stipite
et h̄i tubus color in rosa. non em̄ deformitas
in eis. h̄i diḡas eīt. et q̄bam grās in corpe n̄
corpib⁹ vīctōis pulchritudo fulgebit. Nec iō
tamen si martirib⁹ aliq̄ amputata et ablata sc̄
mēbia. h̄i ip̄is membris erūt in resurrectione
mortuorū. sed vbi mēbia ut p̄ciderent p̄cula
sunt vel secta ibi cicatrices. sed tamen eisdem
mēbris redditis non p̄dūtis app̄ebunt.

Conspice nunc dñm. et confida solitam iphi
us benignitatē humilitatē et amōrē seruētē
quomō videlicet mōstrat thome et alijs disci-
pulis vulnera. vt tollat omnem obscuritatem
de cordib⁹ eorū ad ipsorū et nsam vtilitatem.
Stat igif cū eis p alij morulā loqns de reg-
no dei consolatoria. stant et ipi cū eo in leticia
magna audiētes. la wrba excelsa. et aspicien-
tes facie⁹ plena gaudio ac dōre et q̄a Attēde
bene eos. familiarit̄ circa circa stātes. Sta et tu
teuerent et vereādē s̄ gaudētet. alonge tamē
si forte misericordia mot⁹ faciat te w̄tā licet
in meritū. Tandē dicit eis q̄ in galyeā vadāt
et qđ ibi eis apparet hanc pmiserit. Et bene-
dictōe data. discessit ab eis iphi w̄o remans-
tūt vt prius de ipso famelici et hibundi. sed
plurimi confortati. **Oratio**

Dñe ihesu criste qui thome dubitāt̄ lo-
ca clauorum et lancee ostēdisti. et eū
p̄e digiti et manus immissione ab erro-
re reuocasti. da michi vt tuotū vulnerū et pas-
sionis semp habens memoriam digitū et manū
hoc est quid qđ discencionis et operis in me fu-
erit totū i seruicū tuū mittam et expendam et
cū thona confitear quia tu es dōminus meus
qui me sanguine tuo cōparasti et de⁹ meus qui
me creasti. vt qđ d̄ credētuū salute fut̄a ei p̄dix-
isti i me mereā experiri et largiente b̄tis apō-
te mucīri. **Amen.** **Quomodo domi⁹**
apparuit septē discipulis ad mare tyberiatis
LXXXIX Capitulum

Dicēa factō interallo tēpōris
manifestauit se iterū ihesus
ad mare tyberiadis id ē se vi-
sibilem p̄ebuit. q̄ hoc eciam
modo dicēt apparete qđ idem
est qđ manifestari nam scdm
ām̄. illud apparet in cuius p̄tate ē videri et si
videri. Piscabantur simul septē discip̄lī noe-
te quadam vt cibum haberet. sc̄z petrus et na-
thanael qui vt eredit frater philippi erat. et
filii zebdei sc̄z iacob⁹ et iohannes. et alij duo
quoru⁹ noia non exp̄mūt̄ q̄ scdm q̄sdam erat
minores. vel scdm q̄sdā vidēt̄ fuisse philipp⁹
et andreas. Et piscabāt̄ in nauū aliena eis
accomodata v̄l locata seu alio mō licta accep-
ta. quia a principio sue conuerionis reliquo
tant nauem et recia. Piscabant autem licta
quia scdm augustum non fuerunt prohibi-
ti ex arte sua licta et cōcessa victum necessari-
um querere. seruata sui aplatus integritatē.
si quādo v̄n viueret aliud nō haberet. Prop̄
qđ et paul⁹ sc̄nefactoriam didicit vt aum ne-
cessitas vel ecclesie v̄litas occurseret de la-
bore suo viueret. Et secundum greg⁹ negotium

quod ante conuerionem sū pccō extitit. hoc
et cā post conuerionem repetere culpa non fuit
quod autem ad peccatum implicat. ad h̄c ne-
cessē est vt post conuerionem animus non reg-
aturat. Vnde post conuerionem suam ad p̄seca-
tionem petrus rediit. Matheus vero ad theo-
lonium non resedit. Et per totam noctem illā
hi septē discipuli inuanum laborauerunt. et ni-
chil de p̄scibus ceperunt: q̄ diuinum auxiliū
decebat. cuius carencia nos dici potest. Hoc iō
factum est: vt captio se quens manifeste mī-
cūlo apparet. Mane autē facto per quod in-
telligitur gloria resūctiōnis. dñs ihesus ap-
paruit eis: stans in litorē matis. Non aparu-
it supra aquam sed in terra solida: ad ostendē-
dum q̄ amplius non erat cū eis in fluctibus
vite corruptibilis sed magis transierat ad sta-
tum vite immortalis. Non tamen cognouerat
discipuli q̄ ihesus es̄. Scdm C̄isoltimum.
Non statim ostendit ihesus se ipsum vt per mī-
cūlo quod factutus erat agnoscerent eum.
Attende hic que acta sunt: quia iocundissima
sūt. Querebat ab eis quasi pisces emere v̄lēs.
si pulmentariū haberet id ē aliquid quod dec̄
quā et comedī possh. Pulmentariū potest dici il-
lud quod pani dulcorandū adiungitur et quo
panis vt magis comestibilis fit conditū. Pul-
mentariū autē hic v̄t pisces: ad edēdum dulces
et delectabiles. Ut dicit C̄rib. inter humani⁹
loqē: vt qđ debēs emē ab eis. Mistice a nob̄
pulmentū p̄t dñs. vt reficiat: qđ est obedi-
mandatorū dei ad quā om̄es obligant̄. Vnde
sup̄ dixerat: meus cibus ē. vt faciā v̄lūtatem
eius q̄ misit me. Et renderūt ei nō: credēbāt em̄
eum esse mercatorem: pisces emere v̄lētēm.
Cum autem ad mandatū eius misissent in de-
pterā nauigij rete impleuerunt illud. et non
valebant trahere p̄e p̄scū multitudine. Quia
em̄ obediētes fuerunt: ex obediētia fructum
consecuti sūnt. Per septem p̄scatores qui bic
enumerantur vniuersitas p̄bicatorum ecclē-
sie & signatur: quā sine christi virtute nichil
prendunt et nichil proficere possunt quia sine
instructione eius interior frustria laborat sim-
guia p̄dicatōis. Sed mane quando venit lux
illuminans corda. ipso christo principaliter
operante capiunt copiosam multitudinem p̄isci-
um: per quam signatur multatudo credētū
per p̄dicationem apostolotum: et similiter
multitudō penitentium per p̄dicatores alios
ad bonum conuersorum. Dicitur q̄ p̄scēs fu-
giunt etia fetida et corrupta: nec libenter in-
talibus retibus paucos vel nullos pisces capi-
unt: sequuntur fāmen fetida odorifera et mur-
da: et iōdō cum talibus capiunt melius.

Rethor Christi est verbum dei: pisces sunt omes peccatores. de ceteris spiritualia similitudine temporali. Iste ergo quod predicit propter luctum temporale vel vanam gloriam piscatur ad similitudinem et rectia fidelia habet et ideo parum proficit: sed qui in doctrina et predicatione querit salutem audiencium ille piscatur ad de ceteram et rectia ostenduntur hi: et ideo multum proficit. Nec mirum: quia videtur in prouerbiorum vias que a de ceteris sunt nouit dominus puse autem sunt que a similitudinibus sunt. Iobes icaque considerato miraculo factum quod vidit impletum fuit predixerat. tecum cognoscitur eum. et dixit petro quem per alios propter etat. Dominus est cui scilicet et pisces obedirent. dominus enim est nomen patens et per patrem in miraculo piscium est hic manifestatus. Iobes quod tamquam vestigium ceteris putatur eam et prophetacionem in cognoscendo. ceteris alijs cognovit proximum quia puritas mentis et corporis maxime disponit hominem ad cognoscendum. domino vero hoc credam cognovit proximum dominum fuisse in miraculo istius pescationis. sive sono praecognitio vocis. sive proxime reminiscens pescationis. Vbi petrus catorum per petrum actia et laboriosa vita. per iohannem a ceteris platiua et quae significat. Cetera platiua actione deum quem considerat ostendit. Si in die in actione fuisti salte in nocte dicat tibi ceteris platiua. dominus est: ne ita distraheris operibus per ipsum aliquem non consideres. Hec petrus. Tunc petrus audito quod dominus est thunica succinxit se ut cum maiore reverentia accederet eum. etat enim nudus id est parum vestitus? ut apud eos ad pescationis opus. Vnde beda. dicitur petrus nudus fuisse. ad ceterationem ceterorum vestimentorum quibus vesti solebat. Sic nos solebamus dicere cum aliquem simplici vestimento videbamus indutum. quare nudus incedis. Vbi et theo: pescinuit autem se limntheo amictu. quem feices et thunici pescatores circumvoluerunt sibi cum nudi sunt. sive etiam ceteris iduntis apponunt. Et ex duodecim ac feruore dilectoris misit se in mare ut cicerone ad eum veniret mecum domini quem ferueret diligebat Alij vero discipuli trahentes recte pescium cum matura festinatione nauigio venerunt. quod ita feruiderunt petrus non erant. petrus quidem mox sicut nauis expectante non poterunt. sed amoris in mensitate cogente in mare se precipitauit. ut velocius et magis festinus ad dominum venire potuerint. Vbique petrus feruenter fidei et maioris dilectionis inuenitur. Vbi beda. Eodem autem ardore quo et multa alia fecerat venit ad ihesum non tamquam intelligendum est petrum super fluctus venisse. sed aut natando aut per dibus propriis. quia etiam propter certam. et secundum crucis optimam optime ponitur hic condictio iohannis et petri. quod iobes prophetacione eam

intellectu: petrus ferientib[us] affectu Propterea
Johannes quidem primus cognovit ihesum:
Petrus vero primus iuit ad eum. Histice p
mate significatur tribulatio presentis seculi.
Vnde illi qui desiderant ad custum peruenire
mittunt se in mare. quia non refugunt tribu
lationes huius mundi. scientes q[uod] per multas
tribulationes oportet intrare in regnum dei.
Et tamen in tribulationes securus et ille sus
christi securus euadit. sicut petrus ille sus per
uenit. Per nauigium vero significat ecclesia
vnde alij discipuli veniunt nauigio id est proteci
societate eccie. sed in illud psalmi p[ro]tege eos
in tabernaculo tuo. Et cum descendissent in terram
inuenierunt prunas in litore positas id est ordina
tas ab ealefaciendu: et piscem illis supponit
et panem iuxta positum. Ex eis aliud misceruntur. Nam non
ex materia subiecta. sic alias multiplicavit pa
nes. h[oc] de nichilo et novo fecit virtute diuina car
bonies accelos. et pisces et panem. ad maiorem di
scipulorum in fide resurrectionis Christi affirmatores.
De bethsayda ad unam leucam contra orientem. est
locus ubi stetit ihesus in litore. id est adhuc vesti
gia ibi: de ostenduntur in lapide. et inde non ad iac
tus lapidis medietatem locis. ubi viderunt
prunas et piscem superpositum: et panem. Et ius
sit ihesus affixi de piscibus quos prenderent
nutri ipius. Ascendit autem simon petrus: et tra
xit tunc in terram plenam magnis piscibus: centum
quinq[ue]ginta tribus. Dicit P[otes]t datus. q[uod] oia gaud
piscium ad istum numerum rediutum est: et q[uod] apli de
bebatur esse pescatores omnium hominum. ideo tot
et non plures pisces pescati sunt. Et cum tantis
essent. non est scissum tunc Numerum et magis
dimis pescum exprimit ad declaracionem maiusculi ap
tanta captione eorum. et iterum ex rebus integritate
q[uod] non est scissum. Et vocas dominus discipulos ab
predendu: et simul cum eis comedes ad declaracionem
non sine resurrectionis factum est eis: facit coniunctum. et festum magnum ipsum in litore ma
ris. Et nemo discubentium audiebat eum in
terrogare quis esset: non propter austeritatem
et formidinem: sed propter reverentiam auctorita
tem et agnitionis certitudinem. scientes dis
creta agnitione q[uod] dominus est: cui cum metu
et reverentia oportet intendere: et ideo frustia
fecissent de hoc questionem: quia non oportet
facere eam. ubi enim est veritas exhibita
aperte: ibi nulla est opus interrogacione. Vn
de Crisostomus. Et nullus audiebat eum inter
rogare. sed cum silence et formidine multa et
reverentia sedebant attendentes in eum. Nam
scuerant quidem quoniam dominus est: for
mam autem alteriorum videtos et multa ad
miratio plenam: valde erant stupesciti.

Vnde et alio. Nemo audiebat dubitare. qd ipse esset. Tanta enim erat evidencia veritatis qua illis ihesu apparebat: ut nullus eorum audiret non solum negare hunc nec dubitare. et ideo stultus es in meo gare. Et consueverat humilitatis sue in ore multas eis accepit panem. et deinceps eis bendi cunctum et distribuendum fractum et piceum habuit. et comedebat cum eis nam eo modo dividebat eis et distribuiebat sicut consueverat a passione. ad gloriam suam resurrectorem. Stat igitur reverentem multum quod alacriter isti septem discipuli domino suo competerem comederet cum eo. Aspiciunt desiderabilem et iocundam faciem eius. et exultant in cordibus suis. Accipiunt de sanctissimis manib[us] eius escas desiderabiles. et reficiuntur non minus spiritualiter quam corporaliter. O quale est istud coniunctionum. Considera bene per singula. et si potes pascaris cum eis in exultatione et leticia. In hoc coniunctione ecce spirituali christus preparat prunas caritatis. quas de celis portauit ad terras. quia ignem venit mittere in terram. et vult ut accendatur. Item parat pescem suppositum primis quod est ipse christus qui super pruinam ponitur. quod ex intendio caritatis pro nobis in cruce imolatus est. Item parat panem quo reficiuntur qui est et ipse. nam ipse reficit nos per doctrinam et etiam dando corpore suum nobis in cibum. Dedit etiam dominus discipulis pescem quia a suam passionem imitam ostendit. dedit et cum pescem panem. quia post tolleracionem passionis gaudia eternae societatis est promissa. Vnde augustinus fecit dominus praeclaram septem discipulorum pescem asso et alijs quos ceperat. Piscis assus. christus est passus. Ipse est et panis. qui de celo descendit. Huic operari ecca ad partendam beatitudinem eternam. Propter quod dictum est afferre de piscibus quos apprehendistis nunc. ut omnes quia hanc spem gerimus per illum septenarium numerum discipulorum per quem potest nostra umueritas intelligi figurata. tanto sacramentum nos comunicare noscimus. et eidem beatitudini sociari. Nec augustinus. Ideo etiam ultimum coniunctionum cum septem discipulorum pescibus voluit celebrare. quia illi post umuersele iudicium cum domino eternum coniunctionum sunt celebrari: qui septiformis spiritus gratia replete fluctus presentis seculi diuino amore cantant. et in luciandis animabus inuigilant. Vnde gregorius. Cui cum septem discipulis ultimum coniunctionum celebraret nisi quod eos tantum modo quod septiformi gratia spiritus acti pleni sunt futuros secum in eterna refectione denunciat. Septem quoque diebus omne tempus euoluit. et septem coniunctione numero perfectio designatur. Illi ergo ultimo coniunctione de presentia veritatis epulantes quoniam nunc perfectionis studio

terrena transcedunt. quod huic modo amori non ligat quibus si utrumque per temptationem obstrebit: accepta tamen corum desideria non retundit. Vnde Gregorius. Sicut ergo dominus in alia punctione significavit ecclesiam qualiter nunc est: sic in hoc loco qualiter in fine seculi scilicet in ultima resurrectione mortuorum futura sit Mare enigmatis seculum significat. Igitur quod est finis matis. si nem seculi designat. Vnde ibi ihesu ascendit in nauem quia ab hac in fluctibus vite corruptibilis cum discipulis erat. Hic autem in labore stabat. qui iam ad statum vite immortalis transebat. Ibi non in deitate nec in similitudine indifferenter inquit. Laxate retia vestra in capturam. ut intelligamus bonos et malos. Hic autem mitite inquit in deitatem nauigij rete. ut significaret eos qui stabunt ad deitatem solos bonos. Ibi numerus pescum non exprimitur qui in scriptis atque sunt super numerum. Hic vero certus est natus sed centum quinque ginta tres qui numerus habet quoniam genitium per quem designat iubileus in quo annus pescum ab omnibus ope quiescebat et in super his tertia ppter mysterium trinitatis. Ideo autem dictum est quod erat magni. qui omnes electi magni sunt in regno celorum licet gradus sint diversi. Ibi rete ppter significanda scisma et rumpitur: hic vero non est scissum rete quoniam in illa summa pace sanctorum nulla erit scismata. Et ideo ad hoc commendandum valet quod iohannes anno hanc appellationem tamquam finem liberti sui interposuit dicens. Multa quidem et alia signa fecit ihesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc quod esset etiam secundum narrationis quod phebren. Attende nichilo minus quod sequuntur. quia pulcherrima sunt et utilia. Nam completo isto solemni coniunctione et refectionis beneficio omnibus sumi muniter exhibito. dicit dominus specialiter simoni petro. vobis ei conferre beneficium speciale. Simon iohannes scilicet filius. diligis me plus his id est plus quam isti me diligant. Quasi diceret. Quid mihi das quod mihi prestabis. qui diligis me ubi Alchymus. Merito autem simon obediens. iohannes gratia dicitur. Merito ergo nomine vocatur id est obediens gratia dei. ut ostendatur quod ardenciori illum caritate amplectitur. non meriti humani. sed diuini esse numeris. Interrogat dominus an se diligat. quem semper et ubique maiorem amoris affectionem erga se ostendere videbat. Simon inquit iohannes diligis me plus hys. qui tui amoris affectum plus quam hy circa me ostendis. In quo apparet quod ille qui eligitur ad officium prelationis debet diligere deum per ceteris. et quod ceteris paribus melior. et perfectio debet perfici in placu quod dominus requirebat proficiendum. an plus diligenter est eum et plus habet caritatis. que est vinculum pfectoris.